

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

ВДОВИЧЕНКО ЛАРИСА ЮРІЇВНА

УДК 338.24:004 (043.3/.5)

**ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ
РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

ДИСЕРТАЦІЯ

на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Науковий керівник

Логвінов Валерій Григорович,

кандидат економічних наук, доцент

Одеса – 2015

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ.....	14
1.1 Регуляторна діяльність як складова системи управління національним господарством.....	14
1.2 Етапи та суб'єкти регуляторної діяльності в Україні.....	44
1.3 Міжнародний досвід здійснення регуляторної діяльності: інструменти її провадження державою.....	66
Висновки до розділу 1.....	79
РОЗДІЛ 2 ІНФОРМАЦІЙНІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	81
2.1 Сучасний стан інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.....	81
2.2 Принципи інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.....	110
2.3 Проблеми інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності та механізм їх вирішення.....	124
Висновки до розділу 2.....	144
РОЗДІЛ 3 СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	146
3.1 Організаційно-економічні складові механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.....	146
3.2 Умови формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.....	158
3.3 Шляхи запровадження механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.....	175

Висновки до розділу 3.....	188
ВИСНОВКИ.....	190
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	194
ДОДАТКИ.....	220

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЕІВ – електронна інформаційна взаємодія;

ЕЧ – економія часу;

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології;

ІС – інформаційна система;

ІСЕВ – інформаційна система електронної взаємодії;

ІТ – інформаційні технології;

МІВСРД – механізм інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності;

МОВВ – місцеві органи виконавчої влади;

МСП – мале та середнє підприємництво;

НБ – наповнення бюджету;

НПА – нормативно правові акти;

О – об’єктивність процесу здійснення регуляторної діяльності;

ОВ – організаційні витрати;

ОМС – органи місцевого самоврядування;

П – прозорість;

РА – регуляторний акт;

СГД – суб’єкти господарської діяльності;

СК – системність та координованість процесу здійснення регуляторної діяльності;

СРД – суб’єкти регуляторної діяльності;

ТМО ЦОВВ – територіальні (місцеві) органи центральних органів виконавчої влади;

ФВ – фінансові витрати;

ЦОВВ – міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим.

ВСТУП

Актуальність теми. Вирішальним фактором економічного розвитку сучасного суспільства є створення такої системи управління національним господарством, яка би за допомогою властивої для держави функції регулювання через налагоджений комплексний механізм інформаційної взаємодії суб'єктів регуляторної діяльності забезпечила ефективне функціонування національної економіки. Формування в умовах запровадження електронного урядування такого механізму сприятиме зменшенню впливу адміністративних чинників та важелів державного регулювання економічних процесів, підвищить результативність і якість регуляторної діяльності в тій частині, яка стосується підготовки, прийняття та реалізації регуляторних актів.

Відсутність комплексного механізму, який сприяв би підвищенню ефективності регуляторного процесу шляхом налагодження інформаційних відносин між суб'єктами регуляторної діяльності та підготовці більш досконалих регуляторних актів, значною мірою впливає не тільки на практичну сторону їх реалізації, а й доволі часто має негативні економічні наслідки.

Пошуку шляхів налагодження інформаційної взаємодії органів державного управління національною економікою в контексті розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних фахівців: І. Арістової, А. Бондаренка, Д. Дубова, Дж. Гелбрайта, О. Голобуцького, А. Дракера, І. Жилияєва, П. Клімушіна, Р. Коена, І. Колодюка, О. Кохановської, С. Кулицького, В. Логвінова, М. Макарової, Л. Стрій, А. Тоффлера, Л. Туроу, Ф. Уебстера, Ч. Хенді, О. Шевчука, С.Філиппової.

Дослідженню ролі держави та застосуванню регуляторних механізмів в окремих сферах економіки присвячені наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених: О. Балабенко, О. Баєва, Л. Білозір, А. Бутенка, З. Варналія, В. Гриньова, І. Грузнова, Л. Дідківської, В. Захарченка, Дж.М. Кейнса, І. Колупаєвої, Я. Котляревського, Т. Кравцової, Л. Мажарової, Д. Рікардо, А. Сміта, В. Скуляка, Н. Шлафман, І. Ясіновської.

Не зважаючи на те, що ці дослідження охоплюють коло чинників, що впливають на забезпечення ефективності здійснення регуляторної діяльності, поза увагою науковців залишається проблема формування в Україні комплексного механізму, який би врахував економіко-управлінські аспекти інформаційної взаємодії суб'єктів регуляторної діяльності.

В результаті чого, вивчення економіко-управлінських аспектів вирішення даної проблеми та розроблення відповідної теоретичної і методичної бази, яка би дала можливість сформулювати механізм здійснення регуляторної діяльності в цілому та дозволила б аналізувати інформаційні відносини суб'єктів прийняття регуляторних актів, їх вплив на кінцеві результати регуляторної діяльності держави та управління економікою і національним господарством, досліджені недостатньо.

Означене зумовило вибір теми, формулювання мети, постановку й вирішення основних завдань дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконувалась в рамках тематики науково-дослідних робіт Одеського національного політехнічного університету за темами: «Інформаційні технології, моделі і методи дослідження макро- і мікроекономічних показників при управлінні соціально-економічними суб'єктами» (номер державної реєстрації 0111U006722, 2011-2015 рр.), в якій автором внесено пропозиції і розроблено методичні рекомендації щодо налагодження інформаційної взаємодії суб'єктів регуляторної діяльності в тій частині, яка стосується прийняття регуляторних актів у сфері економіки із застосуванням інформаційної системи електронної взаємодії «Регуляторна діяльність»; «Розробка науково-методологічних засад надання адміністративних послуг в контексті реалізації концепції електронного урядування: регіональний аспект» (номер державної реєстрації 0115U000837, 2015-2016 рр.), де автором запропоновано механізм регулювання інформаційної взаємодії органів державного управління під час надання адміністративних послуг (довідка № 2385/04-06 від 14.05.2015 р.). Окремі положення дисертаційної роботи стали складовою науково-дослідної роботи Одеського регіонального інституту

державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України за темою «Сучасні підходи до використання ресурсного потенціалу регіонального управління» (номер державної реєстрації 0113U001740, 2013 р.), де автором запропоновано механізм здійснення регуляторної діяльності в системі регіонального управління економічними процесами (довідка б/н від 26.11.2013 р.).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є наукове обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка прикладних рекомендацій щодо формування комплексного механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.

Досягнення поставленої мети зумовило розв'язання таких *завдань*:

– дослідити та удосконалити понятійно-категорійний апарат інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності органів державного управління національним господарством;

– обґрунтувати науковий підхід до організації інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності та вибір системи їх принципів;

– здійснити аналіз міжнародного досвіду застосування інструментів регуляторної діяльності органами державного управління і визначити напрями їх використання в Україні;

– визначити економіко-управлінські чинники, що впливають на інформаційні відносини у сфері регуляторної діяльності;

– розробити систему показників для оцінки стану регуляторної діяльності і результативності органів державного управління національним господарством та аналізу його впливу на діяльність суб'єктів господарювання;

– запропонувати науковий підхід до формування комплексного механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності;

– розробити методичний підхід щодо впровадження інформаційного інструменту реалізації механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності та окреслити завдання для його подальшого застосування органами державного управління України.

Об'єктом дослідження виступає процес формування та здійснення інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.

Предметом дослідження є теоретичні та методично-прикладні засади формування комплексного механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності органів державного управління економікою України.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використані такі методи дослідження: аналізу і синтезу, наукової абстракції та логічного узагальнення – для удосконалення понятійно-категорійного апарату інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності; порівняльного аналізу – при узагальненні міжнародного досвіду застосування інструментів регуляторної діяльності органами державного управління; економіко-статистичні, SWOT-аналізу – при визначенні економіко-управлінських чинників, що впливають на інформаційні відносини у сфері регуляторної діяльності, системи показників для оцінки стану регуляторної діяльності органів державного управління національним господарством, принципів інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності; аналітичного моделювання – для розробки механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності; логічний метод – для побудови структури дослідження та узагальнення теоретичних і практичних положень дисертації.

Інформаційну базу дослідження склали: чинне законодавство і нормативні акти України; офіційні матеріали Державної служби статистики України, Державної реєстраційної служби України; інформаційно-аналітичні звіти Державної регуляторної служби України, Державного агентства з питань електронного урядування України; праці вітчизняних та зарубіжних вчених, фахівців-практиків з теорій управління національним господарством; результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробленні теоретико-методичних засад та рекомендацій щодо формування комплексного механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності в Україні. Найбільш вагомі наукові результати, що визначають новизну дослідження, є такі:

вперше:

– запропоновано науковий підхід до формування комплексного механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності, який базується на трьох складових положеннях (науково-методичному, інструментальному та щодо альтернативного відбору), основа яких ґрунтується на системному визначенні і використанні інструментів, принципів, завдань та методів інформаційних відносин у цій сфері, що дозволяє підвищити ефективність регуляторної діяльності органів державного управління на всіх рівнях;

удосконалено:

– понятійно-категорійний апарат інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності за рахунок розширення змісту понять «регуляторна діяльність», «інформаційні відносини у сфері регуляторної діяльності», які, на відміну від існуючих трактувань, надали можливість показати зв'язок між інформаційною та економічною складовою регуляторного процесу, та введення таких дефініцій як: «суб'єкти регуляторної діяльності», «суб'єкти регулювання», «погоджувальні органи», що дозволило обґрунтувати поняття механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності, в основі якого лежить узгодження економічних інтересів взаємодіючих суб'єктів регуляторної діяльності, та визначити його місце в системі управління національним господарством;

– систему показників оцінки стану регуляторної діяльності шляхом введення показників результативності, застосування яких, поруч з іншими, дозволяє визначити досягнення поставлених регуляторними актами цілей, на підставі аналізу їх дії як результату взаємодії органів державного управління національним господарством та суб'єктів господарювання;

– типологію економіко-управлінських чинників, що впливають на інформаційні відносини у сфері регуляторної діяльності, на основі їх поєднання за функціональними ознаками у три групи (доступності і відкритості регуляторної діяльності; взаємодії суб'єктів регуляторної діяльності; ефективності і результативності регуляторних актів), відміною ознакою яких є контроль стану

регуляторного процесу за рахунок розробки структурно-логічної моделі його удосконалення, яка, на відміну від існуючої, ґрунтується на нерозривності сукупності етапів регуляторної діяльності та обернених зв'язках суб'єктів її здійснення;

дістало подальшого розвитку:

– систематизацію напрямів використання органами державного управління інструментів регуляторної діяльності, що застосовуються у країнах світу, яка, на відміну від відомих, обумовлює можливість їх розширення за рахунок застосування принципу «єдиного вікна» з використанням ІТ-засобів і веб-порталів в умовах вітчизняної практики управління національним господарством;

– обґрунтування наукового підходу до організації інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності шляхом регламентації взаємодії між суб'єктами такої діяльності та системи принципів інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності, яка, на відміну від загальновідомих, розширена за рахунок принципів: доступності, консолідації, забезпечення достовірності і технологічної єдності інформації та її гармонізації, завдяки чому створено передумови для підвищення ефективності, результативності і цілеспрямованості регуляторної діяльності;

– методичний підхід до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у якості інструменту реалізації механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності шляхом запровадження інформаційної системи електронної взаємодії «Регуляторна діяльність», який відрізняється тим, що забезпечує взаємодію усіх суб'єктів регуляторної діяльності та інформаційний супровід регуляторних актів на етапах їх підготовки, прийняття, відстеження результативності та перегляду.

Практичне значення одержаних результатів полягає в застосуванні наукових положень та висновків дисертації у практичній діяльності органів державного управління при здійсненні в Україні регуляторної діяльності з метою підвищення її ефективності, а також неурядовими організаціями – при

застосуванні громадського контролю за регуляторною діяльністю органів державного управління.

Основні результати дисертаційної роботи використані в діяльності Департаменту розвитку бізнес-клімату Міністерства економічного розвитку і торгівлі України при розробці практичних заходів щодо реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності (довідка № 3624-07/10594-09 від 01.04.2015 р.). Пропозиції щодо пріоритетів розвитку інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності використані в роботі відділу державних адміністраторів та забезпечення їх діяльності Миколаївської облдержадміністрації (довідка № 45/01-24/70 від 31.03.2015 р.). Рекомендації щодо критеріїв оцінки регуляторного впливу на якість інформаційної взаємодії органів державної влади під час надання адміністративних послуг взяті до використання Управлінням надання адміністративних послуг Одеської міської ради (довідка № 01-30/201вих від 02.04.2015 р.).

Основні науково-теоретичні положення дисертації впроваджено в навчальний процес Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова під час викладання дисциплін «Основи економічної теорії», «Політична економія», «Історія економіки та економічної думки» для підготовки бакалаврів з економічних та неекономічних спеціальностей (довідка № 66-11/1220 від 01.04.2015 р.), Миколаївського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та організацій під час викладання курсу лекцій «Основні питання реалізації положень Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (довідка № 503/02/14/13 від 11.12.2013 р.) та ТОВ «Центр підтримки бізнесу» при викладанні для підприємців та громадян м. Миколаєва курсу лекцій «Юридичні аспекти підприємницької діяльності» (довідка № 2 від 03.01.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до формування комплексного механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.

Всі наукові результати, викладені в дисертації, одержано автором особисто. З наукових публікацій, що видані у співавторстві, у роботі використано лише ті ідеї і положення, що складають його індивідуальний внесок, який зазначений в авторефераті у переліку публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні дисертаційні положення апробовано на 10 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а саме: підсумковій науково-практичній конференції за міжнародною участю «Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика» (м. Одеса, 2011 р.), 2-му Кіровоградському соціально-економічному форумі «Інформаційне суспільство і влада» (м. Кіровоград, 2013 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції за міжнародною участю «Модернізація державного управління та європейська інтеграція України» (м. Київ, 2013 р.), Всеукраїнській підсумковій науково-практичній конференції за міжнародною участю «Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління» (м. Одеса, 2013 р.), Міжнародному науковому конгресі «Інформаційне суспільство в Україні» (м. Київ, 2013 р.), VII-й Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні проблеми управління: виклики інформаційної епохи» (м. Київ, 2013 р.), The International Scientific and Practical Congress of Economists and Lawyers «The genesis of genius» (Швейцарія, м. Женева, 2014 р.), VI-й Міжнародній науково-практичній конференції «Права і свободи людини і громадянина: актуальні проблеми науки і практики» (Росія, м. Орел, 2014 р.), Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Теоретичні та організаційно-методичні засади надання електронних послуг в системі е-урядування» (м. Одеса, 2014 р.), International scientific congress «Factors of legal progress. Science and practice» (Швейцарія, м. Базель, 2014 р.).

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано 21 наукову працю, з яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України, у т.ч. 4 статті у виданнях, що включені в міжнародні наукометричні бази; 1 стаття у електронному науковому іноземному періодичному виданні; 4 статті, які додатково відображають наукові результати дисертації у інших виданнях

України; 10 доповідей і тез доповідей на науково-практичних конференціях. Загальний обсяг публікацій складає 8,77 д.а., з них автору належить особисто 8,31 д.а.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 215 найменувань – на 26 сторінках, 11 додатків – на 60 сторінках. Повний обсяг дисертації – 279 сторінок, з них 180 сторінок основного тексту. Робота містить 32 таблиці, з яких 8 займають повні сторінки, 14 рисунків, з яких 5 займають повні сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

1.1 Регуляторна діяльність як складова системи управління національним господарством

Перш ніж перейти до розгляду місця регуляторної діяльності в системі управління національним господарством та, у подальшому, показати її вплив на відтворювальні процеси у суспільстві, визначимо пов'язані з цим терміни, розуміння сутності яких дозволить відобразити логіку розгляду даного питання в процесі проведення наукового дослідження.

Так, національне господарство визначають як історично утворену за територіальним принципом систему суспільного відтворення, яка діє в межах національних кордонів [197]. Дана система поширюється на відтворення природних та людських ресурсів і сфер життєдіяльності людини: економічну, політичну, культурну, соціальну тощо. Якщо взяти одну із цих сфер, економічну, то процеси її відтворення відбуваються, як і у решти інших, за рахунок управління усіма процесами, що забезпечують це відтворення, тобто за рахунок управління національною економікою, яке здійснюється відповідними суб'єктами – органами державного управління. Згідно з теорією управління, однією із функцій такого управління, поруч з іншими, є функція регулювання [44, с. 53]. У нашому випадку це державне регулювання економіки. Інструментом такого регулювання є регуляторні акти – сукупність законодавчих і нормативних актів та інших регламентуючих документів.

Процес – від появи самої ідеї про необхідність розробки регуляторного акту до його впровадження і оцінки впливу – називатимемо регуляторним процесом, а діяльність усіх суб'єктів, задіяних в ньому – регуляторною діяльністю. Як відомо,

в процесі будь-якої діяльності, як правило, виникають певні інформаційні зв'язки, відповідно встановлюються й інформаційні відносини між учасниками такої діяльності. У подальшому учасників, які взаємодіють між собою в регуляторному процесі вважатимемо суб'єктами регуляторної діяльності, а відносини, що складаються між ними в процесі регуляторної діяльності – інформаційними відносинами у сфері регуляторної діяльності. Для налагодження цих відносин має бути задіяний відповідний механізм, який ми називатимемо механізмом інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.

Аналізуючи роль держави у відтворювальних процесах на усіх етапах розвитку ринкової економіки, слід відмітити, що на етапах становлення ринкових відносин втручання держави було мінімальним і зводилось до контролю бюджетних надходжень і видатків, за дотриманням правопорядку і забезпеченням національної оборони, за зайнятістю населення тощо [44; 94]. Проте розвиток ринкових відносин і поява нових секторів економіки призвів до монополізації ринком економічних відносин в державі.

З часом прийшло усвідомлення того, що лише ринкова саморегуляція не здатна забезпечити нормальне функціонування ринку і несе в собі загрозу існуванню економічної системи у цілому. Саме тому сьогодні значна роль відводиться регуляторній діяльності держави навіть в тих країнах, які традиційно орієнтуються на вільний ринок і для яких існування ринку є своєрідним проявом демократії і свобод.

Для підтвердження цього здійснимо ретроспективний огляд змін, що відбувались в економічній науці на різних етапах становлення і розвитку ринкових відносин, і розглянемо як мінялося в економічній науці відношення до державного регулювання економіки і його ролі в системі управління господарством.

Так, якщо на ранніх стадіях розвитку ринку і формування ринкових відносин, характерних для кінця XVII ст. і середини XVIII ст., втручання держави в економічну діяльність обмежувалась лише торгівлею і промисловістю, то вже в кінці XVIII ст. це втручання вважалось таким, що перешкоджає природньому

розвитку ринку і ринкових відносин [8; 94]. Таке становище призвело до появи в економічній науці різних концепцій, які відображали участь держави в регулюванні економіки на різних етапах розвитку національного господарства (рис. 1.1).

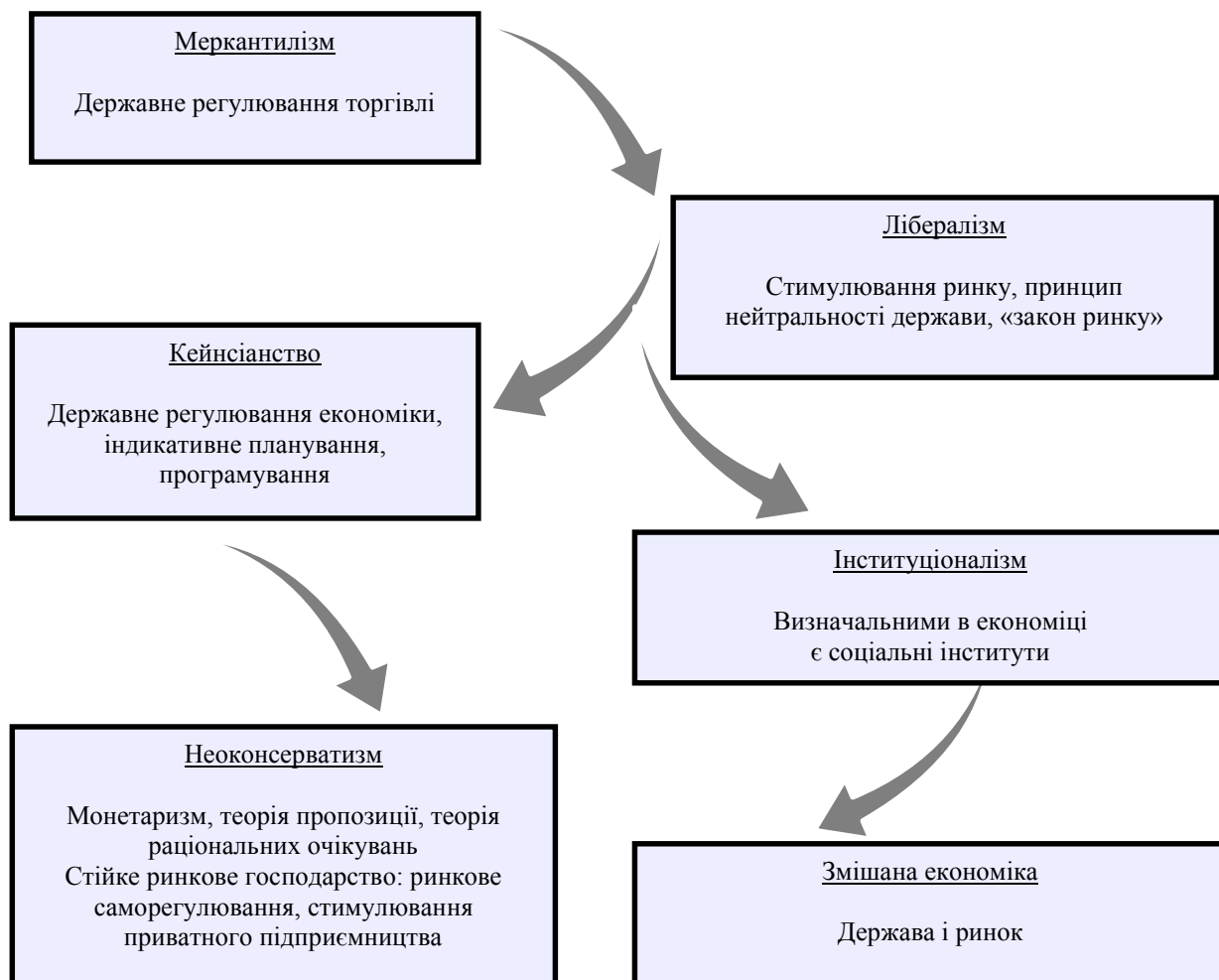

Рисунок 1.1 – Концепції участі держави в регулюванні економіки (джерело: систематизовано автором на підставі [8; 44; 94])

Зокрема, представники школи меркантилізму (XVII ст.), підтримуючи активну державну економічну політику, яка віддзеркалювала інтереси торгового і промислового капіталу, головним чином експортного, основним її завданням бачили залучення в країну як можна більшої кількості золота і срібла, вважаючи, що чим більше грошей, тим багатіша держава.

З розвитком капіталізму (кінець XVIII ст.) значення економічної доктрини меркантилізму було втрачено, на зміну їй прийшли ідеї лібералізму А. Сміта і Д. Рікардо, згідно з якими національна економіка ототожнювалася з національним ринком і являла собою систему, яка складається з великої кількості взаємопов'язаних суб'єктів господарювання і здатна до саморегулювання [94; 172].

Розглядаючи ринкову систему з цих позицій, А. Сміт вважав, що механізм саморегулювання, побудований на особистому інтересі і прагненні господарюючих суб'єктів до отримання прибутку, забезпечить ефективніше функціонування економіки. Він зазначав, що розвиток суспільства визначають економічні закони, що діють аналогічно законам природи, а рівновага в економіці здійснюється стихійно, без втручання держави. Держава ж повинна дотримуватися принципу нейтральності, обмежуючи свою функцію тільки підтримкою порядку та захистом приватної власності і конкуренції [94, с. 329].

А. Сміт, Д. Рікардо вважали, що в класичній моделі ринкової економіки має домінувати приватна власність і вільна конкуренція [94; 172]. Але вже на початку XIX ст. один з їхніх послідовників – Ж. Сей – сформулював свій «закон ринку», згідно з яким пропозиція сама створює попит [178, с. 72].

Проте ця ідея не знайшла підтвердження. Не вдалося її підтримати і прибічникам неокласичного напрямку, які, відстоюючи традиційні цінності капіталістичної економіки і віддаючи перевагу економічній свободі, приватній ініціативі, приватному підприємництву, невтручання держави в ринкову систему, намагалися довести, що ринок сам забезпечує рівність пропозиції і попиту, повну зайнятість робочої сили, запобігає економічним кризам [94, с. 44].

Наприкінці XIX ст. в економічній науці отримав розвиток інституціоналізм, який був започаткований американським економістом і соціологом Т. Вебленом. Прихильники цього напрямку економічні проблеми пов'язували з соціальними, політичними, правовими та іншими аспектами. На їхню думку не економічні фактори, а позаекономічні – соціальні інститути (монополія, конкуренція, звичаї

тощо) відіграють вирішальну роль у суспільному розвитку і регулюють діяльність людей [94, с. 47]. На даний час місце інституціоналізму в науці постійно зростає.

Проте, в період економічної кризи 1929–1933 рр., стало очевидним, що ринковий механізм не здатний забезпечити стійке функціонування економіки в умовах нестабільності.

В 30-х рр. ХХ ст. революційний переворот в економічній науці викликала теорія Дж. М. Кейнса, згідно з якою держава відігравала провідну роль в регулюванні економіки і управлінні національним господарством. Основним положенням цієї теорії було визначення держави як політичного інституту зі своїми органами влади, наділеними певними регуляторними функціями, і які в процесі регуляторної діяльності повинні були враховувати національні інтереси і на їх основі визначати цілі, пріоритети і напрями розвитку економіки [75, с. 14]. Такий підхід суттєво відрізняв державне регулювання від ринкового механізму і ставив на перше місце застосування принципу цілеспрямованого регулювання економіки.

Дані теоретичні положення знайшли своє втілення на практиці і привели до появи нового варіанту ринкової економіки – соціально орієнтованої. Проте, знову ж таки, як показала практика, і цей варіант економіки не був позбавлений вразливих місць. Таке становище призвело до появи нового, «антикейнсіанського», напряму в теорії регулювання, який був запропонований неоконсерваторами, і які започаткували свої школи: монетаризму, економічної теорії пропозиції і теорії раціональних очікувань. В основу цих шкіл була покладена необхідність відродження ринкового саморегулювання і стимулювання приватного підприємництва [94, с. 48].

Теоретичні рекомендації неоконсерваторів в середині 70-х рр. ХХ ст. були використані, зокрема, у таких країнах як США, Великобританія, ФРН та інших, в яких було істотно знижено втручання держави в економіку. Це забезпечило певне, але тимчасове, прискорення економічного зростання, зниження інфляції, зменшення дефіциту державного бюджету та покращення інших показників [47, с. 5].

Світова криза кінця 1970-х – початку 1980-х рр. знову поставила на перше місце питання стосовно вибору між державними і ринковими механізмами регулювання економіки, враховуючи переваги і недоліки в управлінні національним господарством того й іншого. Шлях вирішення даного питання був окреслений відомим економістом ХХ ст. П. Самуельсоном, який започаткував школу «великого неокласичного синтезу», що дістала назву теорії змішаної економіки [169, с. 201]. Ця теорія поєднала державне регулювання і ринковий механізм і була сконцентрована на вирішенні питань, пов'язаних із задоволенням суспільних потреб. Відповідно до її положень розширення державного втручання або його обмеження залежить від економічної ситуації і стану розвитку економіки. Об'єднання регулюючих сил ринку і держави забезпечує збалансованість сукупного попиту і сукупної пропозиції, дозволяє поєднувати ефективність господарювання, соціальну справедливість і економічне зростання. Воно дозволяє також згладити негативні дії як ринку, так і держави [8, с. 17].

Слід зазначити, що сучасні західні теорії відносно ролі і місця регуляторної діяльності держави в умовах ринкової економіки знаходяться між двома крайніми концепціями – неокейнсіанською і неокласичною, а усі інші теорії є певним синтезом цих двох протилежних концепцій.

У цілому можна відмітити, що у кінці ХХ ст. в економічній науці позначився певний консенсус відносно ролі і місця регуляторної діяльності держави в сучасній ринковій економіці. Однозначно було прийнято положення щодо необхідності державного втручання в ринкову економіку для забезпечення певних умов її функціонування [94, с. 52].

На сьогодні практично усі країни світу використовують ту або іншу модель змішаної ринкової економіки і різні регуляторні інструменти. Це свідчить про те, що у сучасній економічній теорії практично не ставиться під сумнів доцільність централізованого регулювання економічного життя суспільства. Питання полягає лише у визначенні розділу між раціональним і неефективним втручанням держави. Очевидно, що державне і ринкове регулювання являє собою єдиний організм, який пристосовується до внутрішніх і зовнішніх обставин відтворення.

При цьому важливого значення набуває налагодження балансу у відносинах між державою і ринком, коли державні органи управління за допомогою макро- і мікроекономічних регуляторів створюють умови для довготривалого стійкого розвитку і рівноважного зростання економічної системи.

Але якщо державне регулювання є об'єктивною необхідністю в умовах сучасної ринкової економіки, то в умовах трансформації економіки його роль є набагато вищою, оскільки тут мають місце й інші, не властиві ринку проблеми, рішення яких можливе тільки за допомогою застосування механізмів державного регулювання [94, с. 59]. Це пов'язано, перш за все, з необхідністю структурної перебудови економіки та її окремих сфер, формуванням ринкової інфраструктури, з розвитком інформаційних відносин між державою, громадянами, бізнесом та громадськими організаціями в процесі прийняття регуляторних актів і їх впровадження, з розвитком інформаційного суспільства і запровадженням електронних методів управління в діяльність органів влади, з забезпеченням економічної свободи господарюючим суб'єктам і т.д. Крім того, з боку держави потрібна потужна протидія негативним процесам, характерним для періоду реформування (наприклад, корупції, криміналізації суспільства, тінізації економіки).

Оптимально поєднуючи ринкові і державні регулятори, держава в ринковій економіці забезпечує прогнозований розвиток національного господарства і благополуччя нації в цілому, охорону її інтересів, стабільність і зміцнення економічного ладу усередині країни і на міжнародних ринках. Цим і визначаються мета державного регулювання економіки і роль регуляторної діяльності в управлінні національним господарством. І, нарешті, проведення ринкових реформ і відповідальність за їх реалізацію також лежать на державі, на її органах управління.

Таким чином, можна зробити висновок стосовно того, що державне регулювання національної економіки, цілеспрямовано впливаючи на соціально-економічні процеси у суспільстві за допомогою регуляторів економічного і правового характеру, забезпечує досягнення цілей та реалізацію пріоритетних

напрямів державної соціально-економічної політики. При цьому правові регулятори визначають поведінку суб'єктів господарювання на ринку, а економічні регулятори через ринковий механізм спрямовують їх діяльність і ринку у цілому на досягнення поставлених цілей.

Близьким до терміну «державне регулювання національної економіки» є термін «державне управління національною економікою», проте останнє поняття є значно ширшим, оскільки охоплює усі функції, що пов'язані з управлінням (планування, аналіз, координацію, організацію, прийняття рішень, аналіз, контроль та ін.) і відображає не тільки регулюючий, але й цілеспрямований вплив держави на економіку та національне господарство країни відповідно до визначених цілей її соціально-економічного розвитку [44, с. 48]. Державне регулювання економіки, як функція державного управління національної економіки, орієнтоване лише на корегування економічних процесів і відносин відповідно до зміни внутрішніх і зовнішніх умов, загальносвітових економічних та політичних процесів і спрямоване на досягнення поставлених цілей, а за необхідності корегування і самих цілей. Тобто регулювання може бути здійснено на усіх етапах процесу управління і забезпечує його циклічність.

Означене свідчить про існування об'єктивної необхідності державного регулювання і регуляторної діяльності в системі управління національним господарством, особливо – в період реформування економіки і структурної перебудови національного господарства.

Однак, масштаби і глибина проникнення державного регулювання економіки має свої межі, які обумовлені співвідношенням інтересів держави і суб'єктів регулювання (юридичних та фізичних осіб, громадських об'єднань та ін.). Наприклад, держава не може необмежено поповнювати свій бюджет за рахунок послаблення суб'єктів господарської діяльності або погіршення соціальних умов громадян. За таких умов межі регулювання звужуються і, навпаки, вони розширюються, коли інтереси суб'єкта і об'єкта регулювання збігаються, як це має місце у випадку регулювання державних закупівель і запровадження електронної системи їх здійснення, що ставить у рівні умови усіх

учасників цього процесу, робить його відкритим і прозорим та запобігає проявам корупційних діянь.

По суті, глибина проникнення державного регулювання в соціально-економічні процеси, поєднання ринкових і державних регуляторів, різна комбінація форм і методів регулювання є відмінними рисами державного регулювання в різноманітних моделях сучасної ринкової економіки [44, с. 111]. А саме державне регулювання економіки є проявом цілеспрямованої діяльності держави в особі відповідних законодавчих, виконавчих і контролюючих органів, які за допомогою різних форм і методів забезпечують досягнення поставленої мети і рішення найважливіших економічних і соціальних завдань відповідного етапу розвитку економіки, регламентують господарські відносини в суспільстві, що спрямовані на реалізацію державної політики [41, с. 6].

Як зазначають окремі дослідники, подібне трактування державного регулювання характеризує його як функцію державного управління, спрямовану на досягнення соціально-економічної стабільності, забезпечення національних конкурентних переваг, адаптацію ринкового механізму до змінних умов господарювання, тобто розглядається у вузькому розумінні [8, с. 34; 41, с. 47], розуміючи при цьому функцію державного управління як специфічний за предметом, змістом і засобом забезпечення цілісний управляючий вплив держави [44, с. 67]. Окрім регуляторної функції до функцій державного управління відносять: планування, прийняття рішень, організацію, мотивацію, контроль [2, с. 19].

У більш широкому розумінні державне регулювання виявляється у встановленні державою загальних правил поведінки (діяльності) учасників суспільних відносин та їх корегування згідно зі зміною умов діяльності [42, с. 46]. Таке визначення характерно для науковців, які проводять дослідження у сфері державного управління і визначають державне регулювання, з одного боку, як сукупність цілеспрямованих форм, методів і напрямів впливу, що застосовуються органами державного управління для упорядкування системи суспільно-економічних відносин з метою стабілізації і пристосування існуючої суспільно-

політичної системи до зміни умов [43, с. 148], а з іншого, як економічний метод державного управління, який є системою типових заходів законодавчого і контролюючого характеру, що здійснюються відповідними державними органами та громадськими організаціями з метою стабілізації та пристосування існуючої соціально-економічної системи до постійно змінюваних умов [108, с. 47].

У правовій науці державне регулювання розглядається як комплекс заходів (організаційних, правових, економічних тощо), який здійснюється державою у сфері соціальних, економічних, політичних, духовних та інших процесів з метою їх упорядкування, встановлення загальних правил і норм суспільної поведінки, а також запобігання негативним явищам у суспільстві [109, с. 118].

В економічній науці при з'ясуванні сутності державного регулювання існують різні підходи. Так, у «Сучасному економічному словнику» регулювання економіки охарактеризовано як «вплив на економіку з боку органів управління з метою підтримки процесів, які в ній протікають на певному рівні, або попередження, пригнічення несприятливих явищ» [197, с. 346]. У «Великому економічному словнику» ця категорія розглядається як «цілеспрямовані процеси, що забезпечують підтримку або зміну економічних явищ та їх зв'язків» [168, с. 404]. А в «Економічній енциклопедії» вживається термін «економічне регулювання господарства», який трактується як «розподіл ресурсів і формування пропорцій, які відповідають суспільним потребам на даному етапі розвитку національної економіки, за допомогою певних механізмів – сукупності інститутів, форм та інструментів» [197, с. 387].

Узагальнюючи різні підходи, можна погодитись з тим, що під державним регулюванням економіки розуміється загальне впорядкування суспільних відносин в конкретній сфері економіки, що провадиться відповідно до вимог законодавства шляхом прямого впливу на господарську діяльність суб'єктів економічних відносин з метою забезпечення стабільного функціонування та послідовний розвиток тієї чи іншої регульованої сфери економіки і більш широкого та якісного задоволення потреб споживачів продукції – товарів, робіт, послуг [78, с. 112].

Таким чином, державне регулювання економіки, зокрема в тій частині, що характеризує регуляторну діяльність в системі управління національним господарством та інформаційні відносини між суб'єктами регуляторної діяльності, можна розглядати з чотирьох сторін: економічної, правової, інформаційної та організаційної.

Економічна сторона дозволяє охарактеризувати регуляторну діяльність через вплив свого результату, яким є регуляторний акт, на об'єкт державного регулювання – економічну систему з позиції досягнення цілі регулювання і отримання прогнозованого результату впровадження регуляторного акту через покращення економічних та соціальних показників господарської діяльності суб'єктів регулювання (підприємств тощо) і відображає дієвість регуляторного механізму на економічну систему з боку держави.

З правової сторони регуляторна діяльність характеризується у вигляді сукупності принципів, форм, методів, механізмів реалізації та інструментів регламентованої взаємодії суб'єктів регуляторної діяльності, що забезпечують розробку регуляторних актів і досягнення цілей регулювання, вибір найкращого з альтернативних варіантів і забезпечення його виконання.

Інформаційна сторона відображає засоби та інструменти забезпечення взаємодії суб'єктів регуляторної діяльності в процесах підготовки регуляторних актів, які пов'язані зі збором, аналізом, обміном документованою і не документованою інформацією, забезпеченням доступу до процесу прийняття регуляторного акту шляхом використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій та створених на їх основі відповідних реєстрів та інформаційної системи регуляторної діяльності.

Організаційна сторона регуляторної діяльності сприяє застосуванню регуляторних механізмів і проявляється через систему організації взаємодії суб'єктів такої діяльності і показує, через які форми здійснюється їх взаємодія, яка їх роль в реалізації потенційних можливостей, закладених в інформаційних відносинах у сфері регуляторної діяльності, які їх завдання і функції в регуляторному процесі.

За таких умов важливим моментом регуляторної діяльності є визначення цілі державного регулювання, яка у подальшому конкретизується у цілях розробки регуляторних актів. Практика свідчить про складність даного процесу, який пов'язаний не лише з визначенням стратегічних напрямів соціально-економічного розвитку, але і з механізмом, який забезпечує ухвалення відповідних рішень (регуляторних актів) і їх реалізацію. Наявність такого механізму є особливо важливим в процесі взаємодії усіх суб'єктів регуляторної діяльності, який би дозволив регламентувати інформаційні відносини, що складаються між ними, і виступав би як механізм інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.

Незважаючи на розмаїття існуючих думок з державного регулювання, вважаємо, що саме підхід до державного регулювання як функції державного управління національним господарством дає підстави розглядати категорію «державне регулювання економіки» у низці взаємопов'язаних понять: «управління національною економікою» – «державне регулювання економіки» – «регуляторна діяльність» – «інформаційні відносини у сфері регуляторної діяльності» – «механізм інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності» – «регуляторний вплив».

Державне регулювання національної економіки реалізується уповноваженими суб'єктами впливу на соціально-економічні процеси у суспільстві через певний механізм, тлумачення терміну якого і розглянемо (табл. 1.1 та 1.2).

Таблиця 1.1 – Підходи до тлумачення терміну «механізм» (джерело: систематизовано автором на підставі [39; 168; 197])

Словник	Визначення терміну «механізм»
1	2
Тлумачний словник російської мови [197, с. 101]	а) Послідовність станів, процесів, що визначають собою або дію, або явище б) Система, пристрій, що визначає порядок виду діяльності

Продовження таблиці 1.1

1	2
Словник бізнес-термінів [197, с. 123]	а) Внутрішній устрій машини б) Послідовність дій, станів, що визначають процес або явище
Економічний енциклопедичний словник С. Мочерного [197, с. 244]	Система, пристрій, спосіб, що визначають порядок певного виду діяльності; внутрішній пристрій машини, устаткування тощо – система певних ланок та елементів, що приводить їх у дію (банківського кредитування, банкрутства підприємства, використання економічних законів, викупу акцій, вироблення менеджменту цілей, грошової трансмісії, добровільного звільнення, забезпечення економічної безпеки та ін.)
Філософський словник Л. Ільчева [197, с. 301]	Однобічний метод пізнання, який оснований на визнанні механічної форми руху матерії як єдиної та об'єктивної форми руху
Енциклопедичний словник Ф. Брокгауза, І. Ефрона [197, с. 354]	То, що приводить в дію
Великий економічний словник [168, с. 302]	Система тіл, яка призначена для перетворення руху одного чи декількох тіл до відповідних рухів інших тіл
Короткий економічний словник [168, с. 144]	Послідовність станів, процесів, які визначають собою які-небудь дії, явища; система, пристрій, який визначає порядок якого-небудь виду діяльності
Тлумачний словник Д. Ушакова [197, с. 367]	Внутрішній пристрій, система функціонування чого-небудь, апарат якогось виду діяльності (мови, роботи мозку)
Англо-російський словник В. Мюллера [168, с. 288]	Апарат, пристрій, техніка
Словник-довідник «Державне управління» [39, с. 23]	Практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей

Таблиця 1.2 – Тлумачення похідних термінів від терміну «механізм» з точки зору управління процесами, функцією якого є державне регулювання (джерело: систематизовано автором на підставі [11; 38; 41; 78; 83; 89; 103; 111; 193])

Автор	Термін	Визначення терміну
1	2	3
І. Булеєв [11, с. 32]	Механізм управління	Сукупність форм, методів та інструментів управління
А. Гладишев, В. Іванов, В. Патрушев [111, с. 265]	Механізм управління	Спосіб організації управління суспільними процесами, де взаємопов'язані методи, засоби і принципи, що забезпечує ефективну реалізацію цілей управління
О. Ковалюк [78, с. 123]	Механізм управління	Система форм, методів, важелів, інструментів, які використовуються в діяльності держави і підприємств за відповідного нормативного, правового та інформаційного їх забезпечення політикою на мікро- та макрорівні
О. Коротич [83, с. 96]	Механізм управління	Певне знаряддя для здійснення цілеспрямованих перетворень
Л. Юзьков [193, с. 142]	Механізм (управління)	Сукупність певних складових елементів, що створюють основу певних явищ, процесів; засіб організації практичної діяльності
Н. Нижник [41, с. 126]	Механізм (управління)	Складна категорія управління, він включає: цілі управління, елементи об'єкта та їх зв'язки, на які здійснюється вплив, діяння в інтересах досягнення цілей; методи впливу, матеріальні і фінансові ресурси управління, соціальний та організаційний потенціал
М. Круглов [89, с. 111]	Механізм державного управління	Сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого впливу суб'єктів державного управління і впливу на їх діяльність, що забезпечують узгодження інтересів взаємодіючих учасників державного управління
Т. Максимова [103, с. 86]	Механізм управління	Упорядкована система взаємодії економічних явищ на основі сукупності інституціональних установлень,

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
	регіональним розвитком	що забезпечує суб'єктам господарювання у визначених режимах досягнення індикативно заданих чи прогнозованих результатів розвитку
І. Грузнов [38, с. 86]	Механізм (організаційний) управління	Сукупність необхідних взаємозв'язків, що виникають між різними елементами організації виробництва, праці та управління

Загалом, як стверджує О. Федорчак, усі наявні механізми з точки зору управління процесами, функцією якого є державне регулювання, можна поділити на три типи: механізми-знаряддя (інструменти), механізми-системи (набір взаємопов'язаних елементів) та механізми-процеси (послідовність певних перетворень) [186, с. 14]. Також, на думку О. Федорчака, з якою варто погодитися, поняття «механізм» і поняття «процес» не можна порівнювати між собою, оскільки процес – це лише послідовність етапів перетворення чого-небудь, а механізм – це значно ширше поняття, яке охоплює різноманітні інструменти, важелі, засоби та стимули [186, с. 15]. Не доцільно ототожнювати поняття «механізм» з поняттями «знаряддя» чи «інструмент», оскільки до складу механізму державного управління, окрім інструментів, належать також методи, важелі, політика, правове, нормативне та інформаційне забезпечення тощо [170, с. 11].

Отже, аналіз розуміння терміну «механізм» в різних словниках та досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених стосовно змістовного наповнення поняття дало змогу визначити нам «механізм» як складну систему, призначену для досягнення поставлених цілей, що має певну структуру, методи, важелі, інструменти впливу на об'єкт управління.

З огляду на проведені дослідження сутності понять «механізм управління», «механізм державного управління» та «механізм державного регулювання» вважаємо за доречне в контексті нашого дослідження дати авторське визначення

терміну *«механізм державного регулювання національної економіки»*: це сукупність організаційних, економічних, правових і інформаційних засобів цілеспрямованого впливу уповноважених суб'єктів державного регулювання національної економіки і впливу на їх діяльність, які забезпечують задля реалізації поставленої мети і певних завдань держави щодо розвитку національної економіки узгодження інтересів взаємодіючих учасників такого регулювання (суб'єктів регуляторної діяльності).

На сучасному етапі розвитку національної економіки серед основних завдань, які постають перед державою та органами державного управління, можна виділити наступні: стимулювання інновацій, підтримка виходу вітчизняних товаровиробників на світовий ринок високотехнологічної продукції, стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності суб'єктів господарювання, які можуть бути досягнуті шляхом зваженої регуляторної політики держави.

Назва державної регуляторної політики в Україні застосовується з періоду набуття чинності Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (далі – Закон про регуляторну політику) – з 15.01.2004р. [57].

«Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності (далі – державна регуляторна політика)», – «це напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України» [57]. Законодавче визначення термінів «регуляторний орган» та «регуляторний акт» буде наведено нижче у цьому підрозділі дослідження.

На думку О. Юлдашева, функція вдосконалення правового регулювання, що введена Законом про регуляторну політику, є нетрадиційною для практики державного управління, оскільки будь-яке вдосконалення (розвиток) того чи іншого об'єкта є функцією науки. Практика звично займається здебільшого двома аспектами життєдіяльності тієї чи іншої системи – її побудовою і функціональним забезпеченням. Крім того, у процес удосконалення господарських і адміністративних відносин, розробки регуляторних актів згідно з Законом про регуляторну політику не тільки закладено розуміння того, що засобом удосконалення цих актів є процес, технологія їх розробки, а й, по суті, системну методологію, яка теж більше стосується науки [196, с. 84]. Згідно з цією методологією, розробленою у межах загальної теорії систем А. Уйомовим, на першому етапі побудови системи визначаються її системоутворюючі (бажані) властивості (формулюються вимоги до системи), а на другому – засоби забезпечення цих властивостей (вимог) [180, с. 88]. Відповідно до цього Законом про регуляторну політику визначено вимоги, яким мають відповідати регуляторні акти та їх система, а також засоби досягнення цих вимог (етапи регуляторної діяльності, законодавче визначення терміну якої буде наведено нижче у цьому підрозділі дослідження). Зазначені вимоги ідентифікують як принципи державної регуляторної політики (доцільність, адекватність, ефективність, збалансованість, передбачуваність, прозорість та врахування громадської думки). Якщо інтерпретувати зазначені принципи як системоутворюючі (бажані) властивості регуляторних актів, то засобами забезпечення цих властивостей є визначенні Законом про регуляторну політику етапи здійснення державної регуляторної політики: планування діяльності з підготовки проектів регуляторних актів; установлення єдиного підходу до підготовки аналізу регуляторного впливу (обґрунтування необхідності державного регулювання шляхом прийняття регуляторного акта) та до здійснення моніторингу результативності регуляторних актів; підготовка аналізу регуляторного впливу; оприлюднення проектів регуляторних актів із метою одержання зауважень і пропозицій від фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань, а також організації відкритих обговорень за участю

представників громадськості питань, пов'язаних із регуляторною діяльністю; відстеження результативності регуляторних актів (оцінка стану впровадження регуляторного акта та досягнення цим актом цілей, задекларованих при його прийнятті); перегляд цих актів; їх систематизація; недопущення прийняття регуляторних актів, які є непослідовними або не узгоджуються чи дублюють діючі регуляторні акти; викладення положень регуляторного акта доступно та однозначно для розуміння особами, які повинні впроваджувати або виконувати вимоги цього регуляторного акта; оприлюднення інформації про здійснення регуляторної діяльності [196, с. 84].

Аналіз сучасної вітчизняної наукової літератури, а саме праць відомих фахівців із загальних і галузевих проблем національної економіки О. Алімова, О. Амоші, Б. Буркинського, А. Бутенка, В. Геєця, М. Долішнього, В. Захарченка, В. Лисюка [145; 12; 13; 104; 73; 45; 70; 98] показав, що проблема державного регулювання національної економіки як напряму діяльності органів державного управління, спрямованого на практичну реалізацію державної регуляторної політики, розглядається науковцями з трьох точок зору: державно-управлінського, правового та економічного.

Науковці М. Погрібняк [147; 148] та С. Кулик [92] визначають державну регуляторну політику з позиції державно-управлінського підходу.

Державну регуляторну політику з правової точки зору розглянув О. Юлдашев [194].

З економічної позиції розглянули державну регуляторну політику: О. Балабенко, яка стверджувала, що реалізація державної регуляторної політики у сфері малого підприємництва відбувається через сукупність механізмів, створених державою, найефективнішим з яких є податковий механізм [3, с. 12]; О. Глущенко – обґрунтував необхідність розширення дії державної регуляторної політики на сферу нелегального підприємництва [35]; Л. Білозір та Т. Мельник, які дослідили державну регуляторну політику у глобальному аспекті [7; 105]; І. Ясіновська – проаналізувала державну регуляторну політику як політику, спрямовану на вдосконалення правових взаємовідносин між державними

органами влади та суб'єктами господарювання через вдосконалення мотиваційного механізму і регулювання розвитку бізнесу [198, с. 314]; І. Колупаєва – визначила державну політику, що передбачає синтез правового та економічного регулювання відносин між суб'єктами підприємницької діяльності, а також адміністративних та економічних відносин між регуляторними органами та іншими органами влади й суб'єктами підприємництва [79, с. 103]; Я. Котляревський, В. Скуляк та М. Юдін, які дослідили методологічні та практичні засади державної регуляторної політики в галузевому розрізі розвитку національної економіки [84; 170; 191; 192].

Крім вказаних досліджень теоретичні питання запровадження державної регуляторної політики в Україні та окремі аспекти практичного здійснення регуляторної діяльності досліджувалися у працях З. Варналія [14], О. Кужель [90; 91], Д. Ляпіна [99; 100], К. Ляпіної [163] та ін.

Різні аспекти державної регуляторної політики, що застосовуються в Україні з початку дії Закону про регуляторну політику, досліджували науковці: Т. Кравцова, що вивчала проблему відсутності фундаментальних досліджень у сфері правового забезпечення державного регулювання господарської діяльності [70; 71]; О. Літвінов – досліджував діяльність органів місцевого самоврядування з реалізації державної регуляторної політики в Україні [95].

Низка економістів присвятила свої праці дослідженню механізмів державного управління, державного регулювання економічних процесів, серед яких І. Грузнов [42], М. Круглов [94], Н. Шлафман [190].

Інформаційні аспекти державної регуляторної політики висвітлені у працях О. Голобуцького [36], Д. Дубова [48], Є. Єрофєєва [51], П. Клімушина [76], Р. Ковалія [77], М. Макарової [102] та ін.

Отже, бачимо, що проблема удосконалення в Україні державної регуляторної політики є однією з головних проблем наукових досліджень: від розгляду в наукових працях з економіки та права регуляторної функції держави в ринковій економіці або державного регулювання розвитку підприємництва до теоретичних й практичних аспектів державного регулювання економічних

процесів та діяльності органів влади і місцевого самоврядування щодо прийняття регуляторних актів, внесення змін до них та скасування – в наукових працях з державного управління.

Разом з тим, сучасний стан наукової розробленості цієї проблеми в Україні є недостатнім, особливо з економічної точки зору. Більшість економічних досліджень обмежує сферу наукового інтересу етапом реалізації регуляторних актів, тобто їх впливом на економіку країни, поза увагою залишаються етапи підготовки та прийняття цих актів. Ці питання не суто теоретичні. Їх розв'язання має велике прикладне значення для аналізу особливостей процедур прийняття державою рішень у сфері господарської діяльності, від яких залежить реалізація економічних інтересів різних груп суспільства. Науковцями з державного управління та права на відміну від економістів розглядаються етапи підготовки та прийняття регуляторних актів, проте відсутнє комплексне дослідження процесу оцінки їх ефективності з точки зору різних груп економічних інтересів суспільства. Отже, поза увагою науковців залишилися питання щодо розробки ефективних та прозорих правил поведінки на послідовних процедурних етапах здійснення учасниками державної регуляторної політики, які у законодавчому визначенні отримують назву – регуляторної діяльності, тобто для відповідного кола економічних суб'єктів такої діяльності не сформовано механізм інформаційних відносин, що як наслідок призвело до існування в Україні такої системи прийняття регуляторних актів, яка у підсумку має низку попередньо досліджених вищезазначених науковцями негативних рис, основною серед яких є відсутність регулярного публічно-приватного діалогу між органами державного управління та суб'єктами регулювання економіки. Таким чином, інформаційні відносини у сфері регуляторної діяльності та їх механізм реалізації в Україні ще жодного разу не були предметом окремого наукового комплексного дослідження.

В зв'язку з цим об'єктом нашого дослідження є процес формування та здійснення інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності, а предметом дослідження – теоретичні та методично-прикладні засади формування

комплексного механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності органів державного управління економікою України.

З метою розгляду об'єкту та предмету дослідження визначимося з дефініціями «регуляторна діяльність» та «інформаційні відносини».

Розглядаючи регуляторну діяльність як складову державного регулювання економіки в системі управління національним господарством, слід відзначити, що відповідно до Закону про регуляторну політику регуляторна діяльність спрямована на підготовку, прийняття, відстеження результативності та перегляд регуляторних актів, яка здійснюється регуляторними органами, фізичними та юридичними особами, їх об'єднаннями, територіальними громадами в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією України, цим Законом та іншими нормативно-правовими актами [57].

Відповідно до законодавчого визначення до термінів «регуляторний акт», «регуляторний орган» та «відстеження результативності регуляторного акта» відносяться:

– «регуляторний акт – це:

1) прийнятий уповноваженим регуляторним органом нормативно-правовий акт, який або окремі положення якого спрямовані на правове регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання;

2) прийнятий уповноваженим регуляторним органом інший офіційний письмовий документ, який встановлює, змінює чи скасовує норми права, застосовується неодноразово та щодо невизначеного кола осіб і який або окремі положення якого спрямовані на правове регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, незалежно від того, чи вважається цей документ відповідно до закону, що регулює відносини у певній сфері, нормативно-правовим актом» (за винятком актів, перелік яких зазначено у статті 3 Закону про регуляторну політику);

– «регуляторний орган – Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, інший державний орган, центральний орган виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцевий орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, а також посадова особа будь-якого із зазначених органів, якщо відповідно до законодавства ця особа має повноваження одноособово приймати регуляторні акти. До регуляторних органів також належать територіальні органи центральних органів виконавчої влади, державні спеціалізовані установи та організації, некомерційні самоврядні організації, які здійснюють керівництво та управління окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, якщо ці органи, установи та організації відповідно до своїх повноважень приймають регуляторні акти»;

– «відстеження результативності регуляторного акта – заходи, спрямовані на оцінку стану впровадження регуляторного акта та досягнення цим актом цілей, задекларованих при його прийнятті» [57].

Держава має механізми та інструменти управління процесом здійснення регуляторної діяльності. Вона визначає нормативну модель регуляторної діяльності. Ця модель – сукупність затверджених у встановленому порядку нормативно-правових актів та інструктивно-методичних матеріалів, які визначають технологію розробки регуляторних актів. Держава доручає регуляторним органам відповідні обов'язки щодо здійснення цієї технології (регуляторної діяльності). Вона створює систему контролю за додержанням цими органами вищезазначеної нормативної моделі. Ця система, в свою чергу, включає інституціональні засоби контролю (це органи юстиції України та уповноважений орган щодо здійснення державної регуляторної політики (далі – уповноважений орган) і технологічні засоби – сукупність нормативних положень, які визначають порядок здійснення контролю і прийняття відповідного регуляторного акта (показник наявності процесу управління).

Законом про регуляторну політику закріплено вимоги до регуляторних

актів, а ще їм визнано – ефективність державного управління економіки при прийнятті регуляторних актів залежить від якості процесу їх вироблення.

Перш ніж підійти до розгляду змісту поняття «інформаційні відносини» необхідно спочатку в'яснити, а що являє собою термін «відносини» взагалі.

Відносини є універсальним способом не тільки існування, але і розвитку предметів та явищ. В природі і суспільстві всі предмети та явища знаходяться в різноманітних зв'язках і відносинах. Наявність відносин завжди свідчить, що в них є дві сторони, які співвідносяться, тому це є взаємні відносини двох сторін. Вони мають зв'язки, коли мають тотожні ознаки. Якщо таких ознак немає, то й відносин немає, а якщо і є, то ми не знаємо, за якими тотожними ознаками вони відносяться. Тобто, відносини – це опосередкований зв'язок явищ, процесів, предметів і т. ін. [72, с. 21]. Відносини можуть бути різними. Ми у дослідженні будемо розглядати інформаційні відносини, до визначення терміну якого науковцями існують декілька підходів (табл. 1.3).

Отже, у сучасній науці немає єдиного визначення поняття інформаційних відносин. Дана категорія відсутня і в тлумаченнях різних словників: економічних, з державного управління, права тощо [39; 50; 104; 109; 168; 174; 175; 187; 197].

Таблиця 1.3 – Підходи до тлумачення терміну «інформаційні відносини»
(джерело: систематизовано автором на підставі [4; 10; 52; 82; 161; 173; 189])

Автори	Визначення терміну «інформаційні відносини»
1	2
М. Швець, Р. Калюжний, В. Гавловський, В. Цимбалюк [189, с. 41]	Суспільні відносини щодо інформації, які є основним об'єктом регулювання інформаційного права
В. Брижко, О. Кальченко [10, с. 33]	Відносини, що виникають у всіх сферах життя і діяльності людини, суспільства та держави при одержанні, використанні, поширенні та зберіганні інформації
І. Бачило [4, с. 21]	Суспільні відносини, які виникають в процесі інформаційної діяльності

Продовження таблиці 1.3

1	2
А. Снитніков, Л. Туманова [173, с. 52]	Суспільні відносини, які виникають відповідно до норм права і юридичних фактів при формуванні і використанні інформаційних ресурсів на основі створення, збору, обробки, накопичення, зберігання, пошуку, поширення і надання споживачу документованої інформації; створенні і використанні інформаційних технологій і засобів забезпечення; захисту інформації, прав суб'єктів, які беруть участь в інформаційних процесах та інформатизації
М. Рассолов [161, с. 38]	Відносини з приводу збору, обробки і використання правової та іншої інформації в суспільстві
В. Копилов [82, с. 33]	а) Комплекс суспільних відносин, що виникають при реалізації інформаційних процесів, тобто при створенні, отриманні, обробці, накопиченні, зберіганні, пошуку, розповсюдженні та споживанні інформації, а також процесів створення і застосування інформаційних систем, інформаційних технологій і засобів інформаційної безпеки б) Відокремлена, однорідна група суспільних відносин, які виникають в процесі обороту інформації в інформаційній сфері, в результаті здійснення інформаційних процесів в порядку реалізації кожним інформаційних прав та свобод, а також в порядку виконання обов'язків органами державної влади і місцевого самоврядування по забезпеченню гарантій інформаційних прав та свобод
В. Єжунінов [52, с. 11]	Стан суспільних відносин, у межах якого іманентно властивою характеристикою публічної

Продовження таблиці 1.3

1	2
	діяльності є врегульовані національними правовими нормами відносини, коли будь-який суб'єкт має право отримувати інформацію відповідного характеру, а другий суб'єкт зобов'язаний передати певний вид інформації

Легітимне визначення терміну «інформаційні відносини» міститься у Законі України «Про інформацію», який згідно із преамбулою, регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації [59]. В зв'язку з цим можемо констатувати, що у законодавчому визначенні інформаційні відносини – це відносини, які виникають у всіх сферах життя та діяльності суспільства і держави при створенні, збиранні, одержанні, зберіганні, використанні, поширенні, охороні та захисті інформації, а отже, і у сфері регуляторної діяльності, процес здійснення якої і є об'єктом нашого дослідження.

Основними елементами інформаційних відносин, як й інших відносин, виступають суб'єкти, об'єкти та зміст цих відносин.

В Україні суб'єктами інформаційних відносин згідно з Законом України «Про інформацію» є фізичні особи, юридичні особи, об'єднання громадян та суб'єкти владних повноважень, до яких належать органи державної влади, органи місцевого самоврядування, інші суб'єкти, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень [59]. Таких суб'єктів можна розглядати відповідно до їхньої ролі у процесі життєдіяльності суспільства і поділяти в зв'язку з цим на певні категорії (групи).

Основним об'єктом інформаційних відносин є документована і не документована інформація, до феномену якої як і до поняття «інформаційні відносини» також існують різні наукові підходи [4; 10; 52; 82; 168; 173; 189], узагальнюючи які, можна зазначити, що інформація – це відомості (повідомлення)

про об'єкти та явища навколишнього середовища, їх властивості та відносини, які зменшують ступінь їх невизначеності. Щодо законодавчого визначення поняття «інформація», то Закон України «Про інформацію» визначає її як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [59].

Стосовно інформації, що виникає у процесі управління соціально-економічними системами, то вона за своєю природою є соціальною: в цьому аспекті може вживатись термін як «публічна інформація», що містить відомості про суспільні процеси та відносини, які розуміються в широкому контексті й водночас мають офіційний характер [52].

Публічна інформація – це офіційні документовані дані, які мають кількісну характеристику явищ та процесів, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя й збираються, використовуються, поширюються та зберігаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними особами відповідно до законодавства з метою виконання адміністративних обов'язків та завдань, що належать до їх компетенції; це офіційна документована і в установленому порядку отримана та оприлюднена друкованими, електронними та іншими засобами інформація в процесі діяльності органів законодавчої, виконавчої, судової влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, державних підприємств, установ та організацій. Основними джерелами цієї інформації є законодавчі акти України, акти Верховної Ради України, підзаконні нормативно-правові акти, ненормативно-правові акти державних органів, акти органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій.

Публічна інформація з погляду доступності розділяється на відкриту, інформацію з обмеженим доступом, закриту, державну таємницю, конфіденційну. Публічну інформацію можна поділити й за сферою застосування (правова, науково-технічна, політична, статистична, інформація про надзвичайні події, особу) та цільовим призначенням (політична, економічна, інформація про приватне життя, науково-технічна, службова та комерційна, що містить державну

таємницю). Усі перелічені різновиди публічної інформації мають значення для оптимізації організації процесу здійснення державою регуляторної діяльності.

У нашому дослідженні об'єктом інформаційних відносин є документована і не документована інформація, яка використовується у процесі здійснення регуляторної діяльності.

Таким чином, поняття публічної інформації створює базис для наукового формулювання поняття інформаційних відносин. Досить часто існує думка, що інформаційні відносини виникають через використання автоматизованих систем управління. Автоматизація управління – це інформаційні процеси. Інформаційні ж відносини виникають виключно у соціально-економічних системах.

Отже, саме у соціально-економічних системах й формується відповідна система інформаційних відносин, як такої, що врегульована національними правовими нормами відносин, коли будь-який суб'єкт має право отримувати інформацію відповідного характеру, а другий суб'єкт зобов'язаний передати певний вид інформації. З огляду на це автор вважає, що *інформаційні відносини у сфері регуляторної діяльності* – це відносини, які виникають у публічній сфері регуляторної діяльності, де будь-який суб'єкт такої діяльності має право отримувати інформацію у сфері регуляторної діяльності, характер якої врегульовано національними правовими нормами, а другий суб'єкт зобов'язаний передати певний вид інформації.

Змістом ж інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності є досить складна конструкція із суб'єктивних юридичних прав та обов'язків, тобто виду та міри можливої і необхідної поведінки окремого суб'єкта права, встановленого юридичними нормами для задоволення його інтересів в інформаційній сфері регуляторної діяльності. В залежності від інформаційних інтересів суб'єктів інформаційних відносин, як правило, поділяють на дві категорії: до першої відносять суб'єктів, для яких інформація виступає основним продуктом. Сюди належать, перш за все, суб'єкти владних повноважень (органи державного управління). До другої – суб'єктів, для яких інформація є супутнім продуктом, що забезпечує їх основну діяльність. До цієї категорії належать більшість

комерційних, включаючи фізичних осіб-підприємців, і некомерційних організацій [93, с. 56].

Подекуди термін «відносини» ототожнюють з терміном «взаємодія». Розкриваючи поняття «взаємодія», необхідно врахувати його смислове значення. У широкому плані «взаємодія» – це філософська категорія, що відображає процеси впливу об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість і породження одним об'єктом іншого. При цьому взаємодія виступає як об'єктивна і універсальна форма руху, розвитку, що визначає існування і структурну організацію будь-якої матеріальної системи. Таке визначення взаємодії є всеосяжним і стосується для відображення будь-яких процесів та форм прояву свідомості. Тому для більш ясного розуміння поняття «взаємодія» стосовно нашого дослідження звернемося до більш вузького значення, яке найбільш часто застосовується в смисловому відношенні і по своїй суті співзвучне з поняттям «координація» (від латинського «со» – «спільно», «ordinatio» – упорядкування – взаємозв'язок, узгодження), тобто взаємопов'язана, узгоджена діяльність різних його суб'єктів. Такий взаємозв'язок або взаємні дії можливі при наявності деяких умов. По-перше, у взаємодії повинні брати участь як мінімум два суб'єкти. Це означає, що кожен з учасників повинен ясно усвідомлювати, що він є суб'єктом взаємодії і виконує покладені функції спільно з іншим суб'єктом. З цього положення випливає наступна умова – спільність цілей і завдань для всіх учасників взаємодії. Роз'єднаність в цілях і завданнях веде до втрати сенсу взаємодії, бо в цьому випадку кожен із учасників виконує інші по відношенню до іншого суб'єкта завдання або досягає інших цілей, робить це самостійно, і, отже, ні про яку взаємодію в даному випадку не може бути й мови [4, с. 80, 92].

Може скластися уява, що взаємодія – це явище періодичне та застосовують його по мірі необхідності. Але це не так. З позиції автора, взаємодія – це дуже складний, динамічний та непереривний процес і кожний із суб'єктів у відповідності до своєї ролі у цьому процесі активно та своєчасно здійснює необхідні дії.

У світовій практиці досліджень традиційним є твердження про існування

трьох секторів, що формують сучасне суспільство і між якими має бути налагоджена взаємодія, а саме:

– держава, що включає органи державного управління, у тому числі органи місцевого самоврядування, бюджетні установи та організації, засновані на законі чи в межах повноважень органів державного управління;

– бізнес, до якого належить система юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, які займаються діяльністю, пов'язаною з отриманням прибутку;

– громадянське суспільство, що включає такі інститути, як громадяни (фізичні особи), громадські організації та рухи (юридичні особи), створені за власною ініціативою засновників незалежно від волі органів державного управління без мети одержання прибутку, тобто громадяни [35, с. 25].

Розвиток інформаційного суспільства, разом з цим й електронного урядування, вказують на необхідність налагодження електронної інформаційної взаємодії, яка забезпечуватиме взаємодію в системі: G2C (уряд – громадяни), G2G (уряд – уряд), G2B (уряд – бізнес), G2S (уряд –громадянське суспільство) [48; 201; 207–210; 212; 213].

Отже, під інформаційною (електронною) взаємодією розуміємо діяльність, спрямовану на збір, обробку, застосування та передачу інформації, яка здійснюється колом суб'єктів такої взаємодії.

Як бачимо, регуляторна діяльність являє собою складний процес, у якому може бути задіяне значне коло суб'єктів з різними правовими повноваженнями та механізм взаємодії яких не врегульовано. На практиці це призводить до прийняття недосконалих, доволі часто непотрібних, звідси – і не придатних до реалізації, з невизначеними конкретними наслідками, у тому числі й економічного характеру, регуляторних актів.

Слід зазначити, що на прийняття таких регуляторних актів та їх прагнення до впровадження витрачаються марно значні державні кошти. Підвищення якості регуляторної діяльності, а разом з нею і регуляторних актів, зменшить такі витрати, що буде прямим підтвердженням підвищення ефективності регуляторної діяльності і зменшенням негативного впливу недосконалих

регуляторних актів на економіку країни та зменшенням витрат в системі управління економікою та національним господарством у цілому.

Таким чином, з точки зору дисертанта, *механізм інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності* – це форма прояви загального механізму прийняття державою регуляторних актів, яка визначається як сукупність організаційних, економічних, правових і інформаційних засобів цілеспрямованого державного впливу на національну економіку, що забезпечують узгодження економічних інтересів взаємодіючих суб'єктів регуляторної діяльності.

Таке визначення механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності дає можливість встановити його місце в системі державного управління національною економікою, яке вказує на його ключову роль в забезпеченні підвищення ефективності регуляторної діяльності, націленої на прийняття необхідних для національного господарства, економіки країни і суспільства у цілому досконалих регуляторних актів, направлених, перш за все, на соціально-економічний розвиток країни, а не на адміністративний тиск (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Місце механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності в системі управління національним господарством

(джерело: власна розробка)

Це вимагає дослідження етапів процесу здійснення регуляторної діяльності та групування всіх його суб'єктів за їх роллю у цьому процесі.

1.2 Етапи та суб'єкти регуляторної діяльності в Україні

Як зазначалося у підрозділі 1.1 розділу 1 нашого дослідження, регуляторний акт (далі – РА) має два трактування і ним вважається прийнятий відповідним регуляторним органом (органом законодавчої, державної влади, місцевого самоврядування або їх посадовими особами) нормативно-правовий акт та інший офіційний письмовий документ, предметом регулювання якого є відносини, визначення яких представлено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Відносини, що регулюються Законом про регуляторну політику (джерело: систематизовано автором на підставі [57])

Господарські відносини		Адміністративні відносини	
між регуляторним органом та суб'єктом господарювання	між іншим органом державного управління та суб'єктом господарювання	між регуляторним органом та суб'єктом господарювання	між іншим органом державного управління та суб'єктом господарювання

Отже, по-перше, не кожний нормативно-правовий акт є регуляторним, по-друге, поняття РА є ширшим за поняття нормативно-правового акта, оскільки до РА належать й інші офіційні письмові документи.

Досягнення належної якості результатів таких державних регулювань повинно забезпечуватися чіткою організацією здійснення регуляторної діяльності – процесу прийняття РА та відстеження за мірою їх ефективності.

Закон про регуляторну політику акцентує увагу на виконанні певних етапів у цьому процесі. Йдеться про такі етапи:

а) перший етап – визначення проблеми, яку передбачається розв'язати шляхом прийняття певного РА, збір, узагальнення, систематизація та аналіз наявної інформації щодо цієї проблеми;

б) другий етап – планування діяльності з підготовки проекту РА;

в) третій етап – обґрунтування проекту РА, підготовка аналізу його регуляторного впливу (експертного висновку);

г) четвертий етап – розробка проекту РА та проведення базового відстеження (до дня набрання чинності) цього проекту;

г) п'ятий етап – оприлюднення повідомлення, проекту РА та аналізу його регуляторного впливу (експертного висновку);

д) шостий етап – робота із зацікавленими суб'єктами (одержання зауважень і пропозицій, проведення відкритих обговорень проекту РА);

е) сьомий етап – погодження із уповноваженим органом – стосовно проектів РА органів законодавчої та державної влади чи відповідними відповідальною постійною комісією місцевої ради або відповідальним структурним підрозділом виконавчого органу (виконавчого апарату) місцевої ради з питань реалізації державної регуляторної політики – щодо проектів РА органів місцевого самоврядування;

є) восьмий етап – прийняття та офіційне оприлюднення РА;

ж) дев'ятий етап – проведення повторного (через рік з дня набрання чинності РА) та періодичного (раз на три роки) відстеження результативності (досягнення цілей) РА та у разі необхідності його перегляд.

Таким чином, процес здійснення регуляторної діяльності складається з низки встановлених процедурних етапів підготовки, прийняття, відстеження результативності та перегляду РА, предметом регулювання яких є господарські та адміністративні відносини між регуляторними органами (органами законодавчої, державної влади, місцевого самоврядування і їх посадовими особами) або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, тобто можна стверджувати, що це суб'єктно-об'єктна регуляторна діяльність, направлена на реалізацію державної регуляторної політики.

Головним, що вирізняє РА від інших господарських і адміністративно-правових актів, є те, що він є документом, розробленим за відповідною технологією, яка включає ряд обов'язкових етапів здійснення регуляторної діяльності, недодержання яких призводить до відмови у реєстрації РА, а отже і до

його невідповідності.

Очевидно, що, по-перше, недостатньо лише перерахувати етапи здійснення регуляторної діяльності (це вже не раз робилося науковцями у своїх дослідженнях), а необхідні відповідні рекомендації методичного характеру щодо взаємодій та взаємовідносин певних економічних агентів у здійсненні цих етапів, направлених на прийняття того чи іншого РА. По-друге, ефективна реалізація суб'єктами регуляторного процесу зазначених вище етапів через запровадження таким чином діалогу між ними та обміном інформації здатна впливати на результативність державної регуляторної політики, направленої, перш за все, на створення належних умов для розвитку підприємництва як запоруки соціально-економічного розвитку держави. І саме тому у цьому дослідженні поставлено завдання розробити концептуальний підхід до формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.

Регуляторна діяльність не вичерпується тільки Законом про регуляторну політику. Йдеться про цілий напрям у здійсненні державного управління національною економікою, систему методичного забезпечення органами державного управління реалізації регуляторної діяльності. Елементами цієї системи є дія трьох постанов Кабінету Міністрів України [66; 156; 159], однієї спільної постанови Кабінету Міністрів України і Національного банку України [152] та одного розпорядження Кабінету Міністрів України [166].

Ці нормативно-правові акти зобов'язали регуляторні органи або розробників проектів РА, до яких Законом про регуляторну політику віднесено інші органи, установи, організації, особи чи групи осіб, уповноважених розроблювати або організовувати, спрямовувати та координувати діяльність з розроблення цих проектів:

– стосовно кожного РА:

1) проводити аналіз його впливу на діяльність держави, бізнесу і громадян, деталізацію якого буде наведено далі;

2) здійснювати базове, повторне та періодичне відстеження його результативності, інформацію про що буде розкрито пізніше, на основі показників і даних, визначених під час проведення аналізу впливу РА;

– оприлюднювати:

- 1) плани підготовки проектів РА та зміни до них;
- 2) повідомлення про оприлюднення проектів РА, проекти цих актів і аналіз їх регуляторного впливу;
- 3) звіти про відстеження результативності прийнятих РА;
- 4) відомості про регуляторну діяльність регуляторного органу [57].

Результатом такої регуляторної діяльності повинно бути не будь-яке, а лише ефективне врегулювання тими чи іншими РА сфер господарської діяльності економіки України. Згідно з Законом про регуляторну політику, який встановлює вимоги до цих актів шляхом визначення принципів вдосконалення правового регулювання господарських та відповідних адміністративних відносин, є: «доцільність – обґрунтована необхідність державного регулювання господарських відносин із метою розв’язання існуючої проблеми; адекватність – відповідність форм та рівня державного регулювання господарських відносин потреби у розв’язанні існуючої проблеми та ринковим вимогам з урахуванням усіх прийнятних альтернатив; ефективність – забезпечення досягнення внаслідок дії РА максимально можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів суб’єктів господарювання, громадян та держави; збалансованість – забезпечення у регуляторній діяльності балансу інтересів суб’єктів господарювання, громадян та держави; передбачуваність – послідовність регуляторної діяльності, відповідність її цілям державної політики, а також планам з підготовки проектів РА, що дозволяє суб’єктам господарювання здійснювати планування їхньої діяльності; прозорість та врахування громадської думки – відкритість для фізичних та юридичних осіб, їх об’єднань дій регуляторних органів на всіх етапах їх регуляторної діяльності, обов’язковий розгляд регуляторними органами ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих у встановленому законом порядку фізичними та юридичними особами, їх

об'єднаннями, обов'язковість і своєчасність доведення прийнятих РА до відома фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань, інформування громадськості про здійснення регуляторної діяльності» [57].

Відповідність зазначеним принципам забезпечується шляхом виокремлення спеціальних перелічених вище етапів, які повинні обов'язково виконуватися при здійсненні регуляторної діяльності.

Таким чином, по перше, на законодавчому рівні закріплено вимоги щодо дотримання певного процесу регуляторної діяльності – підготовки, прийняття, відстеження результативності та перегляду відповідних нормативно-правових актів та інших офіційних документів у сферах господарської діяльності економіки України, а також фактично визнано, що якість державного управління національною економікою залежить від якості процесу його здійснення. По друге, в основу цього управління, на думку О. Юлдашева, закладено високонауковий системний підхід, започаткований у загальній теорії систем, згідно з чим система є множинністю (сукупністю) елементів, відносини між якими і іншими системами мають певні властивості [196, с. 78]. Конструктивність цього визначення полягає у тому, що з нього випливає ідеологія побудови системи. Зокрема, для цього (побудови системи) слід задати властивостям відповідні відносини. У випадку здійснення процесу регуляторної діяльності ця множинність елементів є не тільки за проведеними дослідженнями О. Юлдашева сукупністю (системою) відповідних норм РА, відносини між якими (наприклад, пов'язаність, узгодженість норм, відсутність неконтрольованого дублювання), а також між ними і тією системою, яку вони моделюють (господарські, адміністративні відносини) теж мають відповідні властивості (наприклад, ефективність правового регулювання), а й, на думку автора, сукупністю дій учасників процесу регуляторної діяльності: «державо-бізнес-громадяни», відносини між якими (наприклад, інформаційні) також мають певні властивості [196, с. 81].

І хоча Законом про регуляторну політику створено загальні засади побудови системи здійснення регуляторної діяльності встановленим колом економічних агентів, на жаль, можливості такого потенційно потужного закону

використовуються на практиці не повною мірою, оскільки існують нерозв'язані проблеми, що полягають у низькій якості імплементації такої бажаної системи саме у поточну діяльність регуляторних органів. Про це свідчить періодична поява владних приписів щодо проведення ревізії системи РА. Так, для впорядкування регуляторного поля держави було прийнято Указ Президента України «Про деякі заходи щодо забезпечення здійснення державної регуляторної політики» від 01.06.2005р. №901, на підставі якого проводився прискорений перегляд органами державної виконавчої влади діючих РА із застосуванням принципу «гільйотини» [183], а Закон України «Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами місцевого самоврядування і посадовими особами місцевого самоврядування» умовно можна порівняти з проведеною у 2011 році «гільйотиною» РА місцевих рад [67].

Цей висновок є актуальним в Україні і сьогодні та підтверджується даними проведеного уповноваженим органом за 2013-2014рр. моніторингу про стан реалізації вимог Закону про регуляторну політику та висвітлення регуляторної діяльності Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями. Так, крім типових недоліків у реалізації місцевими органами виконавчої влади державної регуляторної політики, пов'язаних з порушеннями вимог чинного законодавства щодо планування, оприлюднення та відстеження результативності РА, які мають місце з початку дії Закону про регуляторну політику, було виявлено системну проблему в частині реалізації суб'єктами господарювання права доступу до змісту текстів цих актів. Вказана проблема обумовлена тим, що на законодавчому рівні встановлено обов'язок лише щодо здійснення офіційного оприлюднення та оприлюднення у мережі Інтернет нормативно-правових актів, у тому числі тих, що мають регуляторний характер. Тобто, на офіційних сторінках цих органів державного управління у мережі Інтернет у більшості випадків відсутній постійний доступ до всього масиву чинних нормативно-правових актів, що має безпосередній негативний вплив на ведення бізнесу у відповідних регіонах. Зазначене вище стосується майже всіх районних державних адміністрацій, а

також Миколаївської облдержадміністрації, на офіційній сторінці якої взагалі відсутня будь-яка інформація щодо її нормотворчої діяльності, і Черкаської облдержадміністрації, розпорядження якої оприлюднюються на сайті лише вибірково [74].

Отже, з метою подальшого аналізу стану і проблем інформаційних відносин суб'єктів у процесі здійснення регуляторної діяльності в Україні, яка виступає об'єктом нашого дослідження, визначимо коло суб'єктів цього процесу, як економічних агентів реалізації основного завдання органів державного управління економіки – державної регуляторної політики.

Законом про регуляторну політику та іншими нормативно-правовими актами для кожного суб'єкта, задіяного у процесі здійснення регуляторної діяльності, який складається з дев'яти зазначених вище процедурних етапів, встановлено такі функції:

– регуляторні органи вищих рівнів державного управління – Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, Верховна Рада Автономної Республіки Крим: правові та організаційні засади здійснення такої діяльності визначаються Конституцією України, Законом про Регламент Верховної Ради України, Регламентом Кабінету Міністрів України, Конституцією Автономної Республіки Крим та нормативно-правовими актами Верховної Ради Автономної Республіки Крим з питань, віднесених до її компетенції, Законом про регуляторну політику, іншими законами України;

– регуляторні органи центрального та місцевого рівнів державного управління – центральні органи виконавчої влади та їх територіальні органи, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади та їх посадові особи:

1) створюють окремі структурні підрозділи з реалізації державної регуляторної політики або покладають ці функції на вже створені структурні підрозділи;

2) забезпечують реалізацію принципів державної регуляторної політики (стаття 4 Закону про регуляторну політику) та дотримання вимог цього Закону;

3) не допускають прийняття або схвалення підготовленого РА у разі, якщо: відсутній аналіз регуляторного впливу; проект РА не був оприлюднений; проект РА не був поданий на погодження з уповноваженим органом; щодо проекту РА уповноваженим органом було прийнято рішення про відмову в його погодженні;

– уповноважений орган:

1) готує та подає пропозиції щодо формування та забезпечення здійснення державної регуляторної політики;

2) узагальнює практику застосування законодавства про державну регуляторну політику, готує та подає пропозиції щодо його вдосконалення;

3) методично забезпечує діяльність регуляторних органів, пов'язану зі здійсненням державної регуляторної політики;

4) проводить аналіз проектів РА, що подаються на погодження, та відповідних аналізів регуляторного впливу на відповідність вимогам статей 4, 5, 8 і 9 Закону про регуляторну політику: принципам державної регуляторної політики, вимогам до забезпечення здійснення державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності, вимогам до підготовки аналізу регуляторного впливу, вимогам до оприлюднення проектів РА з метою одержання зауважень і пропозицій та приймає рішення про погодження цих проектів або про відмову в їх погодженні;

5) здійснює експертизу РА центральних органів виконавчої влади та їх територіальних органів, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади на їх відповідність вимогам статей 4, 5, 8–13 Закону про регуляторну політику: принципам державної регуляторної політики, вимогам до забезпечення здійснення державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності, вимогам до підготовки аналізу регуляторного впливу, вимогам до оприлюднення проектів РА з метою одержання зауважень і пропозицій, вимогам до відстеження результативності РА, вимогам до перегляду РА, вимогам до

офіційного оприлюднення РА, вимогам до способів оприлюднення документів, підготовлених у процесі здійснення регуляторної діяльності та приймає у разі виявлення порушень цих вимог рішення про необхідність усунення порушень принципів державної регуляторної політики;

6) проводить експертизу проектів законів України, інших нормативно-правових актів, які регулюють господарські відносини та адміністративні відносини між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, надає пропозиції про їх вдосконалення відповідно до принципів державної регуляторної політики;

7) звертається до регуляторних органів із запитом та пропозиціями про внесення змін або визнання такими, що втратили чинність, прийнятих цими органами РА, що суперечать принципам державної регуляторної політики або прийняті з порушенням вимог Закону про регуляторну політику;

8) звертається до Президента України, органів державної влади, їх посадових осіб, органів та посадових осіб місцевого самоврядування, які у випадках та в порядку, встановлених Конституцією та законами України, мають право скасовувати або зупиняти дію актів інших органів державної влади, їх посадових осіб, органів та посадових осіб місцевого самоврядування, з поданнями про скасування або зупинення дії РА, що суперечать принципам державної регуляторної політики або прийняті з порушенням вимог Закону про регуляторну політику;

9) надає роз'яснення положень Закону про регуляторну політику;

10) вживає у межах, встановлених законами України, заходи щодо захисту прав та законних інтересів суб'єктів господарювання, порушених внаслідок дії РА;

11) інформує фізичних та юридичних осіб, їх об'єднання про свою діяльність та здійснення державної регуляторної політики в Україні;

12) повідомляє відповідний орган юстиції про факти прийняття регуляторним органом РА з допущенням порушень законодавства (відсутній аналіз його регуляторного впливу; його проект не був оприлюднений; його проект

не був поданий на погодження до уповноваженого органу) з метою проведення перевірки і в разі підтвердження факту порушення – надання органом юстиції відмови у реєстрації або скасування реєстрації такого РА;

– центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку: розглядає скарги регуляторних органів щодо рішення уповноваженого органу про необхідність усунення порушень принципів державної регуляторної політики;

– органи юстиції:

1) здійснюють державну реєстрацію РА центральних органів виконавчої влади (їх територіальних органів) та місцевих органів виконавчої влади;

2) за повідомленням уповноваженого органу проводять відповідну перевірку фактів порушень регуляторними органами – центральними органами виконавчої влади (їх територіальними органами) та місцевими органами виконавчої влади вимог Закону про регуляторну політику щодо прийняття РА;

3) у разі прийняття РА з порушеннями законодавства (відсутній аналіз його регуляторного впливу; його проект не був оприлюднений; його проект не був поданий на погодження до уповноваженого органу) за повідомленням уповноваженого органу проводять відповідну перевірку і в разі підтвердження факту порушення – відмовляють у державній реєстрації або скасовують державну реєстрацію РА, прийнятого з такими порушеннями;

– органи та посадові особи місцевого самоврядування:

1) сільський, селищний, міський голова, голова районної у місті ради, голова районної, обласної ради:

1.1) забезпечує дотримання органами влади засад державної регуляторної політики на місцевому рівні;

1.2) щорічно звітує перед радою про здійснення державної регуляторної політики виконавчим органом (виконавчим апаратом) ради;

2) місцева рада (сільська, селищна, міська, районна у місті, районна, обласна рада):

2.1) приймає рішення про оприлюднення й проведення громадських обговорень проектів РА до внесення їх розгляд сесії ради;

2.2) приймає рішення про повторне оприлюднення й громадське обговорення проектів РА, які вже оприлюднювалися, до внесення їх на розгляд сесії ради;

2.3) під час розгляду кожного проекту РА з питань господарської діяльності на пленарному засіданні сесії ради заслуховує висновок голови відповідальної постійної комісії ради з питань реалізації державної регуляторної політики щодо відповідності цього проекту вимогам статей 4 і 8 Закону про регуляторну політику, що визначають принципи державної регуляторної політики та порядок підготовки аналізу регуляторного впливу;

– відповідальна постійна комісія місцевої (сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної) ради з питань реалізації державної регуляторної політики:

1) забезпечує підготовку експертного висновку щодо регуляторного впливу внесеного проекту РА, який разом з цим проектом та підписаним аналізом регуляторного впливу подається до уповноваженого органу для підготовки у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку пропозицій щодо удосконалення проекту відповідно до принципів державної регуляторної політики;

2) на підставі аналізу регуляторного впливу, яким супроводжувався проект РА при його внесенні на розгляд сесії відповідної ради, а також експертного висновку щодо регуляторного впливу цього проекту та пропозицій уповноваженого органу готує свої висновки про відповідність проекту РА вимогам статей 4 та 8 Закону про регуляторну політику;

3) передає свої висновки та пропозиції уповноваженого органу для вивчення до постійної комісії, до сфери відання якої належить супроводження розгляду проекту РА у відповідній раді, – головної постійної комісії, за винятком випадків, коли відповідальна постійна комісія є головною постійною комісією;

4) при представленні на пленарному засіданні сесії ради проекту РА доповідає свої висновки про відповідність проекту РА вимогам статей 4 та 8 Закону про регуляторну політику, а також пропозиції уповноваженого органу разом з рішенням головної постійної комісії щодо їх врахування;

– головні постійні комісії місцевої (сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної) ради:

1) виконують функції із супроводження розгляду поданих проектів та дії прийнятих радою РА, які належать до їх компетенції;

2) розглядають зауваження й пропозиції фізичних і юридичних осіб, їх об'єднань щодо оприлюдненого проекту РА, внесеного на розгляд сесії ради, та його аналізу регуляторного впливу;

3) розглядають звіти про відстеження результативності РА та приймають рішення про необхідність перегляду цього РА;

– відповідальний структурний підрозділ виконавчого органу сільської, селищної, міської, районної у місті ради або виконавчого апарату районної, обласної ради з питань реалізації державної регуляторної політики:

1) організовує здійснення державної регуляторної політики сільським, селищним, міським головою, головою районної, обласної ради;

2) повертає на доопрацювання проект РА, поданий на розгляд без аналізу регуляторного впливу та без його оприлюднення;

3) виконує функції з організації й проведення відстеження результативності РА;

4) готує звіт про відстеження результативності регуляторного акта та не пізніше наступного робочого дня з дня оприлюднення цього звіту подає його на розгляд профільної постійної комісії ради, до компетенції якої належить супроводження цього РА;

– суб'єкти регулювання – громадяни, суб'єкти господарювання, їх об'єднання, наукові установи і консультативно-дорадчі органи, що створені при органах державної влади та місцевого самоврядування і представляють інтереси

громадян та суб'єктів господарювання, інші органи, установи, організації, особи чи групи осіб, що беруть участь у регуляторній діяльності:

1) подають до регуляторних органів пропозиції про необхідність підготовки проектів РА, а також про необхідність їх перегляду;

2) беруть участь у розробці проектів РА у випадках, передбачених законодавством;

3) подають зауваження та пропозиції щодо оприлюднених проектів РА, беруть участь у відкритих обговореннях питань, пов'язаних з регуляторною діяльністю (беруть участі в громадських обговореннях кожного проекту РА, аналізу його регуляторного впливу та у проведенні відстежень результативності його впровадження);

4) надають свої зауваження й пропозиції до кожного оприлюдненого проекту РА та беруть участь у відкритих обговореннях питань, пов'язаних з регуляторною діяльністю;

5) залучаються регуляторними органами до підготовки аналізів регуляторного впливу, експертних висновків щодо регуляторного впливу та виконання заходів з відстеження результативності РА;

6) самостійно готують аналіз регуляторного впливу проектів РА, розроблених регуляторними органами, відстежують результативність РА, подають за наслідками цієї діяльності зауваження та пропозиції регуляторним органам або органам, які відповідно до Закону про регуляторну політику на підставі аналізу звітів про відстеження результативності РА приймають рішення про необхідність їх перегляду;

7) одержують від регуляторних органів у відповідь на звернення, подані у встановленому законом порядку, інформацію щодо їх регуляторної діяльності;

8) звертаються до органів юстиції з клопотанням про зняття з державної реєстрації РА органів виконавчої влади, які були прийняті з порушенням вимог Закону про регуляторну політику;

9) звертаються до органів прокуратури та судових органів із скаргами/позовами щодо зупинення дії РА, які були прийняті з порушенням вимог Закону про регуляторну політику;

– органи прокуратури:

1) здійснюють нагляд та розглядають звернення щодо порушень регуляторними органами вимог Закону про регуляторну політику;

2) приймають рішення про зупинення дій РА, прийнятих з порушенням вимог Закону про регуляторну політику;

– судові органи:

1) розглядають позовні заяви щодо порушень регуляторними органами вимог Закону про регуляторну політику;

2) зупиняють дію РА, прийнятих з порушенням вимог Закону про регуляторну політику [57; 156; 159].

Отже, до суб'єктів регуляторної діяльності можна віднести (рис. 1.3):

– регуляторні органи – органи законодавчої, державної влади та місцевого самоврядування і їх посадових осіб, що відповідальні за процеси здійснення і контролю регуляторної діяльності;

– суб'єктів регулювання – громадян, суб'єктів господарювання, їх об'єднання, наукові установи і консультативно-дорадчі органи, що створені при органах державної влади та місцевого самоврядування і представляють інтереси громадян та суб'єктів господарювання, інші органи, установи, організації, особи чи групи осіб, до яких відносяться бізнес-консалтингові служби, науково-дослідні інститути (НДІ), вищі навчальні заклади (ВНЗ) тощо, що беруть участь у процесах здійснення і контролю регуляторної діяльності;

– погоджувальні органи – уповноважений орган, відповідальні постійні комісії або відповідальні структурні підрозділи органів місцевого самоврядування з питань реалізації державної регуляторної політики, що приймають рішення про погодження проектів РА або про відмову в їх погодженні та контролюють процес здійснення регуляторної діяльності;

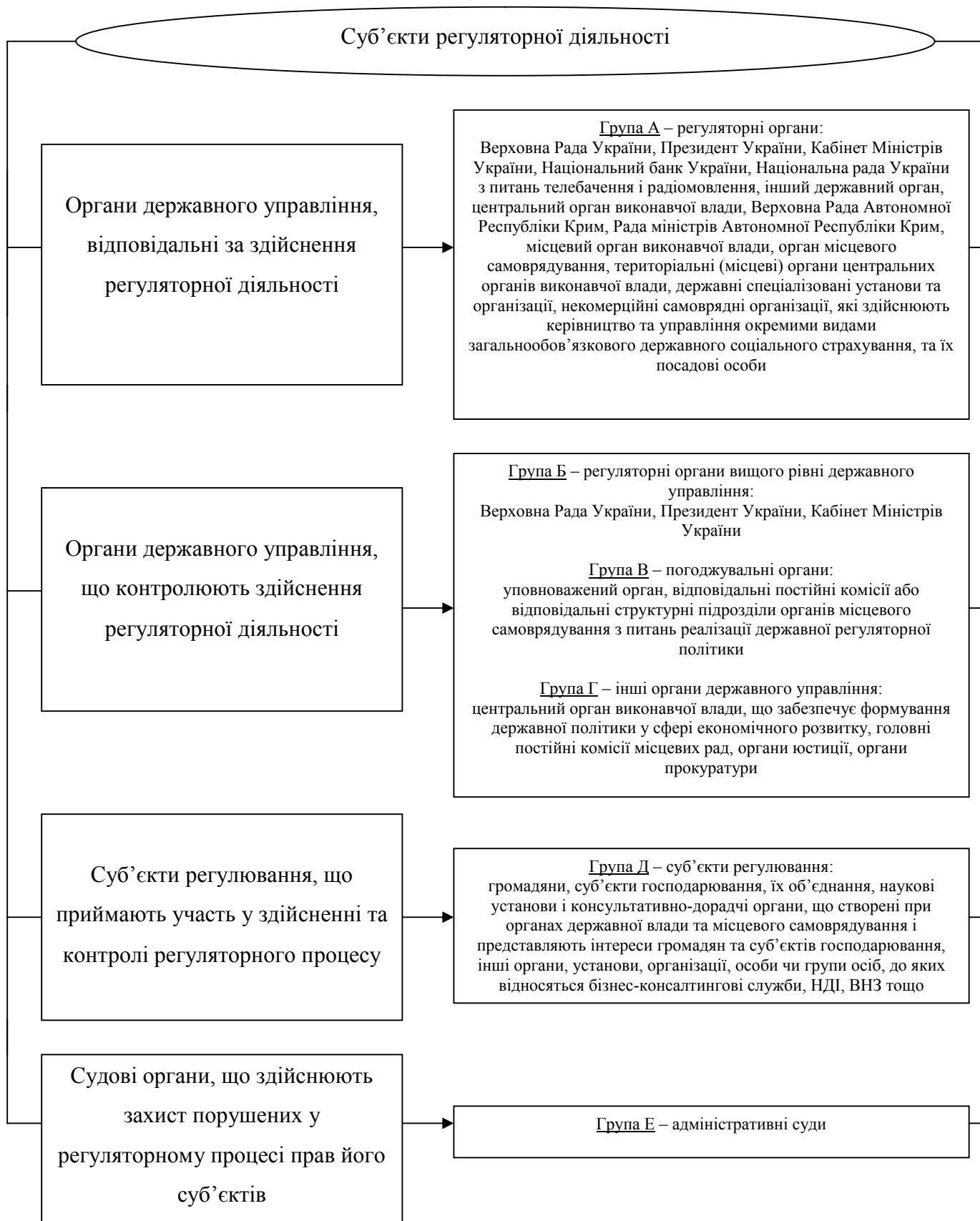

Рисунок 1.3 – Суб'єкти регуляторної діяльності (джерело: систематизовано автором на підставі [57; 94])

– інші органи державного управління – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку, головні постійні комісії місцевих рад, органи юстиції, органи прокуратури, що контролюють процес здійснення регуляторної діяльності;

– судові органи – адміністративні суди, що здійснюють захист порушених у регуляторному процесі прав його суб'єктів.

Перелічених суб'єктів регуляторної діяльності (далі – СРД) відповідно до їхньої ролі у цьому процесі, окресленої вище та представленої на рис. 1.3 у чотирьох категорійних блоках зліва, доцільно поділити на п'ять груп: група А – регуляторні органи, група Б – регуляторні органи вищого рівня державного управління, група В – погоджувальні органи, група Г – інші органи державного управління, група Д – суб'єкти регулювання, група Е – адміністративні суди, які далі будуть фігурувати в тексті дослідження поставленої мети та завдань.

За наслідками проведеного аналізу попередньо зазначених у цьому підрозділі розділу 1 даного дослідження етапів здійснення регуляторної діяльності та відповідних функцій СРД систему регуляторної діяльності можливо представити у вигляді блок-схеми (рис. 1.4).

Враховуючи визначені Законом про регуляторну політику особливості здійснення регуляторної діяльності, з одного боку, органами законодавчої та державної влади, а, з іншого, – органами місцевого самоврядування, слід зауважити, що на 2, 3, 4, 6, 7, 8 та 9 етапах блок-схеми системи регуляторної діяльності (див. рис. 1.4) серед переліку групи Г беруть участь окремі інші органи державного управління, щодо чого детальна інформація представлена у підрозділі 2.1 розділу 2 нашого дослідження.

Надійність такої системи регуляторної діяльності забезпечується через так званий «фільтр» – рішення погоджувальних органів (групи В) щодо погодження, доопрацювання, непогодження проектів РА, а також контроль та відстеження якості прийнятих РА (державної регуляторної політики), які здійснюються групами А – регуляторними органами, В – погоджувальними органами, Г – іншими органами державного управління.

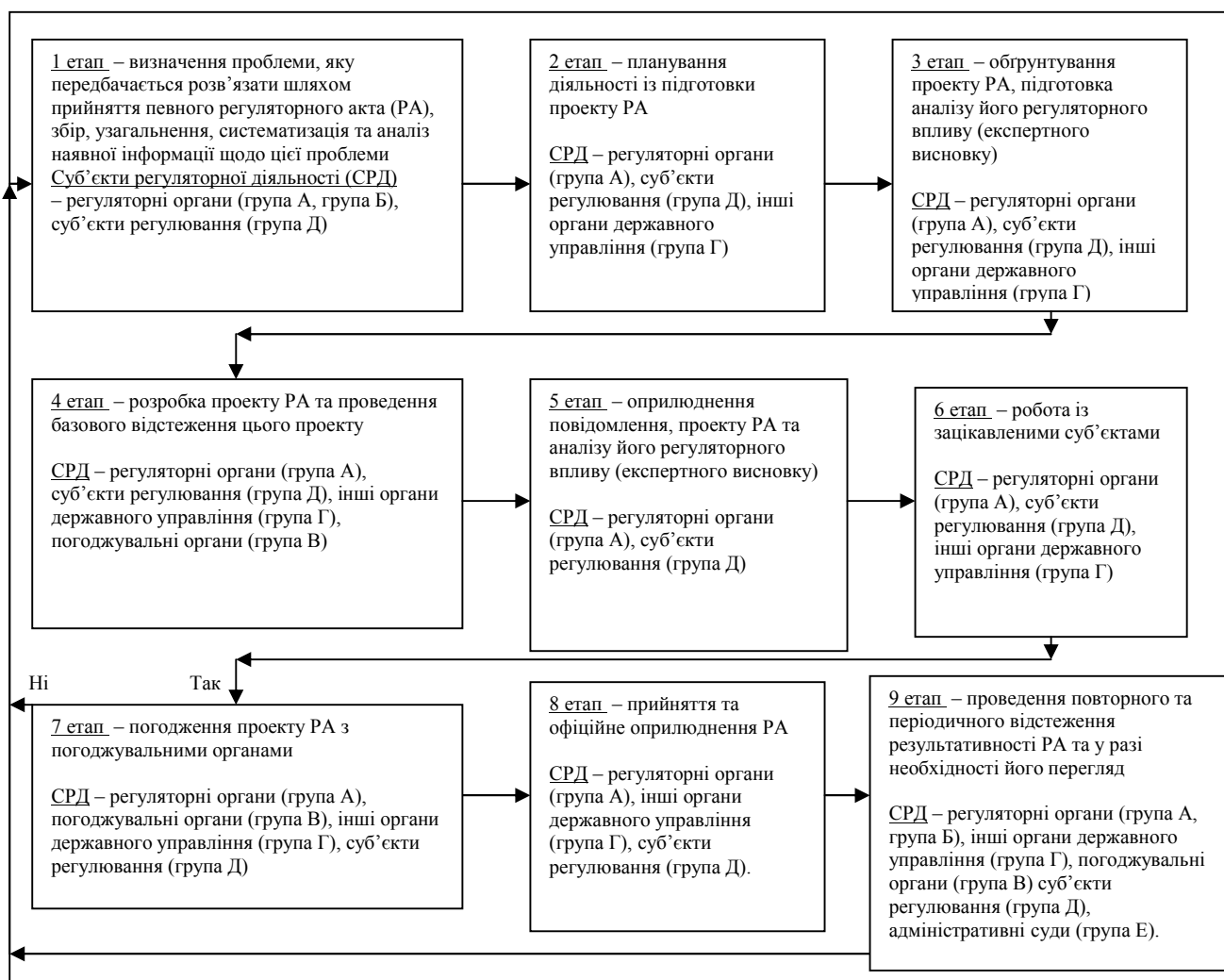

Рисунок 1.4 – Блок-схема системи регуляторної діяльності (джерело: систематизовано автором на підставі [57])

Контроль здійснення регуляторної діяльності має дві форми: попередній та послідуєчий. Попередній контроль здійснюється до початку реалізації етапу оприлюднення повідомлення, проекту РА та аналізу його регуляторного впливу (експертного висновку) – 5 етап, див. рис. 1.4, який проводиться за методикою проведення аналізу впливу РА, і носить форму оцінки доцільності та можливої дієвості певного РА, що регламентується вже методикою відстеження результативності РА [156]. Послідуєчий контроль здійснюється за названою методикою відстеження результативності РА у процесі відстежень результативності цього акта: повторного (через рік після набрання чинності РА)

та періодичного (раз на кожні три роки, починаючи з дня закінчення заходів з повторного відстеження результативності РА) (9 етап, див. рис. 1.4).

У процесі проведення аналізу впливу РА:

- визначається проблема, яку передбачається розв'язати шляхом державного регулювання;
- визначаються цілі державного регулювання;
- визначаються та оцінюються усі прийнятні альтернативні способи досягнення зазначених цілей, наводяться аргументи щодо переваги обраного способу;
- описуються механізм, який пропонується застосовувати для розв'язання проблеми, і відповідні заходи;
- обґрунтовуються можливості досягнення визначених цілей у разі прийняття РА;
- визначаються очікуванні результати прийняття РА;
- обґрунтовується запропонований строк дії РА (у разі обмеження цього строку);
- визначаються показники результативності РА;
- визначаються заходи, з допомогою яких буде здійснюватися відстеження результативності РА [156].

Слід зауважити, що вищезазначений текстовий зміст аналізу впливу РА розроблений у відповідності до статті 8 Закону про регуляторну політику [54], але не співпадає з текстовим змістом аналізу регуляторного впливу, зазначеного у цій статті, деталізацію якого буде приведено у розділі 2. До того ж не співпадають і назви цих аналізів: «аналіз впливу РА» [156] та «аналіз регуляторного впливу» [57], що ускладнює процес здійснення регуляторної діяльності в Україні його суб'єктами.

Показники результативності (досягнення цілей) РА, за якими контролюється ефективність його реалізації, повинні включати:

- а) розмір надходжень до державного та місцевого бюджетів і державних цільових фондів, пов'язаних з дією РА;

б) кількість суб'єктів господарювання та/або фізичних осіб (тобто групи Д – суб'єктів регулювання), на яких поширюється дія РА;

в) розмір коштів і час, що витрачаються суб'єктами господарювання та/або фізичними особами (групою Д), на яких поширюється дія РА;

г) рівень поінформованості суб'єктів господарювання та/або фізичних осіб (групи Д) з основних положень РА;

д) текстовий опис результативності РА у разі неможливості обчислення розмірів тієї чи іншої вигоди [156].

Постає питання, а які показники, повинні лежати в оцінюванні ефективності всієї системи регуляторної діяльності (див. рис. 1.4), а не окремого РА.

З огляду на дослідження Н. Дурмана, їх доцільно поділити на дві групи:

– ендогенні: частота регуляторних ініціатив (кількість РА), ресурсне забезпечення виконання РА, ступінь аналітичного обґрунтування РА, які визначають ефективність регуляторної діяльності груп А – регуляторних органів, В – погоджувальних органів, Г – інших органів державного управління (об'єктивні, кількісні (вимірювані) показники);

– екзогенні, які характеризують ефективність регуляторної діяльності для групи Д – суб'єктів регулювання (суб'єктивні, якісні (не вимірювані) показники) [49, с. 4].

Першим і самим важливим етапом блок-схеми системи регуляторної діяльності (див. рис. 1.4) є формування проблеми, від якої залежить ефективність підготовки РА, оскільки правильно визначена та описана проблема знижує подальші непродуктивні затрати СРД на розробку, збір та оцінку альтернатив (3 та 4 етапи, див. рис. 1.4). Проте на цьому етапі, беручи до уваги факт неструктурованості проблем державної регуляторної політики, практично неможливо комплексно застосувати важелі та інструменти, розроблені у рамках різних економічних теорій. Таким чином, у блок-схемі системи регуляторної діяльності (1–9 етапи, див. рис. 1.4), є сенс поряд із існуючими методами аналізу та проектування (формування) державної регуляторної політики (методики проведення аналізу впливу та відстеження результативності РА [156], які загалом

базуються на об'єктивних, кількісних (вимірюваних) показниках) застосувати й елементи системного підходу [49], тобто задати властивостям цієї системи відносини, у тому числі й інформаційні, між СРД, на підставі яких можливо застосування поряд із кількісними показниками чітких суб'єктивних, якісних (не вимірюваних) показників, які відкриють перспективи для підвищення ефективності державного управління національною економікою (впливу груп А, В, Г на діяльність групи Д). Але застосування такого підходу залежить від технологій здійснення регуляторної діяльності, засобів обробки, передачі та поширення інформації у регуляторному процесі, які не можуть бути впровадженні без застосування інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ).

До того ж, Закон про регуляторну політику закріплює лише компетенцію тих чи інших СРД, тоді як потрібно було б, на думку автора, регламентувати також й їх взаємодію та взаємовідносини у цьому процесі в залежності від певних процедурних етапів його проходження, зазначених у блок-схемі системи регуляторної діяльності (див. рис. 1.4), з метою досягнення оптимального балансу інтересів усіх економічних агентів здійснення регуляторної діяльності та ефективного врегулювання тими чи іншими РА сфер господарської діяльності національної економіки, як цього досягнуто на сучасному етапі реалізації державної регуляторної політики у провідних країнах світу.

За цих обставин, на думку дисертанта, доцільно:

а) удосконалити визначення поняття «регуляторна діяльність», що ґрунтується на її розумінні як функції державного управління національною економікою.

Так, у відповідності до статті 1 Закону про регуляторну політику [57] термін «регуляторна діяльність» чітко не визначає суб'єктів цього процесу, оскільки з його визначення є незрозумілим, хто залучається до таких учасників, як «фізичні та юридичні особи, їх об'єднання, територіальні громади», оскільки стаття 6 цього Закону закріплює права громадян, суб'єктів господарювання, їх об'єднань, наукових установ та консультативно-дорадчих органів у здійсненні державної

регуляторної політики, на реалізацію якої й спрямовано регуляторну діяльність, а аж ніяк ні фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань та територіальних громад.

В зв'язку з цим, враховуючи, що у процесі здійснення регуляторної діяльності, як діяльності, спрямованої на підготовку, прийняття, відстеження результативності та перегляд РА, задіяними крім двох основних сторін СРД: першої – регуляторні органи (група А, див. рис. 1.3), другої – суб'єкти регулювання (група Д, див. рис. 1.3), є й суб'єкти групи В (див. рис. 1.3), що уповноважені приймати рішення про погодження проєктів РА або про відмову в їх погодженні та контролювати здійснення регуляторними органами, розробниками РА, суб'єктами регулювання регуляторної діяльності, та інші СРД пропонуємо застосування наступного поняття щодо визначення регуляторної діяльності: *регуляторна діяльність* – діяльність, спрямована на підготовку, прийняття, відстеження результативності та перегляд РА, яка здійснюється СРД в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією України, Законом про регуляторну політику та іншими нормативно-правовими актами;

б) запровадити з метою побудови системи інформаційних відносин СРД нові дефініції:

1) *суб'єкти регуляторної діяльності* – регуляторні органи, розробники проєктів РА, суб'єкти регулювання, погоджувальні органи, регуляторна діяльність яких здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією України, Законом про регуляторну політику та іншими нормативно-правовими актами;

2) *суб'єкти регулювання* – громадяни, суб'єкти господарювання, їх об'єднання, наукові установи і консультативно-дорадчі органи, що створені при органах державної влади та місцевого самоврядування і представляють інтереси громадян та суб'єктів господарювання, інші органи, установи, організації, особи чи групи осіб, діяльність яких спрямована на підготовку, прийняття, відстеження результативності та перегляд РА, яка здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією України, Законом про регуляторну політику та іншими нормативно-правовими актами;

3) *погоджувальні органи* – уповноважений орган щодо здійснення державної регуляторної політики, відповідальна постійна комісія або відповідальний структурний підрозділ місцевої ради з питань реалізації державної регуляторної політики, що приймають рішення про погодження проектів РА або про відмову в їх погодженні та контролюють здійснення регуляторними органами, розробниками РА, суб'єктами регулювання регуляторної діяльності;

в) визначити класифікаційні ознаки механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (табл. 1.5);

Таблиця 1.5 – Класифікаційні ознаки механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (*джерело: власна розробка*)

Ознаки класифікації	Характеристика окремих груп механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності	Ідентифікація окремих груп механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності
1. За об'єктом управління	Органи державного управління, відповідальні за здійснення регуляторної діяльності	Усі аспекти, що характеризують рівень розвитку інформаційних ресурсів органів державного управління всіх рівнів
	Органи державного управління, що контролюють здійснення регуляторної діяльності	Усі аспекти, що характеризують стан інформаційних ресурсів органів державного управління всіх рівнів
	Суб'єкти регулювання, що приймають участь у здійсненні та контролі регуляторного процесу	Схильність суб'єктів регулювання до участі у здійсненні та контролі регуляторного процесу
2. За важелями та інструментами	Економічний блок	Економічні та фінансові інструменти
	Правовий блок	Нормативно-правові акти
	Організаційний блок	Організаційна структура, функції окремих елементів організаційної структури, принципи, схеми комунікацій
	Інформаційний блок	а) Важелі, що впливають на якість інформації щодо об'єкту управління: моделі, методики, програмні продукти б) Важелі, що не впливають на якість інформації щодо об'єкту управління: статистичні дані, затверджені форми звітів

г) узагальнити зарубіжний досвід з метою виявлення певних закономірностей та здійснення порівняльного аналізу вітчизняних і зарубіжних інструментів здійснення регуляторної діяльності (див. підрозділ 1.3 розділу 1 цього дослідження).

Представлене вище дозволить у подальшому в рамках проведення нашого дослідження здійснити ретельний та всебічний якісний аналіз впливу механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності на активність СРД та на стан і перспективи інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності, як такої, що впливає на кінцеві результати державного регулювання національної економіки.

1.3 Міжнародний досвід здійснення регуляторної діяльності: інструменти її провадження державою

Досліджуючи світовий досвід здійснення державою регуляторної діяльності, доцільно взагалі розглянути практику реалізації провідними, розвинутими країнами світу державної регуляторної політики, основою якої саме й виступає регуляторна діяльність. З метою дослідження цього питання обрано провідні країни Європейського Союзу, Америки та Південно-Східної Азії.

У країнах Європейського Союзу надають великого значення принципу прозорості, оскільки саме прозорість державної регуляторної політики та відповідної регуляторної діяльності стимулює розроблення і прийняття найбільш ефективних нормативно-правових актів. Тут діють п'ять основних інструментів забезпечення прозорості регуляторного процесу [47], характеристику яких разом з перевагами та недоліками їх застосування і зазначимо (табл. 1.6).

Таблиця 1.6 – Інструменти забезпечення прозорості регуляторного процесу у країнах Європейського Союзу (джерело: систематизовано автором на підставі [47])

№з/п	Інструмент	Характеристика	Переваги	Недоліки
1	2	3	4	5
1	Неформальні консультації	Являють собою всі форми дискретних, епізодичних і не стандартизованих контактів між регуляторними органами і групами зацікавлених осіб. Ключова ціль – збір інформації у зацікавлених груп	Більша гнучкість та вищий рівень оперативності	Обмежена прозорість та відповідальність, а також можливість надання доступу зацікавлених осіб до участі у неформальних консультаціях виключно регуляторним органам
2	Розповсюдження регуляторних пропозицій	Регуляторні пропозиції надсилаються регуляторними органами зацікавленим особам з метою обговорення. Відповіді приймаються як в письмовій, так і в усній формі	Відносна гнучкість з точки зору часу, об'єму та форми відповідей	Виключне право регуляторних органів визначати учасників процесу
3	Оприлюднення та коментування	Доводяться через мережу Інтернет, ЗМІ або у разі відсутності таких можливостей в малих містах – через дошку оголошень	Відсутність обмежень для участі у процесі всіх зацікавлених осіб	На практиці ступінь участі громадськості досить низька
4	Громадські слухання	Являють собою засідання з	Можливість провести діалог	а) Рідкість проведення і

Продовження таблиці 1.6

1	2	3	4	5
		обговоренням конкретної регуляторної пропозиції, де зацікавлені особи та групи можуть особисто надати коментарі. Зазвичай слухання є доповненням до інших процедур	між регуляторними органами і суб'єктами, що підлягатимуть впливу регулювання	можливість участі обмеженої кількості осіб б) Присутність груп із різноманітними поглядами можуть зробити дискусію неконструктивною
5	Використання експертно-консультативних органів	Експертно-консультативні органи займаються підготовкою і аналізом регуляторних пропозицій, оцінкою існуючих регуляторних актів (РА)	Підвищення якості РА та результативності їх дії	а) Ймовірна неможливість створення цих інституцій в малих містах б) Збільшення витрат регуляторних органів на залучення експертно-консультативних органів

Поряд із цим особливістю державної регуляторної політики у Великобританії є й її проведення з мінімальним нормативно-контрольним тиском на суб'єкти господарювання. Прагнення британських органів влади максимально зменшити кількість нормативно-правових документів пов'язане з розумінням того, що велике розмаїття РА, як правило призводить до двох крайнощів. З одного боку, даний процес стримує поведінку суб'єкта господарювання настільки, що це починає суперечити стратегічним цілям, а з іншого – задає надто широкі рамки

для свободи дії такого суб'єкта, що призводить до втрати дієздатності регуляторних норм. З метою уникнення таких крайнощів уряд Великобританії застосовує специфічні заходи. По-перше, вищі органи влади передають деталізацію і конкретизацію регуляторних норм державним управлінням нижчого рівня та компетентним фахівцям з обов'язковим їх консультуванням з громадськістю й конкретними суб'єктами господарювання стосовно норм регулювання, які розглядаються. По-друге, регуляторні повноваження нерідко делегуються недержавним агентствам і установам, які мають змогу працювати в умовах постійної комунікації з суб'єктами господарювання та безпосередньо досліджувати їх реалізацію на конкретні зміни регуляторного середовища [88, с. 114].

Доцільно відзначити, що британські розробники РА, при оцінці їх впливу, обов'язково повинні визначати сектори бізнесу, які підлягатимуть впливу відповідних актів, та порівнювати витрати і вигоди не тільки для підприємств, а й для споживачів та й самого уряду. Таким чином, прийняті нормативно-правові акти враховують економічні інтереси різних сторін і тому ступінь їх ефективності є високою, оскільки державна регуляторна політика створює сприятливе збалансоване середовище для діяльності суб'єктів господарювання.

Крім того, у країнах Європейського Союзу складовими регуляторної діяльності є: якісний та кількісний аналіз або оцінка регуляторного впливу (далі – АРВ або ОРВ) на сектори держави, бізнесу та громадськості; оцінка результативності цих рішень; їх періодичний перегляд. АРВ (ОРВ) використовується частіше і при чому на систематичній основі при введенні нових регулювань, оцінці їх наслідків для бізнесу – у Великобританії, Естонії, фінансів – в Австрії, Італії, Іспанії, Португалії, Фінляндії, соціально-економічного розвитку – у Данії, Нідерландах. Користь АРВ (ОРВ) залежить від якості даних, що використовуються при оцінці впливу РА. Збір інформації для цього йде різними засобами: через громадські слухання, при яких інформація структурується та перевіряється з метою її якості для подальшого кількісного аналізу, через групи експертів, у яких відсутня зацікавленість у питаннях прийняття певного РА. Так, в

Італії уряд публікує керівництво, у якому зазначається опис ряду можливих способів збору інформації для АРВ, що включають різні методи соціологічного дослідження. Данія використовує такий же підхід через публікацію «Контрольних бізнес-груп». У Великобританії керівництво з підготовки АРВ зазначено на Інтернет-сайті: <http://www.cabinetoffice.gov.uk/regulation/ria/index.asp> [88, с. 32].

Рекомендації з АРВ (ОРВ) містяться в Commission's Communication on Impact Assessment [88, с. 112]. Відповідно до них під АРВ (ОРВ) розуміється:

- визначення основних проблем і цілей регулювання;
- ідентифікація основних варіантів досягнення мети;
- аналіз переваг і недоліків кожного варіанту.

Процес здійснення АРВ (ОРВ) у країнах Європейського Союзу базується на таких основних принципах:

а) принцип пропорційного аналізу. Це означає, що глибина аналізу повинна бути пропорційною до ймовірних ефектів. Ті запропоновані заходи, що можуть викликати серйозні негативні побічні ефекти чи суттєво вплинути на певні групи в суспільстві, повинні бути проаналізовані більш глибоко, ніж невеликі технічні зміни в регулюванні;

б) АРВ (ОРВ) повинен зосереджуватись на найбільш істотних видах впливу. По можливості, дається кількісна оцінка різним видам впливу (у фізичному чи грошовому вимірі). Однак ті види впливу, що неможливо оцінити кількісно, не розглядаються як менш важливі.

Серед найбільш важливих видів впливу виділяють:

1) економічні: вплив на макро- і мікрорівні, що знаходить своє відображення на економічному зростанні, конкурентоспроможності, змінах у витратах різних груп (у тому числі додаткові витрати бізнесу, включаючи додатковий адміністративний тягар, витрати державних органів, пов'язані з правозастосуванням і т.п.), вплив на технологічний розвиток й інноваційний потенціал, інвестиційну активність, ціни та ін.;

2) соціальні: вплив на людський капітал, права людини, гендерну рівність, рівень і якість зайнятості, соціальну нерівність і бідність, здоров'я, безпеку (включаючи рівень злочинності), культуру та ін.;

3) екологічні: вплив на клімат, рівень забруднення повітря, води, ґрунти, біорізноманітність, суспільне здоров'я та ін.;

в) необхідність врахування коротко- і довгострокових ефектів. Якщо вплив можна виразити в грошовій формі, використовується метод дисконтування (розрахунок дійсної вартості впливу через певний проміжок часу). Також враховується, що окремі види впливу можуть згодом підсилюватись чи слабшати;

г) при кількісному аналізі необхідність уникнення «подвійного підрахунку». Наприклад, якщо якийсь вплив оцінюється як витрати споживачів від підвищення цін, він не повинен одночасно враховуватися як витрати бізнесу;

г) можливість ускладнення АРВ (ОРВ) через труднощі у прогнозуванні. Тому часто даються варіативні оцінки в залежності від зміни зовнішніх і внутрішніх факторів. Як мінімум, необхідна ідентифікація основних подібних факторів [88, с. 112-114].

При цьому АРВ (ОРВ) складається з двох стадій, на кожній з яких готують різні документи:

- попередній АРВ (ОРВ);
- розширений АРВ (ОРВ).

Результати як попереднього, так і розширеного АРВ (ОРВ) є відкритими.

Аналіз очікуваних результатів від впровадження нових актів законодавства починається з підготовки попереднього АРВ (ОРВ). Це відносно короткий документ (дві сторінки), в якому описуються основні проблеми, на рішення яких спрямований проект нормативно-правового акта, цілі проекту, основні регуляторні і не регуляторні альтернативи і їх потенційний економічний, екологічний і соціальний ефект, а також обґрунтовується пропонований варіант.

Попередній АРВ (ОРВ) – це перший огляд виявленої проблеми, можливих варіантів дій і порушених секторів. Він виконує роль фільтру, який допомагає виявити ті проекти, які необхідно піддати розширеному АРВ (ОРВ). Попередній

АРВ (ОРВ) є необхідною умовою для включення пропозицій у так звану «Щорічну політичну стратегію», чи «Робочу програму».

На підставі документа про попередній АРВ (ОРВ) Європейська комісія приймає рішення про необхідність проведення розширеного АРВ (ОРВ).

Рішення про те, які пропозиції потребують розширеного АРВ (ОРВ), приймають з урахуванням наступних критеріїв:

- чи приведе пропозиція до стійкого економічного, природоохоронного та/чи соціального впливу на конкретний сектор чи кілька секторів;
- чи матиме пропозиція суттєвий вплив на основні зацікавлені сторони;
- чи означає її впровадження реформу (зміну) стратегії управління в одному чи декількох секторах [88, с. 115].

Отже, мета підготовки розширеного АРВ (ОРВ) відрізняється від мети попереднього АРВ (ОРВ). По-перше, вона має дати більш глибокий погляд щодо потенційного впливу на економіку, суспільство, навколишнє середовище. По-друге, цей документ допомагає провести консультації із зацікавленими сторонами та експертами.

Для якісного і кількісного АРВ (ОРВ) можуть застосовуватися різні аналітичні методи:

- аналіз «вигід та витрат» (cost-benefit analysis);
- аналіз ефективності витрат (cost-effectiveness analysis);
- порівняльний аналіз витрат (compliance cost analysis);
- багатофакторний аналіз (multi-criteria analysis);
- оцінка ризиків (risk assessment) [72, с. 116].

Вибір конкретного аналітичного інструменту і глибина аналізу визначається предметом дослідження.

До переваг державної регуляторної політики країн Європейського Союзу можна віднести й механізми надання інформації щодо регуляторної діяльності на електронній основі, що діють згідно принципу «єдиного вікна» та з використанням ІТ-засобів і веб-порталів. В Іспанії ІТ ініціативами є створення консолідованого реєстру адміністративних процедур в мережі Інтернет (проект

«Ventanilla Unica») та центрів сприяння громадянам (Centros de Atención al Ciudadano). РА Данії публікуються в офіційному джерелі – Lovtidende («правовій газеті»), доступ до якого відкрито на веб-сайті Парламенту Данії. В Інтернеті цієї країни також публікуються звіти щодо оцінки впливу прийнятих рішень на бізнес.

Естонія взагалі зосередилась на питаннях реформування регуляторної діяльності. В цій країні діє законодавчо затверджена система «електронного уряду», яку визнано найкращою в Центральній та Східній Європі. Весь шлях законопроектів у сфері господарювання доступний он-лайн, у процесі розробки цих законопроектів проводяться консультації між міністерствами та всіма зацікавленими сторонами, координатором яких виступає Міністерство юстиції [88, с. 41].

За застосуванням вищезазначених регуляторних інструментів в країнах Європейського Союзу забезпечується контроль з боку інститутів, що включають регуляторні наглядові органи, які знаходяться в центрі уряду та підконтрольні Президенту, Прем'єр-міністру чи бюджетному агентству, або незалежних регуляторних осіб.

Вивчаючи досвід країн Америки у сфері провадження державної регуляторної політики, доцільно зосередити увагу на досягненнях таких держав як Сполучених Штатів Америки, Канади та Мексики.

У США однією з особливостей державної регуляторної політики є приділення надзвичайно великої уваги процедурі аналізу вигод і витрат. Американські економісти відкрили закономірний зв'язок між виникненням інфляції та впровадженням економічно збиткових державних регулювань, витрати на впровадження яких перевищують їхні вигоди. Процедуру аналізу вигод і витрат було навіть вміщено як окремий розділ в підручники з економіки та управління. В кожному зі штатів даної країни службовці органів державного управління зобов'язані надавати громадськості широкі можливості для обговорення проектів державних рішень перед їх остаточним ухваленням, обов'язково враховувати всі громадські зауваження й пропозиції та публічно доводити, що їхнє регулювання не переслідує вузьковідомчі інтереси, розроблене

в межах повноважень і враховує інтереси всіх суб'єктів відносин. Цей обов'язок проведення обговорень проектів РА закріплений на законодавчому рівні в Законі «Про адміністративну процедуру» [88, с. 49]. У США діє універсальний електронний сайт: <http://www.business.gov>, який здійснює практичне сприяння бізнесу через систему FAQs (питання, що часто задаються). На сайті здійснюється пошук федеральної інформації, діє опція перегляду на безкоштовній основі урядових документів [88, с. 45]. Отже, за своїм змістом державна регуляторна політика США спрямована на створення спеціальних регуляторних умов для розвитку особливо значимих, високоефективних видів економічної діяльності, які здійснюються успішно завдяки національними конкурентним перевагам.

Вважається, що найбільших успіхів у сфері провадження державної регуляторної політики досягнуто в Канаді. Можливо, тому в цій країні одні з найвищих у світі стандарти життя. Однією з особливостей державної регуляторної політики Канади є те, що канадські органи державного управління при впровадженні нових нормативно-правових актів, крім доведення їх доцільності та вигоди для підприємництва, мають також дослідити вплив відповідних актів на рівень конкурентоспроможності Канади на світовому ринку. Значна увага в системі державного управління Канади приділяється спеціальній методиці – тесту щодо впливу регуляторних заходів на бізнес (Business Impact Test). Цей тест є спеціальною комп'ютерною програмою, що дає можливість розробнику регулювань більш точно визначити їх можливий вплив на регуляторне середовище у сферах бізнесу [88, с. 46]. Планом регуляторних дій в Канаді передбачено: використання більш зрозумілої мови в нормативно-правових документах; відпрацювання механізму реагування на скарги суб'єктів господарювання та громадян; впровадження нової регуляторної культури, а саме: значне розширення навчальних програм, проведення обговорення через комп'ютерну мережу Інтернет, групові дискусії через веб-сайти, інформаційні листки тощо. Крім того, в даній країні розроблено стандарти «перевірки якості» для регуляторного процесу, які містять уніфіковані механізми реагування регуляторних органів на отримані скарги, що дають можливість підвищити

послідовність регуляторного процесу в окремих управлінських підрозділах та визначити чіткі межі відповідальності.

У Мексиці Федеральною комісією з удосконалення РА (COFEMER) розроблено он-лайн-систему для більшості своїх програм, у тому числі Федеральний реєстр спеціальних процедур та послуг. Пошукова он-лайн-система (www.cde.gob.mx), що заснована на шестизначному коді виду діяльності, який присвоєний Міжнародною класифікацією промислових стандартів (ISIC), дозволяє скачати перелік спеціальних процедур та формальностей, необхідних для ведення бізнесу [88, с. 53].

Досліджуючи регуляторний досвід країн Південно-Східної Азії, доцільно зосередити увагу на особливостях провадження державної регуляторної політики в країнах, які вважаються лідерами азійського простору, а саме: Японії й Індії.

Так, в Японії регуляторна діяльність органів державної влади спрямована на підтримку інноваційних проектів, сприяння розвитку кооперації між малими, середніми і великими підприємствами, а також між малими, середніми підприємствами та науковими установами.

В Індії регуляторні дії органів влади спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку індустрії інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ). Так, в даній країні висока якість регулювання діяльності програмістських компаній, що забезпечує продуктивність вироблення програм та відкриває широкий шлях на світовий ринок.

В питанні розгляду досвіду провадження державою регуляторної діяльності не слід залишати й досвід Росії як країни, що поряд з Україною здійснює трансформацію від адміністративно-командного регулювання господарських сфер економіки до суспільства на засадах ринкової економіки [146; 201]. Особливої уваги заслуговує прийнята Урядом РФ від 11.06.2013р. №953-р «Дорожня карта» «Підвищення якості регуляторної сфери для бізнесу», цілями якої є оптимізація механізмів державного регулювання (заміна неефективних адміністративних механізмів на альтернативні ринкові), розширення використання ІКТ при взаємодії держави з бізнесом та створення єдиного порталу реєстрів, доступних в

інформаційно-телекомунікаційній мережі Інтернет [110].

Отже, регуляторна політика/регуляторна діяльність держави в країнах Європейського Союзу, Американського континенту та Південно-Східної Азії здійснюється через наступні регуляторні інструменти, застосування яких у регуляторному процесі у відповідності до чинного законодавства в Україні і розглянемо (табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Порівняльний аналіз застосування в Україні регуляторних інструментів країн Європейського Союзу, Американського континенту та Південно-Східної Азії (джерело: систематизовано автором на підставі [47; 88])

Інструменти здійснення регуляторної політики/регуляторної діяльності в країнах Європейського Союзу, Американського континенту, та Південно-Східної Азії	Присутність (+), відсутність (-) в Україні
1. Якісний та кількісний аналіз або оцінка регуляторного впливу (АРВ або ОРВ)	+/- (кількісні показники визначено, якісні – на розсуд регуляторних органів або інших розробників регуляторних актів (РА))
2. Методологія збору та обробки даних для АРВ або ОРВ	+/- (кількісні показники визначено, якісні – на розсуд регуляторних органів або інших розробників РА)
3. Аналіз наслідків впроваджених регулювань	+/- (кількісні показники визначено, якісні – на розсуд регуляторних органів або інших розробників РА)
4. Забезпечення прозорості регуляторного процесу (неформальні консультації, розповсюдження регуляторних пропозицій, оприлюднення та коментування, громадські слухання, використання експертних консультативних органів)	+ (оприлюднення – обов’язкове, інші інструменти – на розсуд регуляторних органів або інших розробників РА)
5. Надання інформації щодо регуляторної діяльності на електронній основі (принцип «єдиного вікна» з використанням ІТ-засобів і веб-порталів)	-
6. Регуляторні інститути	+ (на центральному рівні – уповноважений орган: Державна регуляторна служба України)

Примітка. Щодо питання визначення регуляторного інституту в Україні (уповноваженого органу), то лише протягом 2010-2014рр. цей орган двічі ліквідувався: перший раз – ліквідація 09.12.2010р. Державного комітету України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва [185] та створення Державної служби

України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва [181], яка приступила до виконання повноважень 31.05.2012р.; другий раз – ліквідація 12.12.2014р. Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва та створення Державної регуляторної служби України [153]. Подібні зміни у структурі уповноваженого органу призводять до втрати значної частини інформації щодо оцінювання ефективності здійснення регуляторної діяльності центральних та місцевих регуляторних органів.

Як бачимо, в Україні слід зосередити увагу на створенні у регуляторному процесі цілісної системи розвитку інформаційних відносин усіх СРД. А для цього виникає й потреба у розгляді існуючих в країнах світу моделей державного регулювання відносин держави та ринку в інформаційній сфері.

Сьогодні дослідники виділяють дві моделі таких відносин: західну та східну. Західною моделлю називається шлях, яким йдуть індустріально розвинені країни, в його рамках можна виділити модель англосаксонську і континентальної Європи.

Англосаксонська модель передбачає інтенсивний розвиток електронних комунікацій для встановлення соціальних, політичних, культурних зв'язків в суспільстві. Проблема розвитку універсальних послуг має важливе значення в США та Великобританії, де інформація виступає одним із основних ресурсів держави, а системи, що лежать в основі її створення, обробки і поширення, сприяють прогресивному розвитку і становлять основу соціальної інфраструктури суспільства.

Модель континентальної Європи вирізняється пошуками рівноваги між контролем держави та стихією ринку, динамічним поєднанням державних інтересів і прагнень приватного і корпоративного бізнесу, що виступає основною рисою інформаційної політики країн Європейського Союзу. Особливо увага приділяється сучасним ІКТ, що детально виписано в програмі «Europe i-2020» [88, с. 145]. З одного боку, програма передбачає дії щодо стимулювання послуг, програмних платформ і контенту, що охоплюють надання державних послуг у режимі «он-лайн», а з іншого – дії стосовно охоплення універсальної інфраструктури та питань безпеки.

Крім західної, науковці виділяють азійську модель, яка реалізує ідеологічну

доктрину країн Азійсько-Тихоокеанського регіону (Японія, Китай та ін.).

Так, японська модель спрямована на вдосконалення системи корпоративного управління за принципом ієрархічної піраміди, в основі якої три складових чинники: *on* (вдячність), *giri* (відповідальність), *wa* (гармонія). Вони виражають угоду про взаєморозуміння і взаємодопомогу вищого і нижнього рівнів управління [88, с. 112]. Ця модель використовує пріоритетний розвиток ІКТ і впровадження інформаційних послуг у всі сфери життєдіяльності країни.

Прискореними темпами характеризується інформаційний розвиток Китаю, де позитивну роль відіграли законодавчі акти, що регулюють сферу ІКТ. За цих умов міністерство громадської безпеки відповідає за безпеку комп'ютерних мереж, технічну безпеку і безпеку інформаційного змісту, а усі мережі, що підключені до мережі Інтернет, зобов'язані підключатися винятково через мережі, визначені урядом [151, с. 5].

Отже, узагальнення різних підходів та моделей розвитку інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності інших країн світу не дозволяє стверджувати про існування якоїсь єдиної моделі існування цих відносин, але дає підстави виявити спільні властивості. Як правило, використовується комплексний підхід, заснований на підтримці балансу економічних інтересів держави, бізнесу і громадян. При цьому підкреслюється провідна координуюча роль держави як органу, здатного виразити і забезпечити захист економічних інтересів усього суспільства. Крім того, держава не допускає ситуацій, в яких хтось може бути вилучений з сучасного інформаційного суспільства. І нарешті, основною складовою концепції інформаційних відносин економічних суб'єктів суспільства є переконаність у величезній значущості інформації та необхідності її доведення, використовуючи сучасні засоби ІКТ (принцип «єдиного вікна» з використанням ІТ-засобів і веб-порталів).

Висновки до розділу 1

Розгляд теоретичних основ регуляторної діяльності в системі управління національним господарством України дає підстави для наступних висновків:

1. Розкрито місце механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності в системі управління національним господарством. Систематизовано основні теоретичні підходи щодо сутнісного визначення поняття «механізм інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності» за такими напрямками: «регуляторна діяльність»; «інформаційні відносини у сфері регуляторної діяльності». Системний підхід дав можливість сформулювати авторське визначення змісту механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (МІВСРД) як форми прояви загального механізму прийняття державою регуляторних актів (РА), який визначається як сукупність організаційних, економічних, правових і інформаційних засобів цілеспрямованого державного впливу на національну економіку, що забезпечують узгодження економічних інтересів взаємодіючих суб'єктів регуляторної діяльності (СРД).

2. Уточнено зміст поняття «регуляторна діяльність», що ґрунтується на її розумінні як функції державного управління національною економікою та розглядається як діяльність, спрямована на підготовку, прийняття, відстеження результативності та перегляд РА, що здійснюється СРД – регуляторними органами, розробниками РА, суб'єктами регулювання та погоджувальними органами в межах чинного законодавства України. В зв'язку з цим у регуляторній діяльності органів державного управління та інших СРД запропоновано використання нових дефініцій: «суб'єкти регуляторної діяльності», «суб'єкти регулювання» та «погоджувальні органи».

3. Встановлено, що чинним законодавством та науковцями закріплено лише компетенцію СРД і не регламентовано їх взаємодію та взаємовідносини з метою досягнення оптимального балансу економічних інтересів усіх СРД та ефективного і результативного врегулювання РА сфер господарської діяльності національної економіки. За цих умов доведено необхідність застосування до МІВСРД таких

класифікаційних ознак: «за об'єктом управління» в залежності від ролі СРД (органи державного управління, відповідальні за здійснення регуляторної діяльності; органи державного управління, що контролюють здійснення регуляторної діяльності; суб'єкти регулювання, що приймають участь у здійсненні та контролі регуляторного процесу) й «за важелями та інструментами» (економічні; правові; організаційні; інформаційні).

4. Обґрунтовано, що на сучасному етапі економічного розвитку та реалізації державної політики у сфері формування інформаційного суспільства в Україні внаслідок виявлення певних закономірностей та здійснення порівняльного аналізу вітчизняних та зарубіжних інструментів здійснення регуляторної діяльності основна увага у регуляторному процесі повинна зосереджуватися на створенні цілісної системи розвитку інформаційних відносин СРД.

У підсумку теоретичних досліджень робочою гіпотезою роботи є таке припущення: формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності, що полягає у створенні комплексу заходів організаційного, економічного та нормативного характеру, є основним завданням органів державного управління національним господарством, вирішення якого підвищуватиме результативність регуляторного процесу.

Основні положення розділу 1 дослідження здобувачем відображені у таких наукових публікаціях: [19; 22; 27–29; 31].

РОЗДІЛ 2

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

2.1 Сучасний стан інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності

З метою окреслення певних обов'язків СРД, представлених у підрозділі 1.2 розділу 1 нашого дослідження, та аналізу здійснення необхідних дій у відповідності до визначеної ролі кожного із СРД у цьому процесі більш детально розглянемо етапи регуляторної діяльності у закріпленій Законом про регуляторну політику системі підготовки, прийняття, відстеження результативності та перегляду РА, направлених на регулювання державою сфер господарської діяльності національної економіки:

а) на першому етапі блок-схеми системи регуляторної діяльності (див. рис. 1.4), який може бути (у разі прийняття рішення про перегляд РА) і похідним від реалізації дев'ятого етапу, регуляторні органи (група А) та суб'єкти регулювання (група Д), як ініціатори прийняття певного РА, повинні здійснити аналіз наявної інформації щодо розв'язання шляхом державного регулювання проблеми, яка постала у певній сфері господарської діяльності національної економіки;

б) на другому етапі регуляторні органи (група А) зобов'язані здійснити у відповідності до вимог статті 7 Закону про регуляторну політику планування діяльності із підготовки проекту РА, тобто, затвердити до 15 грудня поточного року та оприлюднити у спосіб, передбачений статтею 13 Закону про регуляторну політику, з метою доведення до суб'єктів регулювання (групи Д) та інших органів державного управління (групи Г) – головних постійних комісій місцевих рад та органів прокуратури (у разі РА органів місцевого самоврядування), органів юстиції та органів прокуратури (у разі РА законодавчої та державної влади),

протягом десяти днів після затвердження, якщо інше не встановлено законом, план такої діяльності (зміни до нього) [57];

в) на третьому етапі регуляторні органи (група А), суб'єкти регулювання (група Д) та інші органи державного управління (група Г) – головні постійні комісії місцевих рад (у разі РА органів місцевого самоврядування), як ініціатори прийняття певного РА, відповідно до вимог статті 8 Закону про регуляторну політику повинні підготувати документ – аналіз регуляторного впливу (або експертний висновок) цього проекту, який підписується його розробником. Зазначені розробники РА у цьому документі повинні:

1) визначити та проаналізувати проблему, яку пропонується розв'язати шляхом державного регулювання господарських відносин, а також оцінити важливість цієї проблеми;

2) обґрунтувати, чому визначена проблема не може бути розв'язана за допомогою ринкових механізмів і потребує державного регулювання;

3) обґрунтувати, чому визначена проблема не може бути розв'язана за допомогою діючих РА, та розглянути можливість внесення змін до них;

4) визначити очікувані результати прийняття запропонованого РА, у тому числі здійснити розрахунок очікуваних витрат та вигод суб'єктів господарювання, громадян та держави внаслідок дії РА;

5) визначити цілі державного регулювання;

6) визначити та оцінити усі прийнятні альтернативні способи досягнення встановлених цілей, у тому числі ті з них, які не передбачають безпосереднього державного регулювання господарських відносин;

7) аргументувати переваги обраного способу досягнення встановлених цілей;

8) описати механізми і заходи, які забезпечать розв'язання визначеної проблеми шляхом прийняття запропонованого РА;

9) обґрунтувати можливість досягнення встановлених цілей у разі прийняття запропонованого РА;

10) обґрунтовано довести, що досягнення запропонованим РА встановлених цілей є можливим з найменшими витратами для суб'єктів господарювання, громадян та держави;

11) обґрунтовано довести, що вигоди, які виникатимуть внаслідок дії запропонованого РА, виправдовують відповідні витрати у випадку, якщо витрати та/або вигоди не можуть бути кількісно визначені;

12) оцінити можливість впровадження та виконання вимог РА залежно від ресурсів, якими розпоряджаються органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи, які повинні впроваджувати або виконувати ці вимоги;

13) оцінити ризик впливу зовнішніх чинників на дію запропонованого РА;

14) обґрунтувати запропонований строк чинності РА;

15) визначити показники результативності РА;

16) визначити заходи, за допомогою яких буде здійснюватися відстеження результативності РА в разі його прийняття [57];

г) на четвертому етапі регуляторним органам (групі А), суб'єктам регулювання (групі Д) та іншим органам державного управління (групі Г) – головним постійним комісіям місцевих рад (у разі РА органів місцевого самоврядування), як ініціаторам прийняття певного РА, потрібно розробити проект РА, який має відповідати нормам нормотворчої і нормопроєктувальної техніки, бути однозначним для розуміння особами, що повинні впроваджувати або виконувати вимоги цього РА, та провести його базове відстеження на основі показників і даних, визначених під час проведення аналізу впливу РА (експертного висновку). За наслідками проведеного базового відстеження регуляторні органи (група А) зобов'язанні підготувати за методикою відстеження результативності РА відповідний звіт [156], який треба оприлюднити у спосіб, передбачений статтею 13 Закону про регуляторну політику [57], з метою доведення до відома суб'єктів регулювання (групи Д) та інших органів державного управління (групи Г) – головних постійних комісій місцевих рад та органів прокуратури (у разі РА органів місцевого самоврядування), органів

юстиції та органів прокуратури (у разі РА законодавчої та державної влади) і відповідно подати погоджувальним органам (групі В) та іншим органам державного управління (групі Г) – головним постійним комісіям місцевих рад (у разі РА органів місцевого самоврядування);

г) на п'ятому етапі регуляторні органи (група А) зобов'язані оприлюднити повідомлення, проект РА та аналіз його регуляторного впливу (експертний висновок) у спосіб, передбачений статтею 13 Закону про регуляторну політику [57], з метою їх доведення до відома суб'єктів регулювання (групи Д);

д) на шостому етапі регуляторні органи (група А) в ході оприлюднення проекту РА та аналізу його регуляторного впливу (експертного висновку), а також проведення відкритих обговорень у термін від одного до трьох місяців повині одержати та опрацювати зауваження і пропозиції від зацікавлених суб'єктів регулювання (групи Д) та інших органів державного управління (групи Г) – головних постійних комісій місцевих рад та органів прокуратури (у разі РА органів місцевого самоврядування), органів юстиції та органів прокуратури (у разі РА законодавчої та державної влади);

е) на сьомому етапі певний регуляторний орган (група А) повинен подати проект РА разом із іншими передбаченими Законом про регуляторну політику документами (копією плану діяльності з підготовки проектів РА; оригіналом аналізу регуляторного впливу (експертного висновку), підписаного керівником регуляторного органу або розробником (іншим органом державного управління (групою Г) – головними постійними комісіями місцевих рад (у разі РА органів місцевого самоврядування), суб'єктом регулювання (групою Д) РА; копією повідомлення про оприлюднення проекту РА разом із його аналізом регуляторного впливу або експертним висновком) на погодження до певного погоджувального органу (групи В): уповноваженого органу – стосовно проекту РА органів законодавчої та державної влади чи до відповідальної постійної комісії або відповідального структурного підрозділу виконавчого органу (виконавчого апарату) місцевої ради з питань реалізації державної регуляторної політики – щодо проекту РА органів місцевого самоврядування. Відповідним

погоджувальним органом (групою В) приймаються, у тому числі й шляхом залучення суб'єктів регулювання (групи Д), наступні рішення: погоджено, направлено на доопрацювання, відмовлено у погодженні. При цьому, по-перше, при прийнятті рішення відповідальною постійною комісією або відповідальним структурним підрозділом виконавчого органу (виконавчого апарату) місцевої ради з питань реалізації державної регуляторної політики враховуються пропозиції уповноваженого органу щодо удосконалення проекту РА відповідно до принципів державної регуляторної політики, по-друге, прийняте уповноваженим органом (групою В) рішення про відмову у погодженні проекту РА органів законодавчої та державної влади може бути оскаржено регуляторним органом (групою А) до іншого органу державного управління (групи Г) – центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку, висновки якого є остаточними;

є) на восьмому етапі відповідному регуляторному органу (групі А) у встановленому порядку треба прийняти РА, у разі необхідності (прийняття РА державної влади) подати його на державну реєстрацію до інших органів державного управління (групи Г) – органів юстиції та офіційно оприлюднити у спосіб, передбачений статтею 13 Закону про регуляторну політику [57], з метою доведення до відома суб'єктів регулювання (групи Д) та інших органів державного управління (групи Г) – головних постійних комісій місцевих рад та органів прокуратури (у разі РА органів місцевого самоврядування), органів прокуратури (у разі РА законодавчої та державної влади);

ж) на дев'ятому етапі регуляторні органи (група А) зобов'язані провести повторне (через рік після набрання чинності РА) та періодичне відстеження (раз на три роки, починаючи з дня виконання заходів з повторного відстеження) результативності РА з метою оцінки стану впровадження РА та досягнення цим актом цілей, задекларованих при його прийнятті, та підготувати за методикою відстеження результативності РА звіт про повторне (або періодичне) відстеження [156], який треба оприлюднити у спосіб, встановлений статтею 13 Закону про регуляторну політику [57], з метою доведення до відома суб'єктів регулювання

(групи Д) та інших органів державного управління (групи Г) – головних постійних комісій місцевих рад та органів прокуратури (у разі РА органів місцевого самоврядування), органів прокуратури (у разі РА законодавчої та державної влади) і відповідно подати погоджувальним органам (групі В) та іншим органам державного управління (групі Г) – головним постійним комісіям місцевих рад.

Передбаченими статтею 13 Закону про регуляторну політику способами оприлюднення документів, підготовлених на другому, четвертому, п'ятому та дев'ятому етапах блок-схеми системи регуляторної діяльності (див. рис. 1.4), можуть бути:

- публікації в друкованих засобах масової інформації відповідного регуляторного органу, а у разі їх відсутності – у інших друкованих засобах масової інформації, визначених цим регуляторним органом;

- розміщення на офіційній сторінці відповідного регуляторного органу в мережі Інтернет;

- будь-який інший спосіб, який гарантує доведення інформації до мешканців відповідної адміністративно-територіальної одиниці чи до відповідної територіальної громади – якщо в межах адміністративно-територіальної одиниці чи в населеному пункті не розповсюджуються друковані засоби масової інформації, а місцеві органи виконавчої влади, територіальні органи центральних органів виконавчої влади, органи та посадові особи місцевого самоврядування не мають своїх офіційних сторінок у мережі Інтернет [57].

Офіційне оприлюднення РА, зазначене в етапі восьмому блок-схеми системи регуляторної діяльності (див. рис. 1.4), здійснюється у відповідності до вимог статті 12 Закону України про регуляторну політику, а саме:

- РА, прийняті Верховною Радою України, Президентом України та Кабінетом Міністрів України, офіційно оприлюднюються відповідно до Конституції України та інших законодавчих актів;

- РА, прийняті Верховною Радою Автономної Республіки Крим, офіційно оприлюднюються у визначених нею друкованих засобах масової інформації не

пізніш як у десятиденний строк з дня їх підписання Головою Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

– РА, прийняті Національним банком України, Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення, іншими державними органами, центральними органами виконавчої влади, державними спеціалізованими установами та організаціями, некомерційними самоврядними організаціями, які здійснюють керівництво та управління окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також їх посадовими особами, офіційно оприлюднюються в «Офіційному віснику» та у газеті «Урядовий кур'єр» не пізніш як у десятиденний строк після їх державної реєстрації або прийняття та підписання, у випадку, якщо ці РА не підлягають державній реєстрації;

– РА, прийняті Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами центральних органів виконавчої влади, а також їх посадовими особами, офіційно оприлюднюються в друкованих засобах масової інформації, визначених Кабінетом Міністрів України, не пізніш як у десятиденний строк після їх державної реєстрації або прийняття та підписання, у випадку, якщо ці РА не підлягають державній реєстрації;

– РА, прийняті органами та посадовими особами місцевого самоврядування, офіційно оприлюднюються в друкованих засобах масової інформації відповідних рад, а у разі їх відсутності – у місцевих друкованих засобах масової інформації, визначених цими органами та посадовими особами, не пізніш як у десятиденний строк після їх прийняття та підписання [57].

Офіційне оприлюднення прийнятого РА, крім Конституції (стаття 57) [80], Закону України «Про інформацію» (стаття 6) [59] та Закону про регуляторну політику (стаття 12) [57], регулюються й іншими нормативно-правовими актами України, які за визначенням науковців [164] поділяються на дві групи:

До першої групи (регламентує порядок, процедуру доведення до суб'єктів регулювання РА органів державного управління регіонального та місцевого рівнів) належать такі законодавчі акти:

– Закон України «Про місцеві державні адміністрації», статтею 6 якого передбачено, що акти місцевих державних адміністрацій, які, відповідно до закону, є РА, розробляються, розглядаються, приймаються й оприлюднюються з урахуванням вимог Закону про регуляторну політику [62];

– Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», згідно з вимогами статті 59 рішення ради нормативно-правового характеру набирають чинності з дня їх офіційного оприлюднення, якщо радою не встановлено більш пізній строк введення цих рішень у дію [61];

– Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», відповідно до статті 22 рішення органів місцевого самоврядування, інші нормативно-правові акти публікуються в офіційних виданнях (відомостях, бюлетенях, збірниках, інформаційних листках тощо) і друкованих засобах масової інформації відповідних органів державної влади й органів місцевого самоврядування. Недержавні друковані засоби масової інформації мають право оприлюднювати офіційні документи органів державної влади й органів місцевого самоврядування, відповідно до законодавства України й на засадах, передбачених укладеною угодою між цими органами й редакціями друкованих засобів масової інформації, а статтею 6 цього Закону додатково передбачена можливість використовувати й інші форми поширення офіційної інформації, що не суперечать законодавству України [66];

– Закон України «Про доступ до публічної інформації», де статтею 15 передбачається зобов'язання розпорядника інформації, яким визнаються органи державної влади та місцевого самоврядування, оприлюднювати нормативно-правові акти [54].

До другої групи (підзаконних актів) відносяться:

– постанова Кабінету Міністрів України від 04.01.2002р. №3 «Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» [160];

– постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2004р. №150 «Про офіційне оприлюднення регуляторних актів, прийнятих місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами центральних органів виконавчої влади та їх посадовими особами, і внесення змін до Порядку оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади», пунктом 1 якої встановлено, що РА, прийняті Радою міністрів АРК, обласними, Київською й Севастопольською міськими, районними, районними у містах Києві й Севастополі державними адміністраціями, а також територіальними органами центральних органів виконавчої влади в АРК, областях, містах Києві й Севастополі, районах, районах у містах Києві та Севастополі і їх посадовими особами, офіційно оприлюднюються в офіційних друкованих виданнях або в друкованих засобах масової інформації відповідно Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської й Севастопольської міських, районних, районних у містах Києві й Севастополі державних адміністрацій [159];

– Указ Президента від 03.10.1992р. №493/92 «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств й інших органів виконавчої влади», згідно з пунктом 5 якого Міністерству юстиції України, іншим органам виконавчої влади, органам господарського управління й контролю вказано забезпечувати опублікування нормативно-правових актів, занесених до державного реєстру, а також широке інформування громадян через засоби масової інформації про нормативно-правові акти, які стосуються прав, свобод і законних інтересів громадян [182];

– постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.1992р. №731 «Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно правових актів, що не пройшли державну реєстрацію та не опубліковані в установленому законодавством порядку», пункт 2 якої зобов'язує органи виконавчої влади не допускати випадків направлення на виконання нормативно-правових актів без опублікування й державної реєстрації в установленому законодавством порядку [157].

Загальною в цих групах актів є вимога обов'язково дотримуватися при здійсненні регуляторної діяльності конституційних прав громадян і суб'єктів господарювання й оприлюднювати РА. А головним Законом, який регулює порядок офіційного оприлюднення РА і якого повинні дотримуватися СРД, є Закон про регуляторну політику.

На думку С. Фесенка, з якою варто погодитися, привертає увагу недосконалість визначення способів оприлюднення РА [164]:

а) статтею 12 Закону про регуляторну політику визначається основний спосіб офіційного оприлюднення – через друковані засоби масової інформації. Але статтею 14 цього Закону встановлюється, що регуляторні органи публікують інформацію про здійснення регуляторної діяльності в друкованих засобах масової інформації та/або розміщують на офіційних сторінках у мережі Інтернет, або оприлюднюють в інший спосіб, у тому числі через телебачення й радіо [57];

б) статті 6, 22 Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» передбачають додаткові види офіційних видань, де можуть бути опубліковані офіційні документи органів державної влади й органів місцевого самоврядування: відомості, бюлетені, інформаційні збірники, інформаційні листки, прес-релізи, експрес-інформації тощо [66];

в) постанови Кабінету Міністрів України від 04.01.2002р. №3 «Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» та від 11.02.2004р. №150 «Про офіційне оприлюднення регуляторних актів, прийнятих місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами центральних органів виконавчої влади та їх посадовими особами, і внесення змін до Порядку оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади», окрім передбаченого способу оприлюднення через офіційні друковані видання або друковані ЗМІ, встановлюють процедуру й дають можливість органам влади оприлюднювати інформацію на їх офіційному веб-сайті в мережі Інтернет [160; 159].

Таким чином, законодавчо встановлено такі способи офіційного оприлюднення РА:

– публікація в друкованому ЗМІ для органів державної влади, визначених Кабінетом Міністрів України, а для органів місцевого самоврядування – у друкованих ЗМІ відповідних рад, у разі відсутності – у місцевих ЗМІ, визначених цими органами;

– публікація в окремому офіційному виданні – відомостях, бюлетенях, збірниках, інформаційних листках тощо;

– оприлюднення в недержавному друкованому ЗМІ на підставі укладеної угоди;

– розміщення на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади в мережі Інтернет;

– оприлюднення в інший спосіб, у тому числі через телебачення й радіо.

Тобто, офіційним оприлюдненням РА вважається один із перелічених способів. Але, як зазначає С. Фесенко, звертають на себе увагу особливості законодавчої регламентації оприлюднення РА в мережі Інтернет [164]:

а) стаття 14 Закону про регуляторну політику [57] не містить імперативної норми по застосуванню тільки способу оприлюднення в мережі Інтернет як для органів влади, так і для місцевого самоврядування, а також не конкретизує, що це має бути саме РА (посилаючись лише на термін «оприлюднення інформації»). До того ж норма цієї статті додатково містить посилання на «інший» спосіб оприлюднення, але законодавець, крім телебачення й радіо, не вказує, який вид технічного засобу може бути використаний як допоміжний;

б) органи місцевої виконавчої влади (обласні, районі, місцеві державні адміністрації), на відміну від органів місцевого самоврядування (сільських, селищних, міських, районних, обласних рад), мають визначений постановою Кабінету Міністрів України від 04.01.2002р. №3 «Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади». Цим Порядком для органів місцевої влади як спосіб оприлюднення інформації про регуляторні акти з питань, які належать до компетенції органу (підпункт 1 пункту

8), назване розміщення на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади. Але застосування органами виконавчої влади зазначеного Порядку не відповідає конституційним нормам права, оскільки постанова Кабінету Міністрів України від 04.01.2002р. №3, якою регламентується цей спосіб, є підзаконним актом, хоча закони й інші нормативно-правові акти, які визначають права й обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення в порядку, встановленому законом [160]. Пунктом 1 частини 1 статті 92 Конституції України визначено, що права й свободи людини й громадянина, гарантії цих прав і свобод, основні обов'язки громадянина, встановлюються виключно на підставі законів України. Ця конституційна гарантія доповнюється нормою частини 3 статті 22 Конституції, якою передбачено, що при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту й обсягу існуючих прав і свобод [80].

Іншими словами, в Законі про регуляторну політику в статті 13 «Способи оприлюднення документів, підготовлених у процесі здійснення регуляторної діяльності» та статті 14 «Оприлюднення інформації про здійснення регуляторної діяльності» [57] одночасно застосовуються в правовій нормі сполучники «та/або», що дає регуляторному органу право самостійного вибору способу оприлюднення.

В зв'язку з цим, враховуючи думку С. Фесенка [164], у контексті нашого дослідження виступає за необхідне уточнення терміну «оприлюднення інформації», виключення сурядних сполучників «та/або», усунення протиріч в законодавстві щодо способів офіційного оприлюднення РА, визначення правового статусу мережі Інтернет.

Отже, досліджуючи етапи здійснення регуляторної діяльності, можна стверджувати, що у цьому процесі обов'язками певних СРД є підготовка таких документів:

- плану діяльності регуляторного органу з підготовки проектів РА та зміни до нього;
- проекту РА;
- аналізу регуляторного впливу (експертного висновку) проекту РА;

- повідомлення про оприлюднення проекту РА та аналізу його регуляторного впливу (експертного висновку);
- офіційного оприлюднення прийнятого РА;
- звітів про відстеження результативності РА;
- інформації про здійснення регуляторної діяльності.

До того ж окремий вказаний вище документ, враховуючи послідовність етапів здійснення регуляторної діяльності, зазначених у блок-схемі на рис. 1.4, є вихідною на кожному з етапів та відповідно вхідною інформацією для наступного (наступних) етапів процесу здійснення регуляторної діяльності та в обов'язковому порядку оприлюднюється з метою доведення до відома всіх СРД. Винятком з цього при запровадженні нового регулювання хіба що є перший початковий етап, де джерелами вхідної інформації можуть бути: законодавчі акти, урядові, офіційні документи; наукова література: монографії, навчальні посібники, статті в наукових виданнях; засоби масової інформації: публікації в газетах та журналах, радіо- та телерепортажі, Інтернет; статистичні дані та аналітичні матеріали; результати соціологічних досліджень: інтерв'ю, опитування, анкетування.

У регуляторному процесі за ініціативою СРД також можуть бути підготовлені й необов'язкові (додаткові) документи:

- реєстр чинних РА;
- реєстр РА, що потребують внесення змін;
- реєстр РА, що втратили чинність;
- план діяльності регуляторного органу з відстеження результативності РА.

Як бачимо, держава організовує процес регуляторної діяльності в Україні, приймаючи відповідні законодавчі та інші нормативно-правові акти, регламентує його через обов'язковість проходження певних процедур та, за допомогою створення цілої системи уповноважених та відповідальних органів (групи А, Б та В, див. рис. 1.3), наділення їх, а також інших органів державного управління (групи Г, див. рис. 1.3) й суб'єктів регулювання (групи Д, див. рис. 1.3) відповідними функціями щодо здійснення регуляторної діяльності, контролює цю

діяльність і сприяє реалізації встановлених Законом про регуляторну політику етапів здійснення регуляторної діяльності. До того ж на всіх етапах здійснення регуляторної діяльності, крім регуляторних органів (групи А), які в більшості випадках є ініціаторами прийняття певних регулювань у сферах господарської діяльності національної економіки, мають право бути задіяними суб'єкти регулювання (група Д).

Але специфікою нинішньої ситуації зі здійснення регуляторної діяльності є наявність прогресивного Закону про регуляторну політику та низький рівень його виконання регуляторними органами (групою А) через низку нерегульованих питань саме в інформаційних відносинах головних згрупованих та перелічених автором на рис. 1.3 СРД (груп А, Б, В, Г, Д).

Законом про регуляторну політику встановлено обов'язкові для регуляторних органів (група А) дев'ять процедурних етапів здійснення регуляторної діяльності. Ці процедурні етапи повинні відповідати принципам державної регуляторної політики, викладеним у підрозділі 1.2 розділу 1 даного дослідження. Сенс регуляторної діяльності – забезпечення дотримання та захист суспільно значущих інтересів СРД у сферах господарської діяльності національної економіки. Безпосередньо економічні інтереси певних суб'єктів регулювання цих сфер господарської діяльності (група Д) визначені обсягом наданих їм прав, зазначених у підрозділі 1.2 розділу 1 нашого дослідження. В зв'язку з цим, на думку О. Літвінова, з якою варто погодитися, є дуже важливою наявність внутрішнього зв'язку принципів державної регуляторної політики, прав суб'єктів регулювання (групи Д) та процедурних етапів здійснення регуляторної діяльності, які складаються з переліку відповідних обов'язків регуляторних органів (групи А) [96]. Такий зв'язок можна уявити у вигляді схеми, ланцюги якої направлено на належну роботу всієї системи здійснення регуляторної діяльності СРД, особливо між головними її суб'єктами – групами А та Д (рис. 2.1).

Проте, незважаючи на таку встановлену у Законі про регуляторну політику систему здійснення регуляторної діяльності існує низка недоліків у її ефективному провадженні. Це, насамперед, формальне дотримання регуляторними

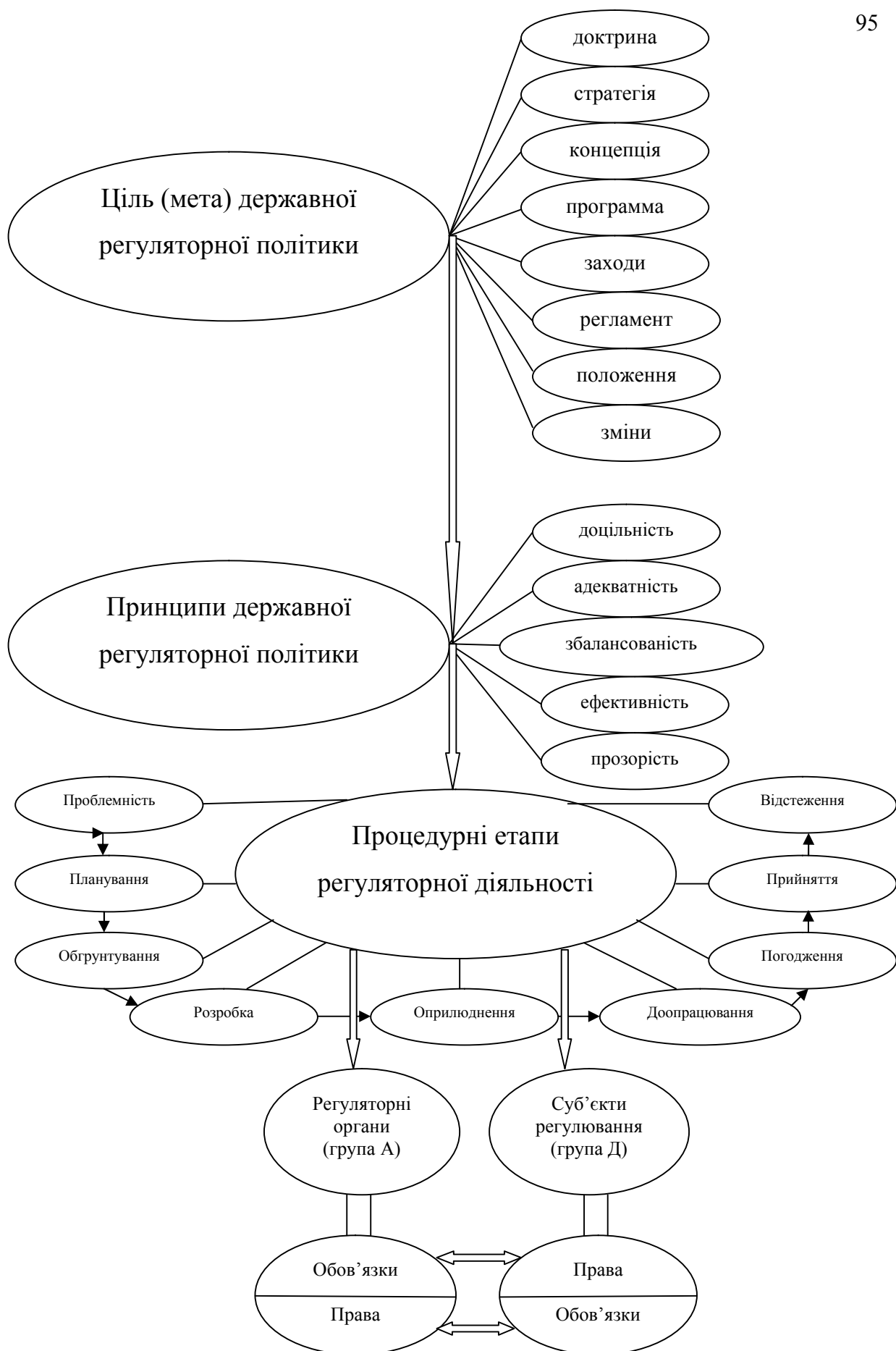

Рисунок 2.1 – Загальна схема взаємозв'язку суб'єктів регулювання та регуляторних органів (джерело: систематизовано автором на підставі [57; 96])

органами (група А) вимог Закону про регуляторну політику, що, на думку О. Літвінова, існує у вигляді імітації, ігнорування та «м'якого» виконання і створює ілюзію належного провадження регуляторної діяльності, та як наслідок відсутність розуміння суб'єктами регулювання (група Д) ефективної та корисної участі у процесі здійснення такої діяльності [96].

Отже, нагальним постає питання дослідження одного з основних завдань органів державного управління національною економікою – процесу здійснення регуляторної діяльності (як технології реалізації державної регуляторної політики та механізму прийняття державою РА), який склався в Україні, з метою виявлення недоліків у забезпеченні провадження такої діяльності на сучасному етапі економічного розвитку держави.

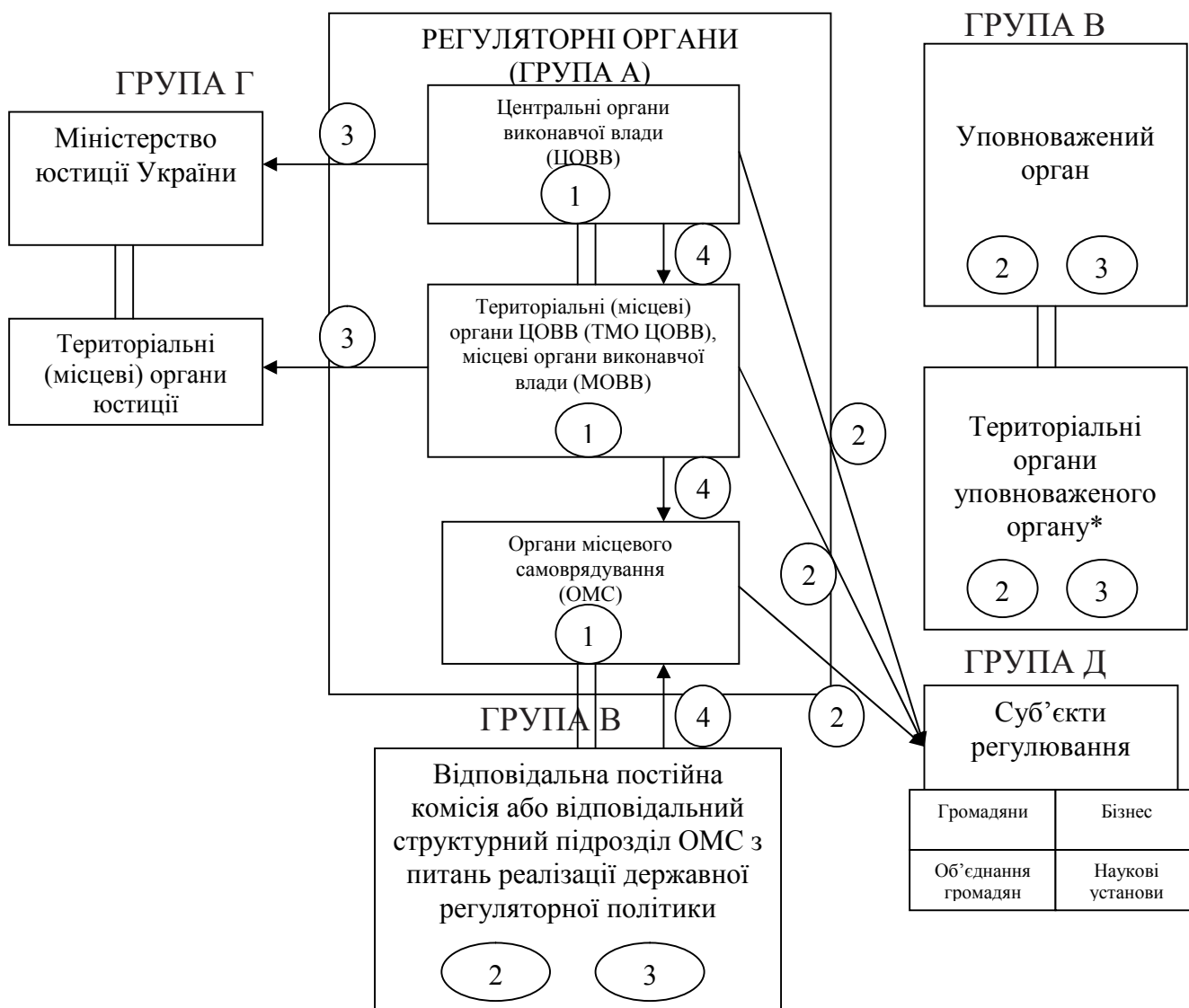
Структурно-логічну модель існуючого в Україні з початку дії Закону про регуляторну політику процесу здійснення регуляторної діяльності представимо у вигляді схеми (рис. 2.2).

У цій моделі задіяними за попередньо проведеними дослідженнями автора є такі СРД:

– із групи А регуляторні органи, що здебільшого ініціюють введення певних регулювань у різних сферах господарювання національної економіки та відповідальні за здійснення регуляторної діяльності: міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим (далі – ЦОВВ), територіальні (місцеві) органи центральних органів виконавчої влади (далі – ТМО ЦОВВ), місцеві органи виконавчої влади (далі – МОВВ), органи місцевого самоврядування (далі – ОМС);

– органи державного управління, які контролюють здійснення регуляторної діяльності: погоджувальні органи – уповноважений орган, відповідальна постійна комісія або відповідальний структурний підрозділ місцевої ради з питань реалізації державної регуляторної політики (група В), Міністерство юстиції України та його територіальні (місцеві) органи (група Г), що здійснюють державну реєстрацію РА та є держателями відповідного Єдиного державного реєстру;

|| – пряма підпорядкованість

○ або ○ → – етапи дії або взаємодії

Конкретизація етапів дії або взаємодії:

1 – прийняття рішення про необхідність впровадження РА, розробка його проекту та аналізу регуляторного впливу, оприлюднення цих документів

2 – доведення встановленої інформації щодо проекту РА до суб'єктів регулювання та подача її ЦОВВ, ТМО ЦОВО, МОВВ для отримання погодження до уповноваженого органу і ОМС – після пропозицій уповноваженого органу до відповідальної постійної комісії або відповідального структурного підрозділу, які як погоджувальні органи окремо ведуть (можуть вести) облік (реєстр) РА

3 – при наявності позитивних висновків суб'єктів регулювання та уповноваженого органу щодо необхідності запровадження РА прийняття рішення щодо його погодження та надання при певних випадках дозволу на передачу РА на державну реєстрацію, доопрацювання чи відхилення проекту РА

4 – контроль результативності дії РА, що має формалізований характер та містить деякі статистичні спостереження або лише процес фіксації факту «виконано/не виконано»

* – у територіальних органах уповноваженого органу – Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва (2011–2014рр.) та Державної регуляторної служби України (2015р.) відсутні повноваження щодо погодження РА регіонального та місцевого рівнів, зазначені під цифрами «2» і «3», на відміну від раніше існуючих у період функціонування відповідних структур Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва (2004–2011рр.)

Рисунок 2.2 – Структурно-логічна модель процесу здійснення в Україні у 2004–2014рр. регуляторної діяльності (джерело: власна розробка)

– суб'єкти регулювання (група Д), які приймають участь у здійсненні та контролі регуляторного процесу.

До переваг такого відображеного на рис. 2.2 процесу слід віднести:

а) поширеність регуляторної діяльності практично на всі регуляторні органи та їх посадових осіб (групу А), рішення яких стосуються інтересів суб'єктів регулювання (групи Д) у сферах господарської діяльності національної економіки;

б) визначення Законом про регуляторну політику низки обов'язкових для регуляторних органів (групи А) процедур (планування діяльності з прийняття РА, проведення відстежень результативності дії РА, оприлюднення інформації про здійснення регуляторної діяльності тощо), які вимагаються при прийнятті РА, а недотримання або неналежне виконання цих процедур унеможлиблює легальне затвердження РА, у тому числі оскарження їх в судовому порядку суб'єктами груп В, Г та Д;

в) запровадження для суб'єктів груп В, Г та Д ідеології інформаційного забезпечення відкритості та прозорості регуляторних органів (групи А), які зобов'язані оприлюднювати визначений Законом про регуляторну політику обсяг інформації;

г) урегульованість Законом про регуляторну політику залучення суб'єктів регулювання (групи Д) до прийняття РА регуляторними органами та їх посадовими особами (групою А).

Але для того, щоб відповідна законодавчо встановлена норма проваджувалася ефективно та дієво, необхідна організація громадського контролю й моніторингу його реалізації. Однак недостатня кількість або відсутність інститутів громадянського суспільства в селах, селищах і малих містах України та їх інертність через відсутність, незважаючи на такі зазначені вище переваги в існуючому процесі здійснення регуляторної діяльності, розуміння ефективною та корисною участі суб'єктів регулювання (групи Д) у цьому процесі призвели до низки попередньо зазначених вад у державній регуляторній

політиці. Це, на думку автора, пов'язано з існуванням певних недоліків у регуляторному процесі, які належить дослідити.

Недоліками існуючого в Україні стану представленого на рис. 2.2 процесу здійснення регуляторної діяльності є наступне:

а) принципи регуляторної політики (стаття 4 Закону про регуляторну політику [57]) відірвано від реального процесу здійснення регуляторної діяльності, процедурні етапи якого включають права та обов'язки певних СРД (обов'язки груп А, В, Г, Д).

Відомо, що права та обов'язки не можуть існувати самі по собі – зазначене в законодавстві право одного суб'єкта автоматично означає наявність в іншого суб'єкта відповідних обов'язків, пов'язаних з реалізацією цього права. Унаслідок цього на певних етапах здійснення регуляторної діяльності, зазначених на рис. 1.4, крім розглянутих обов'язків СРД повинні відображатися й відповідні їх права.

Дослідники часто констатують про відірваність принципів державної регуляторної політики від реальної процедури здійснення регуляторної діяльності [1; 9; 69; 106; 107; 179; 188]. Це обумовлено, на думку О. Літвінова, традиціями вітчизняного правозастосування, коли перевага віддається формальному дотриманню встановленої процедури без з'ясування змісту, значення та сенсу її існування [96].

Крім того, права СРД, особливо права суб'єктів регулювання (групи Д), визначені в статті 6 Закону про регуляторну політику, також важко співвіднести з окремими принципами регуляторної політики (стаття 4 Закону про регуляторну політику) [57] і до того ж дослідники деякі з цих прав небезпідставно вважають й суто декларативними. Так, це право суб'єктів регулювання (групи Д) брати участь у розробці проектів РА у випадках, передбачених законодавством, а не розробляти проекти РА. На етапах планування регуляторної діяльності, відстеження результативності та перегляду РА (див. етапи 2, 4, 9 на рис. 1.4) суб'єкти регулювання (група Д) фактично позбавлені права наполягати на врахуванні регуляторними органами (групою А) їх обґрунтованих пропозицій. Закон про регуляторну політику визначає право лише на звернення з

пропозиціями, зауваженнями тощо. Також у переліку відповідних прав суб'єктів регулювання (групи Д) відсутнє право на подання зауважень та пропозицій до аналізу регуляторного впливу та звітів про відстеження результативності РА, натомість право на подання зауважень до аналізу регуляторного впливу певного РА реалізовано через відповідний обов'язок регуляторних органів (групи А) в статті 9 Закону про регуляторну політику [57]. Визначене право суб'єктів регулювання (групи Д) на отримання інформації щодо регуляторної діяльності потребує більшої конкретизації. Доцільно встановити право суб'єктів регулювання (групи Д) та відповідно обов'язок регуляторних органів (групи А) його забезпечувати на постійний доступ до основних документів процесу регуляторної діяльності – планів діяльності з підготовки проектів РА, повідомлень про оприлюднення проектів РА, текстів проектів РА та аналізів їх регуляторного впливу, звітів про відстеження результативності РА, рішень погоджувальних органів (групи В) щодо РА тощо. У Законі про регуляторну політику також не визначено право суб'єктів регулювання (групи Д) на захист прав та інтересів від порушень їх регуляторними органами (групою А) з боку такого суб'єкта групи В як уповноваженого органу. Так, згідно зі статтею 30 Закону про регуляторну політику до повноважень зазначеного уповноваженого органу віднесено вжиття заходів щодо захисту прав та законних інтересів лише суб'єктів господарювання [57], а інші представлені із переліку групи Д суб'єкти регулювання (громадяни, громадські об'єднання, консультативно-дорадчі органи тощо) фактично не підпадають під захист цього органу. Відсутнє право суб'єктів регулювання (групи Д) подавати до групи А пропозиції про необхідність перегляду РА (взагалі-то процедура перегляду РА не визначена й самим Законом про регуляторну політику) [96]. До того ж функції уповноваженого органу закріплені тільки за ЦОВВ, відповідні повноваження відсутні у його територіальних органів, що ускладнює процес здійснення регуляторної діяльності на регіональному та місцевому рівнях.

І що саме головне, на думку дослідників [96], наведена у статті 13 Закону про регуляторну політику норма щодо порядку оприлюднення повідомлення

проекту РА та аналізу його регуляторного впливу [57] не гарантує повного дотримання права суб'єктів регулювання (групи Д) на відкритість та прозорість процесу регуляторної діяльності з боку групи А.

По перше, відповідні повідомлення про оприлюднення згаданих вище документів можуть друкуватися у мережі Інтернет на сторінці розробника проекту РА. Отже, у деяких випадках розробники та регуляторні органи можуть бути різні. У такому разі або ж у випадку оприлюднення інформації у друкованому ЗМІ, визначеному розробником проекту РА, є ймовірність, що суб'єкти регулювання (група Д) не матимуть можливості дізнатися про сам факт такого оприлюднення та подати зауваження до цього проекту, тобто можливо стверджувати про відсутність законодавчо визначеної обов'язковості розміщення інформації виключно регуляторним органом (групою А) та втрату інформаційних взаємозв'язків і відсутність в зв'язку з цим інформаційних відносин між основними СРД – групами А та Д.

По друге, нормативно не визначено обов'язок регуляторного органу (групи А) чи іншого розробника проекту РА постійно зберігати на власній веб-сторінці в мережі Інтернет всі документи, що стосуються певного РА. Таким чином, після публічного обговорення проекту РА або після офіційного його оприлюднення регуляторний орган (група А) або інший розробник проекту РА може прибрати всю інформацію з веб-сторінки у мережі Інтернет, що позбавить можливості суб'єктів регулювання (групи Д) проводити заходи з відстеження результативності РА через відсутність інформації про термін проведення таких заходів та доступ до показників ефективності, які були зазначені в аналізі регуляторного впливу, і врешті-решт фактично унеможливить здійснення згідно наданих прав відповідного контролю за діяльністю регуляторних органів (групи А) з боку суб'єктів регулювання (групи Д). Це також доводить факт відсутності у процесі здійснення регуляторної діяльності належних інформаційних відносин між групами А та Д.

У практиці здійснення регуляторної діяльності, крім розглянутих вище джерел інформації (офіційний веб-сайт регуляторного органу; офіційний

друкований ЗМІ регуляторного органу; веб-сайт іншого розробника проекту РА) використовуються й наступні: повідомлення у місцевих ЗМІ; розсилки інформації суб'єктам регулювання; наявність інформації у самому регуляторному органі.

Як правило, офіційні веб-сайти та друковані ЗМІ існують у таких регуляторних органах як ЦОВВ, ТМО ЦОВВ, ОМС (міських, районних та обласних радах), проте повна інформація, що стосується «від» та «до» певних РА, відсутня як у розділі «Регуляторна політика» на офіційних веб-сайтах цих регуляторних органів, а також на веб-сайтах інших розробників проектів РА – через недосконалість інформаційного наповнення, постійного оновлення та зручності у користуванні веб-сайтами, так і в офіційному друкованому ЗМІ – через обмеженість обсягу преси.

Стосовно ОМС – сільських, селищних, районних у місті рад, то основним джерелом поширення інформації про регуляторну діяльність є повідомлення у місцевих ЗМІ, інформація щодо якого обмежена та не відповідає вимогам частини 5 статті 9 Закону про регуляторну політику [57] або також через обсяг друкованих ЗМІ та/або через брак коштів у місцевому бюджеті.

Розсилки суб'єктам регулювання інформації про регуляторну діяльність є швидше винятком, чим правилом у практиці регуляторних органів.

Отже, повна інформація про регуляторну діяльність наявна у самому регуляторному органі (групи А) і то подекуди не у матеріалах офіційно прийнятих РА, що зберігаються або в загальному відділі, або в архіві регуляторного органу, а у документах того чи іншого структурного підрозділу чи посадової особи регуляторного органу, які до того ж через певний час можуть бути і відсутніми через кадрові зміни певних уповноважених посадових осіб, а доступ до отримання такої інформації можливий через подання зацікавленими особами (суб'єктами груп В, Г, Д) інформаційних запитів.

В зв'язку з цим, на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства в Україні, керуючись досвідом провідних країн світу, доцільно сконцентрувати всю інформацію про регуляторну діяльність – плани діяльності з підготовки проектів РА, повідомлення про оприлюднення проектів РА, аналізів їх регуляторного

впливу, звіти про відстеження результативності РА, рішення погоджувальних органів, тексти РА на стадії проектів разом з текстами аналізів їх регуляторного впливу, тексти (реєстр) офіційно прийнятих РА, реєстри скасованих РА та тих, що потребують внесення змін, тощо виключно на офіційному веб-сайті регуляторного органу або у разі його відсутності – на офіційному веб-сайті органу державного управління, відповідального за здійснення на певній адміністративно-територіальній одиниці регуляторної діяльності, при запровадженні нового регулювання у певній сфері господарської діяльності, в зв'язку з чим задля реалізації в Україні зваженої державної регуляторної політики як основного завдання органів державного управління економікою врегулювати відповідне питання на законодавчому рівні;

б) конкретизовано та ретельно вписано тільки процедури ведення обліку (реєстру) РА, прийнятих ЦОВВ, ТМО ЦОВВ, МОВВ та їх посадовими особами (групою А), лише таким погоджувальним органом як уповноваженим органом (групою В) та органами юстиції (групою Г).

Так, облік поданих на погодження проектів РА ведеться тільки уповноваженим органом. Це підтверджено інформацією з офіційного веб-сайту Державної регуляторної служби України (у розділі «Регуляторні акти» головної сторінки) [139]. Питання обліку розглянутих у встановленому порядку проектів РА ОМС відповідальною постійною комісією або відповідальним структурним підрозділом з питань реалізації державної регуляторної політики (групою В) залишається на розсуд відповідних ОМС (групи А).

За вимогами постанови Кабінету Міністрів України від 23.04.2001р. №376 «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним» Міністерство юстиції України є держателем Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів, до якого включаються: нормативно-правові акти, видані починаючи з дня прийняття Акта проголошення незалежності України (24.08.1991р.), – чинні, опубліковані та неопубліковані, у тому числі з обмежувальними грифами, закони України, постанови Верховної Ради України, укази і розпорядження Президента України, декрети, постанови і

розпорядження Кабінету Міністрів України, рішення і висновки Конституційного Суду України, зареєстровані в Мініюсті нормативно-правові акти міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, органів господарського управління та контролю, Національного банку, а також міжнародні договори України; нормативно-правові акти, видані до прийняття Акта проголошення незалежності України, що не втратили чинності та не суперечать законодавству України; тимчасові нормативно-правові акти з терміном дії рік і більше та з терміном дії менше року в разі наступного його продовження [158].

У відповідності до цього на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України у підрозділі «Державна реєстрація нормативних актів» розділу «Напрями діяльності» головної сторінки за реквізитами «Видає документ», «Дата реєстрації (скасування, відмови)» [143] можна знайти відповідний акт із переліку, зазначеного у Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23.04.2001р. №376 [154], тобто нормативно-правових актів регуляторних органів вищого рівня державного управління, ЦОВВ.

Отже, інформація щодо нормативно-правових актів таких регуляторних органів як ТМО ЦОВО та МОВВ (групи А) повинна бути присутня на офіційних веб-сайтах територіальних органів юстиції (групи Г). Проте, внаслідок здійсненого аналізу на веб-сайтах головних управлінь Вінницької [114], Волинської [115], Дніпропетровської [116], Донецької [117], Житомирської [118], Закарпатської [119], Запорізької [120], Івано-Франківської [121], Кіровоградської [122], Київської [123], Луганської [124], Львівської [125], Миколаївської [126], Одеської [127], Полтавської [128], Рівненської [129], Тернопільської [130], Сумської [131], Харківської [132], Херсонської [133], Хмельницької [134], Черкаської [135], Чернівецької [136] та Чернігівської [137] областей інформація щодо переліку зареєстрованих органами юстиції нормативно-правових актів присутня або фрагментарно, починаючи з 01.01.2011р., або віднесена до публічної інформації і видається лише за відповідними інформаційними запитами.

Таким чином, ведення суб'єктами із груп В та Г – уповноваженим органом та органами юстиції обліку (реєстру) РА, прийнятих такими суб'єктами із групи А як ЦОВВ, ТМО ЦОВВ, МОВВ, є відособленим та фрагментарно відкритим як для доступу самих цих органів, що є перепорою у здійсненні ними функцій контролю виконання регуляторними органами (групою А) вимог законодавства на відповідному рівні – центральному, регіональному та місцевому, так і суб'єктів регулювання (групи Д). А для суб'єкта із групи А – ОМС прийняття та виконання цих процедур й зовсім залишаються на розсуд відповідних місцевих рад.

Зазначене вище наводить на думку щодо відсутності належним чином побудованих та нормативно закріплених у сфері регуляторної діяльності інформаційних зв'язків та взаємовідносин між групами А, Г та Д;

в) у територіальних органів уповноваженого органу (суб'єкта із групи В) відсутні повноваження щодо погодження проектів РА регіонального та місцевого рівнів – проектів РА таких регуляторних органів із групи А як ТМО ЦОВО, МОВВ, відповідні рішення приймаються самим уповноваженим органом, що як наслідок ускладнює процедуру оскарження прийнятих цим органом рішень та, саме головне, процес інформаційних зв'язків між СРД (групами А, В, Г, Д) на регіональному та місцевому рівнях;

г) Закон про регуляторну політику [57] та постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2004р. №308 «Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта» [156] не містять вимог до показників результативності РА або їх вичерпний перелік, що було доведено раніше. Таким чином, ці показники визначаються самотужки і, як правило, регуляторними органами (групою А), якими при цьому можуть бути вибрані й показники, що аж ніяк не будуть відображати саме результативність запровадженого до групи Д регулювання.

Отже, чинні інструктивно-методичні вказівки із забезпечення контролю результативності РА [156] є лише декларативними, тобто містять необхідність здійснення регуляторними органами (групою А) деяких статистичних спостережень за окремими загальними показниками або лише процес фіксації

факту «виконано/не виконано, і не дають змогу відстежувати ефективність дії цих актів протягом певного часу, їх вплив на соціально-економічний розвиток та суб'єктів регулювання (групи Д) відповідної території;

г) в існуючому процесі здійснення регуляторної діяльності відсутні необхідні інформаційні зв'язки та взаємовідносини між зацікавленими СРД, а саме:

1) між регуляторними органами (групою А – ЦОВВ, ТМО ЦОВВ, МОВВ, ОМС) та суб'єктами регулювання (групою Д) з приводу належного (за конкретними показниками) обсягу інформації щодо впливу РА та методології її збору;

2) між суб'єктом із групи В – уповноваженим органом і суб'єктами із групи Г – органами юстиції, а також між вказаним уповноваженим органом та суб'єктами із групи А – ЦОВВ, ТМО ЦОВВ, МОВВ, ОМС в частині контролю ведення обліку РА та проведення їх моніторингу.

Відсутність таких інформаційних зв'язків та взаємовідносин робить процес здійснення регуляторної діяльності спроектованим з добрими побажаннями, але з наявними недоліками для всіх суб'єктів груп А, В, Г, Д цього процесу.

Виокремленні автором переваги та недоліки існуючого в Україні процесу здійснення регуляторної діяльності підтверджуються й показниками, наведеними у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Показники, що оцінюють стан та результативність регуляторної діяльності в Україні у 2012–2014 рр.¹ (джерело: складено та розраховано автором на підставі [139])

Показники	Рік			Приріст (+, -)	
	2012	2013	2014	у 2013 р. порівняно з 2012 р., %	у 2014 р. порівняно з 2013 р., %
1	2	3	4	5	6
Існуючі показники					
1. Кількість розроблених та поданих на погодження до уповноваженого органу проектів регуляторних актів	1792	2515	1189	+40,3	-52,7

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6
(РА) центральними органами виконавчої влади (ЦОВВ), од.					
2. Кількість розроблених та поданих на погодження до уповноваженого органу проектів РА місцевими органами виконавчої влади (МОВВ), од.	89	226	1292	+153,9 ²	+571,7 ²
3. Загальна кількість розроблених та поданих на погодження до уповноваженого органу проектів РА ЦОВВ та МОВВ, од.	1881	2841	2418	+51,0	-14,9
4. Кількість відмов уповноваженого органу щодо розроблених та поданих на погодження проектів РА ЦОВВ, од.	376	628	88	+67,0	-85,9
5. Кількість відмов уповноваженого органу щодо розроблених та поданих на погодження проектів РА МОВВ, од.	36	102	91	+183,3	-10,8
6. Загальна кількість відмов уповноваженого органу щодо розроблених та поданих на погодження проектів РА ЦОВВ та МОВВ, од.	412	730	179	+77,2	-75,5
7. Кількість погоджених уповноваженим органом проектів РА, розроблених ЦОВВ, од.	1416	1887	1101	+33,3	-41,6
8. Кількість погоджених уповноваженим органом проектів РА, розроблених МОВВ, од.	53	124	1201	+133,9 ²	+868,5 ²
9. Загальна кількість погоджених уповноваженим органом проектів РА, розроблених ЦОВВ та МОВВ, од.	1469	2011	2301	+36,9	+14,4
10. Кількість виконаних ЦОВВ та МОВВ заходів щодо планування діяльності з підготовки РА, од.	1185	1306	1796	+10,2	+37,5
11. Кількість виконаних ЦОВВ та МОВВ заходів щодо оприлюднення інформації у сфері регуляторної діяльності, од.	1693	2432	2273	+43,6	-6,5
12. Кількість поданих суб'єктами регулювання зауважень та пропозицій до проектів РА, од.	282	938	1025	+232,6	+9,3
13. Кількість РА, щодо яких здійснюються заходи з відстеження їх результативності, од.	817	1226	1370	+50,1	+11,7
Показники за розробкою автора					
1. Питома вага відмов уповноваженого органу щодо розроблених та поданих на погодження проектів РА ЦОВВ та МОВВ у загальній кількості розроблених та поданих ЦОВВ та МОВВ на погодження до уповноваженого органу проектів РА, %	21,9	25,7	7,4	+3,8	-18,3

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6
2. Питома вага кількості запланованих до прийняття РА ЦОВВ та МОВВ у загальній кількості розроблених та поданих ЦОВВ та МОВВ на погодження до уповноваженого органу проектів РА, %	при оптимумі 100			-32,2	+28,4
	78,1	45,9	74,3		
3. Питома вага кількості оприлюдненої інформації у сфері регуляторної діяльності у загальній кількості розроблених та поданих ЦОВВ та МОВВ на погодження до уповноваженого органу проектів РА, %	при оптимумі 100			-4,3	+8,4
	89,9	85,6	94,0		
4. Питома вага кількості РА, щодо яких здійснюються заходи з відстеження їх результативності, у загальній кількості розроблених та поданих ЦОВВ та МОВВ на погодження до уповноваженого органу проектів РА, %	при оптимумі 100			-0,2	+13,4
	43,4	43,2	56,6		

Примітки:

1. Відсутність детальної інформації щодо наслідків здійснення у 2004–2011рр. регуляторної діяльності ЦОВВ та МОВВ на офіційному веб-сайті уповноваженого органу [139] не дозволяє узагальнити показники, що характеризують рівень процесу здійснення регуляторної діяльності в Україні у ці періоди.

2. Кількість розроблених та поданих на погодження до уповноваженого органу проектів РА МОВВ та відповідно погоджених уповноваженим органом РА МОВВ у 2013–2014рр. пояснюється активізацією діяльності центрів надання адміністративних послуг [139].

Отже, зазначені у табл. 2.1 показники дозволяють оцінити наступне:

а) спостерігається зростання регуляторної активності ЦОВВ та МОВВ у 2013р. та МОВВ – у 2014р.;

б) продовжується послідовна практика відмов уповноваженого органу щодо розроблених та поданих на погодження проектів РА ЦОВВ та МОВВ;

в) не досягає 100%, як передбачено Законом про регуляторну політику [57]:

1) рівень виконання ЦОВВ та МОВВ заходів із планування діяльності щодо підготовки проектів РА;

2) рівень виконання ЦОВВ та МОВВ заходів щодо оприлюднення інформації у сфері регуляторної діяльності при одночасному збільшенні звернень суб'єктів регулювання із зауваженнями та пропозиціями до проектів РА ЦОВВ та МОВВ;

3) рівень виконання ЦОВВ та MOVV заходів із відстеження результативності РА.

Але разом з такими недоліками існує динаміка покращення кількісних показників дотримання ЦОВВ та MOVV процедурних вимог Закону про регуляторну політику, що позначено на зменшенні приросту таких показників, як відмов уповноваженого органу щодо розроблених та поданих на погодження проектів РА ЦОВВ та MOVV, рівня виконання ЦОВВ та MOVV заходів із планування діяльності щодо підготовки проектів РА; оприлюднення інформації у сфері регуляторної діяльності; відстеження результативності РА (див. табл. 2.1).

Приведенні у табл. 2.1 існуючі та розроблені автором показники наводять на думку про низьку контрольованість кінцевих результатів державного регулювання сфер господарської діяльності національної економіки як з боку уповноваженого органу, так й самих ініціаторів введення таких регулювань.

Таким чином, неповна упорядкованість процесу здійснення регуляторної діяльності з боку відповідальних та контролюючих органів державного управління груп А, В, Г, відсутність належних інформаційних відносин у цій сфері між такими СРД як регуляторними органами (групою А), погоджувальними органами (групою В), суб'єктами регулювання (групою Д) та органами юстиції (групою Г), а також відсутність в Україні системи отримання достовірної інформації про здійснення регуляторної діяльності у 2004-2011рр. взагалі та окремими СРД зокрема призводить до формального виконання регуляторного законодавства (див. табл. 2.2), прийняття необґрунтованих, економічно недоцільних нових регулювань у сферах господарської діяльності національної економіки та надходження в з в'язку з цим звернень/позовних заяв до уповноваженого органу (групи В) та інших попередньо розглянутих у контексті цього дослідження СРД: головних постійних комісій ОМС, органів прокуратури (групи Г) та судових органів (групи Е).

З огляду на це виникає потреба у новому якісному рівні осмислення питань оцінки ефективності здійснення СРД регуляторної діяльності, а також пошуку ефективних оціночних технологій в системі взаємодії «держава-бізнес-

громадяни» в питаннях прийняття РА, що впливають на розвиток соціально-економічних процесів в державі, та необхідності побудови механізму їх інформаційних відносин.

На початку детального аналізу цих питань потрібно дослідити вплив стану регуляторної діяльності на бізнес та окреслити принципи інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності, на яких повинен формуватися механізм інформаційних відносин СРД, особливо між органами державного управління (регуляторними органами) та суб'єктами господарювання (суб'єктами регулювання).

2.2 Принципи інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності

Категорія підприємництва завжди була найбільш вразливою до ряду зовнішніх подразників, серед яких присутня й законодавча складова щодо створення умов для його функціонування. Критеріями діяльності розвитку та успіху справ у формуванні державою регуляторної політики є кількість бажаючих займатися бізнесом. Розглянемо та проаналізуємо протягом 2004–2014рр. інформацію щодо кількості, прийнятих нормативно-правових актів (далі – НПА), що регулюють бізнес-середовище в Україні (табл. 2.2), та основних показників стану державної реєстрації СГД в Україні (додаток А).

Таблиця 2.2 – Кількість нормативно-правових актів (НПА), що регулюють бізнес-середовище в Україні (джерело: систематизовано автором на підставі [6])

Показники	Роки дії Закону про регуляторну політику										
	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006 ¹	2005 ¹	2004 ¹
Кількість НПА ² , од.	5100	5350	5200	5200	5170	4915	4800	4400	4200	4000	4200

Примітки:

1. Кількість НПА у 2004-2006рр. зазначено за даними звіту Міжнародної фінансової корпорації [6].

2. При підрахунку кількості НПА враховувалися такі сфери законодавчого регулювання: бюджет, фінанси, банківська справа, підприємництво, ліцензування, оподаткування, цінні папери, фондовий ринок, зовнішньоекономічна діяльність, промисловість, транспорт, зв'язок, бухгалтерський облік і звітність, статистична звітність [6].

Динаміку змін у кількості НПА, що регулюють бізнес-середовище в Україні, та кількісних показників стану державної реєстрації СГД (кількості зареєстрованих СГД, кількості СГД, що припинили підприємництво, та кількості не припинених СГД) в Україні показано на рис. 2.3.

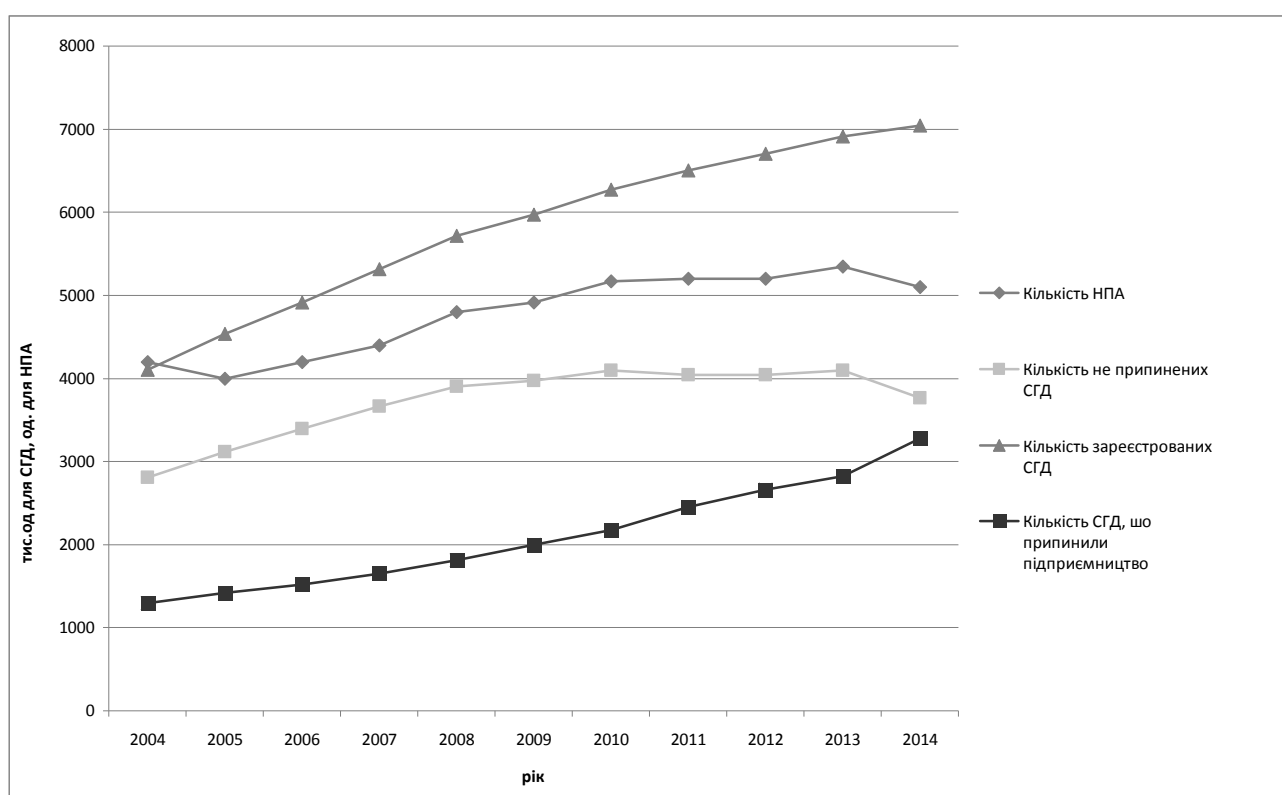

Рисунок 2.3 – Динаміка змін у кількості нормативно-правових актів (НПА), що регулюють бізнес-середовище в Україні, та кількісних показників стану державної реєстрації суб'єктів господарської діяльності (СГД) (джерело: систематизовано автором на підставі [6; 140])

З початку дії Закону про регуляторну політику державою регуляторна політика реалізовується поетапно (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Етапи державної регуляторної політики в Україні (джерело: систематизовано автором на підставі [57; 214])

Найменування етапів	Політики цілей реформ
Перший етап (2004–2011рр.) – дерегулювання	Виявлення та спрощення регулювань у сферах господарської діяльності
Другий етап (2012–2014рр. (і до сьогодні) – покращення якості регулювань	Вироблення ефективних та маловитратних якісних регулювань у сферах господарської діяльності, покращення процесу здійснення регуляторної діяльності та доступу до регулювань
Третій етап (не запроваджено) – регуляторний менеджмент	Менеджмент регуляторних ефектів, встановлення рамок та покращення гнучкості регуляторного режиму

З огляду на рис. 2.3 можна стверджувати, що на першому та другому етапах реалізації державної регуляторної політики в Україні, які відбувалися у характерні періоди розвитку національної економіки: 2004–2008рр. – докризовий період; 2008–2014 (і до сьогодні) – післякризовий період, існує динаміка взаємозв'язку кількості НПА, що регулюють бізнес-середовище у 2004–2014рр., кількості не припинених СГД та кількості СГД, що припинили підприємництво у ці періоди (додаток Б).

Графічно зображену у додатку Б односпрямованість динаміки взаємозв'язку кількості НПА, що регулюють бізнес-середовище у 2004–2014рр., з кількістю не припинених СГД та різноспрямованість з кількістю СГД, що припинили підприємництво, можна пояснити тим, що з кожним роком становлення бізнес-середовища в Україні фіксується його якісна трансформація до кристалізації ринкового середовища через закріплення в окремих ринкових нішах постійних учасників ринку, що спричиняє зменшення темпів приросту до попереднього року кількості не припинених СГД (див. додаток А) і в докризовий, і в післякризовий період. Це означає, що на національному ринку утверджуються СГД з міцними економічними зв'язками в сучасній економічній системі України. Тобто існуючі механізми взаємодії на ринках між СГД поступово стають усталеними. Але

існуюче нормативне регуляторне поле, яке позитивно впливає на діяльність таких суб'єктів – не припинених СГД (див. рис. 2.3 та додаток Б), не дає можливості для входу на національний ринок новим СГД, тобто не сприяє збільшенню кількості ринкових суб'єктів, від чого не виграє ні держава (недоотримання в бюджеті різних рівнів податків та зборів від діяльності таких суб'єктів), ні громадяни (збільшення через усталений механізм конкуренції у сферах господарської діяльності національної економіки споживчих витрат).

У результаті кореляційного аналізу вищевказаних показників за весь період дослідження 2004–2014рр. (додаток В), встановлено, що коефіцієнт кореляції показників кількості НПА, що регулюють бізнес-середовище у 2004–2014рр., та кількості не припинених СГД складає 0,88 (таблиця В.1 додатку В), а кількості цих НПА та кількості СГД, що припинили у 2004–2014рр. підприємництво – 0,85 (таблиця В.2 додатку В). Отже, вплив нормативного регуляторного поля на кількісні показники діяльності СГД є вагомим. Розраховані коефіцієнти детермінації цих показників (0,78 та 0,72) доводять, що темп ділової активності СГД майже на 80% залежить від створення нормативним регуляторним полем фінансових та організаційних умов функціонування сфер господарської діяльності національної економіки, а на долю інших факторів (платоспроможність населення, економічна глобалізація тощо) припадає 22–28%. Таким чином, для відновлення національної економіки після кризи потенційно виникають нові виклики, пов'язані із закріпленням не лише ефективних економічних зв'язків СГД, а й з пошуком механізму взаємодії різних економічних агентів (держави, бізнесу та громадян) у процесі створення нормативно-правової бази для соціально-економічного розвитку України, тобто завершенням реалізації в Україні започаткованого другого етапу реалізації державної регуляторної політики, та переходом до третього етапу – менеджменту регуляторних ефектів, встановлення рамок та покращення гнучкості регуляторного режиму.

На нинішньому етапі економічного розвитку України регулювання державою сфер господарської діяльності національної економіки полягає не в скасуванні існуючих НПА з питань підприємництва та прийнятті нового пакету

документів, а в ефективному врегулюванні інформаційних відносин СРД з удосконаленням існуючої в Україні структурно-логічної моделі процесу здійснення регуляторної діяльності.

Це додатково підтверджується й даними проведеного автором аналізу нормативного забезпечення державної регуляторної політики (табл. 2.4) та оцінки його впливу на процес здійснення регуляторної діяльності (табл. 2.5).

Таблиця 2.4 – Аналіз нормативного забезпечення державної регуляторної політики в Україні (джерело: власна розробка)

Нормативно-правові акти	Переваги дії	Недоліки дії
1	2	3
Пряме нормативне забезпечення		
Закон про регуляторну політику [57]	Встановлено поетапну процедуру здійснення регуляторної діяльності та забезпечено вимоги щодо її дотримання з боку суб'єктів регуляторної діяльності (СРД)	Відсутні рамки щодо закріплення чітких інформаційних взаємозв'язків між СРД, що може призвести до непорозумінь між СРД в питаннях доцільності впровадження регулювань у сферах господарської діяльності
Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2004р. №308 [156]	Встановлено вимоги до проведення аналізу впливу регуляторного акта (РА) (на стадії його проекту) та здійснення відстеження результативності цього РА (після його офіційного прийняття)	Вимоги до проведення аналізу впливу РА стосуються проектів, які розроблені лише такими СРД як регуляторними органами, та у процесі відстеження результативності РА види даних, що використовуються для цього, також визначаються
Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 14.04.2004р. №471 [152]	Встановлено вимоги до проведення аналізу впливу РА Національного банку України (на стадії його проекту) та здійснення відстеження результативності цього РА (після його офіційного прийняття)	регуляторними органами. Інші СРД, особливо суб'єкти регулювання, можуть бути задіяними на цих етапах здійснення регуляторної діяльності опосередковано
Постанова Кабінету Міністрів України	Установлено, що РА місцевих органів виконавчої влади (МОВВ)	Відсутній перелік офіційних друкованих засобів масової

Продовження таблиці 2.4

1	2	3
від 11.02.2004р. №150 [159]	та територіальних органів центральних органів виконавчої влади (ТО ЦОВВ) і їх посадових осіб офіційно оприлюднюються в офіційних друкованих виданнях або друкованих засобах масової інформації	інформації МОВВ та ТО ЦОВВ
Постанова Кабінету Міністрів України від 04.01.2002р. №3 [160]	Затверджено порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади та закріпила вимоги щодо розміщення на офіційному веб-сайті відповідного органу планів підготовки проектів РА та змін до них, повідомлення про оприлюднення проектів РА, проекти цих РА і аналіз їх регуляторного впливу, звіти про відстеження результативності прийнятих РА, відомості про регуляторну діяльність	Не встановлено вимог щодо збереження повного обсягу документів після проходження стадії офіційного прийняття РА
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.03.2004р. №152-р [166]	Зобов'язано ЦОВВ та МОВВ готувати щорічну інформацію Кабінету Міністрів України про здійснення державної регуляторної політики, яка щороку після 15 лютого оприлюднюється у газеті «Урядовий кур'єр»	Методичні рекомендації щодо підготовки ЦОВВ та МОВВ інформації про здійснення ними державної регуляторної політики розроблено уповноваженим органом без участі суб'єктів регулювання та інших СРД
Непряме нормативне забезпечення		
Закон «Про інформацію» [59]	Закріплено відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації, в тому числі й у сфері регуляторної діяльності	Не встановлено чітких інформаційних взаємовідносин між СРД

Продовження таблиці 2.4

1	2	3
Закон України «Про доступ до публічної інформації» [54]	Встановлено порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, до яких віднесено й представників регуляторних органів та розробників РА	Не визначено повного обсягу публічної інформації суб'єктів владних повноважень, в тому числі й у сфері регуляторної діяльності, доступ до якої систематично відкрито
Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010р. №996 [154]	Встановлено можливість проведення діалогу між СРД	Обмежено форматом проведення заходів доступ до участі у консультаціях всіх СРД

Таблиця 2.5 – Оцінка впливу нормативного забезпечення державної регуляторної політики на процес здійснення регуляторної діяльності в Україні (джерело: систематизовано автором на підставі [54; 57; 59; 152; 154; 156; 159; 160; 166])

Нормативно-правові акти	Оцінка впливу нормативного забезпечення державної регуляторної політики на процес здійснення регуляторної діяльності її суб'єктами (СРД)				
	на рівень задоволення інтересів всіх СРД	на рівень інформованості всіх СРД	на рівень активної взаємодії всіх СРД	на якість інформації всіх СРД	на ступінь участі суб'єктів регулювання
1	2	3	4	5	6
Прямий вплив					
Закон про регуляторну політику [57]	Повністю	Повністю	Частково	Частково	Повністю
Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2004р. №308 [156]	Повністю	Повністю	Частково	Частково	Частково
Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 14.04.2004р.	Повністю	Повністю	Частково	Частково	Частково

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6
№471 [152]					
Постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2004р. №150 [159]	Повністю	Повністю	Частково	Частково	Частково
Постанова Кабінету Міністрів України від 04.01.2002р. №3 [160]	Повністю	Повністю	Частково	Частково	Частково
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.03.2004р. №152-р [166]	Повністю	Повністю	Частково	Частково	Частково
Непряний вплив					
Закон «Про інформацію» [59]	Повністю	Повністю	Частково	Частково	Повністю
Закон України «Про доступ до публічної інформації» [54]	Повністю	Повністю	Частково	Частково	Повністю
Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010р. №996 [154]	Повністю	Повністю	Повністю	Частково	Частково

З огляду на це нормативне забезпечення державної регуляторної політики визначило обсяг та форму надання інформації щодо документів, які супроводжують процес здійснення регуляторної діяльності, а також забезпечення доступу до інформації, але якість певної інформації, її обмежений у часі на офіційних веб-сайтах органів державного управління (ЦОВВ та МОВВ) у мережі Інтернет доступ призводить до часткового рівня підтримки такої державної політики з боку суб'єктів регулювання [139]. Отже, можна констатувати про існування в Україні такої системи здійснення регуляторної діяльності, яка нормативно забезпечує цей процес, але повністю не створює базу для консенсусу економічних інтересів усіх СРД, тобто на перший план виходять питання в

напрямку формулювання принципів, на яких повинен формуватися механізм інформаційних відносин СРД.

Для з'ясування сутності терміну «принцип» і формулювання його змісту стосовно інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності слід виходити з аналізу двох аспектів цієї проблеми. По-перше, філософського, що дозволить якнайповніше визначити підходи до сутності родового поняття «принцип». По-друге, зі змісту інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності як явища державного управління національною економікою, розглянутого у підрозділі 1.1 розділу 1 нашого дослідження. Такий двоаспектний підхід уможливує конкретні висновки та формулювання поняття «принципи інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності».

З позицій філософії принцип визначають як основу, начало, керівну ідею або основне правило поведінки [187, с. 363]. У науковій літературі з державного управління економікою дослідники визначають принципи як «керівні правила, основні положення та норми поведінки, якими керуються учасники державного управління» [40, с. 65; 42, с. 53]; «провідна ідея, правило, покладене в основу якоїсь діяльності» [37, с. 20].

Таке розуміння сутності принципів не суперечить філософському сприйняттю, але конкретизує його стосовно предмета цієї науки, у межах якої здійснювався науковий пошук. Зазначене підтверджує сформульована дослідниками особливостей діяльності органів державного управління теза про сутність принципів. Відповідно до неї принцип виступає «як початкова теоретична посилка формування знання, вказує правильну спрямованість пізнавального процесу, в оцінці він виступає основою оціночної діяльності, а в практиці визначає напрям і характер перетворення» [13, с. 18].

Такий підхід враховує наявність поведінкової складової принципу та віддзеркалює існуючу різницю між принципами, що притаманні сфері пізнання (принципами у теоретико-методологічних настановах) та сфері практичної діяльності (принципами у НПА, стратегічних комплексних програмах розвитку, інструкціях, інших документах, якими керуються СРД) [32].

Спільним у всіх цих підходах є розуміння принципів як основи певного явища, поведінки. Відмінності постають у «наповненні» основи конкретним змістом, що залежить від специфіки певного явища чи поведінки. Так, у загальнофілософському сприйнятті принцип – основа поведінки. З погляду теорії державного управління – це основа, в якій відтворено ідеї права. А з економічної точки зору – це цінності, що відображаються у сфері практичної діяльності економічних агентів.

Відтак сформулюємо принципи інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності. Це – основні ідеї, відтворені у нормах регуляторного процесу СРД (табл. 2.6).

Аналізуючи представлені у табл. 2.6 принципи інформаційних відносин та основні принципи державної регуляторної політики, на реалізацію якої направлено процес здійснення регуляторної діяльності, слід зазначити:

а) у статті 2 Закону України «Про інформацію» [59] зміст принципів інформаційних відносин не деталізовано;

б) зміст принципів державної регуляторної політики (стаття 4 Закону про регуляторну політику) є таким:

1) доцільність – обґрунтована необхідність державного регулювання господарських відносин із метою розв’язання існуючої проблеми;

2) адекватність – відповідність форм та рівня державного регулювання господарських відносин потребі у розв’язанні існуючої проблеми та ринковим вимогам з урахуванням усіх прийнятних альтернатив;

3) ефективність – забезпечення досягнення внаслідок дії РА максимально можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів суб’єктів господарювання, громадян та держави;

4) збалансованість – забезпечення у регуляторній діяльності балансу інтересів суб’єктів господарювання, громадян та держави;

5) передбачуваність – послідовність регуляторної діяльності, відповідність її цілям державної політики, а також планам з підготовки проектів РА, що дозволяє суб’єктам господарювання здійснювати планування їхньої

діяльності;

б) прозорість та врахування громадської думки – відкритість для фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань дій регуляторних органів на всіх етапах їх регуляторної діяльності, обов'язковий розгляд регуляторними органами ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих у встановленому законом порядку фізичними та юридичними особами, їх об'єднаннями, обов'язковість і своєчасність доведення прийнятих РА до відома фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань, інформування громадськості про здійснення регуляторної діяльності [57].

Таблиця 2.6 – Принципи інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (джерело: систематизовано автором на підставі [57; 59])

Основні принципи інформаційних відносин (стаття 2 Закону України «Про інформацію») [59]	Основні принципи державної регуляторної політики, на реалізацію якої направлена регуляторна діяльність (стаття 4 Закону про регуляторну політику) [57]	Запропоновані основні принципи інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності
1. Гарантованість права на інформацію 2. Відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією 3. Достовірність і повнота інформації 4. Свобода вираження поглядів і переконань 5. Правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації 6. Захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя	1. Доцільність 2. Адекватність 3. Ефективність 4. Збалансованість 5. Передбачуваність 6. Прозорість та врахування громадської думки	1. Доступність інформації у сфері регуляторної діяльності 2. Консолідація інформації у сфері регуляторної діяльності 3. Забезпечення достовірності, збереження та захисту інформації у сфері регуляторної діяльності 4. Технологічна єдність інформації у сфері регуляторної діяльності 5. Гармонізація оприлюдненої інформації у сфері регуляторної діяльності

Порівнюючи основні принципи інформаційних відносин та принципи

державної регуляторної політики, можна побачити, що, якщо їх об'єднати, то вони у своїй сукупності в основному відображають природу інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності. Для повної картини, на думку дисертантки, їх слід доповнити такими принципами як консолідація, технологічна єдність та гармонізація інформації у сфері регуляторної діяльності. Таке доповнення дозволить більш повно відобразити інформаційні відносини СРД.

Отже, з огляду на зміст принципів, закріплених у Законі України «Про інформацію» [59] та Законі про регуляторну політику [57], суть запропонованих автором принципів інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності полягає у наступному:

а) принцип доступності інформації у сфері регуляторної діяльності – основною гарантією додержання інформаційних прав громадян та організацій є відкритість інформації у сфері регуляторної діяльності, що зберігається в інформаційних ресурсах регуляторних органів. Такою інформацією є плани діяльності з підготовки проектів РА; повідомлення про оприлюднення проектів РА, аналізів їх регуляторного впливу, звітів про відстеження результативності РА; рішення погоджувальних органів; тексти РА на стадії проектів разом з текстами аналізів їх регуляторного впливу; тексти (реєстр) офіційно прийнятих РА; реєстри скасованих РА та тих, що потребують внесення змін, тощо;

б) принцип консолідації інформації у сфері регуляторної діяльності повинен реалізовуватися з урахуванням збереження протягом тривалого часу інформації у сфері регуляторної діяльності в інформаційних ресурсах регуляторних органів (відкритих комп'ютерних базах даних) та категорії доступу до неї – тобто, інформація у сфері регуляторної діяльності повинна бути безпосередньо доступна для всіх СРД;

в) принцип забезпечення достовірності, збереження та захисту інформації у сфері регуляторної діяльності – у НПА регуляторних органів, регламентуючих інформаційну систему збереження, поширення та захисту інформації у сфері регуляторної діяльності, повинні бути передбачені процедури забезпечення достовірності і своєчасної актуалізації інформації у сфері регуляторної діяльності

в інформаційних ресурсах цих органів та поновлення інформації у разі її втрати в інформаційній системі (створення системи резервних серверів – накопичувачів даних);

г) принцип технологічної єдності інформації у сфері регуляторної діяльності – інформаційна система збереження, поширення та захисту інформації у сфері регуляторної діяльності повинна розвиватися на основі сумісності стандартів, інтерфейсів та протоколів, єдиних правил надання інформації; відомчі та (або) технологічні бар'єри на шляху обміну інформацією повинні бути відсутніми;

г) принцип гармонізації оприлюдненої інформації у сфері регуляторної діяльності – у НПА регуляторних органів, регламентуючих інформаційну систему збереження, поширення та захисту інформації у сфері регуляторної діяльності, не повинні бути норми, що створюють умови для ізоляції від глобального інформаційного обміну; норми повинні відповідати основним підходам, що напрацьовані та успішно застосовуються у міжнародній практиці.

Запропоновані автором принципи інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності дозволяють визначити основні проблеми існуючих на цей час інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності та сформувані на всіх етапах здійснення регуляторної діяльності цілісну систему як наповнення, доступності та захисту необхідної інформації, так і зацікавленості усіх СРД у здійсненні регуляторного процесу, направленого на прийняття ефективних регулювань та дотримання балансу економічних інтересів «держава – бізнес – громадяни» (тобто є базою для формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності).

Необхідність додержання СРД сформованих вище принципів їх інформаційних відносин визначається також обставиною, що законодавчі норми, які відносяться до цієї сфери, значно впливають на підходи, методи та конкретні рішення в інших областях державного регулювання суспільних відносин, оскільки любий вид суспільних відносин пов'язаний з інформаційною взаємодією суб'єктів, що приймають в них участь.

Синтезуючи попередньо викладені у розділі 1 та підрозділах 2.1 розділу 2 нашого дослідження теоретичні здобутки та сучасну практику здійснення в Україні регуляторної діяльності, визначимо, що в інформаційних відносинах, які становлять предмет регуляторної діяльності, закладена об'єктивна необхідність формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності. Саме зміст інформаційних відносин у процесі регуляторної діяльності визначає зрештою специфіку механізму їх формування. Складові формування такого механізму повинні відобразити: інформаційні відносини, у рамках яких безпосередньо реалізуються завдання, функції і повноваження органів державного управління; інформаційні відносини, що виникають у процесі взаємодії СРД; інформаційні відносини внутрішньо-організаційного характеру, що виникають у процесі діяльності кожного із СРД. Такий підхід дозволяє досягти синергетичного ефекту від поєднання базових положень формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.

Важливого значення має методологія відбору інструментів та важелів механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності. Методологічною базою цього механізму є ситуаційний та системний підходи. Методологія механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності має будуватися на використанні залежностей, що вже склалися, врахуванні особливостей процесів, що протікають, усуненні протиріч.

У концептуальному аспекті важливо підкреслити, що механізм інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності потребує формування або удосконалення. Слід відрізнити формування механізму від його удосконалення. Удосконалення означає покращення окремих елементів або характеристик діючої системи чи її складових, що має призвести до підвищення ефективності функціонування системи. Тому формування механізму має розглядатися як процес поступового переходу від теперішнього стану до іншого, більш якісного. При чому відбуваються характерні перетворення у функціонуванні системи в цілому або регулюванні як процесу; привносяться

якісно нові елементи, що спонукають реагувати певним чином інші складові системи [101, с. 13].

Враховуючи динамічність об'єкту дослідження, формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності безпосередньо пов'язано із його удосконаленням, тобто відбувається майже одночасно, що ще більше актуалізує предмет нашого дослідження.

Головними рушійними силами щодо формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності на сучасному етапі соціально-економічного розвитку та створення інформаційного суспільства в Україні виступають:

- природні можливості зростання та розвитку механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності, оскільки даний механізм знаходиться поки що на етапі формування та проходить стадію апробації;

- специфіка регуляторної діяльності, що потребує формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності;

- умови зовнішнього середовища, що постійно змінюється. Динамічність цих змін потребує регулярного, систематичного пристосування та оновлення окремих елементів механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності;

- досягнення зарубіжного досвіду та пов'язаний з цим пошук і впровадження інструментів механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності, що довели свою ефективність у міжнародній практиці.

2.3 Проблеми інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності та механізм їх вирішення

Беручи до уваги недоліки існуючого в Україні процесу здійснення регуляторної діяльності СРД, про що мова йшла у підрозділі 2.1 розділу 2 цього

дослідження, зазначимо економіко-управлінські чинники інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності та основні недоліки і проблемні питання, що виникають при реалізації органами державного управління цих чинників на практиці (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Економіко-управлінські чинники інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (джерело: власна розробка)

Економіко-управлінські чинники інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності	Основні недоліки і проблемні питання інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності
1	2
1. Доступність і відкритість регуляторної діяльності	Недосконалість механізму доступу суб'єктів регулювання, що не є розробниками РА, до планів діяльності з підготовки проектів РА; повідомлень про оприлюднення проектів РА, аналізів їх регуляторного впливу, звітів про відстеження результативності РА; рішень погоджувальних органів; текстів РА на стадії проектів разом з текстами аналізів їх регуляторного впливу; текстів офіційно прийнятих РА; реєстрів скасованих РА та тих, що потребують внесення змін, через друковані ЗМІ (в зв'язку з обмеженістю обсягу преси) та мережу Інтернет (через недосконалість інформаційного наповнення, постійного оновлення та зручності у користуванні веб-сайтами регуляторних органів або інших розробників РА)
2. Взаємодія суб'єктів регуляторної діяльності	<p>а) Відсутність вимог обов'язкового розгляду регуляторними органами проектів РА, підготовка яких ініційована суб'єктами регулювання</p> <p>б) Відсутність у суб'єктів регулювання прав на подання зауважень та пропозицій до аналізів регуляторного впливу та звітів про відстеження результативності РА, ініційованих регуляторними органами</p> <p>в) Низька імплантація у діяльність регуляторних органів практики проведення консультацій із суб'єктами регулювання, здійснення громадських експертиз запровадження (перегляду норм) державного регулювання різних сфер господарської діяльності</p> <p>г) Відсутність у суб'єктів регулювання права на захист їх інтересів</p>

Продовження таблиці 2.7

1	2
	від порушень регуляторними органами з боку уповноваженого органу
3. Ефективність і результативність регуляторних актів (РА)	Контроль результативності дії РА має формалізований характер та містить деякі статистичні спостереження або лише процес фіксації факту «виконано/не виконано»

Отже, аналіз вищезазначених проблем, що склалися в Україні, та узагальнені результати проведеного нами з метою вивчення регіонального (на прикладі Миколаївської області) розрізу проблемних питань здійснення регуляторної діяльності експертного дослідження із застосуванням методу групових дискусій (двох фокус-груп): першої – з 20 експертами ОМС м. Миколаєва, інших міст обласного і районного значення та районів Миколаївської області (додатки Г, Д), другої – з 22 експертами підприємницької середи м. Миколаєва, де відмічається більша активність суб'єктів регулювання (додатки Е, Ж), нашою хує автора на думку: наразі відсутній зрозумілий для всіх СРД процес проведення регуляторної діяльності, направленої на вирішення в державі соціально-економічних проблем певної адміністративно-територіальної одиниці (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Проблема у сфері здійснення регуляторної діяльності (*джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження*)

Учасники фокус-груп	Проблема у сфері здійснення регуляторної діяльності, що визначена учасниками фокус-груп
Органи місцевого самоврядування (група А)	Відсутність прозорого та зрозумілого для всіх суб'єктів регуляторного процесу
Суб'єкти регулювання (група Д)	Відсутність реальних механізмів впливу суб'єктів регулювання на процес реалізації регуляторної діяльності

Головною причиною виникнення такої узагальненої проблеми є відсутність комплексності її вирішення, тобто, відсутність системного наукового підходу до координації процесу проведення регуляторної діяльності всіма СРД (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Причина виникнення проблеми у сфері здійснення регуляторної діяльності (джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження)

Учасники фокус-груп	Причина виникнення проблеми у сфері здійснення регуляторної діяльності, що визначена учасниками фокус-груп
Органи місцевого самоврядування (група А)	Низька активність суб'єктів регулювання
Суб'єкти регулювання (група Д)	Формальність та відпрацьованість існуючого процесу проведення регуляторної діяльності

В якості експертів дисертантом було обрано саме основних СРД на регіональному рівні – представників органів, що запроваджують регулювання сфер господарювання (група А, див. рис. 1.3), та суб'єктів, кого ці регулювання стосуються (група Д, див. рис. 1.3).

У позиціях цих різних груп економічних інтересів (регуляторних органів (ОМС) – група А та суб'єктів регулювання – група Д) намітилася низка таких розходжень:

а) щодо рівня обізнаності з питань регуляторної діяльності:

Експерти ОМС Миколаївщини загалом інформовані в питаннях здійснення регуляторної діяльності (50% експертів нормативно-правова база з питань здійснення регуляторної діяльності відома, 50% – частково, див. додаток Г), але зазначити коло всіх СРД та відповідні їх права і обов'язки виявилось посадовцям ОМС не під силу (рис. 2.4).

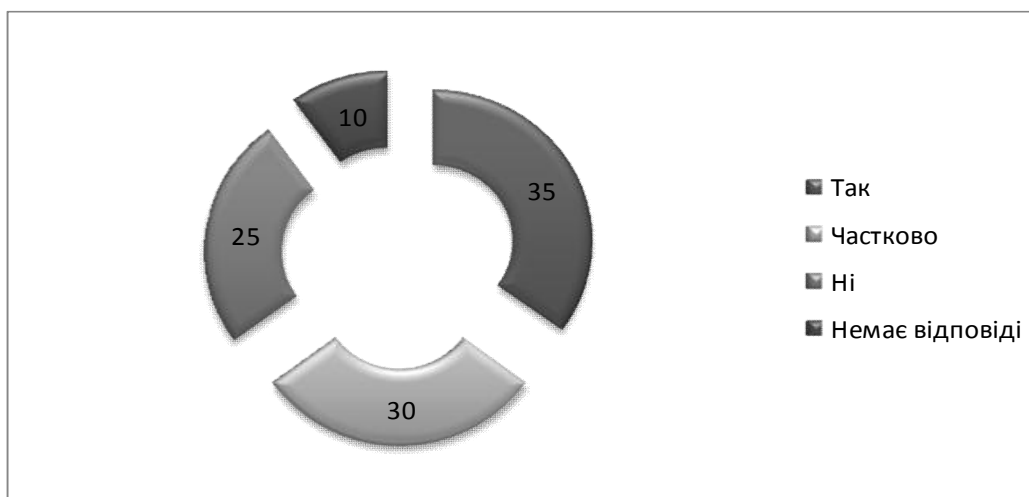

Рисунок 2.4 – Обізнаність посадових осіб органів місцевого самоврядування щодо кола суб'єктів регуляторної діяльності на регіональному (місцевому) рівні, % опитаних експертів (джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження)

На відміну від посадовців ОМС з існуючою системою здійснення на державному та регіональному (місцевому) рівнях регуляторної діяльності серед експертів підприємницької громадськості м. Миколаєва знайома незначна кількість осіб. Це підтверджується даними результатів експертного дослідження (рис. 2.5 та 2.6);

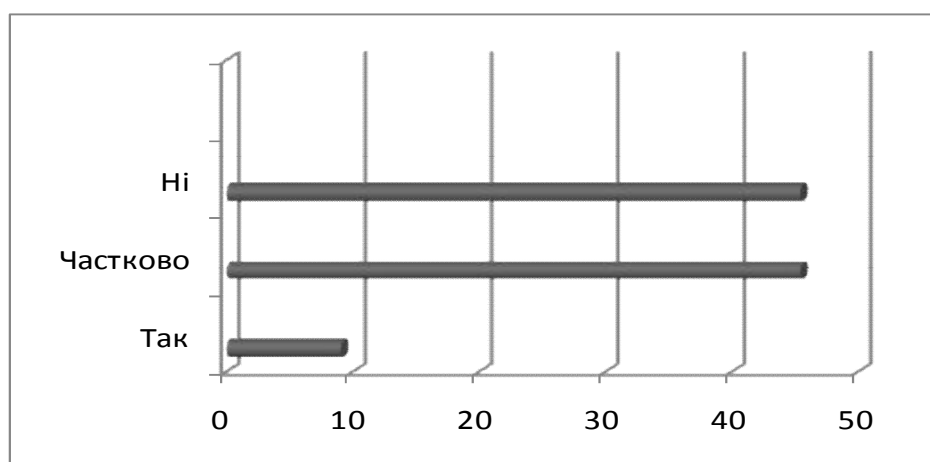

Рисунок 2.5 – Поінформованість суб'єктів регулювання про нормативне впорядкування регуляторної діяльності, % опитаних експертів (джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження)

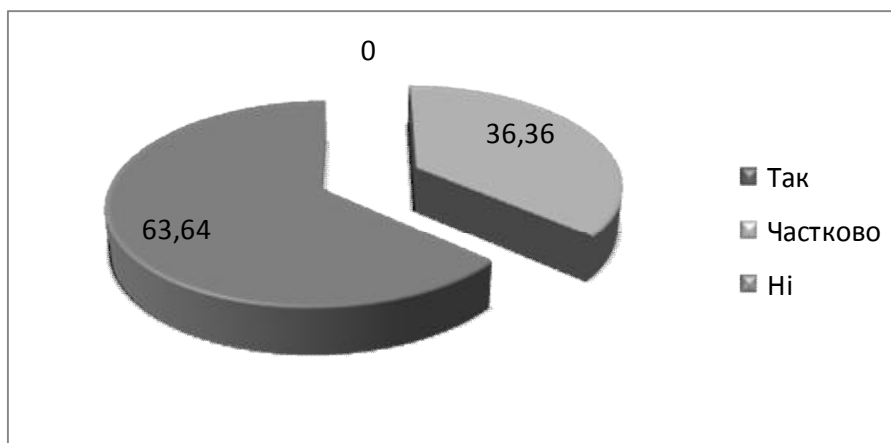

Рисунок 2.6 – Поінформованість суб'єктів регулювання про перелік суб'єктів регуляторної діяльності на регіональному (місцевому рівні), % опитаних експертів (джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження)

б) В частині ефективності та прозорості здійснення регуляторної діяльності: Результати проведеного експертного дослідження дають підставу стверджувати про належне доведення ОМС до відома суб'єктів регулювання як передбачених чинним законодавством документів процесу здійснення регуляторної діяльності, так і додаткових (більшою частиною через місцеві друковані ЗМІ та офіційні веб-сайти). Але, незважаючи на це, на практиці, як правило, при реалізації місцевих РА участь суб'єктів регулювання є обмеженою.

За оцінками посадовців місцевих рад Миколаївщини це пов'язано, насамперед, з основними недоліками процесу здійснення регуляторної діяльності ОМС, що існують у законодавчому полі – відсутністю вимог щодо показників результативності РА та доступності до вичерпної інформації про регуляторну діяльність ОМС не тільки до, а й після етапу офіційного прийняття РА.

За оцінками суб'єктів регулювання їх мала активність у регуляторному процесі пов'язана з тим, що вони не мають достатньо інформації про документи, які супроводжують процес підготовки, прийняття, перегляду та відстеження результативності РА ОМС.

Незважаючи на розходження думок у питаннях обізнаності, ефективності та прозорості здійснення регуляторної діяльності, представники різних груп економічних інтересів (група А – ОМС (регуляторні органи), та група Д – суб'єкти регулювання) висловили такі спільні позиції щодо способу вирішення існуючої, за їх думкою, проблеми у сфері здійснення регуляторної діяльності та запропонували шляхи удосконалення такого процесу (табл. 2.10).

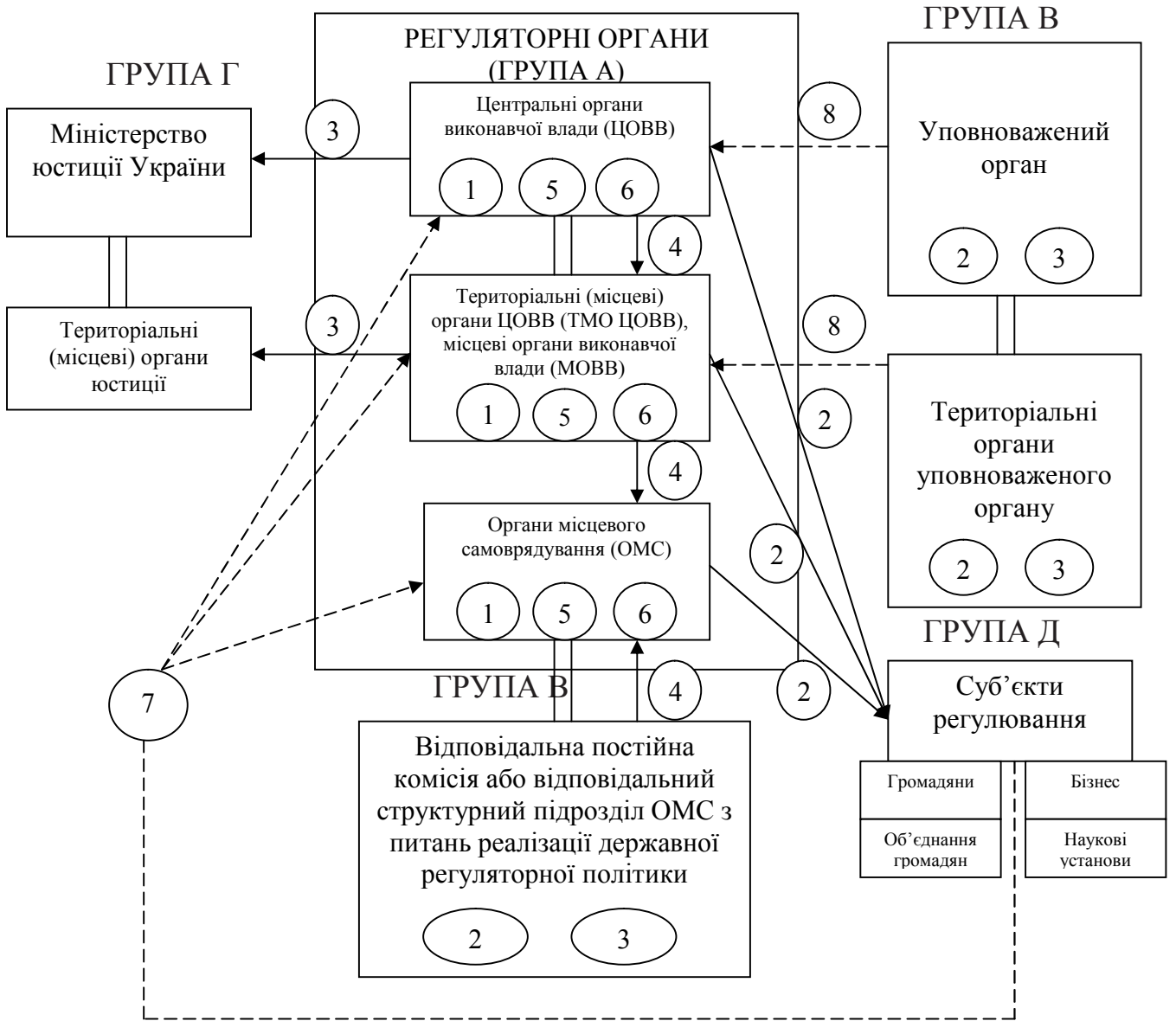
Таблиця 2.10 – Спосіб вирішення проблеми у сфері здійснення регуляторної діяльності (джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження)

Органи місцевого самоврядування (група А)	Суб'єкти регулювання (група Д)
Розробка спільної стратегії щодо вдосконалення процесу здійснення регуляторної діяльності в Україні	
Побудова системного підходу до координації процесу здійснення регуляторної діяльності всіма її суб'єктами	Розширення способів інформування з питань регулювань сфер господарської діяльності та запровадження механізмів впливу суб'єктів регулювання на регуляторний процес

Виходячи з викладеного, з метою усунення існуючої ситуації у процесі проведення регуляторної діяльності та проблемних питань інформаційних відносин СРД у цій сфері пропонуємо розглянути:

а) структурно-логічну модель удосконаленого процесу здійснення регуляторної діяльності (рис. 2.7).

У структурно-логічній моделі удосконаленого автором процесу здійснення в Україні регуляторної діяльності (див рис. 2.7) зазначено етапи та зв'язки, які логічно необхідні, але фактично наразі відсутні. Це: по перше, такі етапи: 5 – облік РА, прийнятих регуляторними органами, щодо яких необхідний контроль реалізації; 6 – моніторинг та методологія аналізу результативності РА;

|| – пряма підпорядкованість

○ або ○ → – існуючі етапи дії або взаємодії

○ або ○ - - - → – відсутні етапи дії або взаємодії

Конкретизація існуючих етапів дії або взаємодії:
 1, 2, 3, 4 – див. визначення, що вказані на рис. 2.2

Конкретизація відсутніх етапів дії або взаємодії:
 5 – облік регуляторних актів (РА), прийнятих регуляторними органами, щодо яких необхідний контроль реалізації
 6 – моніторинг та методологія аналізу результативності РА
 7 – належний (за конкретними показниками) обсяг інформації щодо впливу РА та методологія її збору
 8 – контроль ведення обліку РА та проведення їх моніторингу регуляторними органами

Рисунок 2.7 – Структурно-логічна модель удосконаленого процесу здійснення в Україні регуляторної діяльності (джерело: власна розробка)

7 – належний (за конкретними показниками) обсяг інформації щодо впливу РА та методологія її збору; 8 – контроль ведення обліку РА та проведення їх моніторингу регуляторними органами; по-друге, зворотні зв'язки між суб'єктами регулювання (група Д) та ЦОВВ, ТМО ЦОВВ, МОВВ та ОМС (групою А), а також між уповноваженим органом і ЦОВВ на державному рівні та між територіальними органами цього уповноваженого органу (зв'язок взагалі законодавчо не визначено) і ТМО ЦОВВ та МОВВ на регіональному (місцевому) рівні, тобто між групами В та А.

Без етапів та зв'язків, що, на думку автора, є логічно необхідними, існуюча в Україні модель процесу здійснення регуляторної діяльності (див. рис. 2.2) призводить до наявних проблем інформаційних відносин СРД (див. табл. 2.7);

б) проаналізувати альтернативні варіанти підходу до формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності, який є формою прояви загального механізму прийняття РА або процесу здійснення регуляторної діяльності.

В існуючих умовах, коли Україна вступає у період системної розбудови нового типу діалогу між владою та підприємцями: діалогу щодо умов здійснення господарської діяльності, а, зрештою, і будь-яких проявів суспільно корисної приватної ініціативи, діалогу, в якому організована бізнес-спільнота ще має ствердитися у якості рівноправної та відповідальної сторони регуляторного процесу, провідного суб'єкта розбудови в Україні громадянського суспільства, на думку автора, існують три альтернативні варіанти підходу до формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (далі – МІВСРД):

– підвищення вимог щодо виконання чинного регуляторного законодавства (табл. 2.11);

Таблиця 2.11 – Наслідки застосування підвищення вимог щодо виконання чинного регуляторного законодавства (джерело: власна розробка)

Переваги	Недоліки
1	2
Не ускладнення процесу прийняття та відстеження результативності регуляторних актів (РА), здійснення регуляторної діяльності	Відсутність систематичного спостереження як над виконанням чинного регуляторного законодавства, так і над виконанням РА, відсутність системи контролю зміни (коригування) РА та відстеження ефективності державної регуляторної політики
Поповнення доходної частини бюджету через встановлення механізму адміністративної відповідальності	Існування додаткового навантаження на існуючі та задіяні у процес здійснення регуляторної діяльності органи державного управління (групи А, Б, В, Г, Е, див. рис. 1.3)

– впровадження нової регуляторної культури (табл. 2.12);

Таблиця 2.12 – Наслідки запровадження нової регуляторної культури (джерело: власна розробка)

Переваги	Недоліки
Підвищення прозорості регуляторної діяльності регуляторних органів і поінформованості суб'єктів реагування через мережу Інтернет	Несконцентрованість повної інформації про регуляторну діяльність на веб-сайтах регуляторних органів або інших розробників проектів регуляторних актів (РА) (групи А, Д, див. рис. 1.3)
Запровадження інститутів рівня незалежної експертизи здійснення регуляторної діяльності	а) Можливість доступу до процесу регуляторної діяльності усіх суб'єктів (групи А, Б, В, Г, Д, Е, див. рис. 1.3), що матимуть негативний вплив на результати впровадження РА через власну зацікавленість б) Необхідність побудови відповідної правової бази в) Збільшення витрат регуляторних органів або інших розробників проектів РА (групи А, Д, див. рис. 1.3)

– розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності) (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Наслідки впровадження інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності) (джерело: власна розробка)

Переваги	Недоліки
1	2
<p>Формування системи обліку регуляторних актів (РА), що надасть можливість розміщувати та зберігати на офіційних веб-сайтах регуляторних органів або у разі їх відсутності – на сайті органу державного управління, відповідального за здійснення на певній адміністративно-територіальній одиниці регуляторної діяльності, вичерпну базу РА, до якої, крім самих текстів РА, обов’язково включаються й документи, що стосуються цих актів, особливо аналізи регуляторного впливу та розрахунки, що провадилися для оцінювання доцільності внесення тих чи інших пропозицій. Це дасть змогу розв’язати багато проблем щодо викладу тексту запланованих РА, усуне можливості дублювання РА тощо</p>	<p>а) Зростання завантаженості у роботі на посадових осіб регуляторних органів (група А, див. рис. 1.3, а також застосування цього поняття далі по тексту цієї табл.)</p> <p>б) Необхідність побудови відповідної правової бази</p> <p>в) Можливість збільшення витрат регуляторних органів на розробку власного програмного забезпечення</p>
<p>Змога систематизувати систему контролю зміни (коригування) РА, що надасть можливість значно підвищити ефективність регуляторної діяльності. Якщо існує невідповідність РА умовам, що змінилися, і потрібне внесення змін у цей документ, а також існує певний лаг – проміжок часу, впродовж якого діє неефективний вже РА, то така система даватиме змогу скоротити цей лаг та прийняти ефективне рішення щодо здійснення заходів коригування</p>	<p>а) Зростання завантаженості у роботі на посадових осіб регуляторних органів</p> <p>б) Необхідність побудови відповідної правової бази</p> <p>в) Ймовірна необхідність витрат регуляторних органів на розробку програмного забезпечення (у разі відсутності централізованого забезпечення комп’ютерними програмами)</p>

Перелічені альтернативні варіанти підходу до формування МІВСРД було запропоновано оцінити експертам за трьохбальною шкалою, серед якої 3 бали – високий ступінь впливу на стан здійснення регуляторної діяльності, 2 – середній ступінь впливу, 1 бал – низький ступінь (додаток К).

По результатах проведеного ранжування зазначених вище альтернативних варіантів підходу до формування МІВСРД за оцінками двох груп експертів: ОМС (група А) та суб'єктів регулювання (група Д) найбільш значимим виявився підхід щодо розробки інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності). Для оцінки узгодженості думок експертів було розраховано коефіцієнт конкордації (узгодженості) за формулою:

$$W = \frac{S(d^2)}{S_{max}(d^2)} \quad (2.1)$$

де W – коефіцієнт конкордації (узгодженості);

$S(d^2)$ – сума квадратів відхилень сумарних рангів, виставлених кожному підходу всіма експертами від середнього сумарного рангу;

$S_{max}(d^2)$ – сума квадратів відхилень сумарних рангів.

«Відомо, що $S(d^2)$ розраховується за формулою:

$$S(d^2) = \sum_{i=1}^n (S_i - \bar{S})^2 \quad (2.2)$$

де

$$S_i = \sum_{j=1}^n x_{ij} \quad (2.3)$$

$$\bar{S} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n S_i \quad (2.4)$$

Середнє значення S дорівнює:

$$\bar{S} = \frac{1}{2} m(n+1) \quad (2.5)$$

Віднімаючи від кожного елементу приведенного ряду значення $\bar{S}$ одержимо наступний ряд значень:

$$(S_i - \bar{S}): \frac{1}{2} m(1-n), \frac{1}{2} m(3-n), \frac{1}{2} m(5-n), \dots, \frac{1}{2} m(n-1) \quad (2.6)$$

Далі знаходимо суму квадратів цього ряду:

$$S_{max}(d^2) = \sum_{i=1}^n (S_i - \bar{S})^2 = \sum_{i=1}^n \frac{1}{4} m^2 (2i - 1 - n)^2 = \frac{m^2(n^3 - n)}{12} \quad (2.7)$$

Відповідно до одержаного результату коефіцієнт конкордації (узгодженості) має наступний вигляд:

$$W = \frac{12S(d^2)}{m^2(n^3 - n)} [141] \gg \quad (2.8)$$

де m – кількість експертів;

n – кількість підходів, що розглядаються.

За розрахунками таблиці К.2 додатку К коефіцієнт конкордації (узгодженості) експертів групи А: $W = 0,77$. За розрахунками таблиці К.4 додатку К коефіцієнт конкордації (узгодженості) експертів групи Д: $W = 0,85$.

Отже, можемо стверджувати, що при таких визначеннях коефіцієнтів конкордації (узгодженості) думки експертів різних груп економічних інтересів в напрямку оцінки та визначення ефективного підходу до формування МІВСРД співпадають.

Таким чином, можна констатувати, що розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу

регуляторної діяльності), як за визначенням експертів, так і за результатами проведеного і попередньо представленого автором у розділі 2 цього дослідження аналізу, на сучасному етапі економічного розвитку України є найбільш оптимальним інструментом реалізації МІВСРД в напрямку усунення попередньо досліджених проблем інформаційних відносин всього кола СРД (груп А, Б, В, Г, Д, Е, див. рис. 1.3).

Додатково до цього за результатами проведеного експертного дослідження (додатки Г, Д, Е та Ж), узагальнені дані якого наведено у табл. 2.14, автором було проаналізовано сильні та слабкі сторони існуючих альтернативних варіантів запровадження підходу до формування МІВСРД.

Таблиця 2.14 – Аналіз сильних та слабких сторін існуючих альтернативних варіантів запровадження підходу до формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (*джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження*)

Сильні (+) та слабкі (-) сторони альтернативних варіантів	Підвищення вимог щодо виконання чинного регуляторного законодавства	Впровадження нової регуляторної культури	Розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності)
1	2	3	4
Чи забезпечується цілісність системи здійснення регуляторної діяльності?	Ні	Ні	Так
Чи присутня комплексність рішення проблем?	Ні	Ні	Так
Чи є потреба у перерозподілі функцій чи в змінах у структурах органів державного управління?	Ні	Ні	Ні
Чи є потреба у додаткових фінансових ресурсах?	Ні	Так	Так
Чи буде існувати додаткове навантаження на існуючі та задіяні у процес здійснення регуляторної діяльності органи державного управління?	Так	Так	Так

Продовження таблиці 2.14

1	2	3	4
Чи враховуються позиції суб'єктів регулювання?	Ні	Так	Так
Чи ускладнюється процес здійснення регуляторної діяльності?	Ні	Ні	Ні
Чи здійснюється поповнення доходної частини бюджету?	Так	Так	Так

Перевагу слід надати такій альтернативі, яка за експертними оцінками визначена найбільш ефективною, та має за наслідками авторського аналізу альтернативних варіантів запровадження підходу до формування МІВСРД найбільшу кількість сильних та найменшу кількість слабких сторін, найбільші вигоди та найменші витрати.

Аналіз вигод та витрат альтернативних варіантів запровадження підходу до формування МІВСРД проводився за наявності наступних критеріїв (табл. 2.15 та 2.16): організаційні витрати (далі – ОВ), фінансові витрати (далі – ФВ), економія часу (далі – ЕЧ), прозорість (далі – П), об'єктивність процесу здійснення регуляторної діяльності (далі – О), системність та координованість процесу здійснення регуляторної діяльності (далі – СК), наповнення бюджету (далі – НБ).

Таблиця 2.15 – Вигоди альтернативних варіантів запровадження підходу до формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження)

Підвищення вимог щодо виконання чинного регуляторного законодавства	Впровадження нової регуляторної культури	Розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності)
ОВ, НБ	ОВ, ФВ, П, О, НБ	ОВ, ФВ, П, О, СК, НБ

Таблиця 2.16 – Витрати альтернативних варіантів запровадження підходу до формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження)

Критерії оцінки	Підвищення вимог щодо виконання чинного регуляторного законодавства	Впровадження нової регуляторної культури	Розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності)
ОВ	Так	Так	Так
ФВ	Так	Так	Так
ЕЧ	Ні	Ні	Ні
П	Ні	Так	Так
О	Ні	Ні	Так
НБ	Ні	Ні	Ні

Ранги відповідних альтернативних варіантів запровадження підходу до формування МІВСРД (додаток К), серед яких 1 – найвищий, 2 – середній, а 3 – найменший, наведено у табл. 2.17.

Таблиця 2.17 – Ранги альтернативних варіантів запровадження підходу до формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження)

Альтернативні варіанти	Ранги альтернативних варіантів
Підвищення вимог щодо виконання чинного регуляторного законодавства	3
Впровадження нової регуляторної культури	2
Розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності)	1

З огляду на зазначене, загальна оцінка альтернативних варіантів запровадження підходу до формування МІВСРД є наступною:

а) підвищення вимог щодо виконання чинного регуляторного законодавства є найбільш швидким та простим варіантом, проте найменш ефективним;

б) впровадження нової регуляторної культури має бути обов'язковою та поєднаною частиною розробки інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності);

в) розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності) є найбільш ефективним варіантом, але й більш витратним, проте вигоди від цього варіанту при його провадженні повинні перевищити переваги, про що буде доведено у розділі 3 нашого дослідження.

За наслідками оцінювання альтернативних варіантів запровадження підходу до формування МІВСРД перевагу слід надати варіанту – розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності).

Приведена матриця SWOT-аналізу (табл. 2.18), сформована на чотирьох квадрантах, крім виявлених сильних і слабких сторін найбільш досконалого із запропонованих нами трьох альтернативних варіантів підходу до формування МІВСРД третього альтернативного варіанту – розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності), дозволить позначити й можливості та загрози, що можуть виникнути під час впровадження цього варіанту.

Співставлення сильних сторін і можливостей дало змогу визначити, що посилюють переважну більшість можливостей (квадрант «сильні сторони – можливості») і знижують дію більшості загроз (квадрант «сильні сторони – загрози» цілісність системи здійснення регуляторної діяльності та комплексність рішення проблем.

Таблиця 2.18 – Матриця SWOT-аналізу альтернативних варіантів запровадження підходу до формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (джерело: власна розробка)

Матриця SWOT-аналізу	Можливості:	Загрози:
<p>Сильні сторони:</p> <ol style="list-style-type: none"> Цілісність системи здійснення регуляторної діяльності Комплексність рішення проблем Врахування позицій суб'єктів регулювання 	<p>1. Усунення дублювання регуляторних актів</p> <p>2. Своєчасна реакція на зміни (коригування) регуляторних актів</p> <p>3. Ефективність регуляторної діяльності</p> <p style="text-align: center;">«1» ↔ «1»</p> <p style="text-align: center;">«1», «2» ↔ «2»</p> <p style="text-align: center;">«1», «2», «3» ↔ «3»</p>	<p>1. Централізація регуляторного процесу</p> <p>2. Лобіювання суб'єктами регуляторної діяльності своїх інтересів</p> <p>3. Обмеженість бюджетних витрат</p> <p style="text-align: center;">«1» ↔ «1»</p> <p style="text-align: center;">«2», «3» ↔ «2»</p> <p style="text-align: center;">«1», «2» ↔ «3»</p>
<p>Слабкі сторони:</p> <ol style="list-style-type: none"> Потреба у перерозподілі функцій чи в змінах у структурах органів державного управління Додаткове навантаження на існуючі та задіяні у процес здійснення регуляторної діяльності органи державного управління Ускладнення процесу здійснення регуляторної діяльності 	<p>«1», «2», «3» ↔ «1»</p> <p>«1», «2», «3» ↔ «2»</p> <p>«1», «2», «3» ↔ «3»</p>	<p>«1», «2» ↔ «1»</p> <p>«3» ↔ «2»</p> <p>«1», «2», «3» ↔ «3»</p>

У квадранті «слабкі сторони – можливості» виявлено, що потреба у перерозподілі функцій чи в змінах у структурах органів державного управління, додаткове навантаження на існуючі органи державного управління та ускладнення процесу здійснення регуляторної діяльності послаблюють потенціал всіх можливостей та підвищують дію загроз (квадрант «слабкі сторони – загрози»).

Розглянутий варіант – розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності) найбільш підходить й за визначеннями, сформованими на підставі аналізу стану інформатизації та розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Вітчизняна національна система індикаторів оцінки рівня розвитку інформаційного суспільства (індекс RITS) [138] графічно представлена на рис. 2.8 та загалом достатньо відображає рівномірну картину поточного стану розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Державна служба статистики України оцінює кількість вітчизняних абонентів – користувачів Інтернет у 2014р. до 5,4 млн. проти 4,0 млн. у 2013р. Понад 5 млн. абонентів становлять домашні абоненти Інтернет [141].

Компанії GFK Ukraine, InMind та УНІАН, Інтернет-асоціація України надають дані з кількості Інтернет-користувачів – у 2014р. в Україні їх налічувалось від 17,34 до 19,7 млн. (або 43% населення України) проти 15,4 млн. 2013р. За підсумками 2014р. 79% комп'ютерів в Україні були підключені до Інтернету, в 2013р. цей показник становив 75%, в 2012р. – 70%. Рівень проникнення мобільного зв'язку складає 121,8% від загальної чисельності населення України. Кількість абонентів мобільного Інтернету складає 14,1 млн. осіб, всього нараховується біля 3,5 тис. провайдерів та операторів телекомунікацій [142; 144].

Українці проводять на тиждень 20 годин онлайн, у той час, як у Європейському Союзі цей показник у середньому становить 14,8 годин. 80% українців заявляють, що Інтернет допомагає в організації життя, 33% вважають його корисним для управління фінансами [138].

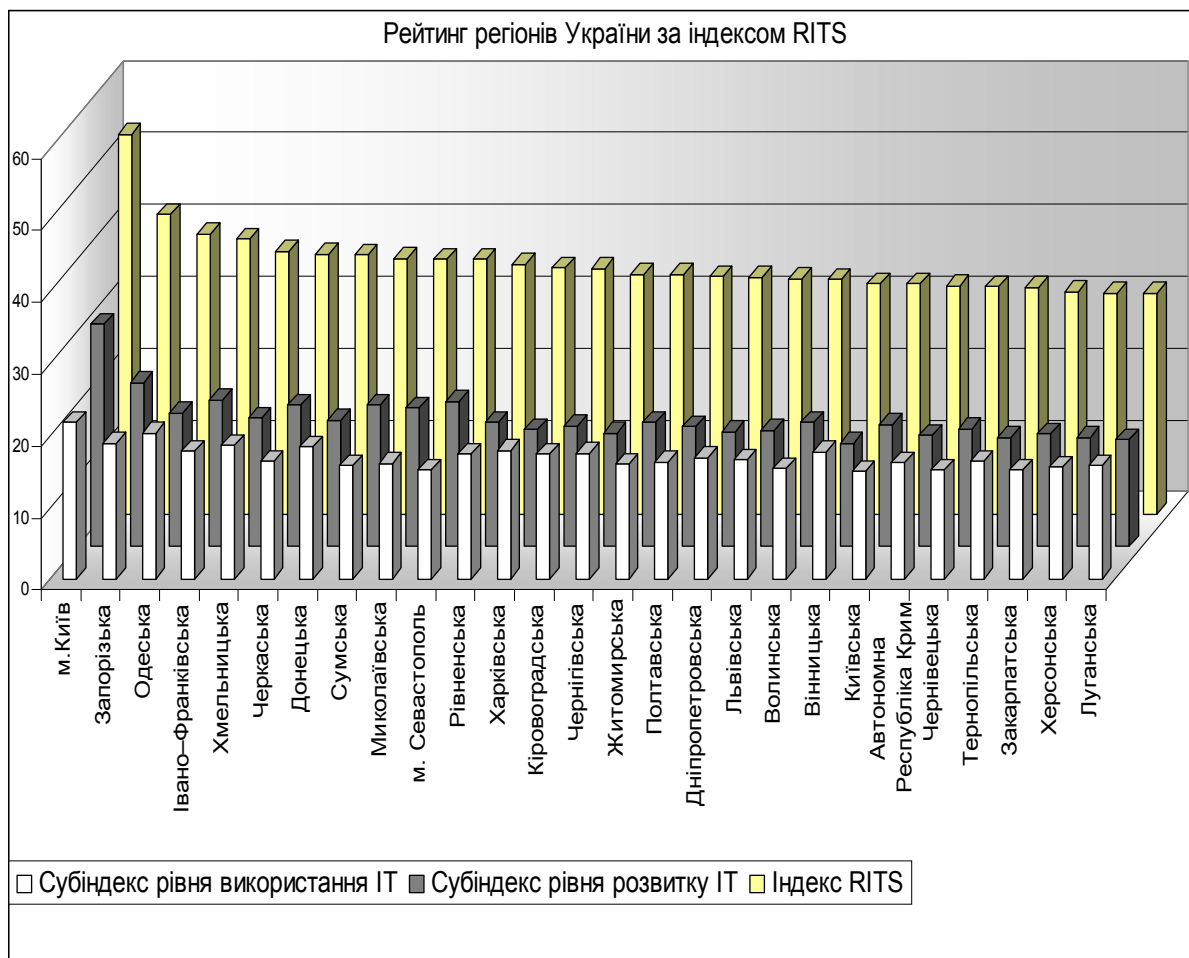

Рисунок 2.8 – Індекс RITS рівня проникнення ІТ в життєдіяльність суспільства по регіонах України [138]

Таким чином, подальший розвиток інформаційного суспільства в Україні ґрунтується, насамперед, на підвищенні зацікавлення населення та бізнесу у ІТ-сфері, тобто у розширенні сфери інформаційних послуг, які надаються ІТ-ринком та органами державного управління.

Висновки до розділу 2

Результати оцінювання стану та проблем інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності на сучасному етапі економічного розвитку України дали підстави для наступних висновків:

1. Встановлено, що для інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності характерні дві групи відносин, які регламентують діяльність усіх суб'єктів регуляторної діяльності (СРД). По-перше, – це «управлінські відносини», для яких характерне виконання законодавчо певних владних повноважень. Це ті відносини, які виникають у зв'язку з порядком прийняття регуляторного акта (РА). По-друге, – це «економічні відносини», які, не зважаючи на те, що не виникають у регуляторній діяльності, є результатом такої діяльності.

2. Моніторинг стану здійснення в Україні у 2004–2014рр. регуляторної діяльності встановив економіко-управлінські чинники інформаційних відносин у цій сфері та виявив основні недоліки і проблемні питання, що виникають при реалізації органами державного управління таких чинників на практиці, і показав, що існує динаміка взаємозв'язку кількості нормативно-правових актів (НПА), що регулюють бізнес-середовище, кількості не припинених СГД та кількості СГД, що припинили підприємництво. У процесі дослідження доведено, що на нинішньому етапі економічного розвитку України регулювання державою сфер господарської діяльності полягає не в скасуванні існуючих НПА з питань підприємництва та прийнятті нового пакету документів, а в ефективному врегулюванні інформаційних відносин СРД з удосконаленням існуючої в Україні структурно-логічної моделі процесу здійснення регуляторної діяльності та введенням показників результативності, що оцінюють стан регуляторної діяльності та дозволяють визначити якість РА з точки зору оцінки кінцевого результату взаємодії СРД.

3. Обґрунтовано систему принципів інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності, на яких повинен формуватися механізм цих відносин: доступність, консолідація, забезпечення достовірності і технологічної єдності

інформації та її гармонізація.

4. Розглянуто у порівнянні з існуючою структурно-логічною моделлю процесу здійснення регуляторної діяльності в Україні модель удосконаленого процесу, у якій запропоновано застосувати етапи та зв'язки, які логічно необхідні, але фактично наразі відсутні. Це такі етапи як: облік РА, прийнятих регуляторними органами, щодо яких необхідний контроль реалізації; моніторинг та методологія аналізу результативності РА; належний (за конкретними показниками) обсяг інформації щодо впливу РА та методологія її збору; контроль ведення обліку РА та проведення їх моніторингу регуляторними органами. І такі зворотні зв'язки як: між суб'єктами регулювання та регуляторними органами; між уповноваженим органом та регуляторними органами центрального рівня; між територіальними органами уповноваженого органу та регуляторними органами регіонального (місцевого) рівня.

5. Розроблено альтернативні варіанти методичного підходу до формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (МІВСРД): підвищення вимог щодо виконання чинного регуляторного законодавства; впровадження нової регуляторної культури; розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності). На підставі аналітичних даних, експертних оцінок та SWOT-аналізу зроблено висновок про переваги методичного підходу щодо використання у якості інструменту реалізації МІВСРД інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності), яка забезпечуватиме електронну інформаційну взаємодію СРД.

Основні положення розділу 2 дослідження здобувачем відображені у таких наукових публікаціях: [12; 16; 20; 23–26; 215].

РОЗДІЛ 3

СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1 Організаційно-економічні складові механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності

До сильних сторін існуючої на сьогоднішній день системи державного управління і взаємодії в трикутнику економічних інтересів держави, бізнесу та громадян у сфері регуляторної діяльності в Україні відносяться:

- політична воля керівництва держави поліпшити підприємницьке середовище та інвестиційну привабливість, задекларовані плани переведення національної економіки на інноваційний шлях розвитку, поступовий відхід від ресурсної моделі розвитку національної економіки;

- відносно високий рівень керованості діяльністю органів державного управління як на центральному, так і на регіональному рівнях;

- позитивний досвід проведення комплексних реформ, у тому числі і в сфері реалізації державної регуляторної політики та відповідної регуляторної діяльності.

До проблемних питань такої системи державного управління і взаємодії в трикутнику економічних інтересів держави, бізнесу та громадян в Україні у сфері регуляторної діяльності належать:

- інституційна зацікавленість окремих органів державного управління у розширенні їх сфер регулювання і контролю;

- відсутність регулярної відкритої звітності окремих органів державного управління за наслідками їх регуляторної діяльності;

– відсутність дієвих методів моніторингу ефективності регуляторної діяльності органів державного управління, ефективності впровадження вимог РА у частині співвідношення досягнення заявлених цілей і відповідних витрат;

– організаційна слабкість і нечисленність підприємницьких та професійних асоціацій, слабкий рівень розвитку інститутів громадянського суспільства і, як наслідок, відсутність діалогу між такими суб'єктами та органами державного управління.

Для усунення цих недоліків рекомендуємо застосувати в існуючому в Україні процесі здійснення регуляторної діяльності таку організаційну складову, яку буде направлено на виконання функцій забезпечення структурної єдності системи здійснення регуляторної діяльності та організаційної електронної інформаційної взаємодії між СРД.

На думку автора, визначений Законом про регуляторну політику [57] порядок здійснення регуляторної діяльності передбачає чинність і дію РА та інструментів їх виконання при умові додержання певних процедур, якими є:

- регуляторне планування;
- проектування нових регулювань;
- відстеження результативності регуляторної діяльності;
- перегляд РА;
- звітність регуляторних органів.

Пропонуємо на цих процедурах організувати регуляторну діяльність її суб'єктів (див. рис. 1.3: група А, далі по тексту цього підрозділу дослідження – регуляторні органи; група Б, далі – Кабінет Міністрів України, група В, далі – погоджувальний орган; група Г, далі – інші СРД; група Д, далі – суб'єкти регулювання) таким чином:

- а) регуляторне планування:

Плани діяльності з підготовки прийняття РА готуються регуляторними органами на підставі розробленої уповноваженим органом методики і затверджуються регуляторними органами. Після цього плани розміщуються

регуляторними органами в єдиній централізованій краудсорсінговій інформаційній системі у мережі Інтернет.

Така система створюється на підставі рішення державного рівня, містить базу РА та надає можливість кожному із СРД детально і структуровано коментувати, вносити пропозиції та обговорювати як діючі РА, так і їх проекти;

б) проектування нових регулювань:

Регуляторні органи, суб'єкти регулювання або інші СРД розробляють проекти РА згідно з планами діяльності з підготовки прийняття РА. Вони також готують аналіз регуляторного впливу проектів РА.

На етапі підготовки аналізу регуляторного впливу проекту РА визначається коло суб'єктів витрат від введення регулювання. При такому визначенні необхідно обов'язково деталізувати, які типи бізнесу суб'єктів регулювання понесуть витрати (включаючи регіональний, галузевий та інші аспекти), і представити приблизне число таких суб'єктів. Окремо необхідно вказати інших попередньо не зазначених із кола суб'єктів регулювання СРД, що понесуть прямі або непрямі (опосередковані) витрати чи прямі або непрямі (опосередковані) вигоди (включаючи категорії населення).

Прийнятною для проведення аналізу РА має бути не існуюча методика проведення аналізу впливу РА [156], а методика, що чітко включає вимоги статті 8 Закону про регуляторну політику [57] та містить перелік конкретних об'єктивних, кількісних (вимірюваних) та суб'єктивних, якісних (не вимірюваних) показників. Вигоди та витрати на виконання проекту РА необхідно обчислювати для кожної категорії СРД окремо. При цьому типи витрат для бізнесу обов'язково повинні включати:

- витрати на виконання інформаційних зобов'язань (витрати часу в перерахунку на ціну людино-години);
- плату за бланки, послуги або мито;
- витрати на необхідне до установки обладнання, його обслуговування;
- інші інвестиції в основні фонди;
- витрати на обов'язкове страхування, якщо таке вводиться;

- витрати на експертизи та інші висновки, що видаються третіми особами;
- витрати на дорогу та очікування у чергах;
- плату за курси підвищення кваліфікації, інші форми навчання;
- членські внески, передплати на періодичні інформаційні видання, інші періодичні платежі.

Обчислення відповідних витрат згідно підходам, представленим вище, необхідно проводити для всіх представлених в аналізі регуляторного впливу альтернатив проекту РА.

Проекти РА та їх аналізи регуляторного впливу розміщуються у мережі Інтернет. Регуляторний орган організовує та проводить процедуру громадського обговорення проектів РА у мережі Інтернет у порядку, визначеному уповноваженим органом.

Для забезпечення прозорості та публічності проведеної процедури аналізу регуляторного впливу необхідно використовувати єдину централізовану краудсорсінгову інформаційну систему.

Перевірку дотримання процедур регуляторними органами при проектуванні нових регулювань, достовірності та повноти обґрунтування прийняття проектів РА здійснює уповноважений орган. У разі виявлення порушень процедури чи інших розбіжностей з регуляторним органом, висновки уповноваженого органу направляються до Кабінету Міністрів України для прийняття остаточного рішення;

в) відстеження результативності регуляторної діяльності:

Відстеження результативності регуляторної діяльності здійснюється за тими ж показниками вигод та витрат, представлених в аналізі регуляторного впливу проекту РА, за якими визначається економія чи збільшення ФВ, ОВ та часових витрат для кожної категорії СРД. У цих питаннях доцільним є доопрацювання чинної методики відстеження результативності РА [156] та приведення її з метою співставлення показників до методики, яка б чітко включала вимоги статті 8 Закону про регуляторну політику [57] та містила перелік конкретних об'єктивних, кількісних (вимірюваних) та суб'єктивних, якісних (не вимірюваних) показників.

Звіти з відстеження результативності РА розміщуються в єдиній централізованій краудсорсінговій інформаційній системі у мережі Інтернет;

г) перегляд РА:

Перегляд РА проводиться з періодичністю трьох років відповідно до затверджених планів [57]. Регуляторні органи можуть переглядати РА з більш високою періодичністю на підставі звітів з відстеження результативності РА або звернень СРД.

Уповноважений орган ініціює перегляд існуючих РА на підставі аналізу звітності регуляторних органів або звернень суб'єктів регулювання.

Регуляторні органи та суб'єкти регулювання ініціюють перегляд існуючих РА згідно з вимогами законодавства України.

Матеріали перегляду, аналізи та рекомендації розміщуються в єдиній централізованій краудсорсінговій інформаційній системі у мережі Інтернет.

Регуляторні органи організують і проводять перегляд існуючих РА відповідно до процедури, затвердженої уповноваженим органом.

Перевірку дотримання процедур перегляду існуючих РА здійснює уповноважений орган. У випадках виявлення порушень процедури чи інших розбіжностей з регуляторним органом, висновки уповноваженого органу направляються до Кабінету Міністрів України для прийняття остаточного рішення;

г) звітність регуляторних органів:

Регуляторні органи подають періодичну звітність про реалізацію регуляторної діяльності до уповноваженого органу. Звітність регуляторних органів після їх погодження з уповноваженим органом вноситься до Кабінету Міністрів України.

Звітність регуляторних органів включає дані про виконання планів діяльності з підготовки прийняття РА, відстеження результативності їх дії та перегляду, показує динаміку індикаторів досягнення цілей регулювання, витрат регулювання, витрат бюджетних коштів. Уповноважений орган узагальнює ці

звіти регуляторних органів, аналізує їх вплив на розвиток підприємництва, вказує на системні недоліки.

Вся звітність розміщується в єдиній централізованій краудсорсінговій інформаційній системі у мережі Інтернет.

Проаналізувавши інформацію вітчизняних та зарубіжних дослідників, (як приклад – Б. Славіна [171]), можна стверджувати про переваги єдиної централізованої краудсорсінгової інформаційної системи перед іншими інформаційними системами (далі – ІС) (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Порівняльний аналіз характеристик інформаційних систем (ІС) (джерело: систематизовано автором на підставі [171])

Види ІС	Участь користувачів у діяльності ІС	Правова сторона діяльності в ІС	Логіка, закладена в основу роботи ІС	Фінансування підтримки ІС	Власники використання ІС
Соціальні мережі	Без винагороди, при цьому присутня плата за сервіс	Мінімум вимог та обов'язків з усіх сторін	Максимальна можливість обміну інформацією	За рахунок реклами та платних послуг користувачів	Приватні провайдери соціальних мереж
Єдина централізована краудсорсінгова ІС	Безкоштовно	Формалізовані, але не жорсткі вимоги	Взаємна експертиза	Фінансування державою	Держава в особі суспільства
Корпоративна ІС	Виключно коштовна діяльність	Жорстке регулювання взаємних обов'язків	Чітке слідування бізнес-процесам	Фінансування організаціями	Приватні організації, державні структури

Процес здійснення регуляторної діяльності на основі використання єдиної централізованої краудсорсінгової ІС буде сприяти:

– поліпшенню взаємодії всіх СРД, в першу чергу, між регуляторними органами та суб'єктами регулювання;

– позитивному управлінському іміджу регуляторних органів за рахунок впровадження сучасних управлінських технологій;

– підвищенню якості РА за рахунок результатів громадської (з боку суб'єктів регулювання) експертизи;

– зниженню бюджетних витрат за рахунок заміни дорогих експертів на колективний розум.

Доцільність організації процесу здійснення регуляторної діяльності на підставі застосування єдиної централізованої краудсорсінгової ІС доводиться й з економічної точки зору. Порівняльну характеристику очікуваних витрат СРД від впровадження у процес здійснення регуляторної діяльності запропонованої організаційної складової МІВСРД наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Порівняльна характеристика очікуваних витрат суб'єктів регуляторної діяльності від впровадження у регуляторний процес запропонованої організаційної складової механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (МІВСРД) (джерело: власна розробка)

Суб'єкти, баланс економічних інтересів яких повинен законодавчо дотримуватися у процесі здійснення регуляторної діяльності	Порівняльна характеристика очікуваних витрат СРД від застосування організаційної складової МІВСРД у процесі здійснення регуляторної діяльності			
	в існуючому стані		у змінному стані	
	прямі витрати	опосередковані витрати	прямі витрати	опосередковані витрати
1	2	3	4	5
Бізнес (група Д)	Витрати коштів (ФВ), пов'язані з введенням у дію нових регуляторних актів (РА) (за отримання дозвільних документів тощо)	Підвищення невизначеності при застосуванні нових РА може привести до збільшення фінансових та організаційних витрат (ФВ, ОВ)	Зменшення витрат коштів (ФВ), пов'язаних з введенням у дію нових РА, за рахунок визначеності у регуляторному процесі	Зростання прозорості (П) та об'єктивності (О) у регуляторному процесі може привести до економії часу (ЕЧ) та ФВ і ОВ
	Додаткові адміністративні витрати (ФВ, ОВ), пов'язані із		Зменшення додаткових адміністративних витрат (ФВ, ОВ)	

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5
	заповненням форм, звітністю тощо		за рахунок визначеності у регуляторному процесі	
	Витрати коштів (ФВ), пов'язані з пошуком інформації щодо нових РА (вартість робочого часу залучених до цієї роботи співробітників, витрати на обладнання, що застосовується для пошуку інформації)		Економія вартості робочого часу залучених співробітників (ЕЧ) та зменшення витрат (ФВ) на застосування обладнання для пошуку інформації у сфері регуляторної діяльності	
	Витрати (ФВ), пов'язані з оскарженням дії РА		Витрати (ФВ) на оскарження дії РА відсутні або незначні	
Держава (групи, А, Б, В, Г, Е)	Витрати (ФВ, ОВ), пов'язані зі здійсненням процесу регуляторної діяльності	Складнощі процесів управління у сфері регуляторної діяльності, пов'язані з додатковими витратами коштів (ФВ, ОВ)	Зниження витрат (ФВ, ОВ) на моніторинг та контроль у сфері регуляторної діяльності Одноразові витрати (ФВ, ОВ) на створення системи електронної інформаційної взаємодії суб'єктів регуляторної діяльності та постійні витрати (ФВ, ОВ) на її підтримку	Раціоналізація регуляторного процесу (П, О і СК – системності та координованості) призведе до зниження витрат (ФВ, ОВ) зі здійснення процесу регуляторної діяльності
	Витрати (ФВ), пов'язані з участю власних або залучених осіб у		Витрати (ФВ), пов'язані з участю власних або залучених осіб у судовому	Більш висока ступінь дотримання норм чинного

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5
	судовому процесі щодо оскарження дії РА		процесі щодо оскарження дії РА, відсутні або незначні	законодавства (П, О, СК) призведе до зниження витрат (ФВ, ОВ) на контрольно-наглядові функції у сфері регуляторної діяльності
Громадяни (група Д)	Витрати (ФВ), пов'язані з підвищенням цін на товари/послуги	Підвищення невизначеності при застосуванні нових РА може привести до збільшення власних ресурсів (ФВ, ОВ)	Витрати (ФВ), пов'язані з підвищенням цін на товари/послуги, знаходяться в залежності не від невизначеності при застосуванні нових РА, а від дій ринку	Покращення доступу до інформації у сфері регуляторної діяльності призведе до передбачуваності та економії власних ресурсів (ФВ, ОВ, ЕЧ)
	Скорочення вибору товарів/послуг або підвищення належних співвідношень ціна/якість		Скорочення вибору товарів/послуг або підвищення належних співвідношень ціна/якість знаходиться в залежності не від невизначеності при застосуванні нових РА, а від дій ринку	

Зрозуміло, що без витрат (ОВ та ФВ) не можлива реалізація жодного проекту в напрямку покращення ефективності процесу здійснення регуляторної діяльності (як в існуючому стані, так й у змінному). Але виникають складнощі в питаннях кількісного обрахунку цих витрат стосовно зазначених у табл. 3.2 категорій СРД. Ці складнощі пов'язані з тим, що МІВСРД є формою прояви

загального механізму прийняття державою РА або процесу здійснення регуляторної діяльності. Елементами механізму прийняття державою РА, за визначенням Л. Мажарової, є:

а) політичний елемент, в рамках якого визначаються цілі державного регулювання, та в різних ролях приймають участь всі СРД (групи А, Б, В, Г, Д, Е);

б) процедурний елемент, яким через РА визначаються цілі та напрями державного регулювання, отже цей процес знаходиться в компетенції органів державного управління (груп А, Б, В, Г). При цьому прийняті РА є визначеною мірою ще й компромісом між інтересами різних органів державного управління;

в) макроекономічний елемент, на якому реалізуються чинні РА і який може представлено у вигляді обміну податків суб'єктів регулювання (групи Д) на «продані» органами державного управління (групами А, Б, В, Г) блага [101].

Постає питання щодо оцінки ефективності механізму прийняття державою РА, яке стикається з такими складнощами. Більшість дослідників при такій оцінці ефективності державної політики визначають:

– політичну ефективність, під якою розуміють виконання суб'єктами політичної влади функцій, які покладають на них більшість населення [176, с. 56];

– соціальну ефективність – досягнення позитивних та недопущення негативних змін у суспільстві [71, с. 27].

Недоліками таких підходів є те, що вони не містять чітких критеріїв ефективності та мають скоріше якісний характер.

Економічна трактовка ефективності, навпаки, має в своїй основі кількісні критерії ефективності – співвідношення затрат та результату, але вони не можуть бути застосовані до політичного та процедурного елементів механізму прийняття державою РА [101].

Отже, застосування традиційно-економічних підходів до економічної ефективності, розрахованої як на підставі співвідношення «результати-витрати», так і порівняльного характеру («заплановані результати-досягнуті результати»), є лише характеристиками результатів реалізації РА (макроекономічний аспект). Їх застосування для оцінки ефективності функціонування як існуючого та

встановленого Законом про регуляторну політику механізму прийняття РА, так й МІВСРД, який є похідним від першого механізму, та формування якого є предметом дослідження автора, є проблематичним у зв'язку з неможливістю визначення чіткої кількісної оцінки витрат та результатів цих процесів.

Враховуючи зазначене вище, економічну ефективність від застосування МІВСРД доведемо, застосовуючи методику IFC [6], на розрахунках показника вартості робочого часу, витраченого бізнесом (групою Д) у процесі здійснення регуляторної діяльності, тобто ЕЧ (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Вартість робочого часу, витраченого бізнесом (групою Д) у процесі здійснення регуляторної діяльності (розраховано автором на підставі [6])

Код	Показник	Значення показника	
		в існуючому стані	при застосуванні МІВСРД
1	2	3	4
А	Частка малого та середнього підприємництва (МСП), які приймали участь у процесі здійснення регуляторної діяльності, %	68,18 ¹⁾	68,18 ¹⁾
В	Кількість діючих МСП, од.	1722070 ²⁾	1722070 ²⁾
С	Середня тривалість процесу здійснення регуляторної діяльності, календарних днів	180 ³⁾	150 ⁴⁾
Д	Частина часу, який витрачається МСП на процес здійснення регуляторної діяльності, % від «С»	10 ⁵⁾	10 ⁵⁾
Е	Середня кількість календарних днів у місяці	30	30
Ф	Середня кількість співробітників, яких відволікають на процес здійснення регуляторної діяльності, чол.	1 ⁵⁾	1 ⁵⁾
Г	Середня заробітна плата, грн. на місяць	3619 ²⁾	4012 ²⁾

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4
Н	Податок на прибуток МСП, %	19 ⁶⁾	18 ⁶⁾
Загальна вартість робочого часу, витраченого бізнесом (групою Д) у процесі здійснення регуляторної діяльності, млрд. грн.		4,6	5,7

Джерела: 1) – дослідження автора (табл. Е.3.1 додатку Е); 2) – Державна служба статистики України [141]; 3) – Закон України про регуляторну політику [57]; 4) – Закон України про регуляторну політику [57] із врахуванням змін, запропонованих автором (додаток М); 5) – дослідження автора та експертне дослідження (додаток Е); 6) – Податковий кодекс України [149].

Примітки:

1. Значення показників за кодом «В» приведено за даними 2013р.
2. Значення показників за кодом «G» та кодом «Н» в існуючому стані приведено за даними 2013р., у змінному стані – за даними 2014р.
3. Значення показника за кодом «С» розраховано без врахування заходів з повторного та періодичного відстеження результативності РА, які у часовому вимірі коливаються від одного до трьох років.
4. Значення показника за кодом «F» може бути меншим (якщо робочий час співробітників використовувався не лише на процес здійснення регуляторної діяльності) або більшим (якщо у процес було залучено більше одного співробітника).

Витрати МСП на оплату праці співробітників, які наразі відволікаються для участі у процесі здійснення регуляторної діяльності, виражені в одиницях чистого прибутку, розраховуються за формулою:

$$\sum(A \times B \times (C \times D) \times F \times (G/E) \times (1 - H)) [6] \quad (3.1)$$

де визначення A , B , C , D , F , G , E та H вказано у табл. 3.3.

Очікуваний розрахунок економії вартості робочого часу (ЕЧ), витраченого бізнесом (групою Д) у процесі здійснення регуляторної діяльності при застосуванні МІВСРД буде наступним:

Загальна вартість з ЕЧ розраховується за такими формулами:

$$C_{2014} = \sum(A_{2014} \times B \times (C_{2014} \times D) \times F \times (G/E) \times (1 - H)) [6], \quad (3.2)$$

$$C2013 = \sum(A2013 \times B \times (C2013 \times D) \times F \times (G/E) \times (1 - H) [6]. \quad (3.3)$$

Таким чином, $C2014 - C2013 = - 1,1$ млрд. грн.

До того ж при зростанні ФВ від запровадження у процес здійснення регуляторної діяльності МІВСРД, а саме: запропонованої його організаційної складової, змінюються (див. табл. 3.2) наступні якісні економічні критерії, інформація щодо яких розкривалася у розділі 2 нашого дослідження: підвищення прозорості (П), об'єктивності (О) та координованості регуляторного процесу (СК), що при наявному для бізнесу та громадян позитиві здійснення державою регуляторної діяльності призведе до підвищення підприємницької активності, довіри до органів державного управління, усунення можливості лобіювання питань прийняття РА у сферах господарської діяльності, а й загалом до підвищення обсягів наповнення бюджетів різних рівнів.

Отже, використання в існуючому в Україні механізмі прийняття РА (процесі здійснення регуляторної діяльності) такої організаційної складової, як електронної інформаційної взаємодії (далі – ЕІВ) СРД в єдиній централізованій краудсорсінговій ІС, дозволить, з одного боку, консолідувати через електронний інформаційний обмін погляди різних СРД щодо застосування нових регулювань сфер господарювання, а, з іншого боку, досягти економії витрат у процесі здійснення регуляторної діяльності.

3.2. Умови формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності

В зв'язку з доведенням необхідності застосування в існуючому в Україні процесі здійснення регуляторної діяльності ЕІВ СРД дисертантом запропоновано структурну схему складових формування механізму інформаційних відносин у

сфері регуляторної діяльності – МІВСРД (рис. 3.1), що налічує три блоки, за допомогою яких відбуватиметься вплив держави на економічні процеси в країні.

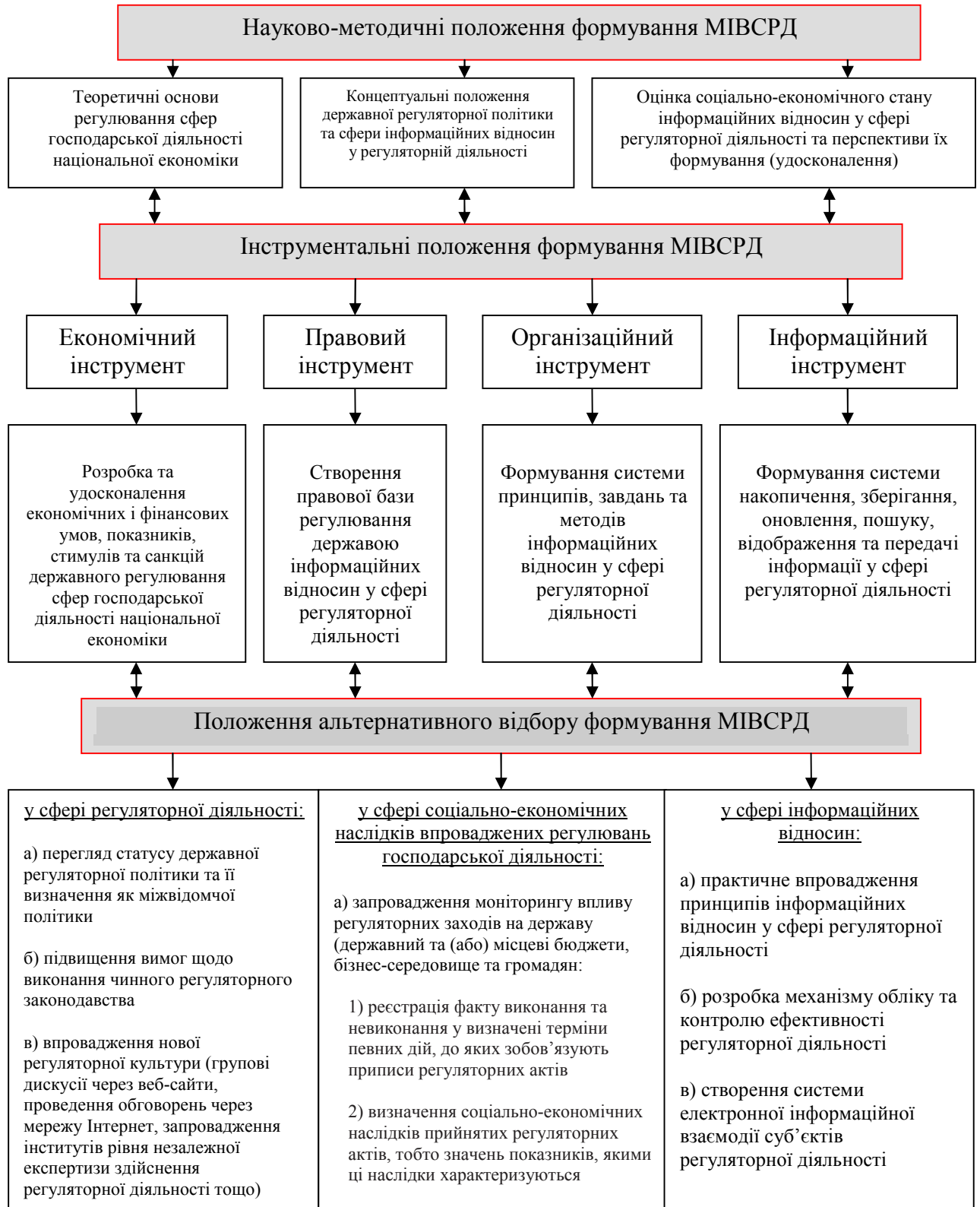

Рисунок 3.1 – Структурна схема складових формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (МІВСРД) (джерело: власна розробка)

Перший блок містить науково-методичні положення формування МІВСРД); у другому (інструментальні положення формування МІВСРД) – згруповані інструменти цього механізму, які розподілені за економічними, правовими, організаційними та інформаційними ознаками. Третій блок визначає положення альтернативного відбору формування МІВСРД, тобто альтернативні варіанти підходу до формування МІВСРД, які торкаються сфер регуляторної діяльності, інформаційних відносин і соціально-економічних наслідків впроваджених регулювань господарської діяльності.

МІВСРД розглядається:

а) у вертикальному розрізі, де складові його формування розташовані відповідно до їх призначення у ієрархічному порядку;

б) у горизонтальному зрізі, де МІВСРД з'являється у вигляді єдиного системного утворення, що складається з окремих, самостійних і практично рівноправних блоків (правового, економічного, організаційного, інформаційного), кожен з яких виступає у ролі функціонального інструменту реалізації МІВСРД. При цьому кожний функціональний блок, незважаючи на свою функціональну автономність, є складовою частиною загального МІВСРД, яка охоплює усі сфери діяльності суспільства. Такий підхід надає змогу спрямувати регуляторну діяльність на прийняття обґрунтованих з соціально-економічної і політичної точок зору регуляторних актів. Тобто у горизонтальному зрізі МІВСРД містить такі блоки:

- правовий (норми, вимоги здійснення регуляторної діяльності);
- економічний (умови, показники, стимули здійснення регуляторної діяльності);
- організаційний (принципи, завдання та методи здійснення регуляторної діяльності);
- інформаційний (елементи накопичення, зберігання, оновлення, пошуку, відображення та передачі інформації у сфері регуляторної діяльності).

Дослідження складових формування МІВСРД дозволило виокремити інформаційні відносини, що становлять предмет регуляторної діяльності. У

самому предметі (тобто в інформаційних відносинах) закладена об'єктивна необхідність формування МІВСРД. Саме зміст інформаційних відносин у процесі регуляторної діяльності визначає зрештою специфіку механізму їх формування. Складові формування такого механізму повинні відображати: інформаційні відносини, у рамках яких безпосередньо реалізуються завдання, функції і повноваження органів державного управління; інформаційні відносини, що виникають у процесі взаємодії суб'єктів регуляторної діяльності; інформаційні відносини внутрішньо-організаційного характеру, що виникають у процесі діяльності кожного із суб'єктів регуляторної діяльності. Такий підхід дозволяє досягти синергетичного ефекту від поєднання складових формування МІВСРД.

При цьому для побудови ЕІВ СРД та формування МІВСРД необхідним виступає дослідження міжнародного досвіду з питань участі громадян у суспільному житті через Інтернет. Практика країн світу щодо участі громадськості у суспільному житті через Інтернет привела до виникнення кількох понять, таких як «цифрова демократія», «електронна демократія», «віртуальна демократія», «теледемократія», «кібер-демократія», які, на думку науковців [34; 47; 49; 52; 74], є тотожними.

На сьогодні у сфері регуляторної діяльності ця ЕІВ між органами державного управління та суб'єктами регулювання спирається на розуміння процесу управління як комунікації, вектори якої спрямовані не лише на регуляторний вплив держави на діяльність таких суб'єктів (прямий зв'язок), але й на горизонтальне поширення інформації до всіх інших задіяних у цей процес СРД, що спонукає до існування зворотного зв'язку. У такому разі у сфері регуляторної діяльності держава має поєднувати функцію «публічного керівника» з функцією однієї із сторін соціального контракту на засадах партнерського рівноправ'я з іншими СРД і особливо з такими як бізнес та громадяни.

Методи та форми такої ЕІВ у сфері регуляторної діяльності різняться від країни до країни, що пов'язано з національними традиціями інформаційної та учасницької відкритості і доступності органів державного управління, наявними

технічними можливостями та багатьма іншими суб'єктивними та об'єктивними чинниками.

Розвиток електронної демократії забезпечується впровадженням механізмів: інформаційних, консультаційних та прийняття рішень. Інформаційні механізми забезпечують відображення інформації на національних порталах та веб-вузлах, що служать фондом для участі громадськості. Консультаційні механізми забезпечують діалогові методи для формування цивільної думки через організацію зворотного зв'язку з оперативними каналами, форумами, он-лайнними конференціями. Механізми прийняття рішень забезпечують облік та використання пропозицій суб'єктів регулювання у державному управлінні сфер господарської діяльності національного господарства.

В Україні реалізація електронної демократії, за оцінками фахівців ООН, іде в напрямку інформування громадськості про результати діяльності органів державного управління національною економікою, а питання ефективного залучення громадян у процес прийняття державою рішень у сферах господарської діяльності національної економіки залишаються відкритими [112].

На даний час на Єдиному веб-порталі Кабінету Міністрів України представлено сімдесят три веб-сайти ЦОВВ та двадцять сім веб-сайтів МОВВ [113]. У рубриці «Консультації з громадськістю» запроваджено електронну форму консультацій, де кожен має можливість взяти участь в обговоренні урядових проектів РА. Але необхідно подальше вдосконалення веб-сайтів цих органів державного управління, забезпечення інтеграції електронних інформаційних ресурсів цих органів до єдиної системи електронних інформаційних ресурсів для встановлення інформаційної взаємовідносин та взаємодії СРД.

Інфраструктура розкриття інформації у сфері регуляторної діяльності єдиним образом впроваджується для організації зовнішнього контролю та оцінки ризиків управління регуляторними органами відповідної згідно прийнятих рішень сфери господарювання з боку інших СРД. Єдність такої інфраструктури забезпечується стандартизацією, а не адміністративними засобами. Первісною середою інфраструктури виступають системи безпаперового документообігу, що

спирається на існуючу технологічну інфраструктуру (мережу Інтернет). Система інфраструктури у відношенні до органів державного управління являє собою електронне урядування, тобто систему ЕІВ економічних агентів (держави, бізнесу та громадян) з високою ефективністю за рахунок застосування сучасних ІКТ.

Узгоджене виконання основних операцій системи інфраструктури розкриття інформації у сфері регуляторної діяльності передбачається через:

– декларування (оформлення в електронному виді та надання інформації до уповноважених депозитаріїв);

– використання декларованої інформації з метою як відомчого нагляду та контролю за процесом здійснення регуляторної діяльності, так і розкриття інформації для забезпечення доступу до неї зацікавлених СРД [210].

Затрати на забезпечення функціонування такої інфраструктури покладаються на споживачів інформації (у тому числі споживачів органів державного управління) – в частині зберігання інформації, виготовлення та передачі екземплярів результатів їх пошукових запитів та джерел інформації (як приватних, так і державних) – в частині оформлення та декларування.

Впровадження цієї концепції – концепції регулювання державою інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності повинно здійснюватися в рамках адміністративної реформи та реформи інформаційно-комунікаційної галузі в Україні.

Виділяють три основних види державного регулювання:

а) економічне – включає державний контроль за цінами, прибутком, умовами входу та виходу з ринку тощо;

б) регулювання здоров'я, безпеки та навколишнього середовища (далі – HSE, «health, safety-environment») – включає обмеженість на типи продуктів та сервісів и типи виробничих процесів, з якими має справу фірма;

в) інформаційне – вимоги до забезпечення разом з продуктом чи послугою певних типів інформації, часто у стандартизованому форматі та з заданою періодичністю [210].

Безумовно, цей поділ умовний, але приведений у дослідженні для того, щоб зв'язати існуючі типи регуляторної активності з мотивами запровадження державою певного регулювання.

Важливо врахувати, що політики, в першу чергу, висказуються за перший тип державного регулювання, потім за другий, і найменшого значення надається третьому шляху: обов'язку надавати повну інформацію у сфері регуляторної діяльності. В свою чергу, науковці заперечують проти економічного державного регулювання, потім проти HSE і в останню чергу – проти інформаційного регулювання.

Економічне регулювання державою просто відміняється у всьому цивілізаційному світі – по цьому питанню досягнуто домовленість і саме воно стосується процесів дерегулювання, що йдуть у всіх країнах в рамках запроваджених регуляторних реформ останні двадцять п'ять років. Дослідження в напрямі HSE йдуть через механізми впровадження ліцензійного страхування, а інформаційне державне регулювання розглядається як регуляторний механізм, що накладає мінімальний регуляторний тягар на всіх суб'єктів цього процесу, проте спроможний вирішувати ті проблеми, з якими пов'язані економічне та HSE-регулювання.

Але не слід забувати, що інформаційне державне регулювання – це обов'язкове надання інформації є таким же регулюванням, як і всі інші його види, що накладають регуляторний тягар на органи державного управління та суб'єктів регулювання не менше, чим інші його види.

Інформаційне регулювання передбачає, що СРД ведуть себе по різному в ситуації, коли про їх діяльність нікому не відомо, і коли за їх діяльністю стежать (можуть стежити) інші суб'єкти. Для забезпечення нагляду за діяльністю суб'єктів застосовують дві основні процедури:

- декларування інформації (filing);
- розкриття інформації або публічний доступ до інформації (information disclosure, public access to information) [214].

При декларуванні інформації у порядку відомчого нагляду інформація надається не широкій публіці, а спеціально уповноваженому державному органу, який може використовувати цю інформацію безпосередньо та зберігати для неї режим конфіденційності, а може (в залежності від законодавчих норм) розкрити інформацію для публічного доступу (як це має місце в процесі здійснення регуляторної діяльності).

Розкриття інформації передбачає для всіх СРД наступні можливості:

- можливість безоплатного електронного пошуку інформації у масиві доступної для розкриття інформації;
- можливість створення власного тимчасового (наприклад, в оперативній пам'яті комп'ютера) або постійного (наприклад, на диску комп'ютера або в печатній формі) екземпляра документа.

Отже, надалі будемо говорити про «розкриття», а не просто про «доступ до інформації»: доступ до інформації не можливий, якщо її теоретично можна взяти, але на практиці невідомо, де її шукати, або час пошуку у масиві доступної інформації робить її неактуальною.

Розкриття інформації ширше публікації: публікація не дає можливості дешевого електронного пошуку та легкості створення власної копії відповідної інформації.

Коли говорять про розкриття інформації, то мають на увазі її декларування та встроєну систему відкритого для широкої публіки електронного автоматизованого пошуку (повнотекстового плюс «листування» за каталогом) у масиві декларованої інформації. Коли ведеться річ про «доступ до інформації», то розуміють «ручну» обробку пошукових запитів без попереднього декларування інформації. Отже, розкриття інформації та доступ до інформації – це два зовсім різних режими інформаційного регулювання.

Особливість запропонованого варіанту запровадження підходу до формування МІВСРД – розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності):

пред'явлення до держави вимог не тільки щодо доступу до інформації, але і до її розкриття.

Слова «публікація» та «оприлюднення» все менше і менше зводиться до проблематики, що нами досліджується – слова «розкриття» та «доступ до інформації» найбільш точно характеризують проблему, пов'язану з державним регулюванням інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності. Поняття «публікація», як адекватний засіб забезпечення доступу широкої публіки до інформації, залишилось з тих часів, коли виготовлення екземплярів інформації могло здійснюватися в основному типографським способом. Одним із найбільш фундаментальних досліджень на тему використання в сучасному інформаційному регулюванні поняття «публікація» є дослідження канадської Access to Information Review Task Force [214].

Таким чином, пропонуємо змінити існуюче в Законі про регуляторну політику значення слова «оприлюднення», використовуючи дослідження канадської Access to Information Review Task Force. Разом з цим запропонований підхід відрізняється від західних підходів, що виключають із інформації, що розкривається державою, дані, що раніше опубліковувалися. В такій запропонованій інформаційній системі процесу регуляторної діяльності підлягає розкриттю (а не публікації та оприлюдненню) не тільки вся нова інформація (реєстр чинних, скасованих та тих, що потребують внесення змін, РА, звіти про відстеження результативності РА, інформація про здійснення регуляторної діяльності), а і «стара» (планування діяльності з підготовки проектів РА та зміни до них, проекти РА, аналізи їх регуляторного впливу, способи оприлюднення документів, підготовлених у процесі здійснення регуляторної діяльності, рішення (експертні висновки) уповноважених органів щодо проектів РА). В цьому випадку можна говорити не про «пасивне» забезпечення доступу широкої публіки до інформації (коли «стара» інформація надається на запит), а про «активне» забезпечення доступу до інформації в процесі здійснення регуляторної діяльності (розкриття – коли «нова» та «стара» інформація розкривається незалежно від того, чи запросив її хто-небудь).

Споживчі властивості інформації, що розкривається у сфері регуляторної діяльності, можна законодавчо забезпечити, виходячи з двох різних методологічних принципів:

- а) розкриття інформації згідно вичерпного списку (detailed disclosure);
- б) повне та справедливе розкриття (full and fair disclosure) [203; 210; 214].

Теоретичні дебати щодо цього ведуться давно. Захисники розкриття інформації згідно вичерпного списку стверджують, що для кращого контролю за повнотою розкриття інформації необхідно затвердити структуру такої інформації. Що стосується повного та справедливого розкриття інформації у сфері здійснення регуляторної діяльності, то лише, на перший погляд, таке розкриття є м'яким, оскільки суб'єкти регулювання та інші СРД можуть звинуватити регуляторні органи в тому, що вони не розкрили важливу, на їх погляд, інформацію. Отже, в першому випадку надається можливість перевірки повноти надання інформації за певною структурою, у другому – відсутня перевірка повноти (за встановленими формами) надання інформації, але з'являється можливість отримання інформації в непередбачених раніше ситуаціях.

Технології інформаційного регулювання, а також пов'язані з ними ІКТ, з одного боку, потребують створення відповідної дорогокоштовної інфраструктури (агентів по декларуванню та розкриттю, інформаційних депозитаріїв тощо). З іншого боку, інформаційне регулювання, якщо розуміти, що альтернативою йому є інфраструктура примусу та розслідування, яка характерна для адміністративних методів державного регулювання, виступає одним із самих дешевих видів регулювання. Інформаційне регулювання просто зміщує тягар розслідувань та примусу до виконання правил держави на широку публіку. Ризики отримують ринкову оцінку: більше визначеності – менше страху, суб'єкти з такою інформацією про ризики більш оптимістично відносяться до них і тим самим суспільство може витратити менше ресурсів на захист від маловірогідних ризиків.

Що стосується органів державного управління у сфері регуляторної діяльності, то інформаційне регулювання є практично єдиним механізмом, що забезпечує реалізацію права бізнесу та громадян на управління державою шляхом

надання їм інформації про об'єкт управління – сфери господарської діяльності національної економіки.

В тих же випадках, коли інформаційне регулювання сьогодні застосовується, а саме у випадку об'єкту нашого дослідження характер організаційних та технологічних вимог, що пред'являються до СРД, призводить до того, що:

- інформацію, що підлягає оприлюдненню, подекуди неможливо знайти;
- в більшості випадках інформація доводиться до відома СРД в паперовій формі (через друковані ЗМІ, дошки оголошень тощо), що дорого та анахронічно;
- в більшості випадках, коли інформація надається в електронній формі, її формат та протокол надання описані невичерпним чином;
- відсутні критерії щодо технічного та адміністративного забезпечення безпечного збереження, обробки та надання інформації;
- відсутність системної цілісності в інституційному та технологічному плані призводить до її некерованості.

Все це у регуляторному процесі призводить до ускладнень у роботі не тільки суб'єктів регулювання, а й регуляторних органів та виступає поводом створення корупційних взаємодій в ході прийняття РА.

Отже, в подальшому в рамках цього дослідження зосередимо увагу на таких областях (сферах) інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності:

- а) центральний (локальний) портал зосередження інформації у сфері регуляторної діяльності;
- б) електронна взаємодія СРД;
- в) регламенти розкриття інформації у сфері регуляторної діяльності;
- г) інформаційні ресурси;
- г) реєстри, що стосуються накопиченої інформації у сфері регуляторної діяльності;
- д) захист інформації у сфері регуляторної діяльності.

Для цього здійснимо огляд законодавства України, що регулює згідно окреслених областей (сфер) інформаційні відносини у сфері регуляторної діяльності.

Основоположним законодавчим актом у сфері регулювання інформаційних відносин взагалі у нашій країні є Конституція України. Зазначені у Конституції України положення набувають розвитку в двісті шістдесяті Законах України та у двісті дев'яноста постановвах Верховної Ради. Окремі положення правового регулювання суспільних інформаційних відносин відображено в триста сімдесяті Указах та восьмидесята семи розпорядженнях Президента України; однієї тисячі ста шістдесяті постановвах та двісті десяти розпорядженнях Кабінету Міністрів України; близько однієї тисячі дев'яноста п'яти нормативних актах міністерств і відомств [113].

Системоутворюючими у регулюванні інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності є Закон України «Про інформацію» [59] та Закон про регуляторну політику [57]. Інші основні законодавчі та НПА з цього питання зазначені у додатку Л.

Проте, жодний закон чи НПА із поданого у додатку Л переліку, крім постанови Кабінету Міністрів України від 23.04.2001р. №376 «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним» [158], не є актом прямої та повної регламентації зазначених нами областей (сфер) застосування інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.

Існуюча проблема може бути вирішена без кардинальних змін у законодавстві шляхом подальшого впровадження принципів електронного урядування (e-government), складовою частиною якого повинні бути прозорі процедури підготовки РА та контролю їх виконання.

Електронне урядування фахівці формулюють на підставі різних принципів [46; 72; 150; 151; 179], які незначно відрізняються один від одного та визначаються як метафора, що означає інформаційну взаємодію органів публічного управління і суспільства з використанням ІКТ [76; 204].

Посадові особи органів державного управління, діяльність яких направлена на регулювання бізнес-середовища, застосування цього поняття на практиці зводять фактично до спілкування із суб'єктами регулювання засобами електронного зв'язку, а не до чітко побудованого і підконтрольного процесу здійснення регуляторної діяльності.

Об'єктом застосування електронного урядування у сфері здійснення регуляторної діяльності повинні бути процеси з елементами «зворотного зв'язку», тобто e-government у сфері регуляторної діяльності – це не просто портал, де є інформація про все, що стосується регуляторного процесу, це комплекс заходів, які не обмежуються зв'язком регуляторних органів або інших органів державного управління із суб'єктами регулювання через Інтернет, а й інструмент, який дає можливість останнім не тільки бути поінформованими про прийняті РА, а й впливати певним чином на впровадження та дію цих актів у сферах господарської діяльності національної економіки.

З урахуванням пропозицій, зазначених у звіті, підготовленому під керівництвом робочої групи ОЕСР [112], на думку автора, для впровадження в Україні концепції e-government у сфері регуляторної діяльності на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства необхідно:

- використовувати ІКТ як механізм, що дозволяє активізувати зміни. При цьому не слід реструктурувати абсолютно всі діючі технології регуляторної діяльності;

- створити конкретний план дій з удосконалення існуючої моделі державного управління у сфері регуляторної діяльності (процесу здійснення регуляторної діяльності);

- при взаємодії різних СРД не обмежуватися тільки технічною стороною. Повинна бути єдність державного підходу, стандартів та нормативів, прагнення до взаємодії держави, бізнесу та громадян і створення загальної інформаційної структури;

- вимагати розуміння від посадових осіб регуляторних органів та інших розробників РА завдань інформаційного менеджменту, інформаційного

суспільства та необхідності використання ІКТ у процесі здійснення регуляторної діяльності;

– розробити умови державно-приватного партнерства, необхідні для функціонування e-government у сфері регуляторної діяльності, та заходи щодо прозорої взаємної діяльності регуляторних органів та суб'єктів регулювання;

– уникнути як супротиву з боку регуляторних органів через небажання щось змінювати при впровадженні ІКТ-проектів, так і неефективності менеджменту таких проектів, запобігання можливих технологічних збоїв на перших етапах реалізації цих проектів, що може призвести до розпорошення коштів та упущення можливостей ефективного провадження цієї концепції.

Основними умовами забезпечення ЕІВ СРД (групи А, Б, В, Г, Д, Е, див. рис. 1.3) як інформаційного інструменту реалізації МІВСРД буде слугувати:

а) нормативне закріплення та організація забезпечення реалізації правового статусу регуляторних органів (група А, далі по тексту цього підрозділу – регуляторні органи) та суб'єктів регулювання (група Д, далі – суб'єкти регулювання) в якості суб'єктів ЕІВ у сфері регуляторної діяльності, формування та структурування інформаційних ресурсів у сфері регуляторної діяльності, підтримка в актуальному стані баз даних ІС місцевого, регіонального та державного управління;

б) створення електронних класифікаторів функцій та повноважень органів державного управління у сфері регуляторної діяльності на місцевому, регіональному та державному рівнях (групи Б, В, Г, Д);

в) використання електронних класифікаторів функцій та повноважень органів державного управління у сфері регуляторної діяльності на місцевому, регіональному та державному рівнях в ЕІВ СРД;

г) використання ІКТ в ЕІВ СРД;

г) організація роботи та навчання посадових осіб регуляторних органів в мережі ЕІВ СРД;

д) організація навчання суб'єктів регулювання інформаційним технологіям.

Для забезпечення ЕІВ СРД (див. рис. 1.3) на регіональному рівні необхідно:

- ввести міжвідомчі портали регіонів у сфері регуляторної діяльності;
- удосконалити офіційні веб-сайти обласних (міських), районних державних адміністрацій, ТМО ЦОВВ та ОМС обласного, районного, міського (міст обласного (районного) значення);
- забезпечити у сфері регуляторної діяльності ЕІВ обласних (міських), районних державних адміністрацій та ТМО ЦОВВ (регіональних суб'єктів групи А) з територіальними органами суб'єкта групи В– уповноваженого органу;
- здійснити ЕІВ територіальних (місцевих) органів юстиції (регіональних суб'єктів групи Г) з територіальними органами суб'єкта групи В – уповноваженого органу.

Для забезпечення ЕІВ СРД (див. рис. 1.3) на державному рівні необхідно:

- ввести єдиний державний портал у сфері регуляторної діяльності;
- удосконалити офіційні веб-сайти ЦОВВ та інших регуляторних органів державного рівня;
- забезпечити у сфері регуляторної діяльності ЕІВ ЦОВВ та інших регуляторних органів державного рівня (суб'єктів групи А державного рівня) з уповноваженим органом (суб'єктом групи В державного рівня);
- здійснити ЕІВ територіальних органів уповноваженого органу з уповноваженим органом (між самими суб'єктами уповноваженого органу державного та регіонального рівнів);
- здійснити ЕІВ Міністерства юстиції України (суб'єкта групи Г державного рівня) з уповноваженим органом (суб'єктом групи В державного рівня).

Для побудови ЕІВ із суб'єктами регулювання необхідно:

- забезпечити розкриття інформації у сфері регуляторної діяльності;
- запровадити таку ЕІВ із суб'єктами регулювання, яка б враховувала можливість вираження вільної думки суб'єктів, їх ідентифікацію та обізнаність щодо дій таких СРД – груп А, В, Г (див. рис. 1.3) з порушеного питання, тобто «зворотній зв'язок», наданий до ідентифікованого заявника;
- забезпечити розвиток електронно-комп'ютерної культури громадян.

Для організації електронного документообігу для забезпечення ЕІВ СРД необхідно виконання наступних загальних вимог:

- а) закріпити юридичну силу електронного документа в процесі ЕІВ СРД;
- б) здійснити організаційні заходи з введення в дію електронного документа в процесі ЕІВ СРД;
- в) забезпечити зберігання електронних документів в процесі ЕІВ СРД.

Відповідальність СРД щодо їх ЕІВ законодавчо повинна бути направлена на захист інформації у цій сфері регуляторної діяльності в електронній формі та дотримання закріплених правил ЕІВ.

Враховуючи вищевикладене, ЕІВ СРД, перш за все, повинна орієнтуватися на консенсус поглядів основних груп економічних інтересів у цій сфері (регуляторних органів і суб'єктів регулювання) та включати для її формування наступні заходи, представлені на рис. 3.3.

ФВ на створення системи ЕІВ СРД можливо оцінити за досвідом інших країн. Так, у Канаді вартість робіт щодо забезпечення доступу до загальної інформації органів державного управління складає близько 30 млн. дол. США щорічно. Канадці вважають це помірною платою за встановлення контролю над державою. На контроль держави над канадцами витрачається значно більше [181].

Для зниження ФВ щодо розгортання, розвитку та підтримки вітчизняної системи ЕІВ СРД можливо використовувати існуючі ІС та ресурси органів державного управління, детальна інформація про що буде подана у підрозділі 3.3 розділу 3 нашого дослідження.

Справа держави – зосередити всю інформацію у сфері регуляторної діяльності в «єдиному вікні», інша справа, якщо відповідна інформація не буде потрібна бізнесу та громадянам, а держава буде нести ФВ на збір та обробку такої інформації, то це буде говорити про існування засобів пошуку, що являють собою популістські заходи, а не реальний сервіс.

При існуючій обмеженості державного фінансування на етапі розгортання вітчизняної системи ЕІВ СРД інформація буде переважно надаватися у форматах: підписаних електронним цифровим підписом листах, серверах Інтернет тощо.

Рисунок 3.3 – Заходи формування електронної інформаційної взаємодії (ЕІВ) регуляторних органів та суб'єктів регулювання у сфері регуляторної діяльності
(джерело: власна розробка)

По мірі розвитку ІКТ вартість цих послуг може бути низькою за рахунок постійного падіння вартості мережевих поєднань та розвитку вільного програмного забезпечення.

Для розгортання технічної інфраструктури системи ЕІВ СРД необхідні:

- а) політика створення, розвитку та підтримки стандартів, практик та систем розкриття інформації у регуляторному процесі;
- б) стандарти та практики, що забезпечують розподільче становлення інфраструктури розкриття інформації у регуляторному процесі;
- в) ІС та технологічна підтримка процесів збереження інформації у регуляторному процесі, її обробка та доступ до неї;
- г) спеціалісти, що будуть забезпечувати розробку, розвиток та підтримку технічної інфраструктури системи ЕІВ СРД.

Одночасно повинні вирішуватися питання щодо:

- законодавчого забезпечення розкриття інформації у регуляторному процесі;
- зміни політичної та бізнес-культури з питань, що пропонуються для впровадження, зокрема, підтримка практики спільного використання інформації;
- створення інфраструктури – політики, стандартів, практик, ІС їх технічної підтримки та підготовки персоналу;
- системи вимірювання досягнутих результатів.

Напрями вирішення означених питань буде обґрунтовано у підрозділі 3.3 розділу 3 цього дослідження.

3.3 Шляхи запровадження механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності

З метою формування цілісної системи ефективної регуляторної діяльності та інформованості споживачів про необхідність запровадження у сферах господарювання нових регулювань, тобто запровадження у дію МІВСРД, одним із ключових пріоритетів на сучасному етапі економічного розвитку та побудови інформаційного суспільства в Україні, на погляд автора, є:

– впровадження Плану заходів «Підвищення якості здійснення регуляторної діяльності в контексті електронного урядування в Україні» (далі – «дорожня карта»);

– створення та розвиток державної ІС, що формують ЕІВ СРД (далі – ІСЕВ «Регуляторна діяльність»).

Особливу цінність завдання підвищення якості здійснення регуляторної діяльності та формування ЕІВ СРД набуває з урахуванням особливостей розподілу регуляторних повноважень між різними рівнями органів державного управління.

Подальший розвиток державної системи регулювання інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності визначається:

– Концепцією розвитку електронного урядування в Україні, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.12.2010р. №2250-р [81];

– планом заходів з впровадження Концепції розвитку електронного урядування в Україні, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26.09.2011р. №1014-р [60];

– дорученнями Президента України та Кабінету Міністрів України.

Запропонована «дорожня карта» (табл. 3.4) являє собою комплекс заходів щодо оптимізації інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.

Таблиця 3.4 – Заходи «дорожньої карти» (джерело: власна розробка)

Найменування заходів	Вид документів, які необхідно прийняти	Результат
1	2	3
Створення єдиного державного порталу з розкриття інформації про регуляторну діяльність, доступного в мережі Інтернет	Закон та НПА	Розкриття інформації про регуляторну діяльність, забезпечення відкритості (публічності) при взаємодії СРД на всіх рівнях органів державного управління, а саме: створення державної та регіональних ІС «Єдиний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність». З метою чого здійснити: а) у сфері регуляторної діяльності на державному рівні:

Продовження таблиці 3.4

1	2	3
		1) забезпечення ЕІВ ЦОВВ та інших регуляторних органів державного рівня з уповноваженим органом 2) здійснення ЕІВ уповноваженого органу з його територіальними органами 3) здійснення ЕІВ Міністерства юстиції України з уповноваженим органом б) у сфері регуляторної діяльності на регіональному рівні: 1) забезпечення ЕІВ обласних (міських), районних державних адміністрацій, ТМО ЦОВВ та ОМС з територіальними органами уповноваженого органу 2) здійснення ЕІВ територіальних (місцевих) органів юстиції з територіальними органами уповноваженого органу
Створення відкритої ІС «Єдина інформаційно-аналітична система «Регуляторні органи – суб'єкти регулювання»	Закон та НПА	Створення державної та регіональних ІС «Єдина інформаційно-аналітична система «Регуляторні органи – суб'єкти регулювання»
Уніфікація форматів обміну даних при ЕІВ СРД з урахуванням світових стандартів	Закон та НПА	Гармонізація та уніфікація форматів електронних документів, що використовуються для обміну даними при ЕІВ СРД, забезпечення відкритості (публічності) і безкоштовності форматів електронних документів, що використовуються для обміну даними при ЕІВ СРД
Можливість архівування документів, обов'язкових для збереження на тривалий термін в електронному вигляді	Закон	Впровадження можливості архівування документів, обов'язкових для збереження на тривалий термін в електронному вигляді
Можливість використання електронних документів в суді	Закон	Використання електронних документів як доказів в суді
Проведення моніторингу досягнення запланованих заходів	Розпорядження Кабінету Міністрів України	Здійснення оцінки навантаження, пов'язаного з виконанням інформаційних вимог

Заходи, передбачені «дорожньою картою», дозволять спростити взаємодію держави, підприємців та громадян у рамках здійснення регуляторної діяльності, що надасть можливість підвищити прозорість та комфортність ведення бізнесу в Україні. Результатом реалізації «дорожньої карти» є підвищення інвестиційної

привабливості України (за рахунок оптимізації регуляторної діяльності та впровадження кращих світових практик), зростання конкурентоспроможності українських товарів (за рахунок відмови від надлишкових регуляторних вимог). Внаслідок цього відбудуться позитивні структурні зрушення в розвитку підприємництва та інноваційного сектора національної економіки.

Крім того, планується знизити ФВ та ОВ підприємницького співтовариства, пов'язані із взаємодією органів державного управління з бізнес-структурами при здійсненні господарської діяльності.

Цілями «дорожньої карти» є:

– заміна надлишкових та (або) неефективних адміністративних інструментів державного регулювання різних сфер господарювання національної економіки альтернативними ринковими інструментами;

– розширення використання ІКТ при взаємодії держави, бізнесу та громадян у сфері регуляторної діяльності;

– оптимізація структури та ведення державних реєстрів, включення відомостей у державні реєстри та надання таких відомостей;

– зниження ФВ та ОВ підприємницького співтовариства, пов'язаних з надмірним регулюванням в окремих сферах господарювання національної економіки;

– вироблення індикаторів оцінки якості регуляторного середовища.

ІСЕВ «Регуляторна діяльність» повинна об'єднувати ключові управлінські процеси здійснення регуляторної діяльності в Україні усім колом СРД.

В даний час створені і функціонують окремі ІС та ресурси, у тому числі:

- офіційний сайт уповноваженого органу [139];
- офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України [143];
- офіційні веб-сайти територіальних та місцевих органів юстиції [114–137];
- офіційні веб-сайти регуляторних органів;
- веб-сайти інших розробників проектів РА та суб'єктів регулювання, на яких розміщується інформація про здійснення регуляторної діяльності;
- регіональні ІС регуляторних органів;

– інші державні ІС.

ІСЄВ «Регуляторна діяльність» повинна інтегрувати державний та регіональний сегменти. Державний сегмент передбачається реалізувати з урахуванням розширення функціональних можливостей існуючих ІС України шляхом проведення відповідної модернізації необхідних компонентів.

ІСЄВ «Регуляторна діяльність» складатиметься з відкритих розділів, інформаційних підсистем (сегментів), регіональних сегментів (модулів) і включатиме в себе інтегровані:

– державну та регіональну державну ІС «Єдина інформаційно-аналітична система «Регуляторні органи – суб'єкти регулювання»;

– державну та регіональну державну ІС «Єдиний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність».

Принципи створення ІСЄВ «Регуляторна діяльність»:

а) архітектура ІСЄВ «Регуляторна діяльність» на основі хмарних технологій:

Зазначений принцип повністю відповідає запропонованій в Україні концепції побудови єдиної інженерної та телекомунікаційної інфраструктури для забезпечення органам державного управління необхідних умов рівної доступності у використанні об'єктів ІКТ в рамках створення, експлуатації та розвитку ІС.

Такий підхід дозволить отримати ряд переваг в порівнянні з традиційними моделями побудови ІС:

1) надійність, збалансованість і готовність, що перевищують можливості будь-якої окремо взятої системи;

2) можливість вибору різних хмарних платформ;

3) збереження конфіденційності даних і безпеки;

4) автоматизація процесів конфігурації ресурсів;

5) доступ в мережі (сервіси ІС надаються в мережі передачі даних і доступні користувачам за допомогою різних платформ – мобільних пристроїв, персональних комп'ютерів, робочих станцій та ін.);

6) середовище ІС буде ефективно масштабовано;

б) принцип одноразового введення інформації:

При наданні інформації різним рівням органів державного управління інформація втрачається, призводить до спотворення реальних даних, відбувається дублювання, збільшується термін обробки даних.

Запровадження принципу однократності збору (введення) інформації і багаторазовість використання СРД інформації, розміщеної в ІСЕВ «Регуляторна діяльність», дозволить досягти:

1) зниження адміністративного навантаження на суб'єктів надання інформації;

2) забезпечення актуальності та достовірності інформації, що міститься в інформаційних ресурсах;

в) принцип інтеграції з уже існуючими та запланованими до створення державними ІС і ресурсами, у тому числі регіональними (за наявності), використання типової регіональної ІС (регіонального сегмента державної ІС) або створення регіональними регуляторними органами власних регіональних сегментів чи їх елементів з урахуванням технологічних рішень, реалізованих у рамках типового сегмента:

Інтеграція ІСЕВ «Регуляторна діяльність» з уже функціонуючими і створюваними державними ІС дозволить забезпечити істотне скорочення витрат на створення ІС за рахунок використання вже створених державних ІС і ресурсів, а також повною мірою реалізувати технології «єдиного вікна» доступу до інформації, що міститься в різних інформаційних ресурсах;

г) використання для функціонування ІСЕВ «Регуляторна діяльність» вже існуючих інфраструктурних рішень, що дозволить значно скоротити видатки державного та місцевих бюджетів на створення та експлуатацію системи і окремих її компонентів:

Обмін інформацією в рамках ІСЕВ «Регуляторна діяльність» доцільно здійснювати з використанням територіально-розподіленої єдиної системи міжвідомчої електронної взаємодії, включаючи її регіональні сегменти.

ІСЕВ «Регуляторна діяльність» функціонуватиме на інфраструктурних вузлах комплексу інтегрованих ІС, що реалізують принцип «хмарних» обчислень шляхом автоматизації процесів виділення обчислювальних потужностей, розгортання додатків, розміщення додатків і обліку спожитих ресурсів.

З використанням ІСЕВ «Регуляторна діяльність» забезпечуватиметься автоматизація наступних функцій (процесів) у сфері регуляторної діяльності:

- організація та здійснення електронного документообігу в системі регуляторних органів та уповноваженого органу;
- збір, реєстрація, зберігання, обробка, перевірка інформації про регуляторну діяльність, що надходить від регуляторних органів та суб'єктів регулювання, для цілей виконання функцій уповноваженим органом;
- електронний документообіг між уповноваженим органом та органами юстиції, між регуляторними органами та суб'єктами регулювання;
- аналіз документів, що обґрунтовують прийняття РА, розрахунок статистичних показників та очікуваних наслідків;
- введення, зміна та припинення державного регулювання діяльності суб'єктів регулювання;
- формування і ведення реєстрів чинних, тих, що потребуються внесення змін, та скасованих РА;
- досудове врегулювання спорів, пов'язаних із здійсненням регуляторної діяльності.

Регіональні сегменти ІСЕВ «Регуляторна діяльність» в Україні забезпечуватимуть автоматизацію ЕІВ з метою реалізації контрольних повноважень уповноваженого органу щодо здійснення державної регуляторної політики, інших органів державного управління та суб'єктів регулювання за процесом провадження регуляторними органами діяльності з підготовки, прийняття, відстеження результативності та перегляду РА.

Надалі в Україні доцільно сформувавши технічні та функціональні вимоги до регіональних сегментів і процесу їх інтеграції з ІСЕВ «Регуляторна діяльність», а

також створити типовий регіональний сегмент і програмне забезпечення для зацікавлених СРД.

ІСЕВ «Регуляторна діяльність» також повинна включати державну ІС та регіональну державну ІС «Єдиний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність», на яких в уніфікованому форматі розміщуватиметься інформація, віднесена до стандартів розкриття інформації.

Висунуті автором в зв'язку з цим пропозиції до проекту Закону України «Про розкриття інформації та інформатизацію регуляторної діяльності» (додаток М) спрямовані на інформатизацію процесу здійснення регуляторної діяльності та інформування споживачів і інвесторів про таку діяльність шляхом формування єдиного інтегрованого електронного середовища регулювання господарських сфер національної економіки через об'єднання сукупності взаємодіючих ІС на основі використання державних баз даних, а також створення єдиного державного порталу з розкриття інформації регуляторними органами та суб'єктами регулювання.

У цьому законопроекті є сенс закріпити перелік інформації, що розміщується в ІСЕВ «Регуляторна діяльність»:

- а) плани діяльності регуляторних органів з підготовки проектів РА та зміни до них;
- б) проекти РА;
- в) аналізи регуляторного впливу проектів РА;
- г) повідомлення про оприлюднення проектів РА та аналізів їх регуляторного впливу;
- г) рішення погоджувальних органів щодо проектів РА;
- д) офіційні оприлюднення прийнятих РА;
- е) реєстри чинних РА;
- є) плани діяльності регуляторних органів з відстеження результативності РА;
- ж) звіти про відстеження результативності РА;
- з) реєстри скасованих РА;

и) реєстри РА, що потребують внесення змін;

і) інша інформація, розкриття якої передбачено законами, актами Президента України та Кабінетом Міністрів України.

Прийняття проекту Закону України «Про розкриття інформації та інформатизацію регуляторної діяльності» вимагатиме внесення змін до Закону про регуляторну політику і окремих законодавчих актів України, представлених у додатку М.

Найбільш суттєві ознаки очікуваного результату реалізації запропонованого в Україні МІВСРД, який за допомогою ІСЕВ «Регуляторна діяльність» дозволить інтегрувати складові МІВСРД і надасть змогу для інформаційного супроводу РА на усіх етапах їхньої підготовки, прийняття, відстеження результативності та перегляду – це удосконалення процесу здійснення регуляторної діяльності шляхом ведення реєстрів РА на державному та регіональному рівнях, забезпечення вільного і безперешкодного доступу до відомостей з реєстрів РА, створення умов для розвитку ефективного конкурентного середовища на регіональних товарних ринках, зниження бар'єрів та стимулювання вступу до таких товарних ринків нових виробників, підвищення ефективності державного регулювання у сферах господарської діяльності національної економіки.

Реалізація необхідних конкретних заходів щодо формування МІВСРД базується на застосуванні даних кореляційно-регресійного аналізу залежності кількості НПА від кількості СГД, що не припинили діяльність, на протязі 2004–2014рр., розробленого у розділі 2. Логічним продовженням дослідження є прогнозування таких показників, з метою чого автором виведено відповідні взаємовідносини. Для оцінки щільності зв'язку використовуємо рівняння прямої лінії:

$$Y_{nna} = a + b \times X_{cgd} \quad (3.4)$$

де Y_{nna} – кількість НПА;

a – початок відліку;

b – коефіцієнт регресії;

$X_{сгд}$ – кількість СГД.

На основі вихідних даних (табл. 3.5) отримаємо наступну систему нормальних рівнянь з двома невідомими:

$$52536 = 11a + 40899474b, \quad (3.5)$$

$$179226581290 = 40899474a + 153960442324368b. \quad (3.6)$$

Таблиця 3.5 – Вихідні дані для отримання рівняння лінійної регресії (джерело: розраховано автором на підставі [6; 140])

Рік	$Y_{нпа}$	$X_{сгд}$	$X_{сгд} \times Y_{нпа}$	$X_{сгд}^2$
2004	4200	2811905	11810001000	7906809729025
2005	4000	3114870	12459480000	9702415116900
2006	4200	3393958	14254623600	11518950905764
2007	4400	3661449	16110375600	13406208779601
2008	4800	3899782	18718953600	15208299647524
2009	4915	3973916	19531797140	15792008375056
2010	5170	4094025	21166109250	16761040700625
2011	5200	4045317	21035648400	16364589630489
2012	5200	4046270	21040604000	16372300912900
2013	5350	4093122	21898202700	16753647706884
2014	5100	3711969	18931041900	13778713856961
Разом	52535	40846583	196956837190	153564985361729

Після вирішення рівнянь (3.5) та (3.6) находимо: $a = 1084,31$; $b = 0,001$.

Таким чином, керуючись формулою (3.4), залежність діяльності СГД від НПА буде наступною:

$$\text{Кількість НПА} = 1084 + 0,001 \times \text{Кількість СГД} \quad (3.7)$$

Відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020р. в Україні спрогнозовано зростання на кінець цього періоду кількості СГД на 17% від рівня, досягнутого у 2014р. [155]. За допомогою формули (3.7) автором

зроблено прогноз впливу МІВСРД на результативність регуляторної діяльності в Україні (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Прогноз впливу механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності на результативність регуляторного процесу в Україні (джерело: власна розробка)

Прогноз показників за роками	Показники		
	Кількість нормативно-правових актів, од.	Кількість суб'єктів господарської діяльності, од.	Приріст суб'єктів господарської діяльності до рівня 2014р., %
2015	4901	3817141	3
2016	5006	3922314	6
2017	5111	4027486	9
2018	5217	4132659	11
2019	5322	4237831	14
2020	5427	4343004	17

Отже, ми можемо зробити такий прогноз: кількість СГД у 2020р. сягне понад 4,3 млн. од., для забезпечення роботи якої повинно функціонування біля 5,5 тис. НПА.

Виявлені перспективи розвитку регуляторної діяльності дають підстави вважати, що на сьогодні, проводячи радикальні ринкові реформи в Україні, держава не має права перекладати на ринок вирішення всіх проблем суспільства. Для успішного розвитку економіки України ринкові відношення потрібні, проте потрібна і відповідно більш сильна роль держави. Посилення ролі держави в регулюванні економічних процесів та менеджменту підприємництва з одночасним застосуванням запропонованого МІВСРД сприятиме зростанню темпів розвитку економіки України.

При проведенні оцінки ефективності виконання запропонованої «дорожньої карти» та створення і розвитку ІСЕВ «Регуляторна діяльність», тобто заходів ЕІВ СРД, як інформаційного інструменту МІВСРД, повинна окремо аналізуватися інформація про досягнення значень цільових індикаторів, які представлено у табл. 3.7 (наступний контроль), та інформація щодо показників цих заходів (поточний контроль).

Таблиця 3.7 – Цільові індикатори оцінки ефективності заходів електронної інформаційної взаємодії суб'єктів регуляторної діяльності (ЕІВ СРД) (джерело: власна розробка)

№з/п	Цільові індикатори	Вимірювання
1	Кількість інфраструктури ІС у сфері регуляторної діяльності	од.
2	Зростання обсягу інвестицій у використання ІКТ в національній економіці для ефективної реалізації національних проектів ЕІВ СРД	раз
3	Питома вага органів державного управління, відповідальних за здійснення та контроль регуляторної діяльності, забезпечених постійним доступом до мережі Інтернет	%
4	Кількість домогосподарств, що мають доступ до мережі Інтернет, в розрахунку на 100 домогосподарств	од.
5	Кількість точок доступу суб'єктів регулювання до інформаційних ресурсів у сфері регуляторної діяльності	од.
6	Питома вага електронного документообігу між органами державного управління, відповідальних за здійснення та контроль регуляторної діяльності, в загальному обсязі документообігу у сфері регуляторної діяльності	%
7	Питома вага послуг у сфері регуляторної діяльності, які можливо отримати в електронному вигляді	%
8	Питома вага звернень та скарг суб'єктів регулювання щодо дій регуляторних актів (РА), у тому числі в регіональному розрізі (окремий вимір звернень до регуляторних органів, погоджувальних органів та інших органів державного управління)	%
9	Результативність (кількість задоволених) звернень та скарг суб'єктів регулювання щодо дій РА, у тому числі в регіональному розрізі (окремий вимір результативності звернень до регуляторних органів, погоджувальних органів та інших органів державного управління)	%
10	Питома вага позовів до адміністративних судів щодо дій РА, у тому числі в регіональному розрізі	%
11	Результативність (кількість задоволених) позовів до адміністративних судів щодо дій РА, у тому числі в регіональному розрізі	%

Інформація про хід та результати виконання запропонованих заходів ЕІВ СРД за такими цільовими індикаторами хоча й має загальний характер, але зосереджується на масиві первісних даних, що дозволяє здійснювати аналіз у випадку отримання негативних оцінок впровадження цих заходів.

Розрахунок значення інтегрального показника має проводитися в такій послідовності: визначення коефіцієнтів значущості кожного заходу з точки зору

вирішення поставлених завдань. Значущість кожного заходу визначається експертним шляхом. Коефіцієнт значущості заходів (Z) виражається числом в інтервалі $(0; 1)$. Сума коефіцієнтів значущості заходів дорівнює одиниці. Ступінь досягнення запланованого на оцінюваний період значення цільового індикатора (D) розраховується як співвідношення фактичного і планового значень окремо для кожного цільового індикатора. Якщо фактичне значення індикатора більше планового, ступінь досягнення приймається рівній одиниці. Середня ступінь виконання заходів (CD) визначається як сума зважених за значимістю ступенів досягнення відповідних показників за такою формулою:

$$CD = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n Z_i \times D_i \quad (3.8)$$

де CD – середня ступінь виконання заходів;

n – кількість показників;

i – номер показника;

Z – коефіцієнт значущості заходів;

D – ступінь досягнення запланованого на оцінюваний період значення цільового індикатора.

Запропоновані цільові індикатори оцінки ефективності заходів ЕІВ СРД дозволяють просто та наглядно щорічно оцінювати ефективність здійснення органами державного управління (ЦОВВ, ТМО ЦОВВ та ОМС) регуляторної діяльності. Інтегрована оцінка такої ефективності визначає та враховує різнофакторні показники, перелік яких представлено в табл. 3.7. Таким чином, ці цільові індикатори, на відміну від існуючої ситуації щодо визначення уповноваженим органом рівня регуляторної діяльності в Україні надає можливість визначати ефективність реформ у системі державного управління національною економікою.

Висновки до розділу 3

Запропонований методичний підхід до формування системи електронної інформаційної взаємодії суб'єктів регуляторної діяльності (ЕІВ СРД) у якості інформаційного інструменту реалізації механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (МІВСРД) через застосування організаційних, економічних, інформаційних та нормативних складових її побудови дає підставу для наступних висновків:

1. Запропоновано структурну схему складових формування МІВСРД, що налічує три блоки (науково-методичні положення формування МІВСРД; інструментальні положення формування МІВСРД; положення альтернативного відбору формування МІВСРД), за допомогою яких відбуватиметься вплив держави на економічні процеси в країні.

2. Для створення ЕІВ СРД запропоновано план реалізації заходів з впровадження «дорожньої карти», направлений на підвищення якості здійснення регуляторної діяльності в контексті електронного урядування, та створення і розвитку інформаційної системи електронної взаємодії (ІСЕВ) «Регуляторна діяльність».

3. У роботі обґрунтовано, що ІСЕВ «Регуляторна діяльність» повинна інтегрувати державний та регіональний сегменти, при якій державний сегмент передбачається реалізовувати з урахуванням розширення функціональних можливостей існуючих інформаційних систем (ІС) України шляхом проведення відповідної модернізації необхідних компонентів. Запропонована ІСЕВ «Регуляторна діяльність» складатиметься з відкритих розділів, інформаційних підсистем (сегментів), регіональних сегментів (модулів) і включатиме в себе інтегровані ІС: державну та регіональну державну ІС «Єдина інформаційно-аналітична система «Регуляторні органи – суб'єкти регулювання»; державну та регіональну державну ІС «Єдиний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність».

4. Запропоновано пропозиції до проекту Закону України «Про розкриття інформації та інформатизацію регуляторної діяльності», що спрямовані на інформатизацію процесів здійснення регуляторної діяльності та інформування споживачів і інвесторів про таку діяльність шляхом формування єдиного інтегрованого електронного середовища регулювання господарських сфер національної економіки через об'єднання сукупності взаємодіючих ІС на основі використання державних баз даних, а також створення єдиного державного порталу з розкриття інформації регуляторними органами та суб'єктами регулювання.

5. Методичне забезпечення здійснення регуляторної діяльності доповнено рекомендаціями щодо застосування інструментів, критеріїв та показників, покладених в основу чинних методик проведення аналізу впливу регуляторних актів (РА) і відстеження результативності їх дії, та цільовими індикаторами оцінки ефективності заходів ЕІВ СРД.

6. У роботі зроблено прогноз впливу МІВСРД на результативність регуляторної діяльності до 2020 р. Визначено найбільш суттєві ознаки очікуваного результату реалізації МІВСРД – це удосконалення процедури здійснення регуляторної діяльності шляхом ведення реєстрів РА на державному та регіональному рівнях, забезпечення вільного і безперешкодного доступу до відомостей з реєстрів РА, створення умов для розвитку ефективного конкурентного середовища на регіональних товарних ринках, зниження бар'єрів та стимулювання вступу до таких товарних ринків нових виробників, підвищення ефективності державного регулювання у сферах господарської діяльності національної економіки.

Основні положення розділу 3 дослідження здобувачем відображені у таких наукових публікаціях: [15; 21; 30; 31; 33; 34; 97].

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й нове вирішення важливої науково-прикладної задачі щодо формування в Україні комплексного механізму інформаційних відносин суб'єктів регуляторної діяльності (МІВСРД). Результати проведеного наукового дослідження свідчать про досягнення мети й виконання поставлених завдань та дають підстави сформулювати такі висновки і рекомендації:

1. Внаслідок системних змін, які відбуваються в умовах проведення кардинальних економічних реформ, направлених на впровадження принципово нових механізмів відносин влади та бізнесу, з'явилась низка нових понять у сфері регуляторної діяльності, без науково-теоретичного обґрунтування яких вирішити завдання щодо ефективного управління національною економікою буде складно. Розгляд цих понять був необхідний з методологічної точки зору як передумови формування МІВСРД. З іншого боку, це дало нам можливість побудувати логічну схему зв'язку цих понять з метою визначення сутнісного змісту поняття МІВСРД, яке практично було відсутнє в економічній і управлінській термінології. Доведено, що МІВСРД є формою прояви загального механізму прийняття державою регуляторних актів і визначається як сукупність організаційних, економічних, правових і інформаційних засобів цілеспрямованого державного впливу на національну економіку, що забезпечують узгодження економічних інтересів взаємодіючих суб'єктів регуляторної діяльності.

2. Встановлено, що процес здійснення регуляторної діяльності складається з дев'яти процедурних етапів підготовки, прийняття, відстеження результативності та перегляду регуляторних актів, предметом регулювання яких є господарські та адміністративні відносини між регуляторними органами або іншими органами державного управління та суб'єктами господарювання, які у сукупності відображають суб'єктно-об'єктно регуляторну діяльність, направлену на реалізацію державної регуляторної політики. Регуляторна діяльність на кожному з цих етапів реалізується певним колом суб'єктів, які виступають у ролі

економічних агентів реалізації основного завдання органів державного управління економіки – державної регуляторної політики. Дані суб'єкти за функціональною ознакою об'єднані у п'ять груп: 1 – регуляторні органи; 2 – погоджувальні органи; 3 – інші органи державного управління; 4 – суб'єкти регулювання; 5 – адміністративні суди. Таке об'єднання в подібні групи сприяє досягненню оптимального балансу економічних інтересів усіх суб'єктів регуляторної діяльності та ефективного врегулювання тими чи іншими регуляторними актами різних сфер господарської діяльності національної економіки.

3. Визначено шість інструментів здійснення регуляторної діяльності, що застосовуються у зарубіжних країнах світу: кількісний та якісний аналіз (оцінка) можливого впливу регуляторних актів; методологія збору та обробки даних для кількісного та якісного аналізу (оцінки) можливого впливу регуляторних актів; аналіз наслідків впроваджених регулювань; забезпечення прозорості регуляторного процесу (неформальні консультації, розповсюдження регуляторних пропозицій, оприлюднення та коментування, громадські слухання, використання експертних консультативних органів); надання інформації щодо регуляторної діяльності на електронній основі (принцип «єдиного вікна» з використанням ІТ-засобів і веб-порталів); регуляторні інститути.

У вітчизняну практику здійснення регуляторної діяльності з метою підтримки балансу інтересів взаємодіючих суб'єктів регуляторної діяльності запропоновано включити такий інструмент як надання інформації щодо регуляторної діяльності на електронній основі (принцип «єдиного вікна» з використанням ІТ-засобів і веб-порталів) та сформулювати за цих обставин МІВСРД.

4. Порівняльний аналіз основних принципів інформаційних відносин та принципів державної регуляторної політики показав, що у сукупності вони значною мірою відображають природу інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності, але якщо їх доповнити, як пропонується в роботі, принципами: доступності інформації у сфері регуляторної діяльності; консолідації інформації у сфері регуляторної діяльності; забезпечення

достовірності, збереження та захисту інформації у сфері регуляторної діяльності; технологічної єдності інформації у сфері регуляторної діяльності; гармонізації оприлюдненої інформації у сфері регуляторної діяльності, то це дозволить сформувати на всіх етапах регуляторної діяльності цілісну систему як наповнення, доступності та захисту інформації, так і зацікавленості економічних суб'єктів у здійсненні регуляторного процесу, направлено на прийняття ефективних регуляторних актів.

5. Незважаючи на окремі позитивні характеристики, існуючі на даний момент показники стану регуляторної діяльності не дають можливості оцінити як результативність процесу підготовки регуляторного акта, так і результативність самого регуляторного акта. Запропоновані автором роботи додаткові показники та проведені на підставі їхнього застосування аналіз стану регуляторної діяльності вказав на низьку ефективність значної частини прийнятих регуляторних актів і низьку контрольованість кінцевих результатів державного регулювання сфер господарської діяльності національної економіки як з боку уповноваженого органу, так й самих ініціаторів введення таких регулювань. Означене вказує на недосконалість процесу інформаційної взаємодії суб'єктів регуляторної діяльності через відсутність необхідного для цього механізму. Такий механізм, будучи частиною системи механізму економічного і правового регулювання в цілому, має містити, по суті, свій набір засобів, за допомогою яких здійснюється регламентуючий вплив на процес регуляторної діяльності, спрямований на підвищення результативності регуляторних актів.

6. Встановлено, що МІВСРД властиві специфічні особливості, які можна розглядати: а) у вертикальному розрізі, де складові його формування розташовані відповідно до їх призначення у ієрархічному порядку, а саме: науково-методичні положення формування МІВСРД; інструментальні положення формування МІВСРД; положення альтернативного відбору формування МІВСРД; б) у горизонтальному зрізі, де МІВСРД з'являється у вигляді єдиного системного утворення, що складається з окремих, самостійних і практично рівноправних блоків (правового, економічного, організаційного, інформаційного), кожен з яких

виступає у ролі функціонального інструменту реалізації МІВСРД. Такий підхід надасть змогу спрямувати регуляторну діяльність на прийняття обґрунтованих з соціально-економічної і політичної точок зору регуляторних актів, основне завдання яких полягатиме у створенні умов для розвитку економіки і зменшенні зайвого регуляторного тиску.

7. Постійне збільшення кількості регуляторних актів в економічній сфері не сприяє розвитку підприємництва та економіки у цілому і не призводить до бажаних результатів. Серед основних причин низької результативності регуляторної діяльності є недосконалі інформаційна взаємодія усіх суб'єктів, задіяних у процесі підготовки регуляторних актів, низька якість та надмірна кількість цих актів. Запровадження інформаційної системи електронної взаємодії «Регуляторна діяльність» є одним із інструментів механізму налагодження і регламентації інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності і дозволить спрямувати увесь процес підготовки, прийняття та провадження регуляторних актів на досягнення кінцевого результату, який буде відповідати інтересам усіх зацікавлених у ньому суб'єктів.

Необхідною передумовою запровадження такої системи має стати відповідний нормативно-правовий акт стосовно розкриття інформації та інформатизації регуляторної діяльності, пропозиції до проекту якого запропоновано в роботі.

Реальність авторських розробок підтверджують довідки впровадження (додаток Н).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баєв О.О. Правове регулювання інформаційних відносин : Матеріали круглого столу [«Проблеми та пріоритети розвитку правової науки в інформаційній сфері»], (Науково-дослідний центр правової інформатики НАПрН України, Київ, 2010р.) / О.О. Баєв. – К.: НДЦПІ НАПрН України, 2010. – С. 64-65.
2. Бакуменко В.Д. Методологія державного управління: проблеми становлення та подальшого розвитку / В.Д. Бакуменко, В.М. Князєв, Ю.П. Сурмін // Вісник УАДУ. – 2003. – №2. – С. 18-20.
3. Балабенко О.В. Удосконалення механізму реалізації регуляторної політики держави : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / О.В. Балабенко. – Донецьк, 2008. – 20 с.
4. Бачило И.Л. Информационное право: основы практической информатики : [учеб. пособ.] / И.Л. Бачило. – М.: Юрайт-Издат, 2011. – 222 с.
5. Береза А.В. Реформа публічного управління: сучасні тенденції та перспективи для України / А.В. Береза // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія»: Південноукраїнський центр гендерних проблем, 2012. – Вип. 46. – С. 287-295.
6. Бізнес-середовище в Україні – 2007 / Звіт Міжнародної фінансової корпорації. – К.: IFC, 2007. – 108 с.
7. Білозір Л.М. Формування глобальної регуляторної політики у сфері торгівлі сільськогосподарською продукцією : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Л.М. Білозір. – К., 2008. – 20 с.
8. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе / М. Блауг. – М.: Дело, 1994. – 687 с.
9. Бондаренко А. Інформаційні технології як механізм взаємодії органів влади з громадськістю / А. Бондаренко // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. – Дніпропетровськ, 2009. – Вип. 1, (1). – С. 4-8.

10. Брижко В.М. Інформаційне суспільство. Дефініції: людина, її права, інформація, інформатика, інформатизація, телекомунікації, інтелектуальна власність, ліцензування, сертифікація, економіка, ринок, юриспруденція / В.М. Брижко, О.М. Кальченко, В.С. Цимбалюк; [за заг. ред. Р.А. Калюжного, М.Я. Швеця]. – К.: Інтеграл, 2012. – 220 с.

11. Булеев И.П. Формирование организационно-экономических механизмов управления предприятием по обработке цветных металлов / И.П. Булеев. – Донецк: ИЕП НАН Украины, 1993. – 225 с.

12. Буркинський Б.В. Механізми активізації відтворювальних процесів в умовах трансформації економіки України : Матеріали наук.-практ. конф. [«Проблемы рынка и развития регионов Украины в 21 столетии»], (м. Одеса, 11 травня 2010 р.) / Б.В. Буркинський, О.І. Лайко. – Одеса: ІПРЕЕД НАНУ, 2010. – С. 25-27.

13. Бутенко А.І. Проблеми розвитку підприємництва в інформаційному секторі економіки та напрями підвищення ефективності його державного регулювання / А.І. Бутенко, І.М. Сараєва, Н.І. Носов. – Одеса: Фенікс, 2005. – 118 с.

14. Варналій З.С. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : [моногр.] / З.С. Варналій. – К.: Нац. ін.-т стратег. дослідж., 2007. – 768 с.

15. Вдовиченко Л.Ю. Возможности применения краудсорсинга в процессе осуществления регуляторной деятельности на примере законодательной базы Украины : Материалы VI междунар. научн.-практ. конф. [«Права и свободы человека и гражданина: актуальные проблемы науки и практики»], (г. Орел, 12 марта 2014г.) / Л.Ю. Вдовиченко. – Орел: ОФ РАНХиГС, 2014. – С. 126-128.

16. Вдовиченко Л.Ю. Електронне управління у сфері регуляторної діяльності : Матеріали всеукраїнської підсумкової науково-практичної конференції за міжнародною участю [«Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління»], (м. Одеса, 25 жовтня 2013р.) / Л.Ю. Вдовиченко. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2013. – С. 271-272.

17. Вдовиченко Л.Ю. Електронне урядування у регуляторній діяльності: проблеми та перспективи : Матеріали ІІ Кіровоградського соціально-економічного форуму [«Інформаційне суспільство і влада»], (м. Кіровоград, 23-24 квітня 2013р.) / Л.Ю. Вдовиченко. – Кіровоград: [б. в.], 2013. – С. 21-24.

18. Вдовиченко Л.Ю. Інформаційне державне регулювання у сфері регуляторної діяльності в Україні: механізми формування : Матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [«Теоретичні та організаційно-методичні засади надання електронних послуг в системі е-урядування»], (м. Одеса, 25 квітня 2014р.) / Л.Ю. Вдовиченко. – Одеса: ОНПУ, 2014. – С. 27-32.

19. Вдовиченко Л.Ю. Інформаційне забезпечення обліку і контролю регуляторних актів : Матеріали підсумк. наук.-практ. конф. за міжнар. участю [«Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика»], (м. Одеса, 28 жовтня 2011р.) / Л.Ю. Вдовиченко. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2011. – Т. 2/2. – С. 189-190.

20. Вдовиченко Л.Ю. Механізм здійснення регуляторної діяльності її суб'єктами: стан та існуючі проблеми / Л.Ю. Вдовиченко // Ефективність державного управління: зб. наук. пр. – Львів, 2013. – Вип. 36. – С. 189-199.

21. Вдовиченко Л.Ю. Механізм здійснення регуляторної діяльності та проблеми оцінки його ефективності [Електронний ресурс] / Л.Ю. Вдовиченко // Економіка: реалії часу. – 2014. – №6, (16). – С. 178-183. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n6.html>. – Назва з екрана. – Доступно на 20.03.2015.

22. Вдовиченко Л.Ю. Перспективи вдосконалення регуляторної діяльності органів державного управління / Л.Ю. Вдовиченко // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Одеса: Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2012. – Вип. 2, (50). – С. 34-38.

23. Вдовиченко Л.Ю. Перспективи вдосконалення системи здійснення регуляторної діяльності: спільні позиції різних груп інтересів / Л.Ю. Вдовиченко // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х., 2014. – Вип. 2, (45). – С. 53-60.

24. Вдовиченко Л.Ю. Проблеми інформаційних відносин суб'єктів регуляторної діяльності та механізми їх вирішення / Л.Ю. Вдовиченко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Одеса: Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2013. – Вип. 3, (55). – С. 48-54.

25. Вдовиченко Л.Ю. Регулювання інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності в Україні: стан та перспективи вдосконалення : Professional scientific publication of the International Scientific and Practical Congress of Economists and Lawyers [«The genesis of genius»], (Geneva, January 31, 2014) / Л.Ю. Вдовиченко. – Geneva: [б. в.], 2014. – Vol. 3. – P. 211-213.

26. Вдовиченко Л.Ю. Регуляторна діяльність у системі е-урядування : Матеріали міжнар. наук. конгресу [«Інформаційне суспільство в Україні»], (м. Київ, 29 жовтня 2013р.) / Л.Ю. Вдовиченко. – Київ: Вид. Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України, ДП «Національний центр ділового та культурного співробітництва «Український дім», 2013. – С. 18-19.

27. Вдовиченко Л.Ю. Регуляторна діяльність як складова системи управління національним господарством [Електронний ресурс] / Л.Ю. Вдовиченко // Економіка: реалії часу. – 2015. – №2, (18). – С. 54-60. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n2.html>. – Назва з екрана. – Доступно на 20.03.2015.

28. Вдовиченко Л.Ю. Регуляторна діяльність: досвід європейських країн : Матеріали всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю [«Модернізація державного управління та європейська інтеграція України»], (м. Київ, 25 квітня 2013р.) / Л.Ю. Вдовиченко. – К.: НАДУ, 2013. – Т. 1/2. – С. 71-73.

29. Вдовиченко Л.Ю. Розвиток електронного урядування у сфері регуляторної діяльності як сучасної концепції публічного управління : Матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених [«Сучасні проблеми управління: виклики інформаційної епохи»], (м. Київ, 4-5 грудня 2013р.) / Л.Ю. Вдовиченко. – К.: НТТУ «КПІ», 2013. – С. 105-106.

30. Вдовиченко Л.Ю. Створення системи електронної інформаційної взаємодії суб'єктів регуляторної діяльності : International scientific congress

[«Factors of legal progress. Science and practice»], (Switzerland, Bazel, May 16, 2014) / Л.Ю. Вдовиченко. – Basel: Publishing Center of European International scientific league of lawyers «Consensus omnium», 2014. – P. 111-114.

31. Вдовиченко Л.Ю. Теоретичні підходи до визначення змісту державного регулювання інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності / Л.Ю. Вдовиченко // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Одеса: Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2013. – Вип. 1, (53). – С. 9-12.

32. Виноградова Н.Л. Сучасні підходи до систематизації принципів у теорії державного управління в контексті змістовного аналізу поняття «принцип» [Електронний ресурс] / Н.Л. Виноградова. – 2008. – №1. – Режим доступу до журн.: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeVu_2008_1_21.pdf. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

33. Волосяк М.В. Рекомендації щодо вдосконалення регуляторної політики на етапі проведення адміністративної реформи центральних та місцевих органів виконавчої влади / М.В. Волосяк, Л.Ю. Вдовиченко // Економіст. – 2011. – №7. – С. 32-35.

34. Волосяк М.В. Шляхи модернізації існуючої моделі державної регуляторної політики в Україні / М.В. Волосяк, Л.Ю. Вдовиченко // Економічний вісник університету: зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький : Вид-во ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», 2012. – Вип. 18/3. – С. 59-62.

35. Глущенко О.О. Регуляторна політика стримування нелегального підприємництва : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / О.О. Глущенко. – Л., 2009. – 20 с.

36. Голобуцький О. Електронний уряд / О. Голобуцький, О. Шевчук. – К.: Атлант UMS, 2012. – 192 с.

37. Гриньова В.М. Державне регулювання економіки : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / В.М. Гриньова, М.М. Новікова. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 753 с.

38. Грузнов И.И. Эффективные организационно-экономические механизмы управления (теория и практика) : [моногр.] / И.И. Грузнов. – Одесса: Полиграф, 2009. – 528 с.
39. Державне управління : [словник-довідник] / [За заг. ред. В.М. Князева, В.Д. Бакуменка]. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 228 с.
40. Державне управління в Україні : [навч. посіб.] / [За заг. ред. проф. В.Б. Авер'янова]. – К.: Вид-во ТОВ «СОМИ», 2009, – 390 с.
41. Державне управління в Україні: централізація та децентралізація : [моногр.] / [За заг. ред. проф. Н.Р. Нижник]. – К.: УАДУ при Президентові України, 2007. – 448 с.
42. Державне управління: основи теорії, історія і практика : [навч. посіб.] / [В.Д. Бакуменко, П.І. Надолішний, М.М. Іжа, Г.І. Арабаджи]. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. – 393 с.
43. Державне управління: теорія і практика / [За заг. ред. проф. В.Б.Авер'янова]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 432 с.
44. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / Л.І. Дідківська, Л.С. Головка. – К.: Знання, 2010. – 213 с.
45. Долішній М.І. Конкурентоспроможність: проблеми науки і практики : [моногр.] / [М.І. Долішній, П.Ю. Бєленький, Н.І. Гомольська, В.С. Пономаренко та ін.]. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 248 с.
46. Дрожжинов В. Электронное правительство информационного общества [Электронный ресурс] / В. Дрожжинов, А. Штрик // PC week. – 2000. – №15. – С. 34-39. – Режим доступа: http://www.pcweek.ru/the_mes/detail.php?ID=54207. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.
47. Дубіщев В.П. Досвід провідних країн світу у сфері здійснення державної регуляторної політики / В.П. Дубіщев, А.Д. Глушко // Економіка і регіон. – 2010. – №1. – С. 141-148.
48. Дубов Д.В. Основи електронного урядування / Д.В. Дубов, С.В. Дубова. – К.: Центр навч. літ., 2009. – 176 с.

49. Дурман Н. Политэкономические аспекты государственной регуляторной политики [Электронный ресурс] / Н. Дурман // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Science. – 2014. – Issue 18/2, (3). – Режим доступа: www.seanewdin.com. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

50. Енциклопедичний словник з державного управління / [Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.]; За ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського]. – К.: НАДУ, 2010. – 820 с.

51. Ерофеев Е. Электронное правительство : Как приблизить чиновника к гражданину? [Электронный ресурс] / Евгений Ерофеев // Connect! : Мир связи. – 2004. – № 10. – С. 23-24. – Режим доступа: <http://www.connect.ru/article.asp?id=5103>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

52. Єжунінов В.В. Інформаційна складова сучасних державно-суспільних відносин: проблема дефініцій [Електронний ресурс] / В.В. Єжунінов // Публічне адміністрування: теорія та практика: зб. наук. праць. – Дніпропетровськ, 2010. – Вип. 1, (3). – Режим доступа: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2010-01/10evvvvpd.pdf>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

53. Закон України «Про державну таємницю» : від 21.01.1994 №3855-ХІІ [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 1994р., №16, ст. 93, станом на 12.05.2015. – Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

54. Закон України «Про доступ до публічної інформації» : від 13.01.2011 №2938-VI ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 2011р., №32, ст. 314, станом на 01.05.2015. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

55. Закон України «Про електронний цифровий підпис» : від 22.05.2003 №852-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 2003р., №36, ст. 276, станом на 02.03.2015. – Режим доступа:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/852-15>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

56. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» : від 22.05.2003 №851-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 2003р., №36, ст. 275, станом на 15.04.2014. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

57. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» : від 11.09.2003 №1160-IV ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 2004р., №9, ст. 79, станом на 11.07.2014. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

58. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» : від 05.07.1994 №80/94-ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 1994р., №31, ст. 286, станом на 19.04.2014. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

59. Закон України «Про інформацію» : від 02.10.1992 №2657-ХІІ [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 1992р., №48, ст. 650, станом на 21.05.2015. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

60. Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» : від 04.02.1998 №75/98-ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 1998р., №27-28, ст. 182, станом на 11.08.2013. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

61. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» : від 21.05.1997 №280/97 ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 1997р., №24, ст. 170, станом на 09.04.2015. – Режим

доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

62. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» : від 09.04.1999 №586-XIV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 1999р., №20-21, ст. 190, станом на 09.04.2015. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/586-14>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

63. Закон України «Про науково-технічну інформацію» : від 25.06.1993 №3322-XII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 1993р., №33, ст. 345, станом на 19.04.2014. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

64. Закон України «Про Національну програму інформатизації» : від 04.02.1998 №74/98-ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 1998р., №27-28, ст. 181, станом на 02.12.2012. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

65. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» : від 09.01.2007 №537-V [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 1997р., №12, ст. 102, станом на 09.01.2007. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

66. Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» : від 23.09.1997 №539/97-ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 1997р., №49, ст. 299, станом на 10.04.2015. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/539/97-вр>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

67. Закон України «Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами місцевого самоврядування і посадовими особами місцевого самоврядування» : від 14.12.2010 №2784-17 [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 2011р., №24, ст. 169, станом на 14.12.2010. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2784-17>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

68. Закон України «Про телекомунікації» : від 18.11.2003 №1280-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 2004р., №12, ст. 155, станом на 02.03.2015. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1280-15>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

69. Захарченко В.И. Моделирование информационной системы «Маркетинг» на основе методологии структуры анализа и проектирования / В.И. Захарченко, Н.Н. Меркулов // Маркетинг: теория и практика. – 2006. – №12. – С. 96-101.

70. Захарченко В.І. Зарубіжний і вітчизняний досвід державного регулювання економіки для сучасної України / В.І. Захарченко, О.Г. Борисов, А.В. Іванищева; [За ред. В.І. Захарченко]. – Одеса: Видавничий центр студія «Нігоціант», 2005. – 128 с.

71. Иванов В.Н. Основы современного социального управления / В.Н. Иванов. – М.: Экономика, 2011. – 270 с.

72. Информационные отношения и система информационного законодательства [Електронний ресурс] / [Под ред. С. Шевердяева] // По материалам сайта www.medialaw.ru. – Режим доступу: <http://www.vybory.ru/kampanii/medialaw/opinion.php3>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

73. Інтеграційні можливості України: перспективи та наслідки : [наук. доповідь] / [За ред. В.М. Гейця, Л.В. Шинкарук]. – К.: НАН України, Ін-т екон. та прогноз., 2014. – 92 с.

74. Інформаційна довідка про стан висвітлення регуляторної діяльності Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями [Електронний ресурс] // Державна регуляторна служба України. – 2013. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/2577.htm>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

75. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж.М. Кейнс; [пер. с англ.] – М.: Прогресс, 1978. – 476 с.

76. Клімушін П.С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : [моногр.] / П.С. Клімушін, А.О. Серенок. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – 312 с.

77. Коваль Р.А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів влади : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Р.А. Коваль. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2008. – 22 с.

78. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики) : [моногр.] / О.М. Ковалюк. – Львів: Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2002. – 396 с.

79. Колупаєва І.В. Державна регуляторна політика: сутність та принципи формування / І.В. Колупаєва // Проблеми економіки. – 2013. – №4. – С. 99-107.

80. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 1998р., №16, ст. 68, станом на 15.05.2014. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96вр>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

81. Концепція розвитку електронного урядування в Україні : від 13.12.2010 №2250 [Електронний ресурс] // Розпорядження Кабінету Міністрів України – Оф. вид. станом на 13.12.2010. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-р>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

82. Копылов В.А. Информационное право : [учебн.] / А.В. Копылов. – М.: Юрист, 2012. – 186 с.

83. Коротич О.Б. Державне управління регіональним розвитком України : [моногр.] / О.Б. Коротич. – Харків: Вид-во ХарРІДУ НАДУ «Магістр», 2006. – 220 с.

84. Котляревський Я.В. Державне регулювання інноваційного розвитку видавничо-поліграфічної діяльності в процесі формування економіки знань : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / Я.В. Котляревський. – К.: ВНЗ «Нац. академія управління», 2014. – 45 с.

85. Кохановська О.В. Правове регулювання у сфері інформаційних відносин : [моногр.] / О.В. Кохановська. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2001. – 232 с.

86. Кравцова Т.М. Адміністративно-правові засади здійснення державної регуляторної політики в сфері господарювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Т.М. Кравцова. – Х.: Національний ун-т внутрішніх справ, 2004. – 22 с.

87. Кравцова Т.М. Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності і організаційно-правові засади реалізації : [моногр.] / Т.М. Кравцова; [за заг. ред. акад. Акад. прав. наук України О.М. Бандурки]. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 266 с.

88. Кращі практики впровадження електронного урядування: зарубіжний досвід [метод. матер.] / [К. Синицький, Я. Олійник, М. Міхальова та ін.]; За заг. ред. докт. держ. упр., проф. С.А. Чукут, канд. держ. упр. О.В. Загвойської]. – К., 2010. – 144 с.

89. Круглов М.И. Стратегическое управление компанией : [учебн. для вузов] / М.И. Круглов. – М.: Русская деловая литература, 1998. – 111 с.

90. Кужель О. Економічні засади державної регуляторної політики у сфері господарювання: світовий досвід та вітчизняна практика / О. Кужель // Економіст. – 2008. – №7. – С. 50-57.

91. Кужель О. Формування паритетності інтересів / О. Кужель. – [3-тє вид.]. – К.: [б. в.], 2004. – 187 с.

92. Кулик С.М. Державна регуляторна політика сприяння розвитку малого підприємництва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / С.М. Кулик. – Х.: ХарРІДУ НАДУ, 2007. – 22 с.

93. Кулицький С.П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління : [навч. посіб.] / С.П. Кулицький. – К.: МАУП, 2012. – 224 с.

94. Лановик Б.Д. Економічна історія : [курс лекцій] / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. – [6-те вид.]. – К.: Вікар, 2010. – 405 с.

95. Літвінов О.В. Діяльність органів місцевого самоврядування з реалізації державної регуляторної політики в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. держ. упр. : спец. 25.00.04 «Місьцеве самоврядування» / О.В. Літвінов. – Дніпропетровськ, 2010. – 23 с.

96. Літвінов О.В. Недоліки законодавчого забезпечення державної регуляторної політики / О.В. Літвінов // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. – Д., 2008. – Вип. 3. – С. 67-79.

97. Логвінов В.Г. Удосконалення регуляторних механізмів у сфері публічного управління як елемент інноваційного розвитку економіки України / В.Г. Логвінов, Л.Ю. Вдовиченко // Збірник наукових праць НУК. – Миколаїв, 2014. – Вип. 1, (451). – С. 24-29.

98. Лысюк В.М. Воспроизводственная функция товарных рынков: монография / В.М. Лысюк. – Одеса: Ин-т пробл. рынка и экон.-экол. исслед. НАН Украины, 2011. – 224 с.

99. Ляпін Д.В. Зміни в державному управлінні щодо малого підприємництва : Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [«Фінансове та інституційне забезпечення підприємництва в Україні»], (24-25 берез. 2005р.) / Д.В. Ляпін. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – С. 153-156.

100. Ляпін Д.В. Мінімізація інституційного конфлікту інтересів як вимога побудови належної системи державного управління : Матеріали наук.-практ.

конф. за міжнар. участю [«Реформування системи державного управління та державної служби: теорія і практика»], (м. Львів, 8 квітня 2011р.) / Д.В. Ляпін. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. – Т. 2/2. – С. 218-222.

101. Мажарова Л.А. Механизм принятия государственных решений в процессе формирования экономической политики и оценка его эффективности : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. экон. наук. : спец. 08.00.01 «Экономическая теория» / Л.А. Мажарова. – Воронеж, 2011. – 24 с.

102. Макарова М.В. Державне регулювання формування національних і локальних інформаційних ресурсів соціально-економічних систем / М.В. Макарова // Науковий вісник ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». Економічні науки. – Полтава: ПУСКУ, 2012. – №1. – С. 152-159.

103. Максимова Т.С. Регіональний розвиток (аналіз і прогнозування) : [моногр.] / Т.С. Максимова. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2003. – 304 с.

104. Малиновський В.Я. Словник термінів і понять з державного управління / В.Я. Малиновський. – К.: Атіка, 2005. – 240 с.

105. Мельник Т.М. Розвиток національної регуляторної політики в процесі становлення глобальної торговельної системи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. экон. наук : спец. 08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Т.М. Мельник. – К.: Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. экон. ун-т ім. В. Гетьмана», 2009, – 35 с.

106. Модернізація механізмів розвитку малого та середнього бізнесу : [моногр.] / [А.І. Бутенко, М.П. Войнаренко, В.І. Ляшенко та ін.]. – Донецьк: Ін-т економіки пром-сті НАН України, 2011. – 326 с.

107. Моніторинг регуляторного середовища [Електронний ресурс] / Аналітичний Центр «Академія». – Режим доступу: <http://www.academia.org.ua>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

108. Муниципальное управление и поддержка предпринимательства / [Под ред. В.П. Белянского, А.Г. Воронина, Б.Т. Пономаренко]. – М.: Логос, 2011. – 362 с.

109. Нагребельний В.П. Державне регулювання / В.П. Нагребельний, М.В. Оніщук // Юридична енциклопедія. – К.: Укр. енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1999. – Т. 2/6. – С. 118-119.

110. Об утверждении плана мероприятий («дорожной карты») «Повышение качества регуляторной среды для бизнеса» [Электронный ресурс] от 11.06.2013 №953-р // Распоряжение Президента Российской Федерации. – Оф. опубликовано 11.06.2013. – Режим доступа: <http://government.ru/docs/2367>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

111. Основы социального управления : [уч. пособ.] / [А.Г. Гладышев, В.Н. Иванов, В.И. Патрушев и др.]; Под ред. В.Н. Иванова]. – М.: Высшая школа, 2011. – 275 с.

112. Отчет ОЭСР «Необходимость внедрения электронного правительства» (The E-Government Imperative) [Электронный ресурс] // e-GOV 2.0 Медиа-портал об электронном правительстве. – Режим доступа: <http://open-gov.ru/issledovanie>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

113. Офіційний портал органів виконавчої влади України [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kmu.gov.ua>. – Назва з екрана.

114. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Вінницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://vinjust.gov.ua>. – Назва з екрана.

115. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://just.volyn.net>. – Назва з екрана.

116. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Дніпропетровській області [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.obljust.dp.ua>. – Назва з екрана.

117. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Донецькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.obljust.dn.ua>. – Назва з екрана.

118. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Житомирській області [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ztbljust.gov.ua>. – Назва з екрана.

119. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Закарпатській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakjust.gov.ua>. – Назва з екрана.

120. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Запоріжській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justzp.gov.ua>. – Назва з екрана.

121. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Івано-Франківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.obljust.if.ua>. – Назва з екрана.

122. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Київській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kyivobljust.gov.ua>. – Назва з екрана.

123. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Кіровоградській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kr-just.at.ua>. – Назва з екрана.

124. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Луганській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uprjust.lg.ua>. – Назва з екрана.

125. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.obljust.lviv.ua>. – Назва з екрана.

126. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Миколаївській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.just-mykolaiv.gov.ua>. – Назва з екрана.

127. Офіційний сайт Головного управління юстиції в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.just-odessa.gov.ua>. – Назва з екрана.

128. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Полтавській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.just.gov.ua>. – Назва з екрана.

129. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Рівненській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.obljust.rv.ua>. – Назва з екрана.

130. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Сумській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://just.sumy.ua>. – Назва з екрана.

131. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Тернопільській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.terljust.gov.ua>. – Назва з екрана.

132. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Харківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://justic.kh.ua>. – Назва з екрана.

133. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Херсонській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://just.ks.ua>. – Назва з екрана.

134. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Хмельницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://justice.km.ua>. – Назва з екрана.

135. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Черкаській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uprav.ck.minjust.gov.ua>. – Назва з екрана.

136. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Чернівецькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minjust.cv.ua>. – Назва з екрана.

137. Офіційний сайт Головного управління юстиції у Чернігівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://just.cg.gov.ua>. – Назва з екрана.

138. Офіційний сайт Державного агентства з питань електронного урядування України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dknii.gov.ua>. – Назва з екрана.

139. Офіційний сайт Державної регуляторної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua>. – Назва з екрана.

140. Офіційний сайт Державної реєстраційної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drsv.gov.ua>. – Назва з екрана.

141. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.

142. Офіційний сайт Інтернет Асоціації України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inau.org.ua>. – Назва з екрана.

143. Офіційний сайт Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua>. – Назва з екрана.

144. Офіційний сайт про інтернет-бізнес в Україні та маркетинг в соціальних медіа Watcher [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://watcher.com.ua>. – Назва з екрана.

145. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми / [О.М. Алимов, О.І. Амоша та ін.]; За заг. ред. В.І. Ляшенка. – Запоріжжя: КПУ, 2014. – 798 с.

146. Повышение качества регуляторной среды для бизнеса [Електронний ресурс] // Агентство стратегических инициатив. – Режим доступу: <http://old.asi.ru/news/23218>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

147. Погрібняк М.А. Механізм державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / М.А. Погрібняк. – Запоріжжя, 2008. – 22 с.

148. Погрібняк М.А. Принципи регуляторної політики в Україні та державах ЄС / М.А. Погрібняк // Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць. – Вип. 4, (19). – Х.: Вид-во ХарРІДУ НАДУ «Магістр», 2007. – С. 41-47.

149. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 №2755-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від 2010р., № 13-14, 15-17, ст. 112. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

150. Понятие и содержание информационных правоотношений. [Електронний ресурс] // Юридический портал xlaw.ru. – Режим доступу: <http://www.xlaw.ru/inf-pravo/5.html>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

151. Портал электронных услуг как инструмент административной реформы: уроки международного опыта [Електронний ресурс] // Видео-семинар Всемирного банка. – Москва, 2007. – Режим доступу: http://ar.economy.gov.ru/events,pub_id=29321. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

152. Постанова «Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта Національного банку України» : від 14.04.2004 №471 [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – Оф. вид. станом на 10.12.2012. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/308-2004-п>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

153. Постанова «Деякі питання Державної регуляторної служби України» : від 24.12.2014 №724 [Електронний ресурс] / Кабінету Міністрів України. – Оф. вид. станом на 24.12.2014. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/724-2014-п>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

154. Постанова «Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики» : від 03.11.2010 №996 [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – Оф. вид. станом на 29.05.2015. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-п>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

155. Постанова «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» : від 06.08.2014 №385 [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – Оф. вид. станом на 06.08.2014. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

156. Постанова «Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта» : від 11.03.2004 №308 [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – Оф. вид. станом на 10.12.2012. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/308-2004-п>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

157. Постанова «Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» : від 28.12.1992 №731 ВР [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – Оф. вид. станом на 14.05.2015. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/731-92-п>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

158. Постанова «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним» : від 23.04.2001 №376 [Електронний ресурс] // Постанова Кабінету Міністрів України. – Оф. вид. станом на 01.01.2013. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/376-2001-п>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

159. Постанова «Про офіційне оприлюднення регуляторних актів, прийнятих місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами центральних органів виконавчої влади та їх посадовими особами, і внесення змін до Порядку оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» : від 11.02.2004 №150 [Електронний ресурс] // Постанова Кабінету Міністрів України. – Оф. вид. станом на 11.02.2004. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/150-2004-п>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

160. Постанова «Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» : від 04.01.2002 №3 [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – Оф. вид. станом на 01.01.2014. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-п>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

161. Рассолов М.М. Информационное право : [учеб. пособ.] / М.М. Рассолов. – М.: Юрист, 2009. – 201 с.

162. Реалізація електронного документообігу [Електронний ресурс] // Інформаційні бюлетені Корпорації Microsoft. – №7. – Режим доступу: <https://www.microsoft.com/Ukraine/Government/Newsletters/DocFlow/7.mspx>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

163. Регуляторна політика: нові можливості / [Ред. К. Ляпіної, Я. Демченкова]. – К.: Ін-т Конкурентного Суспільства, 2004. – 170 с.

164. Регуляторні акти органів місцевого управління у сфері господарської діяльності: проблема офіційного оприлюднення / С. Фесенко // Юридичний журнал : аналітичні матеріали. Коментарі. Судова практика. – 2013. – №4. – С. 90-102.

165. Розпорядження «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні» : від 26.09.2011 №1014-р [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – Оф. вид. станом на 25.12.2013. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1014-2011-p>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

166. Розпорядження «Про підготовку та оприлюднення щорічної інформації Кабінету Міністрів України про здійснення державної регуляторної політики органами виконавчої влади» : від 19.04.2004 р. №152-р [Електронний ресурс] // Розпорядження Кабінету Міністрів України. – Оф. вид. станом на 19.03.2004. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/152-2004-p>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

167. Розпорядження «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» : від 15.05.2013 №386-р [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – Оф. вид. станом на 15.05.2013. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

168. Русский Гуманитарный Интернет Университет. Библиотека учебной и научной литературы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.w3.org>. – Название с экрана.

169. Самуэльсон П. Экономика / П. Самуэльсон; [Пер. с англ.]. – М.: Алгон, 1994. – Т. 1/2. – 333 с.

170. Скуляк В.М. Державне регулювання інформаційного забезпечення фінансового ринку України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / В.М. Скуляк. – Чернівці, 2014. – 20 с.

171. Славин Б.Б. От краудсорсинга к ноосорсингу / Б.Б. Славин // Открытые системы. – №1. – 2012. – С. 60-62.

172. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов: серия «Антология экономической мысли» / А. Смит. – М: Эксмо, 2007. – 960 с.

173. Снытников А.А. Обеспечение и защита права на информацию / А.А. Снытников, Л.В. Туманова. – М.: Городец-издат, 2010. – 211 с.

174. Советский энциклопедический словарь / [Гл. ред. А.М. Прохоров]. – [3-е изд.]. – М.: Советская энциклопедия, 1985. – 1600 с.

175. Современный экономический словарь. – [2-изд.]. – М.: Инфра-М, 1998. – 340 с.

176. Соловьев А.И. Политология. Политическая теория. Политические технологии / А.И. Соловьев. – М.: Аспект Пресс, 2010. – 345 с.

177. Стандарты и единая архитектура информационных технологий для проектов электронного правительства и межведомственных проектов [Электронный ресурс] // Інформаційні бюлетені Корпорації Microsoft. – №21. – Режим доступу: <https://www.microsoft.com/rus/Government/analytics/integration/standart.asp>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

178. Сэй Ж.-Б. Трактат по политической экономии / Ж.-Б. Сэй. – М.: Дело, 2000. – 232 с.

179. Тарасенко Р.Б. Інформаційне право : [навч.-метод. посіб.] / Р.Б. Тарасенко // МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2010. – 512 с.

180. Уемов А.И. Системный подход и общая теория систем / А.И. Уемов. – М.: Мысль, 1978. – 271 с.

181. Указ «Деякі питання діяльності Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва» : від 19.11.2011 №1168/20011 [Электронный ресурс] / Президента України. – Оф. вид. №237/2012, станом на 30.03.2012. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/237/2012>. – Назва з екрана. – Доступно на 24.03.2015.

182. Указ «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств й інших органів виконавчої влади» : від 03.10.1992 №493/92 [Электронный ресурс] // Указ Президента України. – Оф. вид. станом на 21.05.1998. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/493/92>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

183. Указ «Про деякі заходи щодо забезпечення здійснення державної регуляторної політики» : від 01.06.2005 №901-ВР [Електронний ресурс] // Указ Президента України. – Оф. вид. станом на 01.06.2005. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/901/2005>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

184. Указ «Про концепцію удосконалення державного регулювання господарської діяльності» : від 03.09.2007 №816/2007 [Електронний ресурс] // Указ Президента України. – Оф. вид. станом на 03.09.2007. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/816/2007>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

185. Указ «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» : від 09.12.2010 №1085/2010 [Електронний ресурс] // Указ Президента України. – Оф. вид. станом на 21.01.2014. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

186. Федорчак О. Класифікація механізмів державного управління / О. Федорчак // Демократичне врядування. – 2008. – №1. – С. 9-14.

187. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 576 с.

188. Філіппова С.В. Аналітичні інструменти системи економічної безпеки суб'єктів господарювання : [моногр.] / С.В. Філіппова, С.А. Нізяєва. – Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2012. – 179 с.

189. Швець М. Інформаційне законодавство України: концептуальні основи формування / [М. Швець, А. Калюжний, В. Гавловський, В. Цимбалюк] // Право України. – 2001. – №7 – С. 89.

190. Шлафман Н.Л. Механізм взаємодії органів влади та підприємницького сектора економіки України : [моногр.] / [А.І. Бутенко, Н.Л. Шлафман, Є.В. Лазарева та ін.]; за заг. ред. проф. А.І. Бутенко. – Одеса: Інтерпрінт, 2011. – 278 с.

191. Юдін М.А. Регуляторна політика держави у забезпеченні конкурентоспроможності енергозберігаючої машинобудівної продукції : [моногр.]

/ А.М. Юдін. – Одеса : Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2011. – 264 с.

192. Юдін М.А. Теоретико-методологічні та практичні засади регуляторної політики держави у сфері енергозбереження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук спец. : 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / М.А. Юдін. – Одеса, 2012. – 35 с.

193. Юзьков Л.П. Социальный и государственно-правовой аспекты управления / Л.П. Юзьков. – К.: Лыбидь. 1972. – 48 с.

194. Юлдашев О.Х. Методологічні засади регуляторної політики у сфері господарської діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / О.Х. Юлдашев, 2008. – 30 с.

195. Юлдашев О.Х. Нова ідеологія державного управління економікою / О.Х. Юлдашев // Зовнішня торгівля: право та економіка : зб. наук. пр. – К.: УАЗТ, 2006. – Вип. 2, (25). – С. 148-154.

196. Юлдашев О.Х. Проблеми вдосконалення державної регуляторної політики в Україні : [моногр.] / О.Х. Юлдашев. – К.: МАУП, 2005. – 336 с.

197. Яндекс.Словари [Электронный ресурс] // Сервіс пошукової системи Yandex. – Режим доступу: <http://slovari.yandex.ua>. – Название с экрана. – Доступно на 30.04.2015.

198. Ясіновська І.Ф. Державна регуляторна політика в сфері підприємництва та її вплив на діяльність суб'єктів господарювання / І.Ф. Ясіновська // Іноваційна економіка. – 2012. – №5, (31). – С. 312-315.

199. COLLINS. Словарь по экономике / [Под ред. П.А. Ватника]; Пер. с англ.]. – С.-Пб.: Экономическая школа, 2008. – 360 с.

200. Découvrez les Amériques dans le domaine de la politique de réglementation [Электронный ресурс] // Organisation for Economic Co-operation and Development. – Paris, 2009. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

201. E-Government, или государство в Сети [Электронный ресурс] // Отдел маркетинга Actis Systems. – Режим доступа: http://www.actis.ru/pressclub/default.asp?Form_ID=article&archive=&sortby=&ArticleUID={04F7D906-3F3F-11D5-9F7D-00508B0295F5}. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

202. Gouvernance: le contenu et les concepts [Электронный ресурс] // Portail de la Fonction publique. – Paris, 2011. – Режим доступа: <http://www.fonction-publique.gouv.fr>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

203. Hix S. The study of the European Union II: The «New governance» agenda and its rival / S. Hix // Journal of European Public Policy. – 1998. – №5. – Р. 39.

204. Information Regulation: Do the Victims of Externalities Pay Attention? [Электронный ресурс] / [F. Oberholzer-Gee, M. Mitsunari e.t.c.] // Journal of Regulatory Economics. – 2006. – №30, (Issue 2). – pp 141-158. – Режим доступа: <http://link.springer.com/article/10.1007/s11149-006-0016-3>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

205. Official site Australian Government [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.business.gov>. – Назва з екрана.

206. Official site of Prime Minister cabinet office [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cabinetoffice.gov.uk/regulation/ria/index.asp>. – Назва з екрана.

207. Public Sector Institutional Reform Project [Электронный ресурс] // International e-Government Conference. – Москва, 2007. – Режим доступа: <https://www.hse.ru/data/2010/05/21/1217078483/1.pdf>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

208. Public Sector Institutional Reform Project [Электронный ресурс] // Project TACIS. – Москва, 2006. – Режим доступа: <https://www.hse.ru/data/2010/05/21/1217078759/3.doc>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

209. Regulations – the web site [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.regulations.gov>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

210. Sand H. Peter The Reality of Precaution: Information Disclosure by Government and Industry [Электронный ресурс] / Peter H. Sand // School of the

Environment, Institute of International Law, University of Munich. – Режим доступу: http://www.env.duke.edu/solutions/documents/sand_airlie_june_2012.doc. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

211. Skott H. Jacobs. The Second Generation of Regulatory Reforms [Електронний ресурс] : Fund's II conference [«Generation Reforms»], (Washington D.C., November 8-9, 1999) / H. Jacobs Skott. – Режим доступу: www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/1999/reforms/jacobs.htm. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

212. Société de l'information: situation actuelle et ses perspectives [Електронний ресурс] // Portail de la Fonction publique. – Paris, 2009. – Режим доступу: <http://www.fonction-publique.gouv.fr>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

213. The Role of Financial Regulation in a World of Deregulation and Market Forces [Електронний ресурс] / Lawrence J. White // Stern School of Business New York University. – 2009. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/2009/reforms/white.htm>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

214. United Nations e-government Survey 2008: From e-government to Connected Governance [Електронний ресурс] // United Nations. – New York: United Nations publication, 2008. – Режим доступу: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan028607.pdf>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

215. Vdovychenko L. The analysis of the impact of the regulatory component on business environment in Ukraine [Електронний ресурс] / L. Vdovychenko // Applied Computer Science. – Lublin. – №1/11. – 2015. – Режим доступу: <http://acs.pollub.pl/index.php/-current-issue/applied-computer-science-volume-11-number-1-2015.html>. – Назва з екрана. – Доступно на 30.04.2015.

ДОДАТКИ

Додаток А

Стан державної реєстрації суб'єктів господарської діяльності (СГД) в Україні

Таблиця А.1 – Основні показники стану державної реєстрації СГД в Україні

Основні показники стану державної реєстрації суб'єктів господарської діяльності в Україні *															
Показники (на кінець року)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	на 01.01.15
Загальна кількість зареєстрованих (юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців) суб'єктів господарської діяльності, в тому числі:	2 584 553	2 902 220	3 254 173	3 627 986	4 107 782	4 532 513	4 912 246	5 311 861	5 715 134	5 970 779	6 270 107	6 499 970	6 704 488	6 915 162	7 088 543
<i>Приріст до попереднього року</i>	12,62%	12,29%	12,13%	11,49%	13,22%	10,34%	8,38%	8,14%	7,59%	4,47%	5,01%	3,67%	3,15%	6,39%	2,51%
Кількість зареєстрованих юридичних осіб	756 456	809 296	842 588	892 578	957 195	1 006 395	1 073 759	1 145 964	1 204 526	1 252 437	1 303 360	1 357 922	1 405 069	1 455 130	1 503 435
<i>Приріст до попереднього року</i>	8,25%	6,99%	4,11%	5,93%	7,24%	5,14%	6,69%	6,72%	5,11%	3,98%	4,07%	4,19%	3,47%	7,16%	3,32%
Кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців	1 828 097	2 092 924	2 411 585	2 735 408	3 150 587	3 526 118	3 838 487	4 165 897	4 510 608	4 718 342	4 966 747	5 142 048	5 299 419	5 460 032	5 585 108
<i>Приріст до попереднього року</i>	14,53%	14,49%	15,23%	13,43%	15,18%	11,92%	8,86%	8,53%	8,27%	4,61%	5,26%	3,53%	3,06%	6,18%	2,29%
Загальна кількість припинених суб'єктів господарської діяльності	771 231	877 544	1 008 966	1 160 913	1 295 877	1 417 643	1 518 288	1 650 412	1 815 352	1 996 863	2 176 082	2 454 653	2 658 218	2 822 040	3 376 574
<i>Приріст до попереднього року</i>	15,70%	13,78%	14,98%	15,06%	11,63%	9,40%	7,10%	8,70%	9,99%	10,00%	8,98%	12,80%	8,29%	14,97%	19,65%
Кількість припинених юридичних осіб	132 768	148 414	150 752	167 531	182 470	219 410	240 341	263 379	286 994	307 097	324 846	354 654	379 212	401 806	421 219
<i>Приріст до попереднього року</i>	13,34%	11,78%	1,58%	11,13%	8,92%	20,24%	9,54%	9,59%	8,97%	7,00%	5,78%	9,18%	6,92%	13,30%	4,83%
Кількість фізичних осіб-підприємців, підприємницьку діяльність яких припинено	638 463	729 130	858 214	981 673	1 113 407	1 198 233	1 277 947	1 387 033	1 528 358	1 689 766	1 851 236	2 099 999	2 279 006	2 420 234	2 955 355
<i>Приріст до попереднього року</i>	16,21%	14,20%	17,70%	14,39%	13,42%	7,62%	6,65%	8,54%	10,19%	10,56%	9,56%	13,44%	8,52%	15,25%	22,11%
Загальна кількість не припинених суб'єктів господарської діяльності	1 813 322	2 024 676	2 245 207	2 478 782	2 811 905	3 114 870	3 393 958	3 661 449	3 899 782	3 973 916	4 094 025	4 045 317	4 046 270	4 093 122	3 711 969
<i>Приріст до попереднього року</i>	11,36%	11,66%	10,89%	10,40%	13,44%	10,77%	8,96%	7,88%	6,51%	1,90%	3,02%	-1,19%	0,02%	1,18%	-9,31%
Кількість не припинених юридичних осіб	623 688	660 882	691 836	725 047	774 725	786 985	833 418	882 585	917 532	981 105	978 514	1 003 268	1 025 857	1 053 324	1 082 216
<i>Приріст до попереднього року</i>	7,22%	5,96%	4,68%	4,80%	6,85%	1,58%	5,90%	5,90%	3,96%	3,03%	-0,26%	2,53%	2,25%	4,99%	2,74%
Кількість фізичних осіб-підприємців, підприємницьку діяльність яких не припинено	1 189 634	1 363 794	1 553 371	1 753 735	2 037 180	2 327 885	2 560 540	2 778 864	2 982 250	3 112 694	3 115 511	3 042 049	3 020 413	3 039 798	2 629 753
<i>Приріст до попереднього року</i>	13,66%	14,64%	13,90%	12,90%	16,16%	14,27%	9,99%	8,53%	7,32%	1,55%	0,09%	-2,36%	-0,71%	-0,07%	-13,49%

*Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців запроваджено з набранням чинності Закону України „Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” з 01.07.2004 і на даний час знаходиться у стані формування.

У зв'язку з цим у показниках до 01.07.2004 враховано кількість юридичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності; з 01.07.2004 враховано кількість юридичних осіб всіх організаційно-правових форм.

Джерело: Державна реєстраційна служба України [140].

Додаток Б

Взаємозв'язок нормативно-правових актів (НПА) та суб'єктів господарської діяльності (СГД) в Україні

Таблиця Б.1 – Динаміка взаємозв'язку кількості НПА, що регулюють бізнес-середовище в Україні у 2004-2014рр., кількості не припинених СГД та кількості СГД, що припинили підприємництво (джерело: власна розробка)

Назва періоду розвитку національної економіки	Період етапів реалізації державної регуляторної політики	Графічне зображення динаміки взаємозв'язку показників			Тенденції динаміки взаємозв'язку показників
		кількості НПА, що регулюють бізнес-середовище	кількості не припинених СГД	кількості СГД, що припинили підприємництво	
Докризовий період	2004-2005				Позитивний вплив нормативного регуляторного поля на кількість не припинених СГД (обернений зв'язок) та негативний вплив на кількість СГД, що припинили підприємництво (прямий зв'язок)
	2005-2008				Позитивний вплив нормативного регуляторного поля на кількість не припинених СГД (прямий зв'язок) та негативний вплив на кількість СГД, що припинили підприємництво (прямий зв'язок)
Післякризовий період	2008-2010				Позитивний вплив нормативного регуляторного поля на кількість не припинених СГД (прямий зв'язок) та негативний вплив на кількість СГД, що припинили підприємництво (прямий зв'язок)
	2010-2012				Позитивний вплив нормативного регуляторного поля на кількість не припинених СГД (прямий зв'язок) та негативний вплив на кількість СГД, що припинили підприємництво (обернений зв'язок)
	2012-2013				Позитивний вплив нормативного регуляторного поля на кількість не припинених СГД (прямий зв'язок) та негативний вплив на кількість СГД, що припинили підприємництво (прямий зв'язок)
	З 2013 і до сьогодні				Негативний вплив нормативного регуляторного поля на кількість не припинених СГД (прямий зв'язок) та на кількість СГД, що припинили підприємництво (обернений зв'язок)

Додаток В

Розрахунок коефіцієнтів кореляції для показників: кількості нормативно-правових актів (НПА), що регулюють бізнес-середовище в Україні, кількості не припинених суб'єктів господарської діяльності (СГД) та кількості СГД, що припинили підприємництво

Таблиця В.1 – Вихідні дані для отримання коефіцієнта кореляції для показників: кількості НПА, що регулюють бізнес-середовище в Україні, та кількості не припинених СГД (джерело: розраховано автором на основі [5; 215])

Рік	Кількість НПА (x), од.	Кількість не припинених СГД (y), од.	x ²	y ²	xy
2004	4200	2811905	17640000	7906809729025	11810001000
2005	4000	3114870	16000000	9702415116900	12459480000
2006	4200	3393958	17640000	11518950905764	14254623600
2007	4400	3661449	19360000	13406208779601	16110375600
2008	4800	3899782	23040000	15208299647524	18718953600
2009	4915	3973916	24157225	15792008375056	19531797140
2010	5170	4094025	26728900	16761040700625	21166109250
2011	5200	4045317	27040000	16364589630489	21035648400
2012	5200	4046270	27040000	16372300912900	21040604000
2013	5350	4093122	28622500	16753647706884	21898202700
2014	5100	3711969	26010000	13778713856961	18931041900
Всього для розрахунку	52535	40846583	253278625	153564985361729	196956837190

Коефіцієнт кореляції: $r = \frac{196956837190 - 52535 \times 40846583}{11 \times \sqrt{(253278625 - 52535^2 / 11) \times (153564985361729 - 40846583^2 / 11)}} = 0,88$

Таблиця В.2 – Вихідні дані для отримання коефіцієнта кореляції для показників: кількості НПА, що регулюють бізнес-середовище в Україні, та кількості СГД, що припинили підприємництво (джерело: розраховано автором на основі [5; 215])

Рік	Кількість НПА (x), од.	Кількість припинених СГД (y), од.	x ²	y ²	xy
2004	4200	1295877	17640000	1679297199129	5442683400
2005	4000	1417643	16000000	2009711675449	5670572000
2006	4200	1518288	17640000	2305198450944	6376809600
2007	4400	1650412	19360000	2723859769744	7261812800
2008	4800	1815352	23040000	3295502883904	8713689600
2009	4915	1996863	24157225	3987461840769	9814581645
2010	5170	2176082	26728900	4735332870724	11250343940
2011	5200	2454653	27040000	6025321350409	12764195600
2012	5200	2658218	27040000	7066122935524	13822733600
2013	5350	2822041	28622500	7963915405681	15097919350
2014	5100	3376574	26010000	11401251977476	17220527400
Всього для розрахунку	52535	23182003	253278625	53192976359753	113435868935

Коефіцієнт кореляції: $r = \frac{113435868935 - 52535 \times 23182003}{11 \times \sqrt{(253278625 - 52535^2 / 11) \times (53192976359753 - 23182003^2 / 11)}} = 0,85$

Додаток Г

Узагальнені дані за результатами проведення фокус-групи з експертами районних та міських (міст обласного та районного значення) рад Миколаївської області
(джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження)

Г.1 Вступ

З метою виявлення ставлення посадових осіб ОМС до процесу здійснення регуляторної діяльності і можливостей її удосконалення 11.12.2013р. на базі Миколаївського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ та організацій було проведено фокус-групу з експертами міських (міст обласного та районного значення) та районних рад Миколаївської області. Група експертів складалася з 20 учасників – керівників та посадових осіб структурних підрозділів ОМС, на яких покладено обов'язки щодо здійснення на регіональному (місцевому) рівні регуляторної діяльності. У роботі фокус-групи використовувалась анкета, розроблена автором дослідження (додаток Б).

Г.2 Портретна характеристика експертів

Таблиця Г.2.1 – «Питання №18. Вкажіть ОМС, представником якого Ви є, та Вашу посаду:»

№	Діяльність	Частота	% опитаних експертів
1.	Міські (міста обласного значення) ради	4	20
2.	Міські (міста районного значення) ради	2	10
3.	Районні ради	14	70

Таблиця Г.2.2 – «Питання №19. Чи виконуєте Ви обов'язки відповідальної особи за здійснення в ОМС регуляторної діяльності?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так	9	45
Ні	9	45
Немає відповіді	2	10

Результати аналізу питання №18 та №19 свідчать про те, що серед опитаних посадових осіб ОМС 45% виконують обов'язки відповідальних за здійснення регуляторної діяльності, інші є представниками структурних підрозділів ОМС та виконують функції розробників проектів РА.

Г.3 Рівень обізнаності посадовців місцевих рад Миколаївщини з питань регуляторної діяльності

Таблиця Г.3.1 – «Питання №1. Чи відома Вам НПА з питань здійснення регуляторної діяльності ОМС?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так і можу перелічити	10	50
Частково	10	50
Ні	0	0

Таблиця Г.3.2 – «Питання №2. Чи можете Ви перелічити всіх СРД на регіональному (місцевому) рівні?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так	7	35
Частково	6	30
Ні	5	25
Немає відповіді	2	10

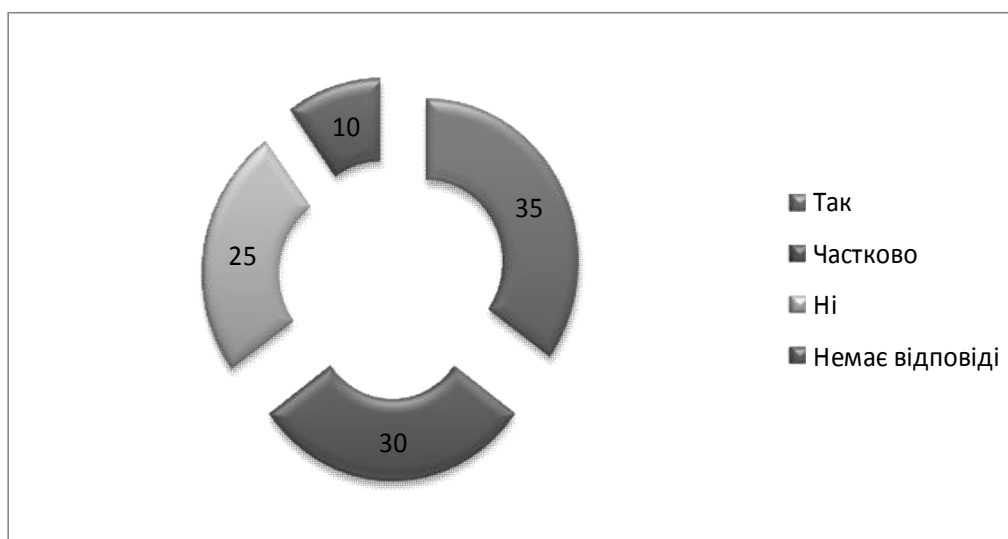

Рисунок Г.3.1 – Обізнаність посадових осіб ОМС щодо кола СРД на регіональному (місцевому) рівні, % опитаних експертів

Аналіз питання №1 свідчить про потенційну інформованість представників ОМС з питань здійснення регуляторної діяльності (50% «Так», 50% «Частково»), але відповіді на питання №2 стверджують про розбіжності думки посадових осіб щодо зазначення усіх СРД (65% «Так» і «Частково», 35% «Ні» і «Немає відповіді»).

«Питання №3. Якщо відповідь на 2 питання «Так» або «Частково», перелічить таких СРД:»

Експерт 1 (жінка): «Органи влади, місцевого самоврядування».

Експерт 2 (жінка): «Органи державної влади, органи місцевого самоврядування».

Експерт 3 (чоловік): «Районна рада, Очаківська райдержадміністрація, сільські ради».

Експерт 4 (жінка): «Центр надання адміністративних послуг, державний реєстратор».

Експерт 5 (чоловік): «Комунальні заклади (установи, підприємства) районної ради».

Експерт 6 (жінка): «Органи державної влади, територіальна громада, суб'єкти підприємницької діяльності».

Експерт 7 (жінка): «Виконавчі органи міської ради, суб'єкти господарювання».

Експерт 8 (жінка): «Комунальні та державні установи у сфері надання послуг населенню».

Експерт 9 (чоловік): «Сільські, селищні ради».

Експерт 10 (чоловік): «Виконавчий апарат райради та голова райради, райдержадміністрація (у разі делегування їй повноважень)».

Експерт 11 (жінка): «Відділ комунальної власності, відділ архітектури та містобудування (виконавчі органи, міська рада та міський голова)».

Таблиця Г.3.3 – «Питання №4. Чи відомі Вам функції всіх СРД на регіональному (місцевому) рівні?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так і можу перелічити	1	5
Частково	8	40
Ні	6	30
Немає відповіді	5	25

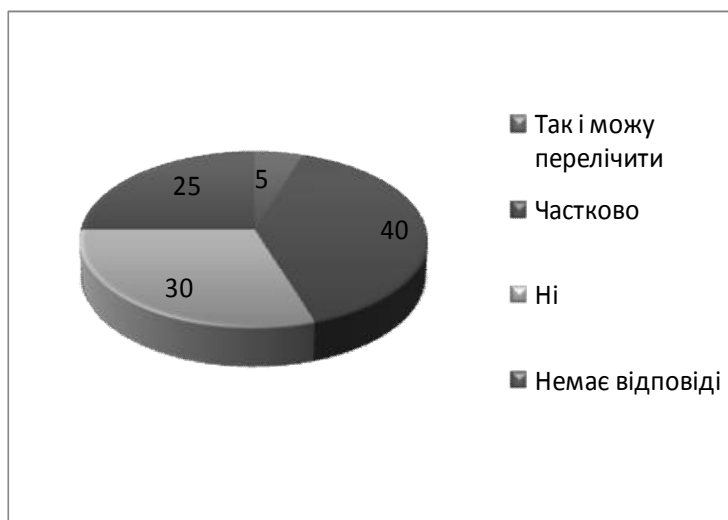

Рисунок Г.3.2 – Обізнаність посадових осіб ОМС щодо функцій СРД на регіональному (місцевому) рівні, % опитаних експертів

Відповіді на питання №4 не корелюються з відповідями на питання №3. Таким чином можна зробити висновок про відсутність у посадових осіб, обізнаних у сфері регуляторної діяльності, інформації щодо виконання СРД конкретних функцій, а в зв'язку з цим незнання прав та обов'язків певних його учасників.

«Питання №5. Якщо відповідь на 4 питання «Так і можу перелічити» або «Частково», зазначте функції представників громадських або підприємницьких кіл – суб'єктів регулювань:»

Експерт 1 (чоловік): «Участь у процесі здійснення органами місцевого самоврядування регуляторної діяльності».

Експерт 2 (жінка): «Обговорення та виведення оптимального значення щодо оплати послуг різних видів для населення, підприємств».

Експерт 3 (жінка): «Обговорення, внесення пропозицій до РА».

Експерт 4 (жінка): «Внесення пропозицій та зауважень до проектів регуляторних актів, участь в обговоренні».

Експерт 5 (жінка): «Внесення пропозицій та зауважень щодо регуляторного акту».

Г.4 Ефективність та прозорість здійснення регуляторної діяльності в оцінках посадовців місцевих рад Миколаївщини

Таблиця Г.4.1 – «Питання №8. Позначте інформацію щодо доведення документів процесу здійснення місцевою радою, її виконавчими органами і посадовими особами регуляторної діяльності до відома суб'єктів регулювань (експерти могли дати декілька відповідей):»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Через мережу Інтернет (офіційний веб-сайт)	13	65
Через місцевий друкований ЗМІ	16	80
Розсилка інформації	3	15
Через інші засоби	2	10
Наявність інформації в місцевій раді та її виконавчих органах:		
• на дошці оголошень;	2	10
• у відповідальних за здійснення регуляторної діяльності посадових осіб;	4	20
у відповідних посадових осіб – розробників проектів РА	6	30
Наявність інформації в райдержадміністрації:		
• на дошці оголошень;	2	10
• у відповідних посадових осіб – розробників проектів РА	3	15

Відповіді на питання №8 свідчать про те, що документи процесу здійснення регуляторної діяльності доводяться ОМС до відома громадськості більшою частиною через місцевий друкований ЗМІ (80%) та офіційний веб-сайт (60%).

Таблиця Г.4.2 – «Питання №9. Позначте, які документи серед наведених доводяться до відома суб'єктів регулювань (експерти могли дати декілька відповідей)?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Плани діяльності з підготовки районною радою і головою районної ради проектів РА та зміни до них	16	80
Проекти РА	19	95
Аналізи регуляторного впливу проектів РА	16	80
Повідомлення про оприлюднення проектів РА та їх аналізів регуляторного впливу	14	70
Офіційні оприлюднення прийнятих РА	17	85
Звіти про відстеження результативності РА	12	60
Інформація про здійснення місцевою радою, її виконавчими органами і посадовими особами регуляторної діяльності	9	45
Немає відповіді	1	5

З відповіді на питання №9 можна констатувати, що ОМС належним чином виконують вимоги чинного законодавства щодо оприлюднення документів процесу здійснення регуляторної діяльності.

Таблиця Г.4.3 – «Питання №10. Чи готуються у процесі здійснення місцевою радою, її виконавчими органами і посадовими особами регуляторної діяльності, крім переліку документів, зазначеного у 9 питанні, інші (додаткові) документи?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так	12	60
Ні	8	40

Таблиця Г.4.4 – «Питання №11. Якщо відповідь на 10 питання «Так», позначте їх (експерти могли дати декілька відповідей):»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Реєстр чинних РА	10	50
План діяльності з відстеження результативності РА	6	30
Реєстр скасованих РА	7	35
Реєстр РА, що потребують внесення змін	4	20
Інше	1	5

У процесі проведення фокус-групи за відповідями на питання №10 та №11 виявлено існування факту створення ОМС у процесі здійснення регуляторної діяльності додаткових документів з метою покращення інформованості мешканців певної адміністративно-територіальної одиниці.

Таблиця Г.4.5 – «Питання №12. Чи є громадські організації або активні представники підприємницьких кіл у Вашому місті (районі)?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так	14	70
Ні	6	30

Відповіді на питання №12 дають підставу стверджувати, що в більшості містах та районах Миколаївщини існує потужна підприємницька громадськість (70% учасників), але, як показує практика, при реалізації місцевих РА її участь обмежена.

«Питання №13. Якщо відповідь на 12 питання «Так», зазначте їх кількість або перелічить їх:»

Експерт 1 (жінка): «14 міжгалузевих рад».

Експерт 2 (жінка): «3».

Експерт 3 (жінка): «Представники підприємницької діяльності, комісія з населення по розгляду РА».

Експерт 4 (жінка): «Міська громадська організація підприємців, роботодавців та промисловців».

Експерт 5 (чоловік): «Спілка підприємців району».

Експерт 6 (жінка): «Органи державної влади, територіальна громада, суб'єкти підприємницької діяльності».

Експерт 7 (жінка): «8».

Експерт 8 (жінка): «3-5 представників (голова спілки підприємців, депутат районної ради, кілька депутатів міської ради)».

Експерт 9 (чоловік): «14 галузевих рад, різні об'єднання».

Експерт 10 (жінка): «Більше 10».

Експерт 11 (чоловік): «5».

Експерт 12 (чоловік): «3-5 представників (голова спілки підприємців, депутати районної ради)».

Експерт 13 (жінка): «14 галузевих рад підприємців м. Миколаєва, профспілка «Єднання», асоціація роботодавців».

Таблиця Г.4.6 – «Питання №14. Вкажіть недоліки процесу здійснення регуляторної діяльності ОМС, що існують, на Вашу думку, у законодавчому полі:»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Відсутність вимоги щодо обов'язковості збереження (після офіційного прийняття РА) в ОМС вичерпної інформації про регуляторну діяльність щодо такого РА	2	10
Відсутність вимоги щодо доступності до вичерпної інформації про регуляторну діяльність ОМС не тільки до, а й після етапу офіційного прийняття РА	3	15
Відсутність вимог до показників результативності РА або їх вичерпного переліку	7	35
Інше (зазначити): учасник 1 (жінка): «Відповідальність розробників проектів регуляторних актів щодо відстеження результативності»	1	5
Немає відповіді	7	35

На думку експертів, до основних недоліків процесу здійснення регуляторної діяльності ОМС, що існують у законодавчому полі, належать:

а) відсутність вимог до показників результативності РА або їх вичерпного переліку (35% опитаних);

б) відсутність вимоги щодо доступності до вичерпної інформації про регуляторну діяльність ОМС не тільки до, а й після етапу офіційного прийняття РА (15% опитаних).

Таблиця Г.4.7 – «Питання №15. Вкажіть недоліки процесу здійснення ОМС регуляторної діяльності на регіональному (місцевому) рівні:»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Забезпечення робочого місця відповідальної посадової особи комп'ютером	1	5
Підключення робочого місця відповідальної посадової особи до мережі Інтернет	3	15
Низька активність представників громадських або підприємницьких кіл	12	60
Інше (зазначити): учасник 1 (жінка): «Відсутність чітко встановлених зразків обов'язкових документів»	1	5
Немає відповіді	3	15

На думку експертів, основними недоліками процесу здійснення регуляторної діяльності на регіональному (місцевому) рівні є:

а) низька активність представників громадських або підприємницьких кіл (60% опитаних);

б) підключення робочого місця відповідальної посадової особи до мережі Інтернет (15% опитаних).

Г.5 Позиція посадовців місцевих рад Миколаївщини щодо питань запровадження електронного урядування в Україні

Таблиця Г.5.1 – «Питання №6. Чи підключено робоче місце/робочі місця відповідальної посадової особи/відповідальних осіб ОМС за здійснення регуляторної діяльності на регіональному (місцевому) рівні до мережі Інтернет?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так	16	80
Ні	4	20

Таблиця Г.5.2 – «Питання №7. Якщо відповідь на 6 питань «Так», зазначте кількість таких робочих місць:»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
1 робоче місце	8	50
2 робочих місця	3	18,75
3 робочих місця	1	6,25
4 робочих місця	1	6,25
6 робочих місць	2	12,50
Всі робочі місця	2	12,50

Таблиця Г.5.3 – «Питання №16. Чи знайомі Ви з нормативно-правовою базою запровадження електронного урядування в Україні?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так і можу перелічити	0	0
Частково	9	45
Ні	9	45
Немає відповіді	2	10

За відповідями на питання №6 та №7 можна констатувати, що робочі місця відповідальних за здійснення регуляторної діяльності осіб або інших посадовців ОМС облаштовано комп'ютером та в більшості випадках підключено до мережі Інтернет. Проте, відповідь на питання №16 зазначає, що відносно потенціалу функціонування електронного урядування в Україні частково обізнано 45% експертів, які надали зазначені нижче у відповідях на питання №17 власні коментарі, 55% експертам ці питання зовсім невідомі.

Питання №17. Якщо відповіді на 16 питань «Так», «Частково», зазначте Ваші пропозиції щодо розвитку електронного урядування в ОМС на місцевому рівні:

Експерт 1 (жінка): «Електронний документообіг».

Експерт 2 (чоловік): «Облаштування робочих місць комп'ютерами з Інтернетом».

Г.6 Висновки

На підставі проведеного експертного дослідження у ході роботи фокус-групи з посадовими особами міських (міст обласного та районного значення) та районних рад Миколаївської області можна зробити такі висновки:

– рівень обізнаності посадовців місцевих рад з питань регуляторної діяльності: загалом представники ОМС Миколаївщини інформовані в питаннях здійснення регуляторної діяльності, але зазначити коло всіх суб'єктів цього процесу та відповідні їх права і обов'язки виявилось посадовцям не під силу;

– ефективність та прозорість здійснення регуляторної діяльності: незважаючи на те, що ОМС передбачені чинним законодавством та додаткові документи процесу здійснення регуляторної діяльності доводяться до відома суб'єктів регулювання (більшою частиною через місцеві друковані ЗМІ та офіційні веб-сайти) та в більшості містах і районах Миколаївщини існує потужна підприємницька громадськість, але на практиці при реалізації місцевих РА її участь обмежена.

За оцінками посадовців місцевих рад Миколаївщини це пов'язано з основними недоліками процесу здійснення регуляторної діяльності ОМС, що існують у законодавчому полі:

1) відсутністю вимог до показників результативності РА або їх вичерпного переліку;

2) відсутністю вимог щодо доступності до вичерпної інформації про регуляторну діяльність ОМС не тільки до, а й після етапу офіційного прийняття РА;

– перспективи в напрямку удосконалення процесу регуляторної діяльності: з точки зору посадовців місцевих рад, головною проблемою у сфері здійснення регуляторної діяльності є відсутність прозорого та зрозумілого для всіх СРД процесу здійснення регуляторної діяльності. Виходом з такої ситуації може бути побудова системного підходу до координації процесу здійснення регуляторної діяльності всіма СРД.

Додаток Д

Анкета

експерта – учасника тематичного короткотермінового семінару
«Особливості здійснення органами місцевого самоврядування регуляторної
політики у сфері господарської діяльності» (джерело: розроблено автором)

1. Чи відома Вам нормативно-правова база з питань здійснення регуляторної діяльності органами місцевого самоврядування?

- 1) так і можу перелічити;
- 2) частково;
- 3) ні.

2. Чи можете Ви перелічити всіх суб'єктів здійснення органами місцевого самоврядування регуляторної діяльності на місцевому рівні?

- 1) так;
- 2) частково;
- 3) ні.

3. Якщо відповідь на 2 питання «Так» або «Частково», перелічить таких суб'єктів здійснення регуляторної діяльності _____

_____

4. Чи відомі Вам функції всіх суб'єктів процесу здійснення органами місцевого самоврядування регуляторної діяльності на місцевому рівні?

- 1) так і можу перелічити;
- 2) частково;
- 3) ні.

5. Якщо відповідь на 4 питання «Так і можу перелічити» або «Частково», зазначте функції представників громадських або підприємницьких кіл – суб'єктів регулювань _____

_____

6. Чи підключено робоче місце/робочі місця відповідальної посадової особи/відповідальних осіб органів місцевого самоврядування за здійснення регуляторної діяльності на місцевому рівні до мережі Інтернет?

1) так;

2) ні.

7. Якщо відповідь на 6 питання «Так», зазначте кількість таких робочих місць _____

8. Позначте інформацію щодо доведення документів процесу здійснення місцевою радою, її виконавчими органами і посадовими особами регуляторної діяльності до відома суб'єктів регулювань:

1) через мережу Інтернет (офіційний веб-сайт);

2) через місцевий друкований ЗМІ;

3) через інші засоби:

3.1) розсилка інформації;

3.2) наявність інформації в місцевій раді та її виконавчих органах:

3.2.1) на дошці оголошень;

3.2.2) відповідальних за здійснення регуляторної діяльності посадових осіб;

3.2.2) у відповідних посадових осіб – розробників проектів регуляторних актів;

3.3) наявність інформації в райдержадміністрації

3.3.1) на дошці оголошень;

3.3.2) у відповідних посадових осіб – розробників проектів регуляторних актів;

3.4) тощо (зазначити) _____

9. Позначте, які документи серед наведених доводяться до відома суб'єктів регулювань?

1) плани діяльності з підготовки проектів регуляторних актів та зміни до них;

2) проекти регуляторних актів;

- 3) аналізи регуляторного впливу проектів регуляторних актів;
- 4) повідомлення про оприлюднення проектів регуляторних актів та їх аналізів регуляторного впливу;
- 5) офіційні оприлюднення прийнятих регуляторних актів;
- 6) звіти про відстеження результативності регуляторних актів;
- 7) інформація про здійснення місцевою радою, її виконавчими органами і посадовими особами регуляторної діяльності.

10. Чи готуються у процесі здійснення місцевою радою, її виконавчими органами і посадовими особами регуляторної діяльності, крім переліку документів, зазначеного у 9 питанні, інші (додаткові) документи?

- 1) так;
- 2) ні.

11. Якщо відповідь на 10 питання «Так», позначте їх:

- 1) реєстр чинних регуляторних актів;
- 2) план діяльності з відстеження результативності регуляторних актів;
- 3) реєстр скасованих регуляторних актів;
- 4) реєстр регуляторних актів, що потребують внесення змін;
- 5) інше (зазначити) _____

12. Чи є громадські організації або активні представники підприємницьких кіл у Вашому районі (місті)?

- 1) так;
- 2) ні.

13. Якщо відповідь на 12 питання «Так», зазначте їх кількість або перелічить їх _____

---

14. Вкажіть недоліки процесу здійснення регуляторної діяльності органами місцевого самоврядування, що існують, на Вашу думку, у законодавчому полі:

- 1) відсутність вимоги щодо обов'язковості збереження (після офіційного прийняття регуляторного акта) в органах місцевого самоврядування

вичерпної інформації про регуляторну діяльність щодо такого регуляторного акта;

- 2) відсутність вимоги щодо доступності до вичерпної інформації про регуляторну діяльність органів місцевого самоврядування не тільки до, а й після етапу офіційного прийняття регуляторного акта;
- 3) відсутність вимог до показників результативності регуляторного акта або їх вичерпного переліку;
- 4) інше (зазначити) _____

15. Вкажіть недоліки процесу здійснення органами місцевого самоврядування регуляторної діяльності на місцевому рівні:

- 1) забезпечення робочого місця відповідальної посадової особи комп'ютером;
- 2) підключення робочого місця відповідальної посадової особи до мережі Інтернет;
- 3) низка активність представників громадських або підприємницьких кіл;
- 4) інше (зазначити) _____

16. Чи знайомі Ви з нормативно-правовою базою запровадження електронного урядування в Україні?

- 1) так і можу перелічити;
- 2) частково;
- 3) ні.

17. Якщо відповіді на 16 питання «Так», «Частково», зазначте Ваші пропозиції щодо розвитку електронного урядування в органах місцевого самоврядування на місцевому рівні _____

18. Вкажіть орган місцевого самоврядування, представником якого Ви є, та Вашу посаду _____

19. Чи виконуєте Ви обов'язки відповідальної особи за здійснення в органах місцевого самоврядування регуляторної діяльності:

- 1) так;

2) ні.

20. П.І.П. _____

Я _____ даю згоду на обробку та будь-яке використання моїх відповідей на усі запитання цієї анкети.

_____ підпис

_____ дата

Дякуємо за роботу!

Додаток Е

Узагальнені дані за результатами проведення фокус-групи з експертами – підприємцями та громадянами м. Миколаєва (*джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження*)

Е.1 Вступ

З метою виявлення ставлення мешканців м. Миколаєва до процесу здійснення регуляторної діяльності і можливостей її удосконалення 16.12.2013р. на базі ТОВ «Центр підтримки бізнесу» було проведено фокус-групу з експертами – підприємницькою громадськістю (суб'єктами регулювання) міста. Група експертів складалася з 22 учасників – активних у сфері здійснення Миколаївською міською радою та її виконавчими органами підприємців та громадян м. Миколаєва. У роботі фокус-групи використовувалась анкета, розроблена автором дослідження (додаток Г).

Е.2 Портретна характеристика експертів

«Питання №15. Ваша стать:» чоловіки – 77% (17 чол.), жінки – 23% (5 чол.).

«Питання №16. Скільки Вам років?»

- 1) до 20 – 0%;
- 2) 20-29 – 40,90% (9 чол.);
- 3) 30-39 – 36,36% (8 чол.);
- 4) 40-49 – 13,64% (3 чол.);
- 5) 50-59 – 4,55% (1 чол.);
- 6) Більше 60 – 4,55% (1 чол.).

Таким чином, можна передбачити, що проведена фокус-група охопила коло експертів, які за віком є типовими представниками реального приватного сектору економіки.

Таблиця Е.2.1 – «Питання №17. Ваша діяльність:»

№	Діяльність опитаних	Частота	% опитаних експертів
1.	Виробництво промислових товарів	2	9,10
2.	Виробництво харчових товарів	1	4,54
3.	Сфера побутових послуг	2	9,10
4.	Автоперевезення	3	13,63
5.	Інформаційні, консультаційні, юридичні та інші послуги	7	31,82
6.	Торгівля	5	22,73
7.	Не працює	1	4,54
8.	Не має відповіді	1	4,54

Е.3 Рівень обізнаності та інформованості мешканців м.Миколаєва з питань регуляторної діяльності

Таблиця Е.3.1 – «Питання №1. Маєте Ви обізнаність щодо існування в Україні системи впорядкування діяльності органів влади шляхом впровадження регуляторної політики (діяльності)?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так	6	27,27
Частково	9	40,91
Ні	7	31,82

Таблиця Е.3.2 – «Питання №2. Чи відома Вам нормативно-правова база з питань здійснення органами державного управління (органами виконавчої влади, ОМС та їх посадовими особами) регуляторної діяльності?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так	2	9,10
Частково	10	45,45
Ні	10	45,45

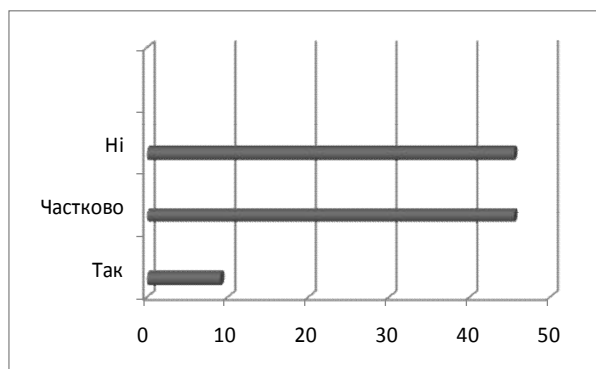

Рисунок Е.3.1 – Поінформованість суб'єктів регулювання про нормативне впорядкування регуляторної діяльності, % опитаних експертів

Комплексний аналіз відповідей на питання №1 та №2 показує, що з існуючою системою здійснення в державі регуляторної діяльності знайома незначна кількість опитаних експертів.

Таблиця Е.3.3 – «Питання №3. Чи можете Ви перелічити всіх суб'єктів здійснення Миколаївською міською радою, виконавчим комітетом Миколаївської міської ради та її посадовими особами регуляторної діяльності на місцевому рівні?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так	0	0
Частково	8	36,36
Ні	14	63,64

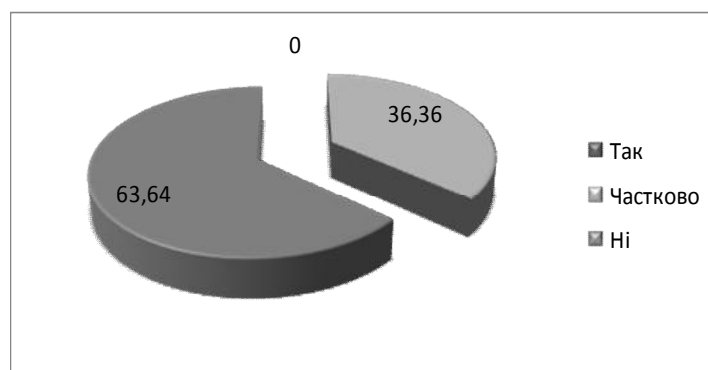

Рисунок Е.3.2 – Поінформованість суб'єктів регулювання про перелік СРД, % опитаних експертів

До того ж відповіді на питання №3 показують, що коло всіх СРД, навіть на місцевому рівні, й зовсім невідомо експертам (63,64%) і тільки 36,36% з них частково можуть його зазначити.

Таблиця Е.3.4 – «Питання №8. З яких джерел Ви дізнаєтесь про документи процесу здійснення Миколаївською міською радою, виконавчим комітетом Миколаївської міської ради та її посадовими особами регуляторної діяльності (експерти могли дати декілька відповідей)?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Через мережу Інтернет (офіційний веб-сайт)	9	40,91
Через офіційний місцевий друкований ЗМІ	4	18,18
Через інші місцеві друковані ЗМІ	2	9,10
У відповідальних за здійснення регуляторної діяльності в Миколаївській міській раді та її виконавчому комітеті посадових осіб	2	9,10
У відповідних посадових осіб – розробників проектів РА	1	4,54
Тощо	0	0
Ніяких	6	27,27

Узагальнення даних, отриманих при обробці відповідей на питання №8, вказують, що в цілому мешканці міста (близько 68% опитаних) ознайомлені з документами процесу здійснення регуляторної діяльності, при цьому основним джерелом інформації є мережа Інтернет (офіційний веб-сайт Миколаївської міської ради). Другим джерелом інформації є офіційний чи інший місцевий друкований ЗМІ. Разом з цим 27,27% експертам невідомі жодні із існуючих джерел доступу до цієї інформації, що можливо пояснити відсутністю їх зацікавленості.

Таблиця Е.3.5 – «Питання №9. Якщо відповіді на 8 питання «Через мережу Інтернет (офіційний веб-сайт)», «Через офіційний місцевий друкований ЗМІ», «Через інші місцеві друковані ЗМІ», позначте, з якими документами серед наведених доводилося Вам зустрічатися (експерти могли дати декілька відповідей):»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Плани діяльності з підготовки проектів РА та зміни до них	4	18,18
Проекти РА	2	9,10
Аналізи регуляторного впливу проектів РА	0	0
Повідомлення про оприлюднення проектів РА та їх аналізів регуляторного впливу	1	4,54
Офіційні оприлюднення прийнятих РА	5	22,73
Звіти про відстеження результативності РА	0	0
Інформація про здійснення регуляторної діяльності	7	31,82
Немає відповіді	9	40,91

Привертає увагу у відповідях на питання №9 факт, що серед законодавчо визначеного переліку оприлюднених документів відсутні аналізи регуляторного впливу проектів РА та звіти про відстеження результативності прийнятих РА, тобто експертам невідомі обґрунтування та очікувані і звітні соціально-економічні наслідки введення регулювань сфери підприємництва. Разом з цим викликає занепокоєння необізнаність мешканців міста в процедурних питаннях здійснення регуляторного процесу, що підтверджується близько 41% опитаних, які відмітили відсутність жодного оприлюдненого документа.

Таблиця Е.3.6 – «Питання №10. Чи доводилося Вам у процесі здійснення Миколаївською міською радою, виконавчим комітетом Миколаївської міської ради та її посадовими особами регуляторної діяльності, крім переліку документів, зазначеного у 9 питанні, зустрічати інші (додаткові) документи?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так	2	9,10
Частково	19	86,36
Немає відповіді	1	4,54

Таблиця Е.3.7 – «Питання №11. Якщо відповідь на 10 питання «Так», позначте їх (експерти могли дати декілька відповідей):»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Реєстр чинних РА	0	0
План діяльності з відстеження результативності РА	0	0
Реєстр скасованих РА	1	50
Реєстр РА, що потребують внесення змін	1	50
Інше	0	0

Наявність позитивних відповідей на питання №11 свідчить про те, що Миколаївською міською радою вживаються заходи щодо провадження регуляторної діяльності в належному стані. Проте стан відповідей на питання №10 (наявність 19 чол. опитаних, які частково інформовані, але не можуть зазначити конкретну інформацію), також підтверджує низький рівень обізнаності мешканців міста про процедуру здійснення регуляторної діяльності.

Е.4 Ефективність здійснення регуляторної діяльності влади за оцінками миколаївців

Таблиця Е.4.1 – «Питання №4. Маєте Ви обізнаність щодо можливості Вашої особистої участі у впровадженні нормативного акту органами державного управління?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так	3	13,64
Частково	4	18,18
Ні	14	63,64
Немає відповіді	1	4,54

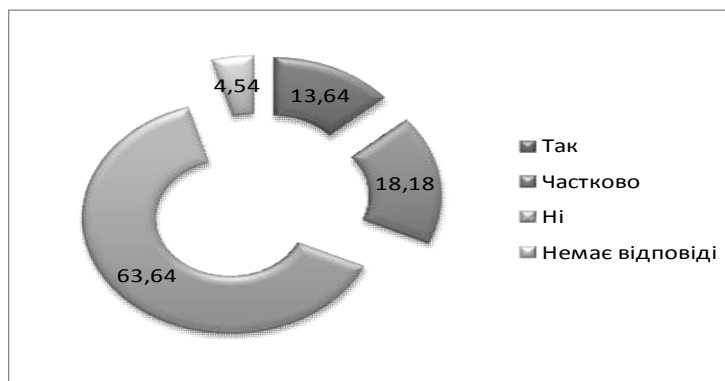

Рисунок Е.4.1 – Можливість особистої участі у здійсненні регуляторної діяльності з точки зору суб'єктів регулювання, % опитаних експертів

Наявні дані підтверджують малу обізнаність суб'єктів регулювання щодо можливості їх особистої участі у процесі провадження регуляторної діяльності.

Таблиця Е.4.2 – «Питання №5. Чи приймаєте Ви активну участь в якості суб'єкта регулювання у процесі здійснення Миколаївською міською радою, виконавчим комітетом Миколаївської міської ради та її посадовими особами регуляторної діяльності?»»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так	0	0
Частково	0	0
Ні	20	91
Немає відповіді	2	9

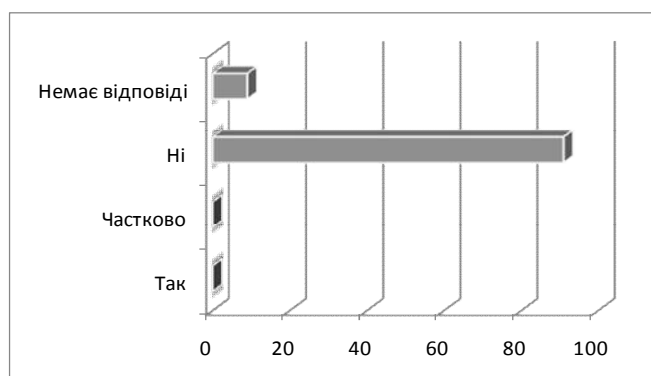

Рисунок Е.4.2 – Участь суб'єктів регулювання у процесі здійснення регуляторної діяльності, % опитаних експертів

Незважаючи на обізнаність третини експертів, що інформовані щодо можливості власної участі у регуляторній діяльності, відповіді на питання №5 свідчать про занадто низьку активність суб'єктів регулювання.

«Питання №6. Якщо Ваша відповідь на 5 питання «Ні», зазначте причини такої неактивності:»

Експерт 1 (чоловік): «Плохая доступность данной информации».

Експерт 2 (жінка): «Не знаю яким шляхом це можна здійснити».

Експерт 3 (чоловік): «Поки ще не веду підприємницьку діяльність».

Експерт 4 (жінка): «Фізично не маю часу».

Експерт 5 (жінка): «Байдужість, часткова обізнаність».

Експерт 6 (чоловік): «Нет информации».

Експерт 7 (чоловік): «Нехватка времени».

Експерт 8 (чоловік): «Відсутність реальних механізмів впливу, апатія».

Експерт 9 (чоловік): «Нет необходимости».

Експерт 10 (чоловік): «Не стискався з даними питаннями у житті, та не зовсім довіряю існуючій владі».

Експерт 11 (чоловік): «Відсутність інтернету в межах населеного пункту м.Миколаєва».

Експерт 12 (чоловік): «Не вижу смысла своего участия».

Експерт 13 (чоловік): «Пока не сталкивался».

Експерт 14 (чоловік): «На мою думку там процвітає корупція».

«Питання №7. Якщо Ваша відповідь на 5 питання «Так» або «Частково», вкажіть недоліки процесу здійснення регуляторної діяльності органами місцевого самоврядування, що існують, на Вашу думку, у законодавчому полі.»

Через необізнаність (питання №5) відповіді не надано.

Е.5 Позиція мешканців м.Миколаєва щодо питань запровадження
електронного урядування в Україні

Таблиця Е.5.1 – «Питання №12. Задоволені Ви існуючим «електронним» забезпеченням функціонування веб-сайту Миколаївської міської ради та її виконавчого комітету?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так	7	31,82
Частково	8	36,36
Ні	7	31,82

Думка мешканців міста щодо якості електронного інформаційного ресурсу Миколаївської міської ради розподілилася на третини. При цьому слід врахувати, що використання цього ресурсу за безпосереднім призначенням – інформованості щодо місцевої регуляторної діяльності – обізнані лише 9 чол. (питання №8).

Таблиця Е.5.2 – «Питання №13. Чи знайомі Ви з нормативно-правовою базою запровадження електронного урядування в Україні?»

Варіанти відповідей	Частота	% опитаних експертів
Так	4	18,18
Частково	5	22,73
Ні	13	59,09

Відносно потенціалу функціонування електронного урядування в Україні обізнано близько 40% експертів, які надали зазначені нижче у відповідях на питання №14 власні коментарі.

«Питання №14. Якщо відповіді на 13 питання «Так», «Частково», зазначте Ваші пропозиції щодо розвитку електронного урядування в м.Миколаєві:»

Експерт 1 (чоловік): «Збільшити швидкість реагування на звернення».

Експерт 2 (чоловік): «Предлагаю каждый документ публиковать не только в украинском, но и в английском варианте. Такой шаг упростит знакомство иностранцев с николаевскими документами».

Експерт 3 (жінка): «Користуюсь сайтом рідко, але деколи на сайті є неактуальна інформація, наприклад, невірні номери телефону».

Експерт 4 (чоловік): «Дружелюбність к читателю».

Е.6 Висновки

На підставі проведеного експертного дослідження у ході роботи фокус-групи з підприємцями та громадянами м.Миколаєва можна зробити такі висновки:

– рівень інформованості суб'єктів регулювання з питань регуляторної діяльності: з існуючою системою здійснення на державному та місцевому рівнях регуляторної діяльності знайома незначна кількість опитаних учасників фокус-групи. Більшість підприємців та громадян міста не має достатньо інформації про документи, що супроводжують процес підготовки, прийняття, перегляду та відстеження результативності РА. Цей факт свідчить про існування широкого поля діяльності з підвищення рівня інформованості мешканців міста з питань провадження регуляторного процесу;

– ефективність здійснення регуляторної діяльності влади: мешканці міста мають малу обізнаність щодо можливості їх особистої участі у процесі провадження регуляторної діяльності та впливу на прийняття збалансованих з урахуванням інтересів підприємців та громадян РА. В зв'язку з цим й превалюють відповіді щодо не активності суб'єктів регулювання у процесі здійснення регуляторної діяльності;

– перспективи в напрямку удосконалення процесу регуляторної діяльності: з точки зору суб'єктів регулювання, головною проблемою у сфері здійснення регуляторної діяльності є відсутність реальних важелів їх впливу на процес такої діяльності.

Корисним кроком буде розширення способів інформування з питань регулювань сфер господарської діяльності та запровадження механізму впливу суб'єктів регулювання на регуляторний процес.

Додаток Ж

Анкета

експерта – учасника курсу лекцій «Юридичні аспекти підприємницької діяльності»

(джерело: розроблено автором)

Шановний громадянин (ка) міста Миколаєва!

Анкета, що Ви заповнюватиме, є елементом дослідження, що призведе до більшого впливу громади нашого міста на результативність роботи органів влади міста Миколаєва.

1. Маєте Ви обізнаність щодо існування в Україні системи впорядкування діяльності органів влади шляхом впровадження регуляторної політики (діяльності)?

- 1) так;
- 2) частково;
- 3) ні.

2. Чи відома Вам нормативно-правова база з питань здійснення органами державного управління (органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами) регуляторної діяльності?

- 1) так;
- 2) частково;
- 3) ні.

3. Чи можете Ви перелічити всіх суб'єктів здійснення Миколаївською міською радою, виконавчим комітетом Миколаївської міської ради та її посадовими особами регуляторної діяльності на місцевому рівні?

- 1) так;
- 2) частково;
- 3) ні.

4. Маєте Ви обізнаність щодо можливості Вашої особистої участі у впровадженні нормативного акту органами державного управління ?

- 1) так;

- 2) частково;
- 3) ні.

5. Чи приймаєте Ви активну участь в якості суб'єкта регулювання у процесі здійснення Миколаївською міською радою, виконавчим комітетом Миколаївської міської ради та її посадовими особами регуляторної діяльності?

- 1) так;
- 2) частково;
- 3) ні.

6. Якщо Ваша відповідь на 5 питання «Ні», зазначте причини такої неактивності _____

7. Якщо Ваша відповідь на 5 питання «Так» або «Частково», вкажіть недоліки процесу здійснення регуляторної діяльності органами місцевого самоврядування, що існують, на Вашу думку, у законодавчому полі:

- 1) відсутність вимоги щодо обов'язковості збереження (після офіційного прийняття регуляторного акта) в органах місцевого самоврядування вичерпної інформації про регуляторну діяльність щодо такого регуляторного акта;
- 2) відсутність вимоги щодо доступності до вичерпної інформації про регуляторну діяльність органів місцевого самоврядування не тільки до, а й після етапу офіційного прийняття регуляторного акта;
- 3) відсутність вимог до показників результативності регуляторного акта або їх вичерпного переліку;
- 4) інше (зазначити) _____

8. З яких джерел Ви дізнаєтесь про документи процесу здійснення Миколаївською міською радою, виконавчим комітетом Миколаївської міської ради та її посадовими особами регуляторної діяльності:

- 1) через мережу Інтернет (офіційний веб-сайт);
- 2) через офіційний місцевий друкований ЗМІ;
- 3) через інші місцеві друковані ЗМІ;

4) у відповідальних за здійснення регуляторної діяльності в Миколаївській міській раді та її виконавчому комітеті посадових осіб

5) у відповідних посадових осіб – розробників проектів регуляторних актів

6) тощо (зазначити) _____

7) ніяких.

9. Якщо відповіді на 8 питання «Через мережу Інтернет (офіційний веб-сайт)», «Через офіційний місцевий друкований ЗМІ», «Через інші місцеві друковані ЗМІ», позначте, з якими документами серед наведених доводилося Вам зустрічатися:

1) плани діяльності з підготовки проектів регуляторних актів та зміни до них;

2) проекти регуляторних актів;

3) аналізи регуляторного впливу проектів регуляторних актів;

4) повідомлення про оприлюднення проектів регуляторних актів та їх аналізів регуляторного впливу;

5) офіційні оприлюднення прийнятих регуляторних актів;

6) звіти про відстеження результативності регуляторних актів;

7) інформація про здійснення регуляторної діяльності.

10. Чи доводилося Вам у процесі здійснення Миколаївською міською радою, виконавчим комітетом Миколаївської міської ради та її посадовими особами регуляторної діяльності, крім переліку документів, зазначеного у 9 питанні, зустрічати інші (додаткові) документи?

1) так;

4) ні.

11. Якщо відповідь на 10 питання «Так», позначте їх:

1) реєстр чинних регуляторних актів;

2) план діяльності з відстеження результативності регуляторних актів;

3) реєстр скасованих регуляторних актів;

4) реєстр регуляторних актів, що потребують внесення змін;

5) інше (зазначити) _____

12. Задоволені Ви існуючим «електронним» забезпеченням функціонування веб-сайту Миколаївської міської ради та її виконавчого комітету?

- 1) так;
- 2) частково;
- 3) ні.

13. Чи знайомі Ви з нормативно-правовою базою запровадження електронного урядування в Україні?

- 1) так;
- 2) частково;
- 3) ні.

14. Якщо відповіді на 13 питань «Так», «Частково», зазначте Ваші пропозиції щодо розвитку електронного урядування в м.Миколаєві: _____

---

15. Ваша стать:

- 1) чоловіча;
- 2) жіноча.

16. Скільки Вам років?

- 1) до 20;
- 2) 20-29;
- 3) 30-39;
- 4) 40-49;
- 5) 50-59;
- 6) Більше 60.

17. Ваша діяльність:

- 1) виробництво промислових товарів;
- 2) виробництво харчових товарів;
- 3) сфера побутових послуг;
- 4) автоперевезення;
- 5) інформаційні, консультаційні, юридичні та інші послуги;

б) інше заняття (зазначити) _____

18. П.І.П. _____

Я _____ даю згоду на обробку та будь-яке використання моїх відповідей на усі запитання цієї анкети.

_____ підпис

_____ дата

Дякуємо за роботу!

Додаток К

Оцінювання експертами альтернативних варіантів підходу до формування інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності

Таблиця К.1 – Ранги оцінок експертами органів місцевого самоврядування альтернативних варіантів підходу до формування інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження)

Підходи/Експерти	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Підвищення вимог щодо виконання чинного регуляторного законодавства	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
Впровадження нової регуляторної культури	2	2	2	2	1	2	3	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2
Розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності)	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3	3	3	3

Таблиця К.2 – Ранги за визначеннями експертів органів місцевого самоврядування альтернативних варіантів підходу до формування інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження)

Підходи	Підвищення вимог щодо виконання чинного регуляторного законодавства	Впровадження нової регуляторної культури	Розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності)
Сума рангів	22	41	57
Середній ранг	1,10	2,05	2,85
Ранг підходу	3	2	1

Таблиця К.3 – Ранги оцінок експертами громадськості (суб'єктами регулювання) альтернативних варіантів підходу до формування інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження)

Підходи/Експерти	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Підвищення вимог щодо виконання чинного регуляторного законодавства	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2
Впровадження нової регуляторної культури	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
Розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3

Таблиця К.4 – Ранги за визначеннями експертів громадськості (суб'єктів регулювання) альтернативних варіантів підходу до формування інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності (джерело: систематизовано автором на основі проведеного експертного дослідження)

Підходи	Підвищення вимог щодо виконання чинного регуляторного законодавства	Впровадження нової регуляторної культури	Розробка інформаційної системи процесу регуляторної діяльності (бази обліку, моніторингу та аналізу регуляторної діяльності)
Сума рангів	40	26	66
Середній ранг	1,82	1,19	3
Ранг підходу	2	3	1

Додаток Л

Нормативно-правова основа регулювання інформаційних відносин у сфері
регуляторної діяльності

Таблиця Л.1 – Основні законодавчі та нормативно-правові акти (НПА) України, що регулюють інформаційні відносини у сфері регуляторної діяльності (джерело: систематизовано автором)

Області (сфери) застосування інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності	Законодавчі та НПА України, що регулюють області (сфери) застосування інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності
1	2
Центральний (локальні) портали зосередження інформації у сфері регуляторної діяльності	Постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.2001р. №376 «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним» [158]
Електронна взаємодія СРД	<p>Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [65]</p> <p>Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [56]</p> <p>Закон України «Про електронний цифровий підпис» [55]</p> <p>Закон України «Про Національну програму інформатизації» [64]</p> <p>Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [60]</p> <p>Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013р. №386-р «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» [167]</p> <p>Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010р. №2250-р «Концепція розвитку електронного урядування в Україні» [80]</p>
Регламенти розкриття інформації у сфері регуляторної діяльності	<p>Закон України «Про доступ до публічної інформації» [54]</p> <p>Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» [66]</p> <p>Постанова Кабінету Міністрів України від 04.01.2002р. №3 «Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» [160]</p>

Продовження таблиці Л.1

1	2
	<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2004р. №150 «Про офіційне оприлюднення регуляторних актів, прийнятих місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами центральних органів виконавчої влади та їх посадовими особами, і внесення змін до Порядку оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» [159]</p> <p>Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.03.2004р. №152-р «Про підготовку та оприлюднення щорічної інформації Кабінету Міністрів України про здійснення державної регуляторної політики органами виконавчої влади» [166]</p>
Інформаційні ресурси у сфері регуляторної діяльності	Закон України «Про науково-технічну інформацію» [63] Закон України «Про телекомунікації» [68]
Захист інформації у сфері регуляторної діяльності	Закон України «Про державну таємницю» [53] Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [58]

Додаток М

Пропозиції до проекту Закону України «Про розкриття інформації та інформатизацію регуляторної діяльності» (джерело: власна розробка)

Мета прийняття проекту Закону: визначення правових та організаційних засад розкриття інформації та інформатизації регуляторної діяльності.

Розділ 1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 Визначення термінів у проекті Закону:

– державна інформаційна система електронної взаємодії (ІСЕВ) «Регуляторна діяльність» – державна інформаційна система (ІС), єдиний комплекс інформаційних, інформаційно-технологічних і телекомунікаційних елементів, що забезпечує інформатизацію процесів (функцій) здійснення регуляторної діяльності, включаючи збір інформації про регуляторну діяльність її суб'єктами, зберігання такої інформації, а також забезпечення доступу до неї, її надання і розповсюдження;

– державна ІС «Єдина інформаційно-аналітична система «Регуляторні органи – суб'єкти регулювання» – державна ІС, що входить до складу державної ІСЕВ «Регуляторна діяльність» і призначена для реалізації здійснення функцій регуляторних органів вищого та центрального рівнів державного управління – Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, іншого державного органу, центральних органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим та їх посадових осіб, якщо відповідно до законодавства ці особи мають повноваження одноособово приймати регуляторні акти, та суб'єктів регулювання;

– регіональна державна ІС (регіональний сегмент державної ІС) «Єдина інформаційно-аналітична система «Регуляторні органи – суб'єкти регулювання» – регіональна державна ІС, що входить до складу державної ІСЕВ «Регуляторна діяльність» і призначена для реалізації здійснення функцій регуляторних органів регіональних та місцевих рівнів державного управління – територіальних органів

центральных органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, якщо відповідно до законодавства ці особи мають повноваження одноособово приймати регуляторні акти (РА), та суб'єктів регулювання;

– єдиний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність – державна ІС, що входить до складу державної ІСЕВ «Регуляторна діяльність» і призначена для забезпечення доступу до інформації про регуляторну діяльність Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, іншого державного органу, центральных органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, територіальних органів центральных органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, якщо відповідно до законодавства ці особи мають повноваження одноособово приймати регуляторні акти;

– регіональний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність – ІС, що містить інформацію про регуляторну діяльність територіальних органів центральных органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, якщо відповідно до законодавства ці особи мають повноваження одноособово приймати РА, і призначена для інформатизації процесів регуляторної діяльності, включаючи збір, обробку інформації, а також зберігання такої інформації, забезпечення доступу до неї, її надання.

Інші терміни вживаються у значенні Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», Закону України «Про інформацію» та інших нормативно-правових актів (НПА), що регулюють інформаційні відносини у сфері регуляторної діяльності.

1.2 Сфера дії проекту Закону: його дія поширюється на відносини у сфері розкриття інформації та інформатизації регуляторної діяльності.

1.3 Принципи розкриття інформації та інформатизації регуляторної діяльності:

– принцип доступності інформації у сфері регуляторної діяльності – основною гарантією додержання інформаційних прав суб'єктів регуляторної діяльності (СРД) є відкритість інформації у сфері регуляторної діяльності, що зберігається в інформаційних ресурсах регуляторних органів. Такою інформацією у сфері регуляторної діяльності є плани діяльності з підготовки проектів регуляторних актів (РА); повідомлення про оприлюднення проектів РА, аналізів їх регуляторного впливу, звітів про відстеження результативності РА; рішення погоджувальних органів щодо проектів РА; тексти РА на стадії проектів разом з текстами аналізів їх регуляторного впливу; тексти (реєстр) офіційно прийнятих РА; реєстри скасованих РА та тих, що потребують внесення змін, тощо;

– принцип консолідації інформації у сфері регуляторної діяльності повинен реалізовуватися з урахуванням збереження протягом тривалого часу інформації у сфері регуляторної діяльності в інформаційних ресурсах регуляторних органів (відкритих комп'ютерних базах даних) та категорії доступу до неї – тобто, інформація у сфері регуляторної діяльності повинна бути безпосередньо доступна для всіх СРД;

– принцип забезпечення достовірності, збереження та захисту інформації у сфері регуляторної діяльності – у НПА регуляторних органів, регламентуючих інформаційну систему збереження, поширення та захисту інформації у сфері регуляторної діяльності, повинні бути передбачені процедури забезпечення достовірності і своєчасної актуалізації інформації у сфері регуляторної діяльності в інформаційних ресурсах цих органів та поновлення інформації у разі її втрати в інформаційній системі (створення системи резервних серверів – накопичувачів даних);

– принцип технологічної єдності інформації у сфері регуляторної діяльності – інформаційна система збереження, поширення та захисту інформації у сфері регуляторної діяльності повинна розвиватися на основі сумісності стандартів, інтерфейсів та протоколів, єдиних правил надання інформації; відомчі та (або) технологічні бар'єри на шляху обміну інформацією повинні бути відсутніми;

– принцип гармонізації розкриття інформації у сфері регуляторної діяльності – у НПА регуляторних органів, регламентуючих інформаційну систему збереження, поширення та захисту інформації у сфері регуляторної діяльності, не повинні бути норми, що створюють умови для ізоляції від глобального інформаційного обміну; норми повинні відповідати основним підходам, що напрацьовані та успішно застосовуються у міжнародній практиці.

Розділ 2 ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОЇ ВЗАЄМОДІЇ «РЕГУЛЯТОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ» (ДЕРЖАВНА ІСЄВ «РЕГУЛЯТОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ»)

2.1 Державна ІСЄВ «Регуляторна діяльність» включає в себе наступні інтегровані державні ІС:

- державну ІС «Єдина інформаційно-аналітична система «Регуляторні органи – суб'єкти регулювання»;
- регіональну державну ІС (регіональний сегмент державної ІС) «Єдина інформаційно-аналітична система «Регуляторні органи – суб'єкти регулювання»;
- державну ІС «Єдиний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність»;
- регіональну державну ІС «Єдиний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність».

Державна ІСЄВ «Регуляторна діяльність» складається з відкритих розділів, інформаційних підсистем (сегментів), регіональних сегментів (модулів).

Створення, експлуатація та розвиток державної ІСЄВ «Регуляторна діяльність» та включених до її складу регіональних державних ІС (модулів, підсистем), у тому числі затвердження технологічних, функціональних і організаційних вимог, обробка інформації в даній системі, зберігання такої інформації, забезпечення доступу до неї, умови її надання та поширення здійснюється уповноваженим органом щодо здійснення державної регуляторної політики (уповноваженим органом).

З метою створення (експлуатації, розвитку) державної ІСЄВ «Регуляторна діяльність» (її окремих компонентів, підсистем, модулів) уповноважений орган може залучати державні установи або державні унітарні підприємства, функції і

повноваження засновника яких здійснює уповноважений орган, а також інші організації відповідно до законодавства.

Розміщення інформації в державній ІСЕВ «Регуляторна діяльність» та її підсистемах СРД, передбаченої для розміщення відповідно до законодавства, здійснюється без справляння плати після проходження процедури реєстрації в державній ІСЕВ «Регуляторна діяльність» в порядку, встановленому уповноваженим органом.

З використанням державної ІСЕВ «Регуляторна діяльність» забезпечується автоматизація наступних функцій (процесів) у сфері регуляторної діяльності:

- організація та здійснення електронного документообігу в системі регуляторних органів та уповноваженого органу;
- збір, реєстрація, зберігання, обробка, перевірка інформації про регуляторну діяльність, що надходить від регуляторних органів та суб'єктів регулювання, для цілей виконання функцій уповноваженим органом;
- електронний документообіг між уповноваженим органом та органами юстиції, між регуляторними органами та суб'єктами регулювання;
- аналіз документів, що обґрунтовують прийняття РА, розрахунок статистичних показників та очікуваних наслідків;
- введення, зміна та припинення державного регулювання діяльності суб'єктів регулювання;
- формування і ведення реєстру чинних, та тих, що втратили чинність, РА;
- досудове врегулювання спорів, пов'язаних із здійсненням регуляторної діяльності.

З використанням регіональних сегментів державної ІСЕВ «Регуляторна діяльність» забезпечується автоматизація інформаційної взаємодії, включаючи передачу юридично значущих документів і даних, з метою реалізації функцій уповноваженого органу, в межах встановлених повноважень, за РА, діями (бездіяльністю) регуляторних органів.

СРД мають право створювати регіональні ІС у сфері регуляторної діяльності, відповідно до законодавства України. Регіональні ІС можуть бути інтегровані з

державною ІСЕВ «Регуляторна діяльність» (її модулями, сегментами), умови їх інтеграції, включаючи встановлення технологічних, функціональних та інших вимог, визначаються уповноваженим органом.

З метою функціонування державної ІСЕВ «Регуляторна діяльність» уповноважений орган:

- визначає умови надання доступу до інформації, розміщеної в державній ІС та ІС, що входять до її складу, відповідно до законодавства;

- встановлює технологічні, функціональні, лінгвістичні та інші вимоги до умов інтеграції інших ІС і модулів з державною ІС, у тому числі інтеграції ІС СРД, що використовуються для здійснення регуляторної діяльності;

- створює умови для підключення інших органів державного управління до регіональних сегментів державної ІСЕВ «Регуляторна діяльність» шляхом створення типового регіонального сегмента та/або інтеграції з ІС регуляторної діяльності;

- забезпечує автоматизований державний контроль (нагляд) у сфері регуляторної діяльності, у тому числі шляхом проведення систематичного спостереження та аналізу за даними, розміщеними в ІС, що входять до її складу (інтегрованих з нею), у тому числі відносно даних, віднесених до стандартів розкриття інформації про регуляторну діяльність.

Інтеграція ІС, що входять до складу державної ІСЕВ «Регуляторна діяльність», а також інших ІС, включаючи регіональні ІС, досягається за допомогою:

- інформаційної взаємодії ІС (підсистем, модулів), що забезпечує гарантовану передачу до державної ІС і розміщення в ній електронних документів та інформації у сфері регуляторної діяльності. Якщо формування таких електронних документів та інформації здійснюється в інших ІС, обчислення передбачених законодавством України строків розміщення таких електронних документів та інформації в державній ІС починається з моменту фіксації часу надходження таких електронних документів та інформації до державної ІС;

– користування інтегрованими ІС, базами даних державної ІС, встановлення технологічних і лінгвістичних вимог до інформації, обробка якої здійснюється в інтегрованих ІС.

2.2 Порядок розкриття інформації у сфері регуляторної діяльності:

Розкриття інформації про регуляторну діяльність забезпечується регуляторними органами та суб'єктами регулювання відповідно до стандартів розкриття інформації, затвердженими Кабінетом Міністрів України, шляхом її розміщення у відкритому розділі державної ІС «Єдиний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність» на офіційному сайті інформаційно-телекомунікаційної мережі Інтернет.

Порядок розміщення інформації про регуляторну діяльність у державній ІС «Єдиний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність» встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Регуляторні органи зобов'язані забезпечувати розкриття інформації про свою регуляторну діяльність шляхом розміщення зазначеної інформації у державній ІС «Єдиний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність» на офіційному сайті інформаційно-телекомунікаційної мережі Інтернет, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, відповідно до форми, встановленої уповноваженим органом.

Розкриття регуляторними органами інформації про регуляторну діяльність, віднесеної до стандартів розкриття інформації, забезпечується також шляхом надання інформації на підставі письмових запитів суб'єктів регулювання.

У разі виникнення при веденні державної ІС ЕВ «Регуляторна діяльність» технічних чи інших неполадок, що блокують доступ до зазначеної ІС протягом більш ніж одного робочого дня, інформація, що підлягає розміщенню в розділі «Єдиний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність» розміщується протягом двох робочих днів з дня усунення технічних чи інших неполадок, і вважається розміщеною у встановленому порядку.

До інформації, що підлягає розкриттю, відноситься інформація про:

- плани діяльності регуляторних органів з підготовки проектів РА та зміни до них;

- проекти РА;

- аналізи регуляторного впливу (експертні висновки) проектів РА;

- повідомлення з розкриття проектів РА та аналізів їх регуляторного впливу (експертних висновків);

- рішення уповноваженого органу або відповідальної постійної комісії чи відповідального структурного підрозділу місцевої ради з питань реалізації державної регуляторної політики про проекти РА;

- офіційне оприлюднення РА;

- реєстр чинних РА;

- реєстр РА, що потребують внесення змін;

- реєстр РА, що втратили чинність;

- плани діяльності регуляторних органів з відстеження результативності РА;

- звіти про відстеження результативності РА;

- іншу, розкриття якої передбачено законами, актами Президента України та Кабінетом Міністрів України.

2.3 Склад реєстру РА та порядок включення інформації до реєстру:

До реєстру РА включаються чинні та, що втратили чинність, РА Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, іншого державного органу, центральних органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, територіальних органів центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, якщо відповідно до законодавства ці особи мають повноваження одноособово приймати РА.

Включенню до реєстру підлягають усі чинні РА, РА, що потребують внесення змін, та РА, що втратили чинність, підготовлені та прийняті в порядку,

передбаченому Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Не підлягають включенню до реєстру акти:

- з питань внутрішньої організації діяльності регуляторних органів;
- з режимом доступу, обмеженим у встановленому порядку.

За автентичність текстів РА відповідає уповноважена особа. Автентичність копій РА повинна бути засвідчена печаткою регуляторного органу.

До реєстру вноситься така інформація про РА:

- дата і номер РА;
- назва РА;
- повний текст проекту РА з усіма додатками;
- повний текст аналізу впливу РА (експертного висновку);
- дата і номер плану діяльності з підготовки проекту РА;
- дата повідомлення про розкриття проекту РА та аналізу його регуляторного впливу (експертного висновку);
- повний текст рішення уповноваженого органу або відповідальної постійної комісії чи відповідального структурного підрозділу місцевої ради з питань реалізації державної регуляторної політики про проект РА;
- дата офіційного оприлюднення РА;
- дата і номер плану діяльності з відстеження результативності РА;
- повний текст звітів про відстеження результативності РА;
- реєстраційний код РА.

Включення РА до реєстру здійснюється протягом одного робочого дня з моменту його подання. Розміщення електронних копій РА забезпечується у відкритому розділі державної ІС «Єдиний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність» на офіційному сайті інформаційно-телекомунікаційної мережі Інтернет протягом п'яти робочих днів після включення їх до реєстру.

РА, включені до реєстру, підтримуються у редакції, чинній на поточну дату. При надходженні до реєстру РА, що припиняє дію раніше занесеного до реєстру,

протягом одного робочого дня ставиться відмітка про це на тексті РА, що втратив чинність.

2.4 Державний контроль (нагляд) у частині дотримання вимог про розкриття інформації про регуляторну діяльність:

Державний контроль (нагляд) у частині дотримання вимог з розкриття інформації про регуляторну діяльність регуляторними органами, включаючи повноту і достовірність інформації, що розкривається ними, здійснюється уповноваженим органом.

Державний контроль (нагляд) у частині дотримання вимог про розкриття інформації про регуляторну діяльність суб'єктами регулювання, включаючи повноту і достовірність інформації, що розкривається ними, здійснюється регуляторними органами відповідно до їх компетенції.

Розділ 3 ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО РЕГУЛЯТОРНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Регуляторні органи та суб'єкти регулювання, винні у порушенні порядку розкриття інформації про регуляторну діяльність, несуть відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері державної регуляторної політики у порядку, встановленому законом.

Розділ 4 ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

4.1 Прийняття проекту Закону України «Про розкриття інформації та інформатизацію регуляторної діяльності» вимагатиме внесення змін до Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (Відомості Верховної Ради України, 2004р., №9, ст. 79), а саме:

4.1.1 Частину першу статті 1 після абзацу п'ятого доповнити абзацами шостим та сьомим такого змісту:

«суб'єкти регуляторної діяльності – регуляторні органи, розробники проектів регуляторних актів, суб'єкти регулювання, погоджувальні органи, регуляторна діяльність яких здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією України, цим Законом та іншими нормативно-правовими актами»;

«суб'єкти регулювання – громадяни, суб'єкти господарювання, їх об'єднання, наукові установи і консультативно-дорадчі органи, що створені при органах державної влади та місцевого самоврядування і представляють інтереси громадян та суб'єктів господарювання, інші органи, установи, організації, особи чи групи осіб, діяльність яких спрямована на підготовку, прийняття, відстеження результативності та перегляд регуляторних актів, яка здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією України, цим Законом та іншими нормативно-правовими актами»;

В зв'язку з цим слова «фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань» у всіх відмінках цього Закону замінити на слова «суб'єктів реагування».

Абзаци шостий-дванадцятий частини першої статті 1 відповідно вважати абзацами восьмим-чотирнадцятим.

4.1.2 Абзац восьмий частини першої статті 1 викласти у такій редакції:

«регуляторна діяльність – діяльність, спрямована на підготовку, прийняття, відстеження результативності та перегляд регуляторних актів, яка здійснюється суб'єктами регуляторної діяльності в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією України, цим Законом та іншими нормативно-правовими актами».

4.1.3 Статтю 1 доповнити абзацом такого змісту:

«погоджувальні органи – уповноважений орган щодо здійснення державної регуляторної політики, відповідальна постійна комісія або відповідальний структурний підрозділ місцевої ради з питань реалізації державної регуляторної політики, що приймають рішення про погодження проектів регуляторних актів або про відмову в їх погодженні та контролюють здійснення регуляторними органами, розробниками регуляторних актів, суб'єктами регулювання регуляторної діяльності».

4.1.4 Статтю 13 викласти у такій редакції:

«Стаття 13. Розкриття документів, підготовлених у процесі здійснення регуляторної діяльності

План діяльності регуляторного органу з підготовки проектів регуляторних актів та зміни до нього, повідомлення про розкриття проекту регуляторного акта з

метою одержання зауважень і пропозицій, проект регуляторного акта та відповідний аналіз регуляторного впливу, рішення погоджувального органу щодо проекту регуляторного акта, план діяльності регуляторного органу з відстеження результативності регуляторного акта, звіт про відстеження результативності регуляторного акта розкриваються у відкритому розділі «Єдиний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність» на офіційному сайті інформаційно-телекомунікаційної мережі «Інтернет», у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, відповідно до форми, встановленої уповноваженим органом.

Витрати, пов'язані з розкриттям документів, зазначених у частині першій цієї статті, фінансуються за рахунок регуляторних органів, які розкривають ці документи».

4.1.5 Статтю 14 викласти у такій редакції:

«Стаття 14. Розкриття інформації про здійснення регуляторної діяльності

Регуляторні органи розкриваються іншу, крім зазначеної у частині першій статті 13 цього Закону, інформацію про здійснення регуляторної діяльності (реєстр чинних регуляторних актів, реєстр скасованих регуляторних актів, реєстр регуляторних актів, що потребують внесення змін, інша інформація, розкриття якої передбачено законами, актами Президента України та Кабінетом Міністрів України), у відкритому розділі «Єдиний державний портал з розкриття інформації про регуляторну діяльність» на офіційному сайті інформаційно-телекомунікаційної мережі Інтернет, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, відповідно до форми, встановленої уповноваженим органом.

Витрати, пов'язані з розкриттям документів, зазначених у частині першій цієї статті, фінансуються за рахунок регуляторних органів, які розкривають ці документи».

В зв'язку з цим слова «оприлюднення» у всіх відмінках цього Закону, крім статті 12, замінити на слова «розкриття».

4.1.6 Частину п'яту статті 9 викласти у такій редакції:

«Повідомлення про розкриття проекту регуляторного акта повинно містити:

стислий виклад проекту;

інформацію про строк, протягом якого приймаються зауваження та пропозиції суб'єктів реагування;

інформацію про спосіб надання суб'єктами реагування зауважень та пропозицій».

4.2 У Законі України «Про інформацію» (Відомості Верховної Ради України, 1992р., №48, ст. 650), а саме:

4.2.1 Частину другу статті 17 після слів «публічні виступи» доповнити словами такого змісту: «офіційні сайти суб'єктів владних повноважень інформаційно-телекомунікаційної мережі Інтернет».

4.2.2 У Законі України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» (Відомості Верховної Ради, 2013, №23, ст. 218), а саме:

4.2.2.1 У частині третій статті 6 після слів «підготовки та» слово «оприлюднення» замінити на слово «розкриття».

4.2.2.2 У статті 22 після слів «мають право» слово «оприлюднювати» замінити на слово «розкривати».

Додаток Н

Довідки впровадження результатів дослідження

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ
(Мінекономрозвитку України)

вул. М. Грушевського, 12/2, м. Київ, 01008, тел. 253-93-94, факс 226-31-81
Web: <http://www.me.gov.ua>, e-mail: meconomy@me.gov.ua, код ЄДРПОУ 37508596

№ _____
На № _____ від _____

ДОВІДКА

**про використання результатів дисертаційної роботи
Вдовиченко Лариси Юрївни на тему: «Формування механізму інформаційних
відносин у сфері регуляторної діяльності»**

Довідка видана про те, що результати, які отримані автором дисертаційного дослідження, представленого на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю «08.00.03 – економіка та управління національним господарством», націлені на підвищення якості регуляторної діяльності в органах державної влади та її економічних наслідків і спрямовані на удосконалення управління процесом підготовки і впровадження регуляторних актів.

Практичного значення і використання в діяльності Департаменту розвитку бізнес-клімату Міністерства економічного розвитку і торгівлі України знайшли пропозиції дисертанта стосовно:

- запровадження механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності, застосування якого дозволяє удосконалити існуючі в структурі процедури здійснення регуляторної діяльності та забезпечити вільний і безперешкодний доступ до інформації, яка супроводжує процес підготовки, прийняття, запровадження і оцінки регуляторних актів з точки зору досягнення бажаного результату;

- врахування методичних підходів щодо проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта, які поряд з чинними методиками, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2004р. №308, дозволяють застосовувати елементи системного підходу і відкривають перспективи для підвищення економічної ефективності реалізації державно-регуляторної політики та зменшення втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання;

- формулювання завдань органам державної влади щодо удосконалення інструментарію співпраці влади, бізнесу та громадськості через використання принципів інформаційної взаємодії запровадження відповідної інформаційної системи в регуляторну діяльність, реалізація яких дозволяє сформувати на всіх етапах регуляторної діяльності цілісну систему як наповнення, доступності та захисту інформації, так і зацікавленості економічних суб'єктів у здійсненні регуляторного процесу.

**Заступник директора
департаменту розвитку бізнес-клімату,
кандидат наук з державного управління**

Леонід БУРАВЛЬОВ

М2 Мінекономрозвитку
Вих. № 3624-07/10594-09 від 01.04.2015 11:30:33

УКРАЇНА
 ВІДДІЛ ДЕРЖАВНИХ
 АДМІНІСТРАТОРІВ ТА
 ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ
 МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
 ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

вул. Адміральська, 22,
 м. Миколаїв, 54001,
 тел.: (0512) 715661, 715662;
 E-mail: murahovskaya@mk-oda.gov.ua,
obl dozvil@ukr.net

Код ЄДРПОУ 38086482

31.03.2015 № 45/01-24/70

На № _____ від _____

ДОВІДКА

ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Даною довідкою підтверджується використання основних положень дисертаційного дослідження Вдовиченко Лариси Юріївни «Формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності» у діяльності відділу, зокрема удосконаленої моделі здійснення регуляторної діяльності посадовими особами відділу, що, як наслідок, дало можливість сформулювати пропозиції щодо пріоритетів розвитку інформаційних відносин відділу з іншими учасниками регуляторного процесу, а саме:

- на державному рівні – з уповноваженим органом щодо здійснення державної регуляторної політики (Державною регуляторною службою України);

- на регіональному рівні – з суб'єктами господарювання (їх громадськими об'єднаннями) та іншими органами державного управління.

Означені пропозиції підвищують економічну ефективність регуляторних актів, що приймаються з метою виконання завдань, покладених на відділ в частині реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності.

Начальник

Л.П. Мураховська

ОДЕСЬКА МІСЬКА РАДА
УПРАВЛІННЯ НАДАННЯ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

вул. Преображенська, 21,
м. Одеса, 65082, Україна
тел./факс 720-70-21,

e-mail: admin.center3@omr.odessa.ua

ОДЕССКИЙ ГОРОДСКОЙ СОВЕТ
УПРАВЛЕНИЕ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ
АДМИНИСТРАТИВНЫХ УСЛУГ

ул. Преображенская, 21,
г. Одесса, 65082, Украина
тел./факс 720-70-21,

e-mail: admin.center3@omr.odessa.ua

02.04.15 № 01-30/2015/вх

на № _____ від _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційної роботи
ВДОВИЧЕНКО ЛАРИСИ ЮРІЇВНИ
на тему «Формування механізму інформаційних відносин у сфері
регуляторної діяльності»**

Запропоновані автором дисертаційного дослідження «Формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності» рекомендації використані Управлінням надання адміністративних послуг Одеської міської ради в частині запровадження методичних підходів до застосування механізму інформаційної взаємодії в системі надання адміністративних послуг суб'єктам господарювання і населенню на регіональному (місцевому) рівні.

Запропоновані автором механізми сприяють забезпеченню міжвідомчої взаємодії представників адміністративних та дозвільних органів м. Одеси та Одеської області, виявленню проблемних питань у взаємовідносинах Управління надання адміністративних послуг Одеської міської ради із суб'єктами надання адміністративних послуг та суб'єктами звернення, що дозволяє контролювати дотримання термінів надання адміністративних послуг і виконання дозвільно-погоджувальних процедур.

Начальник

Є.Г.Абрамова

001925

УКРАЇНА

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА**

54025, м. Миколаїв, пр. Героїв Сталінграда, 9, тел. (0512) 37-05-80, факс 42-46-52,
E-mail: university@nuos.edu.ua

01.04.15 № 66-19/1220
На № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи

Вдовиченко Лариси Юріївни

«Формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності»
у навчальний процес Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Довідка видана в тому, що в програмах, навчально-методичних матеріалах та курсах лекцій «Основи економічної теорії», «Політична економія», «Історія економіки та економічної думки» Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова використано наукові результати, отримані у дисертації Вдовиченко Лариси Юріївни:

- методичний підхід до формування на сучасному етапі економічного розвитку України механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності, який є складовою теми «Роль держави в ринковій економіці» дисципліни «Основи економічної теорії», що читається студентам неекономічних спеціальностей на кафедрі економічної теорії, теми «Господарський механізм у системі регулювання суспільного виробництва» дисципліни «Політична економія» та теми «Сучасний етап розвитку економічної думки України» дисципліни «Історія економіки та економічної думки», що читається студентам економічних спеціальностей на кафедрі економічної теорії;

- основні теоретичні розробки та систематизовані аналітичні матеріали – у методичному забезпеченні таких дисциплін, як «Основи економічної теорії» та «Політична економія».

Використані результати дисертації Вдовиченко Лариси Юріївни свідчать про глибоке опрацювання проблематики формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності.

Висновки та пропозиції відзначаються науковою новизною, можливістю практичної реалізації, тому істотно поліпшують матеріал означених курсів лекцій і сприяють підвищенню якості підготовки у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова фахівців економічних та неекономічних спеціальностей денної та заочної форм навчання.

Ректор

С.С. Рижков

У К Р А Ї Н А
МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ДЕРЖАВНИХ
ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ

вул. Шевченка, 64, м. Миколаїв, 54001, тел./факс: (0512) 47-98-13, тел. 47-41-87, 67-00-85
 E-mail: mo-cppk@yandex.ru, www.mcprk.mk.ua Код ЄДРПОУ 22439951

11.12.2013 р. № 503/02-14/13

На № _____ від _____

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Видана Вдовиченко Ларисі Юріївні в тому, що в програмі курсу лекцій «Основні питання реалізації положень Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» Миколаївського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та організацій використано основні теоретичні розробки і систематизовані аналітичні матеріали дисертації Вдовиченко Лариси Юріївни «Формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності», та розроблений нею навчально-методичний посібник «Регуляторна діяльність органів місцевого самоврядування: інформаційні взаємовідносини учасників» прийнято до впровадження.

Пропозиції Вдовиченко Лариси Юріївни сприяють підвищенню якості перепідготовки фахівців органів державної влади та органів місцевого самоврядування в напрямку здійснення регуляторної діяльності в Україні.

Директор

Д.М. Дибченко

Миколаївський Регіональний Центр Підтримки Бізнесу
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ЦЕНТРІВ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ

✉ Україна, 54001, Миколаїв-1, а/с 400, вул.Потьомкінська, 51, 1-й поверх
 ☎ Tel.: (38-0512) 47-84-38
 ☎ Fax: (38-0512) 47-84-52
 💻 artem@biz.mk.ua

03.01.2014 р. № 2
 На № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Вдовиченко Лариси Юріївни «Формування механізму інформаційних
відносин у сфері регуляторної діяльності»
у навчальний процес ТОВ «Центр підтримки бізнесу»

Даною довідкою підтверджується використання наукових результатів дисертаційного дослідження Вдовиченко Лариси Юріївни «Формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності» в навчальному процесі ТОВ «Центр підтримки бізнесу» при проведенні для підприємців та громадян м. Миколаєва курсу лекцій «Юридичні аспекти підприємницької діяльності» за програмами «Успішний бізнес» та «Вчимося бізнесу».

Розроблена Вдовиченко Ларисою Юріївною програма означеного курсу лекцій та підготовлений до друку навчально-методичний посібник «Форми реалізації прав громадськості при здійсненні державної регуляторної політики» впроваджено у навчальний процес ТОВ «Центр підтримки бізнесу».

Виконавчий директор

А.М. Ващиленко

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Ministry of Education and Science of Ukraine

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ODESSA NATIONAL POLYTECHNIC UNIVERSITY

пр. Шевченка, 1, м. Одеса-44, 65044 Україна
 тел.: +38 048 7223474, факс: +38 0482 344273

Shevchenko av., 1, Odessa-44, 65044 Ukraine
 phone: +38 048 7223474, fax: +38 0482 344273

E-mail: opu@opu.ua http://www.opu.ua, Код ЄДРПОУ 02071045

14.05.2015 № 2385/04-06
 На № _____

ДОВІДКА

про участь у науково-дослідних роботах

дана аспірантці Одеського національного політехнічного університету Вдовиченко Ларисі Юріївні про те, що підготовлена нею дисертаційна робота на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук «Формування механізму інформаційних відносин у сфері регуляторної діяльності» за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством пов'язана з планами наукових досліджень Одеського національного політехнічного університету, в яких вона брала участь у якості співвиконавця за темами:

- «Інформаційні технології, моделі і методи дослідження макро- і мікроекономічних показників при управлінні соціально-економічними суб'єктами» (номер державної реєстрації 0111U006722, 2011–2015рр.), де нею було внесено пропозиції і розроблено методичні рекомендації щодо налагодження інформаційної взаємодії суб'єктів регуляторної діяльності в тій частині, яка стосується прийняття регуляторних актів у сфері економіки із застосуванням інформаційної системи електронної взаємодії;

- «Регуляторна діяльність»; «Розробка науково-методологічних засад надання адміністративних послуг в контексті реалізації концепції електронного урядування: регіональний аспект» (номер державної реєстрації 0115U000837, 2015–2016рр.), де нею запропоновано механізм регулювання інформаційної взаємодії органів влади в процесі надання адміністративних послуг та економічні показники їх якісної оцінки.

Проректор з наукової та науково-педагогічної роботи ОНПУ
 д.т.н., проф.

Вик. Рупалова В.В.
 Тел. 705 84 89

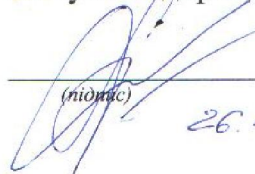
Д.В. Дмитришин

ДОВІДКА
про участь у науково-дослідних роботах

Видана Вдовиченко Ларисі Юріївні
(прізвище, ім'я, по батькові)

з підтвердженням про те, що вона дійсно брала участь у виконанні госпдоговірної науково-дослідної роботи між ОРІДУ НАДУ при Президентові України та Херсонським обласним ЦППК за темою “Сучасні підходи до використання ресурсного потенціалу регіонального управління”, номер державної реєстрації 0113U001740, а саме як рівень участі (виконавець, відповідальний виконавець, керівник, співвиконавець тощо), номер договору виконавець, розділу 2, згідно договору про виконання науково-дослідних робіт № 02/13 від 26 лютого 2013 року.

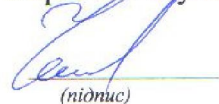
Заступник директора з наукової роботи

(підпис)

Попов С.А.
(ініціали, прізвище)

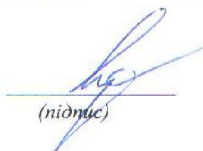
26.11.2013

Керівник науково-дослідної роботи

(підпис)

Чебан О.І.
(ініціали, прізвище)

Начальник відділу координації наукових досліджень та інформаційно-аналітичної роботи

(підпис)

Ємельянова О.М.
(ініціали, прізвище)